

UNIVERZITET U BEOGRADU

FILOLOŠKI FAKULTET

Irena M. Pantić

**PREFIKSACIJA KAO NAČIN PROMENE
LEKSIČKE KATEGORIJE REČI
U ENGLSKOM JEZIKU**

Doktorska disertacija

Beograd, 2020.

UNIVERSITY OF BELGRADE

FACULTY OF PHILOLOGY

Irena M. Pantić

**CATEGORY-CHANGING PREFIXATION
IN THE ENGLISH LANGUAGE**

Doctoral Dissertation

Belgrade, 2020

УНИВЕРСИТЕТ В БЕЛГРАДЕ
ФИЛОЛОГИЧЕСКИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Ирена М. Пантич

**ПРЕФИКСАЦИЯ КАК СПОСОБ ИЗМЕНЕНИЯ
ЛЕКСИЧЕСКОЙ КАТЕГОРИИ СЛОВА
В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ**

Докторская диссертация

Белград, 2020.

Mentor:

prof. dr Jelena Vujić, redovni profesor
Univerzitet u Beogradu, Filološki fakultet

Članovi komisije:

1. _____

2. _____

Datum odbrane:

Izjava zahvalnosti

Neizmerno i najiskrenije se zahvaljujem svojoj mentorki prof. dr Jeleni Vujić na velikoj stručnoj pomoći, savetima i podršci koje mi je nesebično pružala tokom rada na ovoj disertaciji. Takođe joj se duboko zahvaljujem na rečima podrške da istrajem u trenucima moje nesigurnosti i oklevanja.

Veliku zahvalnost dugujem i mojim momcima na strpljenju i razumevanju koje su imali za mene, tokom moje posvećenosti ovom radu.

Hvala vam, svima!

U Beogradu, mart 2020.

mr Irena Pantić

Prefiksacija kao način promene leksičke kategorije reči u engleskom jeziku

Sažetak

Ova doktorska disertacija bavi se savremenim jezičkim proučavanjem prefiksacije u engleskom jeziku. Njen cilj je da istakne netipičnost na polju prefiksacije kada prefiks, kao vezana morfema, ne samo da menja značenje osnove kojoj je dodat već utiče na promenu njene leksičke kategorije, pa od imenice pravi glagol, od prideva imenicu i dr. Gramatike tu osobinu uglavnom pripisuju samo prefiksima *a-*, *be-* i *en-*. Ova studija pokazuje da se isti efekat može postići i nizom drugih prefiksa, kojima promena kategorije doista nije osnovna, ali je vrlo prisutna uloga. To su, pored tri navedena i *anti-*, *de-*, *dis-*, *for-*, *in-*, *inter-*, *mid-*, *non-*, *pre-*, *pro-*, *re-*, *trans-* i *un-*. Ovih ukupno 16 engleskih prefiksa opisani su na osnovu porekla, strukture, produktivnosti, frekventnosti u jeziku, ulazne i izlazne kategorije, značenja koja proizvode i ekvivalencije u srpskom jeziku, bilo u formalnom bilo u dinamičnom smislu. Korpus za rad čini 2256 leksičkih jedinica, koje smo obezbedili iz online registra Oksfordskog rečnika engleskog jezika. Pored navedenog rad daje i opšte torijske napomene o morfologiji, morfemi, prefiksu i sufiksu. Daje se kritički pregled tretmana problematike u anglističkoj morfološkoj literaturi, od XIX veka do danas, i različitih uglova gledanja na status prefiksa iz našeg rada. Takođe se bavimo preciziranjem odnosa prefiksacije sa drugim tvorbenim principima, poput kompozicije i konverzije.

U finalnom delu rada dat je kataloški prilog radu – abecedni popis 1536 aktuelnih engleskih izvedenica i njihovih srpskih prevodnih oblika.

Ključne reči: prefiks, tvorba reči, izvođenje, leksička kategorija/klasa, produktivnost, frekventnost, ekvivalent

Naučna oblast: Lingvistika

Uža naučna oblast: Anglistička lingvistika

UDK broj:

Category-changing Prefixation

In the English Language

Summary

This doctoral thesis focuses on a contemporary language analysis of prefixation in the English language. It aims to highlight an untypical field of prefixation when a prefix, as a bound morpheme, not only changes the meaning of the base it was attached to, but also influences its lexical category to change. It turns a noun into a verb, an adjective into a noun, etc. Grammar books mostly assign the category-changing power only to prefixes *a-*, *be-* and *en-*. This study shows that the same outcome can be achieved through a series of other prefixes, although the category-change is not their primal function, but a very present one. Beside the given three, they are *anti-*, *de-*, *dis-*, *for-*, *in-*, *inter-*, *mid-*, *non-*, *pre-*, *pro-*, *re-*, *trans-* and *un-*. These 16 prefixes are described in terms of their etymology, structure, productivity, language frequency, their income and outcome categories, meanings they produce and Serbian equivalence, either formal or dynamic. The language corpus is a compilation of 2256 language units taken from the Oxford English Dictionary online register. The thesis also gives general theoretical remarks on morphology, morphemes, prefixes and suffixes. It critically overviews the approaches to the topic in Anglistic morphological literature, from the 19th century onwards, as well as structural aspects and the status of prefixes in the scope of the work. A precise relation between prefixation and other types of word formation, such as compounding and conversion, is our concern, as well.

In the final part of this study, there is an appendix – a supplementary list of 1536 contemporary derivatives and their Serbian translations, in alphabetical order.

Key words: prefix, word formation, derivation, lexical category/class, productivity, frequency, equivalent

Scientific field: Linguistics

Scientific subfield: Anglistic Linguistics

UDC Number:

Префиксация как способ изменения лексической категории слов в английском языке

Аннотация

В настоящей докторской диссертации обсуждается современное языковое изучение префиксации в английском языке. Целью диссертации является желание указать на нетипичность в области префиксации, когда префикс, в качестве связанной морфемы, не только изменяет значение основы к которой он прибавляется, но и влияет на изменение её лексической категории, впоследствии существительное преобразуется в глагол, прилагательное в существительное, и др. В грамматических пособиях это свойство, в основном, приписывается только префиксам *a-*, *be-* и *en-*. Настоящее исследование показывает, что тот же эффект можно достигнуть и с помощью ряда других префиксов, чьей не основной, но присутствующей, ролью является изменение категории. Это, кроме трёх вышеуказанных, и *anti-*, *de-*, *dis-*, *for-*, *in-*, *inter-*, *mid-*, *non-*, *pre-*, *pro-*, *re-*, *trans-* и *un-*. Этим, в общей сложности, 16 английских префиксов, описаны на основании происхождения, структуры, производительности, частотности в языке, входным и выходным категориям, значениям, которые создают, и эквиваленции в сербском языке, либо в формальном, либо в динамическом смысле. Корпус для исследования состоит из 2256 лексических единиц, который мы предоставили из онлайн регистра Оксфордского словаря английского языка. Помимо указанного, исследование предлагает и общие теоретические замечания о морфологии, морфеме, префиксе и суффиксе. Даются и критический обзор трактовок проблематики в английской морфологической литературе с XIX века до сих пор, и различные точки зрения на статус префикса из нашей работы. Мы, также, рассматриваем уточнение соотношения префиксации и других словообразовательных принципов, таких как, на пример, композиция и конверсия.

В заключении работы даётся каталогическое приложение к работе – латинский алфавитный перечень 1536 актуальных английских производных слов и их сербских эквивалентов.

Ключевые слова: префикс, словообразование, деривация, лексическая категория/класс, производительность, частотность, эквивалент

Научная область: Лингвистика

Более узкая научная область: Английская лингвистика

УДК классификатор:

Sadržaj

Uvod	1
Opis korpusa	8
Metode i tehnike istraživanja	11
Prefiksacija kao morfološki proces za promenu leksičke kategorije reči opšte teorijske postavke, status i tretman prefiksacije u anglističkoj morfološkoj literaturi	12
Odnos prefiksacije sa drugim obrascima tvorbe reči	44
Prefiksacija kao način promene leksičke kategorije reči u engleskom jeziku	49
Prefiks <i>a-</i>	49
1. Poreklo	49
2. Struktura i značenje	49
2.1. Oblik	50
2.2. Germanski prefiks <i>a-</i>	50
2.2.1. Distribucija	51
2.2.1.1. Promena imenica u prideve	51
2.2.1.2. Promena imenica u priloge	52
2.2.1.3. Promena imenica u glagole	53
2.2.1.4. Promena imenica u predloge	53
2.2.1.5. Promena glagola u prideve	53
2.2.1.6. Promena glagola u priloge	54
2.2.1.7. Promena prideva u glagole	54
2.2.1.8. Promena prideva u priloge	54
2.2.1.9. Promena prideva u predloge	54
2.2.2. Akcenat	54

2.3. Latinski prefiks <i>a-</i>	54
2.4. Grčki prefiks <i>a-</i>	55
3. Prevođenje	56
3.1. Germanski prefiks <i>a-</i>	56
3.1.1. Promena imenica u prideve	56
3.1.2. Promena imenica u priloge	57
3.1.3. Promena imenica u glagole	57
3.1.4. Promena imenica u predloge	57
3.1.5. Promena glagola u prideve	57
3.1.6. Promena glagola u priloge	58
3.1.7. Promena prideva u glagole	58
3.1.8. Promena prideva u priloge	58
3.1.9. Promena prideva u predlog	58
3.2. Latinski prefiks <i>a-</i>	59
3.2.1. Promena imenica u glagole	59
3.2.2. Promena prideva u glagole	59
3.2.3. Promena imenica u priloge	59
3.3. Grčki prefiks <i>a-</i>	59
3.3.1. Promena imenica u prideve	59
4. Zaključak	59
Prefiks <i>anti-</i>	59
1. Poreklo	60
2. Struktura i značenje	61
2.1. Oblik	61

2.2. Distribucija	62
2.2.1. Promena imenica u prideve	62
2.2.2. Promena glagola u prideve	64
2.2.3. Promena prideva u imenice	65
2.2.4. Promena glagola u imenice	65
2.3. Akcenat	66
2.4. Dupliranje prefiksa	66
2.5. Degramatikalizacija	67
3. Prevođenje	67
3.1. Promena imenica u prideve	68
3.2. Promena glagola u prideve	69
3.3. Promena prideva u imenice	69
3.4. Promena glagola u imenice	70
3.5. Dupliranje prefiksa	70
3.6. Degramatikalizacija	70
4. Zaključak	70
Prefiks <i>be-</i>	71
1. Poreklo	71
2. Struktura i značenje	72
2.1. Distribucija	72
2.1.1. Promena imenica u glagole	72
2.1.2. Promena prideva u glagole	75
2.1.3. Promena zamenica u glagole	76
2.1.4. Promena imenica u prideve	76

2.1.5. Pomena prideva u priloge	76
3. Prevođenje	77
3.1. Promena imenica u glagole	77
3.2. Promena prideva u glagole	81
3.3. Promena zamenica u glagole	82
3.4. Promena imenica u prideve	82
3.5. Promena prideva u priloge	82
4. Zaključak	82
Prefiks de-	83
1. Poreklo	83
2. Struktura i značenje	83
2.1 Oblik	83
2.2. Distribucija	84
2.2.1. Promena imenica u glagole	84
2.2.2. Promena prideva u glagole	87
2.2.3. Promena imenica u prideve	87
2.3. Akcenat	88
3. Prevođenje	88
3.1. Promena imenica u glagole	88
3.2. Promena prideva u glagole	91
3.3. Promena imenica u prideve	91
4. Zaključak	91
Prefiks dis-	91
1. Poreklo	91

2. Struktura i značenje	92
2.1. Oblik	92
2.2. Distribucija	93
2.2.1. Promena imenica u glagole	93
2.2.2. Promena prideva u glagole	94
2.2.3. Promena prideva u imenice	95
2.2.4. Promena imenica u prideve	95
2.3. Sinonimni oblici	95
2.4. Produktivnost	96
2.5. Akcenat	96
3. Prevođenje	96
3.1. Promena imenica u glagole	96
3.2. Promena prideva u glagole	98
3.3. Promena prideva u imenice	98
3.4. Promena imenica u prideve	98
4. Zaključak	99
Prefiks en-	99
1. Poreklo	99
2. Struktura i značenje	100
2.1. Oblik	100
2.2. Distribucija	100
2.2.1. Promena imenica u glagole	101
2.2.2. Promena prideva u glagole	102
2.2.3. Promena imenica u prideve	104

2.3. Akcenat	104
3. Prevođenje	104
3.1. Promena imenica u glagole	104
3.2. Promena prideva u glagole	107
4. Zaključak	108
Prefiks <i>for-</i>	108
1. Poreklo	108
2. Struktura i značenje	109
2.1. Distribucija	109
2.1.1. Promena imenica u glagole	109
2.1.2. Promena prideva u glagole	109
2.1.3. Promena imenica u prideve	110
2.1.4. Promena imenica u priloge	110
3. Prevođenje	110
3.1. Promena imenica u glagole	110
3.2. Promena prideva u glagole	110
3.3. Promena imenica u prideve	111
3.4. Promena imenica u priloge	111
4. Zaključak	111
Prefiks <i>in-</i>	111
1. Poreklo	111
2. Struktura i značenje	111
2.1. Distribucija	111
2.2. Homonimija	112

2.2.1. Latinski lokativan prefiks <i>in-</i>	112
2.2.2. Germanski lokativan prefiks <i>in-</i>	114
2.2.3. Latinski negativan prefiks <i>in-</i>	115
2.3. Akcenat	116
3. Prevođenje	116
3.1. Latinski lokativan prefiks <i>in-</i>	116
3.1.1. Promena imenica u glagole	116
3.1.2. Promena prideva u glagol	117
3.2. Germanski prefiks <i>in-</i>	117
3.2.1. Promena imenica u glagole	117
3.2.2. Promena prideva u glagole	118
3.2.3. Promena zamenica u glagole	118
3.2.4. Promena imenica u prideve	118
3.2.5. Promena glagola u imenice	118
3.3. Latinski negativan prefiks <i>in-</i>	119
3.3.1. Promena imenica u prideve	119
3.3.2. Promena glagola u prideve	119
3.3.3. Promena prideva u imenice	119
3.3.4. Promena imenica u glagole	119
4. Zaključak	119
Prefiks <i>inter-</i>	120
1. Poreklo	120
2. Struktura i značenje	120
2.1. Oblik	120

2.2. Distribucija	121
2.2.1. Promena imenica u prideve	121
2.2.2. Promena imenica u glagole	122
2.2.3. Promena prideva u glagole	122
2.3. Akcenat	122
3. Prevođenje	123
3.1. Promena imenica u prideve	123
3.2. Promena imenica u glagole	123
3.3. Promena prideva u glagole	124
4. Zaključak	124
Prefiks <i>mid-</i>	124
1. Poreklo	124
2. Struktura i značenje	125
2.1. Oblik	125
2.2. Distribucija	125
2.2.1. Promena imenica u prideve	125
2.2.2. Promena glagola u prideve	126
2.2.3. Promena imenica u priloge	126
2.2.4. Promena prideva u priloge	126
2.2.5. Promena glagola u imenice	126
2.3. Akcenat	126
3. Prevođenje	127
3.1. Promene imenica u prideve	127
3.2. Promena glagola u prideve	127

3.3. Promena imenica u priloge	128
3.4. Promena prideva u priloge	128
3.5. Promena glagola u imenice	128
4. Zaključak	128
Prefiks <i>non-</i>	128
1. Poreklo	128
2. Struktura i značenje	129
2.1. Oblik	129
2.2. Distribucija	130
2.2.1 Promena imenica u prideve	130
2.2.2. Promena glagola u prideve	131
2.2.3. Promena prideva u imenice	131
2.2.4. Promena imenica u priloge	132
2.3. Produktivnost	132
2.4. Akcenat	132
3. Prevođenje	132
3.1. Promena imenica u prideve	132
3.2. Promena glagola u prideve	134
3.3. Promena prideva u imenice	134
3.4. Promena imenice u prilog	135
4. Zaključak	135
Prefiks <i>pre-</i>	135
1. Poreklo	135
2. Struktura i značenje	136

2.1. Oblik	136
2.2. Distribucija	137
2.2.1. Promena imenica u prideve	137
2.2.2. Promena prideva u imenice	138
2.2.3. Promena imenica u priloge	138
2.2.4. Promena predloga u imenice	139
2.2.5. Promena prideva u glagole	139
2.3. Produktivnost	139
2.4. Akcenat	139
3. Prevođenje	140
3.1. Promena imenica u prideve	140
3.2. Promena prideva u imenice	141
3.3. Promena imenica u priloge	141
3.4. Promena predloga u imenice	141
4. Zaključak	141
Prefiks <i>pro-</i>	142
1. Poreklo	142
2. Struktura i značenje	142
2.1. Oblik	143
2.2. Distribucija	143
2.2.1. Promena imenica u prideve	143
2.2.2. Promena prideva u glagole	144
2.3. Leksikalizacija	144
2.4. Produktivnost	144

2.5. Akcenat	144
3. Prevođenje	145
3.1. Promena imenica u prideve	145
3.2. Promena prideva u glagole	145
3.3. Leksikalizacija	145
4. Zaključak	146
Prefiks <i>re-</i>	146
1. Poreklo	146
2. Struktura i značenje	147
2.1. Oblik	147
2.2. Distribucija	147
2.2.1. Promena imenica u glagole	148
2.2.2. Promena prideva u glagole	149
2.2.3. Promena prideva u imenice	149
2.2.4. Promena glagola u imenice	149
2.3 Akcenat	149
3. Prevođenje	150
3.1. Promena imenica u glagole	150
3.2. Promena prideva u glagole	151
3.3. Promena prideva u imenice	151
3.4. Promena glagola u imenice	151
4. Zaključak	152
Prefiks <i>trans-</i>	152
1. Poreklo	152

2. Struktura i značenje	152
2.1. Oblik	152
2.2. Distribucija	153
2.2.1. Promena imenica u prideve	153
2.2.2. Promena imenica u glagole	153
2.3. Akcenat	154
2.4. Leksikalizacija	154
3. Prevođenje	154
3.1. Promena imenica u prideve	154
3.2. Promena imenica u glagole	155
3.3. Leksikalizacija	155
4. Zaključak	155
Prefiks un-	156
1. Poreklo	156
2. Struktura i značenje	156
2.1. Oblik	156
2.2. Homonimija i sinonimija	157
2.3. Distribucija	158
2.3.1. Reverzibilan prefiks un-	158
2.3.1.1. Promena imenica u glagole	158
2.3.1.2. Promena prideva u glagole	159
2.3.2. Negativan prefiks un-	159
2.3.2.1. Promena imenica u prideve	159
2.3.2.2. Promena predloške sintagme u pridev	160

2.4. Akcenat	160
3. Prevođenje	160
3.1. Reverzibilan prefiks <i>un-</i>	160
3.1.1. Promena imenica u glagole	160
3.1.2. Promena prideva u glagole	162
3.2. Negativan prefiks <i>un-</i>	163
3.2.1. Promena imenica u prideve	163
3.2.2. Promena predloške sintagme u pridev	163
4. Zaključak	164
Zaključak	164
Literatura	169
Prilog A, Katalog reči	170
Prilog B, Spisak tabela	214
Biografija autora	217

Skraćenice i znaci korišćeni u tekstu

ORE – Oxford English Dictionary – akronim srpskog naziva Oksfordski rečnik engleskog jezika

im. – imenica

gl. – glagol

prid. – pridev

pril. – prilog

pred. – predlog

st.eng. – staroengleski jezik (Old English) – period u razvoju jezika od najranijih pisanih spomenika iz IX¹ do 1150. n.e.

sred.eng. – srednjoengleski jezik (Middle English) – period u razvoju jezika od 1150. n.e. do 1500. n.e.

mod.eng. – moderan engleski jezik (Modern English) – period u razvoju jezika od 1500 do 1900.

sav.eng. – savremeni engleski jezik (Present English) – period u razvoju jezika od 1900. do danas

v. – vek

p.n.e. – pre nove ere

n.e. – nove ere

vid. – vidi

kurzivno – primeri na engleskom ili srpskom jeziku koje je potrebno posebno istaći

.... – u okviru citiranog teksta ukazuje da je izostavljen deo citata

_/8 – stepen učestalosti reči po skali frekventnosti reči u engleskom jeziku, prema ORE

* – simbol ispred reči koji označava da je putem etimoloških analiza rekonstruisan hipotetički oblik iz praindoevropskog jezika

† – zastarela reč, nije više u upotrebi

¹ Smatra se da se jezik razlikovao od ostalih starogemanskih jezika već od VII veka, ali iz tog perioda ne postoje tragovi. Pre starogermanskog na ostrvu se govorio keltski

Uvod

Motiv za izbor teme „Prefiksacija kao način promene leksičke kategorije reči u engleskom jeziku” rodio se iz potrebe za razumevanjem unutrašnje strukture reči i poznavanjem pravila koja oblikuju leksički fond engleskog jezika. Iako razumevanje „kako jezik funkcioniše” ne uslovljava produktivno vladanje jezikom, verujemo da svaka obrazovana osoba koja koristi engleski jezik u nekom momentu poželi da bude upoznata sa njegovim tvorbenim mehanizmom. Gotovo da ne postoji profesija koja ne favorizuje jezičku kompetenciju sa što manje grešaka. Zato verujemo da poznavanje i razumevanje jezičkih pravila povoljno utiče i na percepciju i na produkciju onih koji uče engleski jezik, ali i onih koji uče srpski jezik kao strani. Čini se da je ovo posebno korisno pri učenju i usvajanju stranog jezika (L2). Drugi jezik (L2) donekle je podređen prvom (L1), ali ne samo zato što za njim hronološki sledi, već zato što njegovo usvajanje počinje pošto su strukture i principi L1 već ustanovljeni, pa su uslovi pod kojima se L2 usvaja značajno različiti (Hammarberg, 2010). U ovom radu bavićemo se funkcionisanjem prefiksacije, kao jednim od morfoloških mehanizama u engleskom jeziku. Pokušaćemo da se uhvatimo u koštac sa njim i tako donekle osvetlimo neke nove puteve na razuđenom polju morfologije.

Morfologija, kao ogranak lingvistike, proučava strukture reči kroz njihove sastavne jedinice, morfeme. Morfeme su najprostije jezičke jedinice koje poseduju značenje, ne mogu se dalje razgrađivati, već kao takve obavljaju značajne gramatičke funkcije. Mogu biti slobodne i vezane. Slobodne morfeme poseduju samostalan leksički legitimitet, dok vezane svoj status ostvaruju tek združene sa drugom slobodnom morfemom ili reči. Prefiksi iz naslova ovog rada pripadaju skupu vezanih morfema. Pravila njihovog kombinovanja i funkcionisanja uređena su po načelima tvorbe reči i njene potkategorije derivacije. Derivacija upravlja pravilima kombinovanja leksičkih jedinica s ciljem postizanja nove semantičke vrednosti. Morfologija, takodže, tesno saraduje sa gramatikom. S ciljem da ispune nameravani diskursni zadatak govornici integrišu utvrđene gramatičke norme sa kognitivnim principima.

Među procesima tvorbe reči u engleskom jeziku najplodniji su prefiksacija, a posebno sufiksacija. Sufiksacijom se klasa reči kojoj osnova pripada izlaže promeni. Sufiks je onaj element tvorbe reči koji opšti pojam korena usmerava na neko pojedinačno i konkretnije značenje. Iako mogu da poseduju i derivacioni i flektivni sadržaj, sufiksi primarno grade novu klasu reči i u tesnoj su vezi sa leksikonom. Stoga se podela sufiksa, pored podele po poreklu, vrši u distinkciji na tvorbenom nivou – na imeničke, glagolske, pridevske, priloške i dr. Za razliku od sufiksacije, za prefiksaciju se generalno smatra da joj je cilj modifikacija postojećeg značenja reči, bez uticaja na leksičku kategoriju njene osnove. Mi ćemo se ovde osvrnuti upravo na ono što se krije iza tog funkcionalnog raspona između generalnog i isključivog stanovišta. Odnosno,

bavićemo se ispitivanjem neuobičajne situacije u leksičkoj praksi gde prefiksacija ne vrši svoju izvornu namenu. Ona ne stvara isključivo semantički varijetet originalne reči, već zalazi u domen tipične sufiksacijske uloge i menja joj klasu². Prefiksi se tradicionalno dele prema poreklu, značenju, produktivnosti, a ovom prilikom ćemo se osvrnuti na polarizaciju prefiksa na one koji utiču i koji ne utiču na klasu osnove, ukazujući, očekivano, pažnju prvim.

Činjenica da se problem prefiksalnog izvođenja klasa reči nije pokazao kao posebno intrigantan za lingviste i gramatičare, čini ovu oblast posebno izazovnom za istraživanje. Možda nam je baš zapostavljanje obrade te teme u literaturi doprinelo da ovo istraživanje bude izazovno, uzbudljivo i opravdano.

U **kompozicionom** smislu ovo istraživanje sačinjeno je od nekoliko poglavlja – uvoda, opisa korpusa, opisa istraživačkih metoda, tri tematska poglavlja i zaključka. Njima prethode tri sažetka, na srpskom, engleskom i ruskom jeziku i spisak skraćenica i znakova koje smo koristili u tekstu. U *Uvodu* ćemo izneti razloge za izbor teme iz naslova. Predstavićemo cilj i motive istraživanja i dati najopštije teorijske napomene o morfologiji, tvorbi reči i prefiksaciji. Nakon uvodnog, slede poglavlja *Opis korpusa*, *Metode i tehnike istraživanja*, *Prefiksacija kao morfološki proces za promenu leksičke kategorije reči – opšte teorijske postavke, status i tretman prefiksacije u anglističkoj morfološkoj literaturi*, *Odnos prefiksacije sa drugim obrascima tvorbe reči* i *Prefiksacija kao način promene leksičke kategorije reči u engleskom jeziku*. Tematski deo rada završava se *Zaključkom*, *prilozima* i popisom konsultovane literature.

U prvom po uvodnom poglavlju, *Opis korpusa*, iznećemo razloge za izbor onlajn rečnika kao izvor korpusnog materijala, njegovu prednost u odnosu na tradicionalne papirne rečnike, specifičnosti koje su ga preporučile za naše potrebe, kao i podatke o sadržaju uzorkovane leksičke građe.

Poglavlje *Metode i tehnike istraživanja* opisaće načine na koje ćemo sprovesti testiranje i put kojim ćemo ići ka ostvarivanju našeg cilja.

Prvo tematsko poglavlje je *Prefiksacija kao morfološki proces za promenu leksičke kategorije reči – opšte teorijske postavke, status i tretman prefiksacije u anglističkoj morfološkoj literaturi*. Tu ćemo dati prikaz dosadašnjeg istraživanja teme u gramatikama i lingvističkoj literaturi na engleskom jeziku. Daćemo osvrt na opis i interpretaciju interesovanja koje su prefiksi iz naslova izazivali kod autora. Pregled ćemo započeti izdanjima s kraja XIX veka, a

² Morfologija danas favorizuje termin *klase reči* u odnosu na tradicionalni *vrste reči*, a savremeni lingvisti ravnopravno koriste i *leksičke kategorije* (Carstairs-McCarthy, 2002:45). Klase/kategorije imenica, glagola, prideva i priloga su otvorenog tipa, budući da se nove leksičke jedinice konstantno pojavljuju, dok su ostale klase (zamenice, predlozi, veznici, brojevi, članovi, uzvici) zatvorene, a njihovo članstvo manje i ograničeno. Podelu na leksičke kategorije inicirala je generativna gramatika Čomskog i one se, kao jezička univerzalija, lako prenose sa engleskog na ostale jezike.

završiti nekima od najnovijih, iz prve dve decenije XXI veka. U sadržinskom smislu ovo poglavlje pretpelo je izvesnu konceptualnu promenu u odnosu na plan, originalno predstavljen u Prijavi teme ovoga rada iz oktobra 2018. Zbog obilja pregledanog i proučenog materijala odlučili smo se za izdvajanje dela o odnosu prefiksacije sa drugim tvobenim procesima. Pripadajuću pažnju ovoj relaciji posvetićemo samostalno, u posebnom poglavlju.

Drugo tematsko poglavlje je *Odnos prefiksacije sa drugim obrascima tvorbe reči*. Engleska tvorba reči³ danas je prilično usaglašena oko statusa prefiksacije. Prefiksacija je deo sistema afiksacije, skup postupaka koji od jedne lekseme tvori drugu leksemu. Tokom procesa afiksacije izlazna kategorija novonastale reči može da bude preinačena u odnosu na ulaznu kategoriju, ili da ostane u istoj. Pri sufiksaciji pitanje izlazne kategorije lako je rešivo uspostavljanjem pravila desnog upravnog elementa (Right-Hand Rule), dok pri prefiksaciji ono ostavlja otvoreno polje za razmenu stavova. Tu ćemo prikazati neke od dilema sa kojima su se susretali različiti autori. S druge strane, engleska prefiksalna derivacija uglavnom pravi jasnu empirijsku granicu prema kompoziciji. No, odnos ova dva tvorbena mehanizma nije uvek bio neometan. U ovom poglavlju ćemo govoriti i o izazovima sa kojima smo se suočavali u pokušaju da prefiksaciju koja menja klasu reči, držimo dalje od kompozicije.

Treće, centralno tematsko poglavlje *Prefiksacija kao način promene leksičke kategorije reči u engleskom jeziku* ima zadatak da odgovori na primarni cilj našeg istraživanja. Tu ćemo izvršiti registraciju svih prefiksa koji stvaraju nove leksičke klase, doprinoseći bogaćenju jezičkog fonda u većoj ili manjoj meri. Iznećemo rezultate analize prefiksa iz fokusa naše pažnje – *a-, anti-, be-, de-, dis-, en-, for-, in-, inter-, mid-, non-, pre-, pro-, re-, un- i trans-*. Svaki od navedenih prefiksa analiziraćemo prema etimološkim karakteristikama, morfo-semantičkim osobenostima i potencijalu, načinu prevođenja na srpski jezik i drugim specifičnostima. Važno je reći da ćemo se u ovom poglavlju baviti celokupnim izdvojenim korpusnim fondom, ne praveći razliku da li je reč arhaizam, neologizam ili individualno jednokratno ostvarenje. S druge strane, u delu o analizi prevođenja na srpski, bavićemo se samo živim leksičkim jedinicama, oblicima koji se aktivno koriste i koji doprinose aktuelnom jezičkom dobru.

Pod *etimološkim karakteristikama* iznećemo zapažanja o istorijskom aspektu svakog prefiksa. Pored trasiranja njegovog razvojnog puta, vremena i mesta nastanka, iznećemo i moguće srodne oblike u živim ili izumrlim jezicima. Tamo gde je rekonstrukcijom utvrđen zajednički praindoevropski predak, daćemo oblik markiran asteriskom (*). U ovom odeljku daćemo tek opšti evolutivni pregled, bez ulaženja u detalje.

³ Lieber (2009:6) preporučuje termin *lexeme formation* naspram *word formation*, smatrajući drugi zbunjujućim jer se, šire gledano, čitava morfologija tiče tvorbe reči, dok tvorba leksema ima potencijal promene kategorije reči, preobraćajući glagole u imenice ili prideve, imenice u prideve i dr.

Deo o *morfo-semantičkim osobenostima i potencijalu* prefiksa je najobimniji. Tu ćemo najpre izneti morfološke karakteristike prefiksa, sa osvrtom na njegovu fonetsku i grafičku stabilnost u jeziku, alomorfnost i distribuciju sa određenim klasama reči. Potom ćemo izvršiti semantičku analizu prefiksa grupišući postignuta značenja, uz prikaz eventualnih homonimnih i sinonimnih oblika. Svaku od grupa značenja potkrepićemo tipičnim korpusnim primerima, bez obzira pripadaju li aktuelnom ili arhaičnom fondu. Grupama sa malobrojnim primerima, posebno tamo gde je primer jedini u svojoj grupi, priložićemo kontekst zbog interpretacije i dekompozicije. Iako smo isprva imali nameru da morfološki i semantički prikaz damo zasebno, od toga smo odustali. Pri afiksalsnom građenju reči razvija se podjednak suodnos i sa morfologijom i sa semantikom. Afiksacija čini sponu između oblika i značenja reči, a izvedena reč postaje smisaona tek pošto je vezana morfema značenjski uoblikuje. S obzirom na to da ćemo analizu bazirati na oblicima koje povezuje ulazna i izlazna kategorija, čini se da je oblik u ovom slučaju nerazdvojiv od značenja, te ih ni mi nismo odvajali.

U pojedinim slučajevima iznećemo zapažanja o registrovanim neobičnostima i specifičnostima u pogledu konkurentnosti, leksikalizacije, gramatikalizacije, različitih kontroverzi koje prate status i ulogu prefiksa i dr.

U pododeljku o *načinu prevđenja na srpski jezik* govorićemo o oblicima kojima se prenosi ista semantička poruka iz izvornog jezika, u ovom slučaju engleskog, na jezik cilja, u ovom slučaju srpski jezik. Ispitivanje prevodnih tipova na jeziku iz druge jezičke porodice, u okviru istog prajezika, pokazalo se kao izazov koji bi mogao da ukaže na sličnosti i razlike u konceptualizaciji ovog tvorbenog tipa na jeziku izvora i jeziku cilja. Očekivali smo da će, u skladu sa tradicionalnim kontrastivnim studijama i sa nalazima našeg preliminarnog istraživanja, ova grupa imati veliki broj raznovrsnih prevodnih rešenja. Upoređivanje engleskog i srpskog jezika, u smislu prefiksacije kao načina građenja klasa reči, ne može se postići na nivou formantne korespondencije. U kontrastivnoj analizi formalnim korespondentom naziva se element čiji su i forma i značenje podudarni sa originalnim elementom. U ova dva jezika prefiks nema istu tvorbenu snagu – u engleskom je prefiksacija danas potkategorija izvođenja, a u srpskom je donedavno smatrana isključivo vrstom slaganja. Po tvorbenom ustrojstvu ova jezika kao motivna reč mogu se javiti reči mnogih klasa. Ali, engleski prefiksi, kao što ćemo pokazati u nastavku, mogu imati i efekat na klasu reči, dok je u srpskom neophodno i dodavanje sufiksa (kombinovana tvorba). To znači da ćemo se, u smislu traženja odgovarajućih oblika u jeziku cilja, bazirati na iznalaženje ekvivalentnih⁴ oblika čiji je semantički potencijal dovoljno konkretan da izazove istu reakciju i efekat (dinamična ekvivalencija), bilo doslovno ili metaforički upotrebljenih, dok će njegova forma biti u drugom planu.

⁴ *aequi-valens* (lat) – jednaka vrednost

Prevod jedinica iz korpusa delom smo obezbedili iz *Oxford English-Serbian Student's Dictionary*, izdanje iz 2014. godine. Kako je opseg Rečnika takav da nismo mogli u potpunosti da se oslonimo na njega kao na jedini izvor, dodatni resurs morali smo da potražimo na drugoj strani. Za jedinice koje nisu registrovane u Rečniku, veliku potporu pronašli smo u saradnji sa prijateljima Goranom Stojanovićem i Dijanom Ćosić Ebach, Kraljevčanima koji decenijama žive i rade u Londonu, odnosno Torontu. Budući da su oboje dugogodišnjim boravkom u engleskoj govornoj zajednici postali bilingvalni, u skladu sa sociokulturnim zahtevima sredine, njihova pomoć u tumačenju ređih izraza bila je dragocena. Na ruku nam je išla činjenica da jezičke kompetencije naših izabranika nisu na istom nivou iz svih oblasti, već su u skladu sa njihovim profesionalnim komunikacijskim potrebama (Stojanović pravo, Ćosić Ebach marketing). To nam je dalo mogućnost da kvalitetno pokrijemo širi jezički radijus. Naši izabranici ne poseduju formalne lingvističke kompetencije, ali sa stanovišta našeg rada, taj kriterijum nije ni bio potreban. Kapacitet za alternativnu upotrebu oba jezika na nivou izvornog govornika u nekonvencionalnoj, profesionalnoj i kulturnoj sferi, u potpunosti je bio u skladu sa našim potrebama.

Nakon kvalitativne analize prefiksa, istraživanja i analiziranja njihovih prevodnih rešenja na srpskom, izvršićemo njihov kvantitativni tretman. To znači da ćemo pomenute srpske ekvivalente statistički obraditi kako bismo stekli uvid u učestalost svakog od prevodnih tipova. Svaku tipsku grupu predstaviceemo procentualno, što će njihov ulog učiniti preglednijim. Zaokrugljivanje vrednosti njihovog procentualnog zapisa vršice se na ceo broj. Smatramo da za potrebe jezičkog ispitivanja iznos u desetinama celih nije nužan, osim u slučajevima kada iznosi oko pola procenta. Zbog zaokrugljivanja vrednosti procentni zbir kreće se od 99 do 101%.

Na ovom mestu ćemo se osvrnuti i na razloge iz kojih su iz originalnog registra prefiksa isključeni *off-*, *out-*, *post-*, *under-* i *up-*, a priključeni *dis-*, *mid-*, *pre-*, *pro-* i *trans-*. U poglavlju o statusu i tretmanu prefiksacije u anglističkoj literaturi, videćemo da, iako se mnogi autori bave opisom i klasifikacijom prefiksa, stiče se utisak da tom zahvatu prilaze mahom „iz ptičje perspektive“. Oni uglavnom daju detaljan opis značenja koja se prefiksima proizvode, prenebregavajući utvrđivanje pozicije prefiksa u sistemu tvorbe reči. Ona se kreće između prefiksa kao zavisnog predmetka i predloga u prefiksnoj ulozi. I prefiksi sa potencijalom promene leksičke kategorije osnove i prefiksi *en general* pripadaju morfološkom skupu koji nije dovoljno precizno odeređen i istražen, ni u smislu funkcije, ni u smislu imenovanja koje proizilazi iz funkcije (prefiks, partikula, kombinatorski formativ⁵). Ova nedoslednost biće jedna

⁵ Combining form (OED) – A foreign-learned part of the English vocabulary normally used in compounds in combination with another element to form a word (*Anglo-*, *bio-*, *ethno-*, *-graphy*, *-logy*). It is used to denote an element that contributes to the particular sense of words, as distinct from a prefix or suffix that adjusts the sense of or determines the function of words.

Klajn ovaj oblik, ako je u pretpoziciji, naziva *prefiksoid* (samostalna osnova sa značenjem cele reči od koje je nastala). Šipka (Rečnik tvorbenih formata, 2003) sve oblike ovog tipa zbirno naziva *tvorbeni formanti* (tvorbeni

od tema trećeg poglavlja koje govori o odnosu prefiksacije sa drugim formulama tvorbe reči. Tu ćemo izneti argument da je postojanje leksema *off-*, *out-*, *over-*, *post-*, *under-* i *up-* i u obliku samostalnog morfološkog formativa ključno da se oni ne mogu smatrati prefiksima, već predloškim partikulama. Ova saznanja ih nedvosmisleno premeštaju u fond tvorbenih elemenata složenica, koje izlaze iz fokusa naše pažnje. S druge strane, ispitujući obilje korpusnog materijala, lekseme *dis-*, *mid-*, *pre-*, *pro-* i *trans-* nametnule su se kao formativi koji bi mogli da opravdavaju mesto u popisu. Njihov status nesamostalnog formativa je neupitan, a funkcija takva da je u skladu sa potrebama našeg rada. Stoga smo i njih angažovali u analizi.

Planirana poglavlja o *frekventnosti* i *produktivnosti* prefiksacije kao načina promene leksičke kategorije reči takođe su prekomponovana. Originalna ideja bila je da ova dva morfološka obeležja reči utvrdimo, koristeći Bajenovu (Harald Baayen) formulu. Od nje smo odustali u korist tretmana navedenih karakteristika u okviru njihove morfo-semantičke analize. Zvanične podatke o zastupljenosti jezičkih jedinica u savremenom engleskom jeziku, o njihovoj aktuelnosti, odnosno zastarelosti, pronašli smo u okviru opisa koje daje onlajn verzija ORE za svaku pojedinačnu rečničku odrednicu. Pored uobičajenih oznaka koje rečnici daju o vrsti reči, transkribovanom izgovoru i akcentu, registru i stilu, varijacijama u obliku tokom vremena itd, ORE daje i ne tako uobičajne podatke o etimologiji reči, njenoj frekvenciji u savremenom jeziku, uz obilje primera upotrebe jedinice od vremena kada je prvi put zabeležena u spisima do današnjih dana, odnosno (okvirnog) vremena kada je prestala da funkcioniše u jeziku ako je reč zastarela. Stoga nam se činio kao jalov posao da iznova tražimo podatke koji su transparentni⁶ i iza kojih stoji tim oksfordskih eksperata. Smatrali smo da bi i ispitivanje produktivnosti prefiksa po bilo kojoj od priznatih formula bilo jednako izlišno. Produktivnost prefiksa vidimo kao njegovu neograničenu sposobnost da u jeziku proizvodi nove smislene instance istog tipa. Stoga, imajući podatak da prefiks i dalje aktivno učestvuje u obrazovanju novih leksičkih jedinica, tj. da su nove reči inicijalno zabeležene u poslednjih nekoliko decenija, potrebnii parametar nam je lako dostupan. Ukoliko nova izvođenja nisu zabeležena u novije vreme, onda se sa sigurnošću može konstatovati da je pomenuti prefiks tvorbeno iscrpljen.

U poslednjem, *zaključnom*, poglavlju daćemo osvrt na uspešnost u realizaciji zadatih ciljeva, zbirni pregled svih rezultata istraživanja, otkrića do kojih smo u radu došli, poteškoće i dileme na koje smo tokom rada nailazili i dati smernice i predlog za buduća istraživanja.

Želeći da se tretirani leksički repertoar složi i popiše, formirali smo kataloški *Prilog* radu – abecedni popis 1536 jedinica kod kojih je na snazi vrsta prefiksacije kojom se bavimo. Da ne

formant ... je svaki onaj u tom značenju nesamostalni (dakle, koji se ne pojavljuje kao zasebna leksema u tom značenju u kojem se pojavljuje kao formant) subleksemski element, segmentalni ili nesegmentalni, raspoznatljivog vlastitog značenja, a koji modifikuje osnovu ili drukčije učestvuje u tvorenju samostalne lekseme)

⁶ Transparentnost ovih podataka nije apsolutna, jer je pristup rečniku uslovljen plaćanjem pristupnine. S druge strane, dostupnost ove opciji ne podleže nikavim ograničenjima

bismo ovaj spisak nepotrebno opteretili rečima koje se više ne koriste, uvažili smo jezičku realnost i spisak rasteretili od zastarelih oblika. Iako ćemo se u potonjim analizama baviti celokupnim jezičkim materijalom koji nam je priuštio korpus, *Prilog* smo aktuelizovali, uključujući samo aktuelne oblike. U nekoliko slučajeva utvrdili smo da prilog u istom obliku može da funkcioniše i kao pridev, i obrnuto. Stoga smo im u našem popisu dodelili oznake obe leksičke klase. Međutim, u analizi prevodnih oblika, uglavnom smo se odlučivali za njihov tretman na osnovu istaknutije klase. Tamo gde smo imali više od jedne prevodne opcije, naveli smo i u analizu uzeli u obzir sve. U popisu aktuelnih jezičkih jedinica svaka je obeležena skraćenicom za izlaznu klasu – im. (imenica), gl. (glagol), prid. (pridev), pril. (prilog), pred. (predlog). Glagoli su dati u infinitivu svršenog vida, a pridevi u muškom rodu.

Sumirajući do sada istaknuto, možemo reći da je primarni **cilj** ovog istraživanja da se izvrši analiza leksičkog fonda engleskog jezika s namerom da se registruju svi prefiksi koji u konjunktiji sa osnovom jedne kategorije reči stvaraju formativ različite leksičke kategorije, a odstupaju od utemeljenog shvatanja da je pomenuti proces moguć jedino putem tradicionalno ustanovljenih prefiksa *a-*, *be-* i *en-*. Pored toga, namera nam je da ovim putem ispunimo i nekoliko sekundarnih težnji – da damo pregled istraživanja problematike u anglističkoj literaturi, analiziramo dosadašnje pristupe temi i izvršimo morfološku i semantičku kategorizaciju novoizvedenih oblika. Konačno, proverićemo na koji načen se ovaj proces reflektuje na srpski jezik. Istražićemo vrste prevodnih rešenja u kontekstu i van njega, sa osvrtom na doslovno i metaforičko značenje pri prevođenju.

Nadamo se da rezultati do kojih ćemo ovom prilikom doći mogu dovesti do boljeg razumevanja morfoloških procesa ove vrste, i u engleskom i u srpskom jeziku, kao i uviđanja sličnosti i razlika u konceptualizacija ova dva jezika. Takođe, nadamo se da oni mogu da budu od koristi u u nekim budućim leksičkim analizama koje se, većinom sa oskudicom, odnose prema ovom tvrobenom procesu.

Opis korpusa

Ovo istraživanje vršeno je na korpusu koji čini 2256 jedinica engleskog leksičkog fundusa. Korpus je preuzet iz *The Oxford English Dictionary*, čije onlajn izdanje danas sadrži preko 600.000 reči i predstavlja zlatni standard engleske leksikografije (Lieber, 2009:27). On pruža detaljnu i potpunu informaciju o svim rečima engleskog jezika, kao i o razvoju engleskog vokabulara od najranijih atestiranih jedinica do danas (Plag, 2002:52). Prikupljanje odgovarajućeg radnog materijala uvek je ključan, zahtevan i obiman posao, a onlajn varijanta omogućila je da proces bude mnogo manje složen, a analitički rad olakšan. Prikupljanje korpusnog materijala iz rečnika ima značajnu prednost u odnosu na slobodno biranje primera, jer ograničava subjektivnost i primorava istraživača da posmatra ukupnost svih primera. Oksfordski rečnik neprevaziđena je baština reči, značenja i istorije, žive i zastarele leksike. Sadrži preko 3,5 miliona navoda iz govornih i pisanih izvora, klasične literature, periodike i filmskog registra, tokom više od poslednjih 1000 godina. Kao takav, po obimu i iscrpnosti, Rečnik čak nadilazi naše potrebe, ali ga je preporučila mogućnost brzog pregledanja i selektovanja podataka. ORE kao najveća dostupna riznica reči redovno se ažurira⁷, te bismo se usudili reći da, ako se reč ne nalazi u spisku, onda to i nije reč (Lieber, 2009:13).

Više od proceduralnih olakšica u traganju za materijalom, ključni za izbor ORE bili su dokumentarni prilozi koje su autori rečnika obezbedili. Uz svaku jedinicu dato je vreme njene prve zabeležene upotrebe u pisanim izvorima. Taj podatak, grubo uzet, može da ukaže na starost reči. To, naravno, ne znači da reč u govornoj tradiciji nije postojala i ranije, već samo da o tome ne postoji stariji pisani trag. Za reči koje više nisu u upotrebi imamo podatak o vremenu njihovog poslednjeg pojavljivanja u pisanom registru. Tako dobijamo predstavu o dijahronm kretanju leksike. Jezik se vremenom regeneriše, reči izlaze iz upotrebe, a stvaraju se nove. Isti podaci postoje i za reči koje se ne nalaze u glavnom popisu, već su date u okviru familije neke druge reči iz glavnog popisa ili u okviru prefiksa. Na osnovu tih podataka i broja neologizama nastalih poslednjih 50 godina, u mogućnosti smo da steknemo uvid u razvoj i promenu produktivnosti nekog prefiksa (Schröder, 2008:50). Ovakvo procenjivanje produktivnosti doista nije najmerodavniji način i stoga ga ne bi trebalo preceniti, ali za potrebe našeg ispitivanja, sasvim je dovoljan. Za potrebe nekog preciznijeg istraživanja uputno je koristiti neku validniju formulu.

Značajnija od podrške u ispitivanju produktivnosti, pokazala se pomoć koju smo našli u ORE, a tiče se pokazatelja frekventnosti reči u jeziku i njene etimologije. Parameter za izračunavanje frekventnosti je stepen učestalosti svake žive reči u jeziku od 1970. do današnjih

⁷ Ažurira se kvartalno, najnoviji imputi tećem izdanju su iz decembra 2019.

dana. Vrednosti na skali frekvencije kreću se od jedan (reč vrlo niske frekvencije) do osam (reč vrlo visoke frekvencije). Po ovoj logaritamskoj skali reči čija je oznaka 8/8 deset puta su češće od reči sa oznakom 7/8, koje su opet oko deset puta češće od reči sa oznakom 6/8, itd.⁸ Tabela u nastavku pokazuje raspon svakog ranga frekventnosti i procenat zastupljenosti jedinica te vrednosti u jeziku:

Tabela 1. Frekventnost aktuelne leksike u engleskom jeziku

oznaka	frekventnost u million reči	% jedinica u ORE
8/8	> 1.000	0,02%
7/8	100 – 999	0,18%
6/8	10 – 99	1%
5/8	1 – 9,9	4%
4/8	0,1 – 0,99	11%
3/8	0,01 – 0,099	20%
2/8	< 0,0099	45%
1/8	–	18%

Svakako od najvećeg značaja bile su nam etimološke napomene autora. Oni ne objašnjavaju samo poreklo reči, put kojim je došla do engleskog, da li je doslovno preuzeta ili prilagođena, stabilnost oblika, već je i razlažu na njene sastavne delove. Tako imamo siguran podatak koja je tvorbena osnova u pitanju, je li konvertovana ili nije i kojim redom su se nizali eventualni afiksi. Ovo nam se pokazalo kao neprocenjiva olakšica u radu i značajno nas rasteretilo dilema koje bismo bez toga svakako imali. Ne dovodeći u pitanje reputaciju ORE i njegovih urednika, u situacijama kada se tvorbena tumačenja u rečniku nisu poklapala sa tumačenjima drugih autora⁹, mi smo se priklanjali stavu ORE.

Podršku u analiziranju srpskih ekvivalentnih prefiksa pronašli smo u Klajnovoj „Tvorbi reči u savremenom srpskom jeziku” iz 2002, „pouzdanijoj i naučno utemeljenoj studiji, najuspelijoj u svojoj vrsti na srpskom jezičkom području”¹⁰. Klajn je njom napravio iskorak u pokušajima da se uredi oblast srpske prefiksacije, koja je dugo bila neodređena i zanemarena. Na neki način, ni današnja tvorba reči nije u potpunom konsenzusu oko njenog karaktera. Dok neki domaći autori¹¹ prefiks uglavnom smatraju predlogom u složenici, drugi¹² se zalažu za samostalnost prefiksa od predloga i prefiksacije od slaganja. Konačno Klajn (2002:179)

⁸ Opis skale preuzet sa <https://public.oed.com/how-to-use-the-oed/key-to-frequency/>

⁹ Marčand, Jespersen, Dikson za neke slučajeve sa prefiksima *de-*, *re-* i *un-*

¹⁰ Prof. dr Živojin Stanojčić i dr Miroslav Nikolić, recezenti knjige

¹¹ Maretić (1899), Belić (1949), Stevanović (1964), Nikolić (1972), Stanojčić i Popović (1999)

¹² Ančić (1972), Barić (1979), Babić (1986)

argumentovano negira svako funkcionalno izjednačavanje prefiksa sa predlozima.¹³ Po definiciji prefiks je „slog ili skup slogova priključen početku druge reči da bi nastala nova reč; formativ koji fonetski i gramatički zavisi od morfeme ili grupe morfema ispred kojih stoji“ (Simeon, 1969), „afiks koji se pripaja ispred korena ili osnove reči“ (Katamba, 2006:44), „vezana morfema koja se dodaje ispred centralnog elementa reči koji nosi značenje“ (Plag, 2002:13), „vezana morfema koja nije samostalna, već stoji ispred osnove, semantičkog jezgra reči“ (Lieber, 2009:33). Dakle, budući da je prihvaćen stav da je prefiks vezana, a ne samostalna morfema, osnovni postulat komponovanja da dve ili više samostalnih morfema grade složenu reč, u prefiksaciji nema uporište. Klajn stoga prefiksaciju nedvosmisleno smešta van okvira komponovanja. Pored toga, iako je sličnija sufiksaciji nego komponovanju, prefiksacija u srpskom nema kapacitet da promeni vrstu reči kao što to sufiksacija često čini. Zato predlaže objedinjavanje ova dva procesa pod terminom afiksacija¹⁴. Za produkte prefiksacije nudi termin prefiksalna tvorenica, tj. prefiksalsal. Kako nam se ovakva interpretacija tvorbenih struktura čini vrlo logičnom, mi smo joj se u analizi prevodnih ostvarenja potpuno priklonili.

¹³ Bez obzira na predložku porekle većine prefiksa i formalno jedinstvo sa njima, prefiksi u praksi predstavljaju nesamostalan jezički format, a ne reč. U prilog tome dodaje da postoje i prefiksi čija se veza sa predlozima ili ne može utvrditi (*ne-*, *raz-*, *pro-*) ili je prividna, tj. moguća samo u dijahronoj anallizi (*ob-*, *o-*, *nuz-*). Sinhronijska analiza dodatno osporava semantičku vezu između predloga i prefiksa u obliku predloga (*na-*, *iz-*, *o-*, *pri-*, *po-*, *od-*, *u-*, *bez-* itd. u nagluv, izvući, omalen, priprost, pomajka)

¹⁴ Slično onome što je dato u Querk et al. (1985), *A Comprehensive Grammar of the English Language*, jednoj od najboljih modernih gramatika engleskog jezika

Metode i tehnike istraživanja

Metodološki pristup radu obeležila je sinhrona deskriptivna priroda istraživanja. U analizama ćemo integrisati morfološki i semantički okvir ispitivanja kako bismo preispitali tradicionalni postulat tvorbe reči da samo prefiksi *a-*, *be-* i *en-* imaju moć promena leksičke kategorije. Na taj način ćemo pokazati da postoje prefiksi koji, iako po svom delokrugu ne pripadaju direktno grupi određenoj naslovom ovog rada, u određenim izvedenicama postižu uptavo taj efekat. No svaka savremena jezička analiza, bez obzira na želju da ona bude ogledalo ovovremenskog stanja, nije moguća bez povremenog osvrta na ulogu i upotrebu pojedine jezičke jedinice u prošlosti. Stoga smo aktivnom fondu pridružili i njegov neaktivni deo, te povremeno dajemo dijahrone napomene u vezi sa rečima koje više nisu u upotrebi. Ponegde ćemo se osvrnuti i na evoluiranje prefiksa kroz istoriju jer jezik nije statična, zamrznuta slika, već specifično jezičko osećanje koje se javlja u svesti prosečnog obrazovanog govornika (Klajn, 2002:10). Kvalitativnu i kvantitativnu analizu ovog rada izvršićemo na ukupnom korpusnom materijalu od 2256 jedinica, sa osvrtom na njihovu učestalost u jeziku, tendenciju ka određenim klasama reči i morfo-semantičke osobensti. Uz deskriptivnu, kontrastivnom lingvističkom metodom nastojaćemo da otkrijemo sličnosti, razlike i veze između ovog tvorbenog modela u engleskom i srpskom jeziku. Posmatrajući jedan jezik kroz prizmu drugog jezika, nastojaćemo da utvrdimo srpske ekvivalentne oblike kojima se postiže preciznija jednakost značenja. Težićemo identifikaciji elemenata u srpskom koji bi sadržajem mogli zameniti elemente engleskog jezika u konkretnoj situaciji, dok je forma reči u drugom planu. Deskriptivni i kontrastivni pristup istraživanju jezika odlikuje visoka međuzavisnost. Bez deskriptivne nema ni kontrastivne lingvistike, odnosno bez dijahronih opisa pojedinačnih jezika, nema ni poređenja tih jezika (Đorđević, 2004:6). Pri analizi prevođenja bavićemo se samo aktuelnim delom leksike, skupom od 1536 elemenata. Na tom uzorku ispitaćemo raznovrsnost i tipičnost njihovih ekvivalentnih oblika u srpskom. Za brojčani prikaz ovih pokazatelja odlučili smo se jer se tako lako sintetišu i generalizuju na čitavu vrstu. U vezi sa ovim dodaćemo citat da „ako se ono o čemu govorite može izmeriti, onda nešto o tome znate; međutim, ako to ne možete izmeriti niti izraziti brojevima, onda (...) još niste doprli do naučne faze, ma o čemu da se radi“.¹⁵

¹⁵ Lord Kelvin (*William Thomson, Lord Kelvin*), *Popular Lectures*, 1883, knjiga I, str. 73 (I often say that when you can measure what you are speaking about, and express it in numbers, you know something about it; but when you cannot express it in numbers (...) you have scarcely, in your thoughts, advances to the stage of science, whatever the matter may be.)

Prefiksacija kao morfološki proces za promenu leksičke kategorije reči

– opšte teorijske postavke, status i tretman prefiksacije

u anglističkoj morfoložkoj literaturi

U ovom poglavlju ćemo se osvrnuti na opis i interpretaciju interesovanja koje su prefiksi iz naslova našeg rada izazivali kod autora u gramatikama i lingvističkoj literaturi na engleskom jeziku. Pregled ćemo započeti gramatikom s kraja XIX veka, koja, istina, ne komentariše prefikse na način koji bi nas zanimao, ali inicira pregled i vrste tvorbe reči na način koji je, u donekle izmenjenoj formi, aktuelan i danas. Veliki deo radova datira iz druge polovine XX veka (Marčand (1969), Jespersen (1965), Long (1969), Zandvort (1975), Adams (1973), Bauer (1983), Kverk (1985), Lorens (1989), Hemond (1993)), a drugi, bezmalo istog opsega, iz prve dve decenije XXI veka (Plag, Katamba, Lerer, Šreder, Trias, Hamawand, Nagano, Dikson). Radovi iz najsavremenijeg perioda uglavnom su u obliku naučnih studija manjeg obima, što implicira da se novo svetlo sve češće usmerava na ovaj netipičan obik tvorbe reči.

Pregled opisa prefiksacije kojim se, pored značenja, menja i leksička kategorija reči započecemo delima britanskog filologa i fonetičara **Henrija Svita**¹⁶.

On je delom *A Short Historical English Grammar* iz 1892. godine nastojao da precizno diskriminiše ono što je tada bilo u upotrebi u jeziku od onoga što je zastarelo. Za svoje vreme, pravi savremenu fonološko-dijalektološko-hronološku gramatiku engleskog jezika. Ukupan materijal deli na fonologiju (phonology) i fleksiju sa kompozicijom i derivacijom (accidence). Daje detaljan pregled klâsa reči i prati njihov razvojni put od staroengleskog do savremenog perioda.

Derivaciju deli prema poreklu na domaće i strane elemente (1892:214 i 230). Domaći, ako se koriste sa imenicama i pridevima, imaju jak akcenat, a ako se koriste sa glagolima, imaju slab akcenat. Svit ne pravi nikakve semantičke i tvorbene podgrupe, već ih samo alfabetski navodi, dajući za svaki prefiks pojedinačno napomene¹⁷. On, takođe, ne uočava njihovu funkciju pretvaranja jedne klase reči u drugu. Međutim, inicira pojedinačnu obradu prefiksa na smisaonom i upotrebnom nivou, te stoga njime započinjemo ovaj popis. Svit ovakve tvorenice naziva složenicama, što je termin, a i pogreška, koji će se pojaviti i kod kasnijih autora.

¹⁶ Henry Sweet (1845 – 1912) engleski filolog koji se bavio starogermanskim jezicima – staroengleskim i straonordijskim

¹⁷ Pomenućem samo prefikse koji su u vezi sa naslovom rada

Od domaćih derivacionih elemenata koji se javljaju u našem korpusu Svit ima *ā-*, *be-* (sa naglašenim alomorfom *bī-*), *for-* i *un-*. Strani derivacioni elementi uglavnom su francuskog, latinskog ili grčkog porekla. U smislu porekla, značenja i upotrebe komentariše *anti-*, *de-*, *dis-*, *in-/im-/il-/i-/ir-*, *pre-* i *pro-*.

Jedini prefiks čiju upotrebu ilustruje glagolima izvedenim od imenica je prefiks *em-/en-*, francuski oblik latinskog prefiksa *in-/im-/il-*, značenja „u“ (*in*, *into*). On je očuvan u engleskom u starim rečima, ali i u novijim formacijama *embody*, *encage*, *enlarge*, *enliven* (1892:214).

Nemački filolog **Marčand**¹⁸ se, posebno u evropskim krugovima, smatra „ocem tvorbe reči“. U *The Categories and Types of Present-Day English Word-Formation* iz 1969. godine sistematski se i iscrpno bavi problematikom tvorbe reči, rešavajući mnoge od fundamentalnih problema ove nauke. On tu, istina, ne vrši podelu prefiksa ni po kakvom osnovu, već ih samo navodi po alfabetskom redu. Razlog leži u činjenici da smatra da klasa reči kojoj prefiksi pripadaju nije dovoljno određena. U indeksu izdanja iz 1960. godine¹⁹ prefikse čak i ne izdvaja od ostalih morfema, što već u revidiranoj ediciji²⁰, 9 godina kasnije, ispravlja.

Marčand ne ističe pojavu da prefiks utiče na promenu klase reči kojoj je dodat, ali uočava izvesne gramatičke relacije koje se javljaju kod prefiksiranih reči (1969:134). Jedan od funkcionalnih aspekata tiče se prefiksa sa predložkom snagom, kao u *anti-coutr* (*party*) ili *encage*. Dobijene oblike smatra derivacionim sintagmama gde je prefiks deo determinanta a determinantum nulta morfema.

Od prefiksa kojima se naš rad bavi, Marčand obrađuje sve osim prefiksa *for-*, *post-* i *over-*, ali ne na isti način. Morfeme *in-*, *off-*, *out-*, *under-* i *up-* posmatra kao lokativne partikule u složenicama, a *a-*, *anti-*, *be-*, *de-*, *dis-*, *en-/em-*, *inter-*, *non-*, *pre-*, *pro-*, *re-* i *un-* kao prefikse u izvedenicama. Pored toga, on uočava da se isti efekat može postići i prefiksima *mid-* i *trans-* koje naše pilot istraživanje nije prepoznalo.

U složeniciama sa lokativnom partikulom (*Compounds with locative particle as first element*) autor partikulama naziva reči koje imaju i samostalnu funkciju. Ovakve formacije smatra složenicama jer su nastale spojem imenice ili prideva (drugi deo) i druge nezavisne morfeme (prvi deo), koju zove partikulom, mada je daje u obliku prefiksa, tj. sa crticom. Uočava i da ovo pravilo nije primenjivo na sve lokativne partikule. Njihova neodvojivost od osnove aktivna je tek od XV veka.

¹⁸ Hans Marchand (1907 – 1978) nemački lingvista, profesor na Univerzitetu u Tibingenu (University of Tübingen).

¹⁹ Marchand, 1960, str. 371

²⁰ Marchand, 1969, str. 523

in-

Njegova konvertorska uloga vidljiva je u tipskom primeru *income* gde imamo imenice nastale od glagola (deverbal substantives), sa glagolskim neksusom²¹ *in-come* kao determinantom, i nultim determinatumom. Od primera navodi *infare, income, inlet, intake, inturn, input, inrush, inbreak, inlook* itd (1960:68 i 73).

off-

Funkciju partikule *off-* da promeni klase reči prepoznaje u tipu složenih imenica dobijenih iz glagola, kao u *offcut, offshoot, offtake, offlet, offprint*, itd (1960:73).

out-

Out- je veoma produktivan formativ. Stupa u složenice sa imenicama i pridevima i gradi glagole (1969:97). Postojanje denominalnih glagola (nastali od imenica) sa *over-*, pratimo od posle 1600. godine, sa značenjem „prevazići, nadmašiti, premašiti u odnosu na...” (*exceed, excel, surpass with regard to...*), kao u *outnumber, outrival, outvote, outwill* (oko XVII veka), *outgeneral, outjockey* (oko XVIII veka), *outclass, outdistance, outrange, out-Yankee* (oko XIX veka). Od glagola nastalih od prideva u čestoj upotrebi je samo *outsmart*, dok se druge kovanice iz XVII veka – *outactive, outblack, outswift* nisu održale.

under-

Složene imenice nastale od glagola i partikule *under-* nisu brojne. Neke od njih su *undercut, underlay, underpass, understudy* (1969:99).

up-

Prevođenje glagol u imenicu nije posebno izraženo u kombinaciji sa partikulom *up-*. Marčand, bez ikakve analize, i to samo u prvom izdanju, navodi samo nekoliko primera – *upbeat, uplift, upthrow, upthrust, uptake, upburst* itd (1960:79).

U posebnom odeljku Prefiksacija (1969:129) Marčand suprotstavlja različita tumačenja termina prefiks. Stariji gramatičari Paul, Mecner i Vilmans (Hermann Paul, Eduard Mätzner, Wilhelm Wilmanns²²) čak ni ne poznaju termin, a prefiksaciju smatraju delom slaganja. Kluge (Friedrich Kluge) 1925. uvodi pomenuti termin u teoriju građenja reči, ali i dalje kao deo slaganja. Danas je reč prefiks čvrsto ukorenjena u lingvističkoj terminologiji, ali sa različitim značenjima. ORE koristi ovaj naziv za skoro svaku predložku partikulu, ali dodaje i izraz kombinatorski oblik (combinig form) za različite pred-partikule, no, bez detaljnog objašnjavanja.

²¹ Verbal Nexus Compounds – složenice koje imaju glagolsku komponentu za determinant

²² Paul, H. 1920; Mätzner, H. 1873; Wilmanns, W. 1930.

Posebno objašnjenje ne daje ni Jespersen (Otto Jespersen, 1942). Koziol (Herbert Koziol, 1937) ograničava upotrebu reči prefiks samo na partikule koje ne postoje kao samostalne reči, mada u prefikse svrstava i lokativne partikule. Najteže prihvatljiv je Kruisingin (Etsko Kruisinga, 1932) stav da prefiksi imaju potpuno istu funkciju kao neka druga reč koja se nalazi na prvom mestu u složenici, iako je danas jasno da zavisna morfema ne može da ima isti tretman kao samostalna reč. Zato ih Marchand definiše kao vrstu partikula koja se dodaje punoznačnim rečima a same nisu samostalne reči. Sve prefikse deli po poreklu. Domaći su malobrojni i razvili su se od samostalnih reči. Stvaranje većeg broja domaćih prefiksa bilo je ugroženo tendencijom stvaranja glagola sa partikulom u postpoziciji, što se vezuje za period XIV veka (Kruisinga, 1932). Lokativne partikule su se sve češće iz pretpozicije (prefiks) pomerale na postpoziciju (predlog), za razliku od partikula nelokativnog značenja koje su se utvrdile kao neodvojivi glagolski prefiksi. (Još u staroengleskom *fore*, *over* i *under* su imali prefiksadni karakter koji se osećao samo u glagolskoj upotrebi). Ovde ćemo pomenuti prefikse koji potpadaju pod delokrug našeg rada. To su *a-*, *anti-*, *be-*, *de-*, *dis-*, *en-/em-*, *in-*, *inter-*, *non-*, *pre-*, *pro-*, *re-*, *un-*, *mid-* i *trans-*.

a-

Dodaje se imenicama, pridevima i glagolima stvarajući predložki odnos i značenje „u stanju da ili na mestu nečega“ (in the state or a position of...) ²³.

U kombinaciji sa glagolima najčešće stvara pridev ili prilog čije je značenje slično obliku glagola u sadašnjem participu, koji se inače često uporebljava pridevski (*ablaze* = *blazing*). Treba dodati da se svi pridevi nastali na ovaj način upotrebljavaju isključivo predikativno. Smatra se da je prefiks u srednjoeengleskom bio najproduktivniji sa neprelaznim glagolima, nešto manje sa imenicama, ali i jednima i drugima pretežno jednosložnim.

U XVI i XVII veku, s razvojem pomorstva u Engleskoj, iskovan je veliki broj nautičkih termina, uglavnom prideva i priloga od imenica – *aweather*, *atrip*, *awigh*, *astern*, *asterboard*, *apoop*, *aquater*, *asea*, *asouth*, *astay*, *awest*.

anti-

Marchand uočava upotrebu *anti-* sa imenicom, kad dobija ulogu njene pred-dopune, kao u *pre-court (party)* ²⁴, što je jedna od prvih pridevskih upotreba ovog tipa (oko 1650. godine), dok su ostale nastale u XIX veku *anti-administration*, *anti-immigration*, *anti-labor*, *anti-slavery*, *anti-trust*, *anti-vaccination*, *anti-war (law, league, movement, party, itd)*. U isto vreme ovo popridevljavanje imenica otvorilo je put sličnim kombinacijama sa *ante-*, *inter-*, *post-*, *pre-*, *pro-*, *sub-*, *trans-*. Ovakva i slična upotreba postala je posebno produktivna poslednjih decenija, u

²³ Marchand, 1969, str. 139

²⁴ Marchand, 1969, str. 143

značenju „koji se koristi protiv, koji uništava, sprečava...“ Primeri su brojni: *antifade*, *anti-freeze*, *antigas*, *antirust*, *antitheft*, *antiwrinkle*.

be-

Glagoli koji su nastali u srednjoengleskom dodavanjem prefiksa imenicama često imaju privativno značenje „lišen nečega (*deprive of...*), kao *behead*, *belimb*, *beland*, *besleeve*²⁵. Poređenja radi, ovakav način izvođenja je čest u nemačkom jeziku.

Od imenica sa značenjem kvaliteta ili titule izvedeni su glagoli *befool* (make a fool of), *bedevil* (cause trouble to), *beshrew* (make wicked), *bemonster* (make monstrous), *beslave* (make into a slave). Podsmešljiv smisao se oseća u rečima *bespouse* (marry), *beknight* (esteem), *bedoctor* (get the degree), *bebishop*, *becrown* (clown around). Sličan podrugljivi smisao danas se postiže glagolima *begrace*, *beknave*, *belord*, *bewhore*, *bemadam*, u značenju „nazvati nekoga (tim imenom)“ (call a person ...).

Od imenica koje ne označavaju kvalitet ili titulu izvode se glagoli sa značenjem „uticati, obezbediti, prekriti, okružiti nečime“ (affect, provide, cover, surround with...). Izvođenje glagola na ovaj način posebno je bilo često u XVI veku, mada ih ima još iz staroengleskog. Koren ovako izvedenih glagola uglavnom su stvârne zajedničke imenice²⁶. Takve su *bewall*, *becharm* (st.e), *beclog*, *bedew*, *bedrop*, *beguile*, *besmoke*, *bewitch*, *begore* (sred.e), *belime*, *bemire*, *bejewl*, *bestain*, *beblood*, *becrown*, *begift*, *becloud*, *bemist*, *benet*, *besmut*, *bestar*, *becurl*, *befringe*, *belace*, *belute*, *begem*, *besmutch*, *begridle*, *befur* (sav.e). U svim navedenim rečima oseća se stilska obojenost značenja i izvesna doza preterivanja, ponekad i uz primesu podsmeha ili potcenivanja.

I upravo u smislu preterivanja, podsmeha i podrugivanja može se govoriti o produktivnosti prefiksa *be-* u savremenom engleskom.

Glagoli nastali od imenica obrazuju značenje, ili u smislu „preobraziti u nešto“ (make into...) ili „opremiti, prekriti nečime“ (furnish, cover etc. with...). Prvo značenje se može postići i od prideva.

Iz prideva su nastali glagoli *befast* (u st.e), *befoul* (u sred.e), a posebno produktivan period bio je druga polovina XVI veka – *becalm*, *bedim*, *besot*, *bemad*, *besaint*, *belate*, *bemean*, *belittle*.

²⁵ Marchand, 1969, str. 147

²⁶ Stvarne ili konkretne imenice označavaju opipljiva bića i predmete (knjiga, cvet, sto) ili bića i predmete koji nisu opipljivi, ali se zamišljaju kao da postoje ili kao da su nam nadohvat ruke (anđeo, mesec). Suprotno, nestvarne ili apstrakne

Danas je česta upotreba prefiksa *be-* sa imenicama s ciljem tvorbe glagola, iz kojih se, potom, izvode pridevi na *-ed* „opremljen nečime“ (*provided with (a garment or similar object)*), blago podsmešljivog značenja – *bebooted, begemmed, bediamonded, bemedalled, benightmared, beribanded, bespectacled, bewigged*. No, budući da ove formacije nisu aktivne u obliku glagola, ova upotreba izlazi iz domena našeg rada.

Nekada vrlo bitna uloga prefiksa *be-*, stvaranje denominalnih glagola, danas je skoro arhaična.

de-

Marčand čitavu grupu imenica izvedenih u glagol sa prefiksom *de-* svrstava u obrazac „*delouse*“, značenja „uklanjanje onoga što označava imenica“ (*remove what is denoted by the noun*)²⁷. Još od staroengleskog prisutni su *deplume (deprive od plumes)*, *depasture (deprive of pasture)*, *dethrone (remove from the throne)*, sve nestale tendenciozno, s namerom imitiranja od njih starijih francuskih glagola *déplumer, depaster, déthrôner* itd. Međutim, veliki broj ovako nastalih kopija francuskog (*detruth, demast, depark, delawn, defoliage, deflesh*) nije se održao. Ali su zato nove izvedenice i sa domaćom i sa stranom osnovom postale vrlo česte u poslednjih sto i više godina, sve u gorepomenutom značenju.

Marčand belezi i neku vrstu dubleta, čak tripleta – glagole sa imenicom u osnovi i njihove starije parove sa sufiksom *-ize*, ređe *-ate* (1969:155). Tako imamo *decolour/decolourize/decolorate, desilver/desilverize, desulphur/desulphurate/desulphurize*. Glagole bez sufiksa vezuje za tehničke procese i leksiku. Ilustruje primerima: *depolish, denature (alter the nature of (coffee, tea, alcohol))*, *deglycerin, degum (free from sericin)*, *dehorn (cattle esp. by destroying the ends of the horns with caustic potash)*, *dehair (remove hair or wool from hides or skin)*, *delint (remove lint from)*, *detin, defat, dewater*. Vebster (Webster's Dictionary of English Usage) daje *debark, degerm, degrease, dehull, dehusk, degas, derat, dewax*. Ne samo u tehničkom žargonu, glagoli nastali po ovom principu česti su i u svakodnevnom – *decode, defrost, deice, devalue, decontrol (especially of the removal of government control)*, *delouse, deflea, debunk, debeef (reduce the wight of a person)*, što sve potvrđuje da je prefiks veoma živ u savremenom engleskom.

Izvedenice od imenica koje se odnose na prevozna sredstva imaju značenje „napustiti, izaći iz“ (*descend from, leave...*), kao u *decart, detrain, debus, deplane, detruck*.

Marčand primećuje da se značenje prefiksa *de-* ponekad preklapa (1969:134) sa prefiksom *dis-*, te da među njima postoji izvestan takmičarski odnos.

²⁷ Marchand, 1969, str. 155

dis-

U smislu izvođenja denominalnih glagola, tj. glagola iz imenica, ono se ostvauje u značenju „ukloniti, lišti se, otarasiti se onoga što je označeno imeničkom osnovom“ (*remove, deprive of, rid of what is denoted by the nominal base*), i uglavnom su, preko francuskog, u engleskom prisutne još od XIII veka (1969:160). Marchand beleži *dismember, discharge* (relieve of a charge), *dishonour, disfigure* (deprive of its figure, form, shape), *disjoint* (put out of joint), *discourage*, itd. Tokom XV veka, kada se prefiks ustalio u engleskom, nastao je veliki broj novih reči u pomenutom značenju „lišiti osobine, ranga, privilegija“ (*deprive of, deprive of the character, rank, privileges of...*) – *disfranchise, discommune, dispark* (deprive of the character of a park), *disflesh, disrate, dishorse...*

en-

Marchand sve *en-* složenice po značenju deli u tri tipa (1969:162), od kojih su prva dva sa imenicama i pridevim. Treći se odnosi na dodavanje prefiksa glagolima s ciljem intenziviranja neprefiksiranog glagola, a bez promene leksičke kategorije, pa se, stoga, njime nećemo baviti.

Tip 1. *encage – put into ...* izveden je od imenica. Značenje glagola pomenutog tipa lako je vizuelizovati u značenju „staviti u...“ kao u *encage, enamor, enchain, enarm* ili „staviti na... osobu ili predmet“ i „prekriti nečime“ kao u *encrown, enamel, endamage*. Obe ove nijanse značenja nije uvek lako jasno odvojiti, mada je prva dominantna. Iako su se kombinacije ovog tipa počele javljati još krajem XIV veka, period njihove pune produktivnosti je XVI vek. Prefiks ovog tipa i je danas produktivan.

Tip 2. *enslave – make into /enfeeble – make* Ovaj tip izvedenih glagola koristi i imenicu i pridev kao osnovu. Ako je nastao od imenice ima značenje „pretvoriti u nešto“, kao *envassal, enslave, encaptive*, a ako je nastao od prideva „učiniti nekakvim“, *embrown, embitter, enable*. Isto značenje se postiže dodavanjem prefiksa na glagole prethodno izvedene iz imenica i prideva pomoću sufiksa *-en*. Takvi su *em+brighte.en, en+hard.en, em+black.en, em+bold.en*. No, pošto je ovde reč o izvođenju novih glagola iz postojećih glagola, nećemo se baviti ovom pojavom.

inter-

Jedno od značenja koje glagoli izvedeni iz imenica imaju je „staviti između“ (*put in ... between*)²⁸, kao u *interpoint, interleave*²⁹. Glagoli izvedeni sa *inter-* često imaju poetski, književni ili naučni karakter.

²⁸ Marchand, 1969, str. 171

²⁹ ORE: *interleaf* (inter+leaf n) = *interleave* (inter+leaves n)

Od novijih formacija, nastalih nakon XIX veka sa domaćim osnovama, Marčand uočava tip *inter-state relation*. Još kao primer daje *inter-island airlines*, *inter-school affairs*, *inter-university activities*. Pored njih, navodi i kombinacije sa vremenskim značenjem „koji se dešava između“ (*occurring between*) – *inter-war years*, *inter-battle periods*, koje su znatno ređe.

non-

Marčand ne prepoznaje konvertorsku ulogu prefiksa *non-*, ali primećuje postojanje izraza u kojima imenica ima drugu imenicu kao dopunu (*preadjunctal substantives*) kojoj je dodat prefiks i koji zajedno sa njom pravi pridev. Takvih primera je mnogo – *non-Gospel phrases*, *non-papist Merchant Stranger*, *non-jury case*, *non-society workman*, *non-church people*, *non-party character*, *non-tax revenue*³⁰. Slično izvedeni pridevi, ali od glagolske baze, dobijaju na popularnosti u novije vreme, pa imamo *non-stop flight*, *non-skid tire*, *non-slip soles*, *non-chrush fabrics* i mnoge druge, često komercijalne žargonske izraze.

post-

Krajem XIX veka, po uzoru na izraze *pre-war* i *ante-war years* i *anti-court party*, nastali su brojni izrazi ovog tipa sa prefiksom *post-*. Tako imamo *post-war years*, *post-election period*, *post-Easter time*, *post-Reformation period* (1969:183) i mnoge druge. Značenje koje ovako izvedeni pridevi nose uvek je „vreme koje sledi posle“ vremena određenog imenicom od koje su izvedeni (*time following...*)

pre-

Iako ne vidi prefiks u ulozi promene klase reči, Marčand uočava postojanje brojnih pridevskih upotreba imenica sa prefiksom *pre-*, sve po uzoru na paralelne kombinacije sa *anti-*, *post-* i *inter-*. Tako, od druge polovine XIX veka naovamo, imamo *pre-railroad world*, *pre-advertisement era*, *pre-Easter season*, *pre-develoment stage*, *pre-election pledges*, *pre-desease warning*, *pre-school benefits* (1969:185).

Prefiks je sa glagolima mnogo ređi, ali su zabeležene upotrebe sa jednosložnim glagolima; tako imamo imenice *preprint* i *prewiew*. Oba izvedenice imaju akcenat na početku, za razliku od izvođenja iz imenica gde je akcenat na osnovi.

pro-

Marčand smatra da su izvedenice sa prefiksom *pro-* nastale kao opozicija kombinacijama sa *anti-*. Od XIX veka pratimo postojanje prideva izvedenih od imeničkih osnova kao *pro-popery Ministry*, *pro-slavery actions*, *pro-Boer movement*, *pro-clericalism propaganda* itd (1969:186).

³⁰ Marchand, 1969, str. 180

re-

Iako je *re-* dominantno glagolski prefiks, od XIX veka, i to najviše u tehničkim izrazima, nalazimo ga i u kombinacijama sa drugim vrstama reči.

U glagolima nastalim od imenica prefiks nosi značenje „opremiti novim...“ (*furnish with new...*). Takvi su *refuel, rehouse, re-wire, re-tread, re-arm, re-coat, re-coal, re-engine, re-face, re-ink, re-label, re-mast, resurface, re-paper, re-stock* i mnogi drugi (1969:190).

U istom periodu glagoli su počeli da se izvode i iz prideva. Dat je samo primer *re-English – turn into English again*.

un-

Pored brojnih upotreba i značenja Marčand ističe i glagole nastale od imenica čije je značenje „ukloniti, osloboditi od“ (*remove, release from...*) i „lišiti nečega“ (*deprive of*). Ovi denominalni glagoli postoje u jeziku još od staroengleskog perioda. Najstariji su *unyoke, unlid, unshoe, unseal*. Iz srednjoeengleskog zadržali su se *unhouse, unbrace, uncouple, unhorse, unrot, unship* (1969:206). I XX vek je doneo brojne izvedenice ovog tipa.

Drugo značenje glagola koje se ovim izvođenjem postiže je „lišiti neke osobine ili kvaliteta“ (*deprive of the character or quality of...*). Takvi su *unvoice* (u fonetici), *unsin, unsex*. Pored imenica glagoli se, u istom ovom značenju, mogu izvoditi i iz prideva – *unquiet, unround, unsmooth, uncalm, untidy*, mada ovakvo izvođenje nije često. Za glagole izvedene od prideva na ovaj način kaže da delom predstavljaju konverziju negativnih prideva u glagole. Pomenuto značenje „lišiti neke osobine ili kvaliteta“ uočava se i kod glagola izvedenih iz agentivnih imenica, tj. imenica kojima se označavaju zanimanje, funkcija, status (personal nouns/agent nouns). Još od XVI veka imamo *unpriest, unpop, unking, unbishop, unman, unchild, unking, unbrother, uncardinal, ungentleman*, mada je u uobičajnoj upotrebi danas opstao samo glagol *unman* (1969:206).

Iako naše pilot istraživanje nije otkrilo druge prefikse sa funkcijom promene leksičke kategorije osnove, Marčand uočava da se isti efekat može postići i prefiksima *mid-* i *trans-*:

mid- (pretvara imenice u prideve, kao u *midwinter, midnoon, midweek, mid-season*)

trans- (pretvara imenice u prideve, kao u *trans-marine, trans-frontier, transborder, trans-Mississippi, trans-Ural, trans-Balkan, transworld*)

Stiče se utisak da je Marčandov rad na polju tvorbe reči zaista monumentaln, (Zandvoort, 1961:120, *truly monumental work*). Kroz njegov dijahrono-komparativni i sinhrono-deskriptivni tretman prošli su, bezmalo, svi prefiksi iz domena našeg rada. Ovim tvorbenim

elementima, iako ih raznoliko imenuje, sagledao je mnoge funkcije i uloge, pa i funkciju promene leksičke kategorije kojoj su dodati, mada je njihova kategorizacija ostala nedovoljno precizna.

Jespersen³¹ sa saradnicima u *A Modern English Grammar on Historical Principles (Part VI: Morphology)* iz 1942³². uočava potrebu da se kompletna gramatička problematika posmatra iz dva suprotstavljena, ali povezana ugla – iz ugla forme i iz ugla značenja. Morfološki, formalni aspekt smatra spoljašnjim (from without), a sintaksički, značenjski unutrašnjim (from within). Dakle, neophodno je svaku gramatičku činjenicu pogledati iz obe tačke, dok njena klasifikacija i organizovanje mora da se vrši prema činjenicama posmatranim iznutra i spolja. Morfologija se, prirodno, prvo bavi formom, ali i upotreba treba da se pomene u svakom pojedinačnom slučaju.

Čitavu gramatiku deli samo na pet poglavlja, a prefiksaciji poklanja poslednje. U njemu se bavi prefiksima, ali bez isticanja ikakvih njihovih opštih osebenosti, već prelazi na podelu na tri grupe: Negativni i srodni prefiksi, Predložki prefiksi i Završni prefiksi.

Nekim od negativnih prefiksa uočena je moć da promene klasu reči. To su *non-* (negativan), *dis-* (privativan), *de-* (privativan), *anti-* (suprotan/reverzibilan), dok prefiksu *un-* ne uočavaju tu osobinu.

dis-

Glagoli sa *dis-* nastaju (1965:481) od imenica i znače „osloboditi se od, lišiti“ – *disbranch*, *disbud*, *disfrock*, *dispitie*, ili „udaljiti sa/iz“ – *disbar*, *disbench*, *disbosom*, a ređe od prideva gde dobijeni glagol znači „poništiti ili preinačiti kvalitet“ – *disable*

de-

U glagolima izvedenim od imenica (1965:481) prefiks ima privativnu snagu, u značenju „otkloniti od, turn out of“ – *debadge*, *debag*, *debus*, *decode*, *decontrol*, *dejelly*, *delouse*, *deplane*, *detrain*, *debunk*, ali dodaje da su retki u poređenju sa izvedenicama od drugih vrsta reči.

anti-

Autori primećuju osobinu (1965:485) prefiksa *anti-* da kada se doda pridevima, može da se koristi kao imenica. Značenje „suprotstavljen nekome/nečemu“ ilustruje primerima *antialcoholic*, *anticeremonial*, *anti-Jacobson*, *anti-revolutionary*, *anti-social*. *Anti-*, dodat imenicama, ima predložku snagu (= protiv). Ovakve izvedenice uglavnom se koriste kao dopune (adjuncts) ili ređe kao imenski delovi predikata (predicative) – *anti-aircraft*, *anti-church*, *anti-*

³¹ Otto Jespersen (1860 – 1943), danski lingvista anglista

³² Mi smo radili sa reizdanjem iz 1965. godine

corn-law, anti-tank (gun), anti-trade (wind), anti-woman (movement), anti-Bank, anti-caucus, anti-negro, anti-Union.

U drugu grupu, predložki prefiksi, autori svrstavaju one prefikse koji svoje poreklo duguju predlozima. Neki su već obrađivani u ranijem poglavlju o složenim oblicima – predlog + samostalna reč. Oni primećuju da ne postoje jasne granice između réči nastalih prefiksacijom i složenica sa predlogom kao prvim elementom, kao i da bi mnogi primeri dati u tom poglavlju mogli slobodno da budu smešteni i u pogavlje o prefiksima. Ovu grupu prefiksa uređuju na način da ona pokriva alomorfe prefiksa iz prethodne grupe, prefikse nastale od mesnih i vremenskih predloga i prefikse koji ne spadaju u navedene. Od datih predložkih prefiksa izdvojili smo *a-*, *in* (*il-*, *im-*, *ir-*), *en-* (*em-*) i *inter-* koji su relevantni za temu kojom se naš rad bavi.

a-

Prefiksu *a-* poklanja poseban odeljak, ali ga ne određuje kao prefiks kojim se može promeniti klasa reči, već navodi brojne primere iz različitih perioda razvoja engleskog jezika, čime potvrđuje njegovu nekadašnju visoku produktivnost.

in-

Jespersen oblike sa *in-* obrađuje sa složenicama čiji je prvi deo partikula (1965:160). Oblicima sa *in-* postiže se značenje „ unutrašnji“ (internal), kao u *inside*. Prefiks je nastao od istog latinskog prefiksa, koji se razvio iz prefiksalne upotrebe priloga i predloga *in*. U starofrancuskom samoglasnik prefiksa je prešao u *e* i kao takav došao sa ranim pozajmljenicama, dok je u već usvojenim i kasnijim pozajmljenicama očuvao *i*. Mnoge reči na *en-* su ušle u engleski i on je, kao takav, postao produktivan u engleskom, ali i kasnije relatiniziran u *in-* (1965:497). Većina reči nastalih pomoću prefiksa su *in-* glagoli, u velikom broju od imenica – *impanel, imperil, impocket, inspirit, instate*.

Period oko 1600. godine bio je posebno bogat novim formacijama sa *in-*, ali je većina njih danas retka ili zastarela.

em-/en-

Prefikom se od imenica (1965:499) izvode glagoli u značenjima „staviti, priložiti, ubaciti“ (*embed, embox, encage, encamp, encase, encloud, encradle, endanger, enface, engulf, enmesh, enshrine, ensnare, enthrone, entrench*), „ono što je određeno imenicom ubaciti ili staviti na nešto“ (*encrown, enjewel*) i „pretvoriti u“ (*enflesh, enslave, enthrall*).

Od prideva glagoli se izvode u značenju „dati taj kvalitet“ – *embitter, embrown, enable, endear*. Podgrupa ove grupe bi bili glagoli nastali tzv. dvostrukim izvođenjem od prideva – dodavanjem i prefiksa *en-* i sufiksa *-en* – *embolden, embrighten, engladden, enwiden*.

inter-

Predložki prefiks *inter-* (1965:502) je prefiks koji se razvio od predloga *inter* ‚između‘, mada postoji, posebno u ranim pozajmljenicama u vreme staroengleskog, u obliku *enter-*, od francuskog *entre-*. Već dugo je aktivan u engleskom, i sa domaćim i sa stranim rečima.

Kada se doda imenici prefiks znači ‚recipročan, zajednički‘ i funkcioniše najčešće kao pridev – *intercommunication, interconnexion, interdependance, intermarriage* i kod domaćih reči – *intergrowth, interleaf, interlink, interplay*. Sa imenicom kojoj je dodat prefiks stoji u predložkoj vezi, što je posebno vidljivo u – *interstate affairs, inter-island steamer, inter-school context, inter-whiff sentemces*.

Interesantna je grupa imenica i glagola koje se razlikuju samo po akcentu – *'interact n / inter'act v; 'interchange n / inter'change v;*

Poslednji deo o završnim prefiksima obrađuje obimnu grupu prefiksa koji po svojoj raznovrsnoj semantici (brojni, mesni, vremenski i drugi) nisu mogli da se uklope u prethodne dve. Od prefiksa iz našeg fokusa izdvojili smo samo *be-* i *re-*. Jespersen i saradnici su prefiksu *be-*, što je i očekivano zbog njegove ranije značajne derivacione funkcije, posvetili poseban odeljak. Opisane su sve formacije koje pravi sa različitim vrstama reči u funkciji dobijanja glagola.

be-

Prefiks se oduvek dodavao različitim vrstama reči sa različitom funkcijom. Današnja funkcija mu je pretežno glagolska (1965:519). Od prideva su izvedeni *becalm, befit, beloud, bedim, befoul, belate, belittle*, od imenica *beguile, bedevil, befool, bejesuit*. U oba slučaja značenje imenice ili prideva je imenski deo predikata i ove kombinacije su uglavnom zastarele. Podgrupa ovoj bi bilo značenje ‚oblikovati ili nazvati tako‘ (to style or to dub) – *be-David* (to be called David), *beknave, berascal, berogue*. Privatnost se oseća u izvođenju iz imenica – *behead* i *besleeve (a bishop)*. Najčešća današnja upotreba prefiksa *be-* je sa imenicama u službi stvaranja glagola ‚opremiti, opskrbiti nečime‘ na koje se potom dodaje pridevski nastavak *-ed* – ‚opremljen, opskrbljen nečime‘ (*provided with*). Primeri: *bebooted, begemmed, bidiamonded, bemedalled, be-nightmared, beribanded, bespectacled, bewigged*. Još jedna česta upotreba *be-* sa imenicama u službi stvaranja glagola je ‚prekriti, uticati ili tretirati time na neki način‘ (*cover, affect or treat in some way*) – *becloud, bedew, beflea, beflower, beglamour, begrime, bemire, benight, betroth*.

re-

Latinski prefiks koji je sve vreme vrlo produktivan sa skoro svim osnovama i domaćeg i stranog porekla. Iako se uglavnom koristi za izvođenje reči iste vrste kao osnova, postoji i grupa glagola izvedena od imenica – *recoal, recoat, recolour, re-engine, reface, re-father, rehouse, re-ink, relabel, remast, repaper, resole, restock*. Format polusloženice, tj. sa crticom, koristi se kada osnova počinje na *e-* (*re-echo*), ili na druge samoglasnike. Iz stilskih potreba autori stavljaju crticu kada nastoje da istaknu nezavisnost prefiksa *re-*, tj. upotrebu u toj specifičnoj formulaciji – *re-christen, re-group, re-label*, ili ako postoji druga reč u istom zapisu, ali sa drugačijim značenjem i izgovorm – *re-cover / recover*.

Autori o prefiksima zaključuju da su, možda više od drugih vrsta, podložni lingvističkim promenama i brojnim nepravilnostima u pogledu oblika, akcenta i izgovora, a najviše u pogledu značenja, pa ih je stoga teško definisati.

Long³³ u *The Sentence and Its Parts* iz 1969. godine o prefiksima govori u poglavlju o izvedenim rečima – *Complexes* (1969:390). Njih čine reči čije su komponente neflektivni formativi koji nemaju status reči, ali se više ili manje lako prepoznaju kao entiteti koji nose značenje, iako njihov doprinos značenju pojedinih kombinacija nije uvek očigledan. Među tim komponentama se ponekad nalaze i oblici koji u drugim oblicima imaju status reči (*in, out*). Prefikse svrstava u formative, oblike koji nemaju status reči i ne pišu se odvojeno. Autor prefikse samo alfabetski navodi, ni jednom ne komentariše ulogu prevođenja klase osnove u drugu, iako je to očito iz datih primera.

a- afloat, asleep, across, away, amiss, apiece, afoot (danas arhaično, češće je *on foot*), abed (danas arhaično, češće *in bed*) su nastali od nenaglašanih predloga.

aback, abreast, afield, afresh, ahead, anew, aside, away (nastali od starih predloga i njihovih objekata ali se predlog više ne prepoznaje)

anti- antifreeze

be- befriend, befuddle, belittle, because, below, beside

de- defrost, detour, debunk, devote

en- enact, endear

in- indeed, indoors, (prilozi koji su ranije su bili predloške fraze)

non- nonaggression, nonpartisan

³³ Ralph Bernard Long (1906 – 1976), profesor na Univerzitetu u Portoriku

re- reprint

Adams³⁴ u *An Introduction to English Word-Formation* iz 1973. uviđa da tvorba reči zavisi od mnogih sintaksičkih i semantičkih faktora, posebno semantičkih. Nastankom nove reči nastaje i novo značenje, te semantika treba da čini osnovu svakog proučavanja tvorbe. Derivacijske prefikse odlikuje visoka polisemičnost pa je svaka generalizacija njihovih značenja ograničena. Prefiksi su gramatički elementi jezika, relativno malobrojni i stabilni u broju i značenju i ne prepoznaje njihovu funkciju da promene klasu reči.

Međutim, autor izražava dilemu u određivanju levog elementa – da li pripada leksici ili gramatici, tj. da li je slobodan ili vezan, konačno, da li je partikula ili prefiks. Partikulom naziva reč čija funkcija može da bude i priloška i predloška, a značenje lokativno (1973:32). Stoga se odlučuje da ovako izvedene reči naziva složenim. Svoj stav opravdava time što se vezani elementi u engleskom (prefiksi) mogu naći samo u inicijalnoj poziciji, dok se nezavisni, leksički elementi mogu naći i u inicijalnoj i u finalnoj poziciji. Prefikse *be-* i *en-* navodi samo u popisu malobrojnih glagolskih afiksa, zajedno sa drugim sufiksima.

U *A Handbook of English Grammar* iz 1975. i poglavlju o tvorbi reči i derivaciji **Zandvort**³⁵ objašnjava prefiksaciju (1975:291) kao sklop dva morfološka elementa gde se jedan od njih (osnova) može koristiti samostalno. Drugi element ne može, nalazi se ispred osnove i naziva se prefiks. Prema tome da li mogu ili ne mogu da se koriste u građenju novih reči, prefiksi se dele na žive ili produktivne i mrtve ili neproduktivne. Zandvort se u knjizi bavio samo produktivnim, a kod nekih je uočio mogućnost promene leksičke kategorije.

a-

Može da se doda jednosložnim neprelaznim i dvosložnim neprelaznim glagolima koji se završavaju na nenaglašeno *-er* ili *-le*, dobivši tako predikativne prideve³⁶ kojima se označava stanje: *aboil, adrift, asleep, astir, awash; a-flicker, a-quiver, atremble*. Mnogi od njih su češći u književnoj, nego u kolokvijalnoj upotrebi.

Rocks which are awash at low tide* (OED). (awash = On a level or flush with the surface of the water, so that it just washes over (OED))

She was all atremble.

U nekima od ovih formacija, posebno u jednosložnim, osnova, umesto glagola, može da bude i imenica. Prefiks ima homofon u negativnom značenju – *amoral, asexual*.

³⁴ Valerie Adams, profesor na Katerdri za engleski jezik i književnost, Univerzitetski koledž, London

³⁵ Reinard Willem Zandvort (1894 – 1990) holandski anglista

³⁶ Predikativni pridevi – pridevi koji se koriste posle *be, become, grow, look ili seem*, eng. predicative adjectives

anti-

U značenju „protiv“ (*against*) može se kombinovati sa imenicama i tako gradi atributivne imenice³⁷: *'anti-'aircraft (gun)*. U *anti-freeze* drugi deo složenice je glagol.

be-

Prefiks *be-*, isto kao i prefiks *a-*, nema svoje samostalno značenje, pa je stoga nenaglašen. Koristi se za građenje prelaznih glagola od a) imenica, b) prideva i c) glagola. Glagoli nastali od imenica se posebno često upotrebljavaju u obliku prošlog participa, ponekad s dozom prezira u značenju: *be-medalled, bespectacled*.

Glagoli nastali od prideva, kao *belittle* (obično s potcenjivačkim značenjem), nisu brojni i neproduktivni su.

Izvedenice od glagola ostaju u istoj klasi, ali im se donekle intenzivira značenje.

de-

Prefiks spada u žive prefikse i znači „ukloniti, poništiti radnju koja je izražena drugim elementom“ (*to remove, to undo (what is indicated by the second element)*). Gradi glagole od imenica, kao u

to 'de'code (= to decipher code telegram, etc.),
to 'defrost (= *not be frozen any more*),
to 'de'train (=to discharge troops etc. from train),
to de'camp (= leave the camp),
to de'value (= *reduce the value*),
to de'throne (= *remove a king from power*),
to de'bone (=remove the bones before cooking),
to 'de-'ice (= *remove the ice*),
to de'plane (= *leave a plane*).

dis-

Pored osnovnog značenja negiranja imenica, prideva i glagola, prefiks može od imenica da izvede glagol označavajući „lišavanje“ (*deprivation*): *to disarm, to disbranch, to discourage*.

³⁷ Atributivne imenice – imenica upotrebljena kao modifikator drugoj imenici u imeničkoj frazi i funkcioniše kao pridev, eng. attributive nouns (noun adjunct, noun modifier)

en-/em- (ispred *b* i *p*)

Služi za izvođenje glagola od imenica, prideva i glagola, u najčešćem značenju „ubaciti, staviti“ (*to put into*): *to embed, to endanger*; ili „pretvoriti u“ (*to make (into)*): *to enslave, to embitter*. Uvek je nenaglašen.

non-

Izražava istu ideju kao negativno *a-*, ali je mnogo češće u upotrebi. Dodat imenicama, ponekad im daje atributivnu funkciju '*non-*': *'non-payment (issues), 'non-aggression (pact), non-member (advantage)*. U istoj funkciji se može dodavati i glagolima: '*non-*': *'non-stop (train, flight, revue, etc.)*.

post-

Kao suprotnost prefiksima *ante-* i *pre-*, prefiks *post-* odnosi se na vreme i poredak, ređe na mesto. Uglavnom od imenice gradi prideve i atributivne imenice: '*post-flood (catastrophism), 'post-reformation (times), 'post-war (literature)*.

pre-

U značenju „pre“ (*before*) se sa imenicama koristi za izvođenje prideva i atributivnih imenica u smislu „koji postoji pre određenog vremena“ (*existing before the time of*): '*pre-Shakespeare (theatre), 'pre-Reformation (times), 'pre-War (England)*. U ovom značenju suprotan mu je prefiks *post-*.

pro-

Prefiks (suprotan mu je *anti-*) se koristi za izvođenje prideva i pridevskih imenica³⁸: *pro-Boer, pro-German, pro-Common Market*.

inter-

U značenju „između“ (*among, between*) koristi se u izvođenju prideva od atributivnih imenica: *interschool (matches), the inter-war (period)*. Ima jak ili srednji akcent.

Profesor **Bauer**³⁹ u knjizi *English Word-Formation* iz 1983. godine nastoji da dâ osnovu za svaku buduću teoriju o građenju reči u engleskom, budući da je to polje trenutno nedovoljno jasno (*currently a confusing one*). U okviru derivacije razlikuje procese kojima se menja i ne menja klasa reči (*class-changing* i *class-maintaining derivation*). Tokom *class-changing* procesa proizvode se lekseme koje pripadaju klasi različitoj od klase osnove, dok posle *class-maintaining*

³⁸ Pridevske imenice – poimeničeni pridevi, eng. adjectival nouns

³⁹ Laurie Bauer (1949 –), profesor lingvistike u Danskoj

procesa nova leksema ostaje u istoj klasi kao i osnova. Iako se *class-changing* derivacija odnosi uglavnom na sufiksaciju, Bauer uočava postojanje i *class-changing* prefiksa, koji su znatno malobrojniji od drugih. To su u prvom redu *a-*, *be-* i *en-*, ali dodaje da ima još prefiksa koji pripadaju ovoj kategoriji. Takvi su *de-* (*debark*), *dis-* (*disbar*), *non-* (*non-stick*), *un-* (*unhorse*), i drugi. Takođe primećuje da se spisak prefiksa sa ovom osobinom ovde ne završava.

a-

Prefiks za građenje prideva, uglavnom ali ne i isključivo od osnova koje su negde između imenica i glagola (*ambiguous between nouns and verbs*). Pridevi nastali na ovaj način su ograničeni samo na predikatsku upotrebu i poziciju, tj. posle glagola: *the house is ablaze*, za razliku od *the ablaze house* koje nije standardno. Drugi primeri su *asleep*, *astir*, *awash*. Prefiks je danas produktivan. Od novijih primera imamo: *aclutter*, *aglaze*, *asquish*, *aswivel*, *awhir*.

be-

Ovo je prefiks za građenje prelaznih glagola od prideva, neprelaznih glagola, a najčešće imenica. Primeri su *becalm*, *bespatter*, *bemoan*, *befriend*, *bewitch*. Prefiks najverovatnije više nije produktivan, osim u oblicima kao što su *bejewelled*, *bejeaned* gde je prošli particip glagola upotrebljen pridevski.

en-

Prefiks *en-* koristi se za građenje prelaznih glagola, najčešće od imenica, kao u *entomb*, *ensnare*, *enslave*. U značenju „staviti u ono što je određeno imenicom“ (*put into a N*) je verovatno i dalje produktivan, dok u značenju „pretvoriti u ono što je određeno imenicom“ (*make into a N*), kao što je *enslave*, više nije.

Osobine ostalih prefiksa da promene klasu reči nisu istaknute.

U posebnom poglavlju autor se bavi tvorbom reči u praksi. Na osnovu stvarnih podataka, leksike koju rečnici često ne beleže, Bauer primećuje vrlo široku i produktivnu upotrebu prefiksa *non-*. Jedno od značenja prefiksa povezano je sa građenjem prideva od glagolske baze. Značenje ovih prideva je „koje se ne dešava radnjom glagola“ (*that does not V*) ili „koje je osmišljeno da se ne bi dešavala radnja glagola“ (*that is designed not to V*). U inicijalno odabranom korpusu autor je pronašao samo primer *non-stick*, dok ORJ daje i *noncrush*, *nondazzle*, *nonshrink*, *nonskid*, *nonslip* itd.

Profesor **Kverk**⁴⁰ sa saradnicima, u *A Comprehensive Grammar of the English Language*, iz 1985. godine vrši samo semantičku podelu prefiksa, ali istovremeno, za razliku od većine

⁴⁰ Randolph Quirk (1920 – 2017) et al. *A Comprehensive Grammar of the English Language*, (1985)

drugih, posebno izdvajaju prefikse koji menjaju leksičku kategoriju osnove. Svrstava ih u neveliku grupu *Conversion prefixes* (1985:apendix1), i izlistava samo 3 – *a-*, *be-* i *en-/em-*. S druge strane, ovo postupanje čini početni korak u priznavanju jedinstvenosti kategorije pomenutih prefiksa.

Produktivnost ovih prefiksa je ograničena, a upotreba uglavnom u književne svrhe. Za razliku od drugih prefikslnih podgrupa, ova tri diskretno ispoljavaju svoje semantičke osobenosti. Glavna njihova uloga je da utiču na konverziju baze iz jedne klase reči u drugu. Ovim aspektim podsećaju na sufikse, a ponekad zajedno za sufiksom vrše ovu konvertorsku funkciju.

a-

Uglavnom se kombinuje sa glagolima s ciljem stvaranja predikativnih prideva – *asleep*, *astride*, *awash*, *atremble*, *aglow*, *aloud*. Dobijeno značenje je slično značenju progresivnog glagolskog aspekta. *His cheeks were aglow.* ≈ *His cheeks were glowing.*

be-

(i) U kombinaciji sa nastavkom *-ed* imeničku osnovu pretvara u pridev sa nešto intenzivnijim značenjem „koji nosi ili koji je okružen nečime” (*wearing or surrounded by*) od onog koje se postiže samo pridevom na *-ed*: *bewigged*, *bespectacled*, *befogged*, *bedewed*.

(ii) Intenzivira snagu glagola: *bedazzle*, *bestir*.

(iii) Kombinuje se sa imenicama da bi se dobili prelazni glagoli: *bewitch*, *bedevil*, *befriend*.

Većina *be-* oblika ima pejorativan ili šaljiv ton. U nekim od ovako izvedenih oblika, promenom značenja koja se tom prilikom dogodila umanjena je semantička veza sa osnovom: *belabor*, *beguile*, *benighted*; posebno je upadljiv oblik *beleaguer* „opkoliti” čija osnova *leaguer* „savez” je vrlo retko u potrebi.

en- (*em-* ispred /p/ i /b/)

Uglavnom se kombinuju sa imenicama da bi stvorili glagole, u značenju „staviti u ili opskrbiti nečime” (*to put into, to provide with*): *enmesh*, *empower*, *endanger*, *enflame*, *entrain*; *embitter*.

U zajedničkoj studiji objavljenoj 1989, *English EN: Prefix or Suffix*⁴¹, profesor **Lorens** sa Univerziteta u Oklandu i saradnici⁴² bave se samo pitanjem engleskog afiksa *en* i njegovog

⁴¹ English Linguistics 6 (1989), izdavač the English Linguistic Society of Japan, str. 168-182

identiteta i nastoje da odrede kategoriju pomenutog morfološkog oblika. Funkcija mu, svakako, jeste takva da direktno utiče na promenu kategorije osnove, pretvarajući prideve u glagole, ali posebna neobičnost je ta što može da deluje i kao sufiks i kao prefiks.

Autori dolaze do nekoliko interesantnih zaključaka. U oba slučaja, afiks *en* dodaje se brojnim jednosložim pridevima i gradi glagole. Distribucija prefiksa *en-* i sufiksa *-en* je bezmalo komplementarna – tamo gde *en* postoji u sufiksnoj poziciji, u prefiksnoj ne postoji. Autori zagovaraju stav da je *en* u osnovi sufiks koji se, po pravilu, dodaje pridevima. Ali, ako iz nekog razloga sufiksacija ne može biti realizovana, sufiks se pomera na inicijalnu poziciju, poziciju prefiksa. To znači da je prefiks *en-* nastao kao fonološka kopija sufiksa *-en*. U slučajevima kao npr. *embrown* uzrok pomeranja afiksa sa finalne na inicijalnu poziciju fonološki je opravdano jer povezivanje prideva koji se završava sonantom⁴³ i sufiksa *-en* nije moguće.

Suprotno ovoj tvrdnji, stav da je *en* prefiks koji se ponekad nađe u sufiksnoj poziciji je, po njihovom mišljenju, malo verovatan. Ne postoji dovoljno motivisanosti za prebacivanje prefiksa *en-* na finalnu poziciju, kao što je, iz fonoloških razloga, moguće u suprotnom smeru.

Pored toga, u prilog stavu koji daje prednost sufiksaciji, autori primenjuju Pravilo desnog upravnog elementa⁴⁴. Po njemu se glavnim delom složenih reči smatra krajnji desni element reči jer nosi karakteristiku klase te reči. Kako se ovo pravilo primenjuje na engleski jezik, tretiranje afiksa *en* kao prefiksa bi se smatralo kršenjem pomenutog pravila, jer bi glavna reč bila na krajnjoj levoj, prefiksnoj, poziciji. Tretiranjem afiksa *en* kao sufiksa kojeg je povremeno, u odgovarajućim ograničenim uslovima, moguće kopirati na levu poziciju, afiks se ne bi smatrao izuzetkom od pravila desnog upravnog elementa.

Međutim, čini se da ovakvo tumačenje autora nije dobilo dovoljno odjeka u stručnoj javnosti, i da nije u potpunosti održivo jer se ne može primeniti na primere gde se dodaju i prefiks i sufiks *en – embolden, enlighten*, itd.

U članku *On the Absence of Category-Cahnging prefixes* američki lingvista Majkl **Hemond**⁴⁵ uviđa da promena kategorije reči putem prefiksacije ima izvesnih ograničenja. To ne iznenađuje jer je i prefiksacija kao proces podložnija ograničenjima nego sufiksacija, i u engleskom i u drugim jezicima. Time se misli na relativno retke prefikse ove vrste (on pominje samo *be-*, *en-* i *de-*) i njihovu ograničenost na morfološki proste osnove kojima mogu da promene kategoriju.

⁴² Wayne P. Lawrence (University of Auckland), Jun Abe (University of Tsukuba), Hiroaki Horiuchi (Fukushima University) i Masao Olazaki (University of Tsukuba)

⁴³ Sonanti u engleskom: /l/, /m/, /n/, /ŋ/, /r/, /w/, /j/, eng. sonorants

⁴⁴ Righthand Head Rule – RHR

⁴⁵ Michael Hammond (1957 –), University of Arizona

Profesor **Plag**⁴⁶, iako se opsežno baveći afiksacijom u *Word-formation in English* iz 2002, ne poklanja posebnu pažnju prefiksima pojedinačno. Deli ih prema semantici i napominje da većina prefiksa ne utiče na promenu sintaktičke kategorije svoje baze, već se ponašaju kao njeni modifikatori. Prefikse koji utiču na promenu sintaktičke kategorije ne komentariše posebno, ali u opisu prefiksa *anti-* i *de-* ističe tu njihovu osobinu.

anti-

Ponaša se kao pridev u izvedenicama od imenica i glagola, kao u *anti-war movement*, *Are you pro-abortion or anti-abortion?, an anti-freeze liquid*.

de-

Prefiks se dodaje imenicama i gradi reverzabilne i privativne glagole: *deflea*, *dethrone*.

U izdanju *Morphology* iz 2006. godine, interaktivne forme sa vežbama i zadacima, **Katamba**⁴⁷ posmatra morfologiju u sadejstvu sa sintaksom i leksikomom. U poglavlju o vrstama morfema, pod flektivnim i derivacionim morfemama (2006:49) navodi neke od najčešćih derivacionih afiksa, sa naznakom kojoj klasi reči se dodaju i koju klasu finalno grade. Uočava da nije uobičajno da prefiks menja gramatičku kategoriju i od prefiksa sa tom osobinom daje samo *en-*, koji dodat pridevima (*able*, *large*, *noble*, *rich*) i imenicama (*robe*, *danger*, *rage*, *cage*) stvara glagol. Ova formalna razlika je povezana sa semantičkom razlikom, te autor smatra da se može reći da postoje dva homofona *en-* prefiksa. *En-* sa pridevskom osnovom stvara glagol kauzativnog⁴⁸ značenja (slično kao „činiti“ (*make*)). *To enable* znači učiniti mogućim, *to enlarge* je učiniti velikim, itd. *En-* sa imeničkom osnovom bi se mogao parafrazirati „staviti u ili unutar“ (*put in or into*). *To encage* je „staviti u kavez“, *to endanger* je „staviti u opasnost“. O ostalim prefiksima ne govori.

Susana Padrosa **Trias**⁴⁹ u *Argument Structure and Morphology: The Case of EN-Prefixation*, studiji iz 2007, bavi se potencijalnom klasom kontraprimera pravilu desnog upravnog elementa, tj. klasom prefiksa u engleskom jeziku, predstavljenim prefiksom *en-*, koji pretvaraju imenice i prideve u glagole. Ona je pokušala da dokaže da pomenuti obrazac prefiksacije ne treba da bude izuzet od pravila desnog upravnog elementa.

Po tvrdnji autorke, na snazi je sufiksacija nultim sufiksom koja je odgovorna za konverziju imenica i prideva u glagole. Pomenuti proces se dešava pre nego što se dogodi prefiksacija, tako da odstupanja o RHR pravila nema. (sličan pogled imaju i npr. Neeleman &

⁴⁶ Ingo Plag (1962 –), profesor na Univerzitetu Heinrich Heine u Dizeldorfu

⁴⁷ Francis Katamba (1947 –), profesor emeritus na Univerzitetu Lankaster

⁴⁸ Kauzativan ili faktitativan glagol označava radnju koju ne vrši subjekat već neko drugi za njega, eng. causative

⁴⁹ Susanna Padrosa Trias, *Argument Structure and Morphology: The Case of EN- Prefixation, Revisited**, Universitat Autònoma de Barcelona [ASJU, XLI-2, 2007, str. 225-266]

Schipper 1992, Gràcia 1995, Stiebels 1998). U potvrdu svom stavu dodaje zapažanje da su takve derivacije uvek glagolske.

Mislimo da nema dovoljno potvrde za ovu tvrdnju, jer dalje ćemo pokazati da se pomenuti derivacioni obrazac ne dešava samo u smeru prefiks + imenica/pridev = glagol, već i u mnogim drugim smerovima i kombinacijama, pa stoga smatramo da prefiks *en-* ne može da posluži kao dovoljno reprezentativan primer.

Profesorka Šreder⁵⁰ u *Investigating the Morphological Productivity of Verbal Prefixation in the History of English*⁵¹ iz 2008. pažnju usmerava na glagolsku prefiksaciju u engleskom jeziku, i to na parove *in-/out-*, *up-/down-*, *over-/under-* i *on-/off-*. Primećuje da leksički element koji sledi nakon prefiksa može biti neka od slobodnih morfema – pridev (*to out-active*), zajednička (*to out-admiral*) ili vlastita imenica (*to out-Harold*), dok je rezultujuća klasa izvedene reči glagol. Stoga je ova studija jasno ishodno orijentisana jer se u praksi susrećemo sa različitim obrascima i podobrascima tvorbe reči koji prizvode glagol kao krajnji ishod. Takođe uočava da je termin prefiks u sadašnjem kontekstu oduvek bio problematičan. Mnogi glagoli kojima se ona bavi smatrani su složenim glagolima (Marchand, 1969:96) ili prefiksiranim složenicama čiji je status negde između pravih složenica i neke vrste izvedenih formacija (Lass, 1994:196). Mada Adams (2001:71) ističe da inicijalni elementi ovih glagola (koje naziva partikulama) imaju mnogo zajedničkog s prefiksima, posebno kada se misli na semantičke osobenosti koje ih razlikuju od delova složenica i kada se koriste u tvorbi glagola. U prilog ovome ide i klasifikacija u ORE, po kojoj su *up-*, *in-*, *under-*, *on-* i *off-* opisani kao prefiksi a *over-*, *down-* i *out-*⁵² nisu. Šreder tabelarno predstavlja rezultate ispitivanja njihove produktivnosti i njen razvoj i promene tokom poslednjih 50 godina.

Adrjen Lerer⁵³ u članku *Prefixes in English Word Formation* objavljenom u časopisu *Folia Linguistica* 2009. bavi se *lexeme-like* afiksima, i to sa fokusom na trenutno produktivnim. *Lexeme-like* afiksi svoje značenje ne ostvaruju samo preko osnove kojoj su dodati već su to reči pune sadržine. Uz to, pažnju usmerava i na pojavu dupliranja prefiksa u izvedenici i na njihovo slobodno kombinovanje.

Lerer ističe razliku između prefiksa i kombinatorijskih oblika (*combining forms*). I oni su vezane morfeme, ali su sličniji osnovama. Neki autori i rečnici ih smatraju delom složenica preuzetih iz grčkog ili latinskog, mada se javljaju i u rečima koje nisu tog porekla. Bauer (1983) ih skoro sve smatra prefiksima. Marčand oblike latinskog porekla sve zove prefiksima, a

⁵⁰ Anne Schröder, Faculty of Linguistics and Literary Studies, Bielefeld, Germany

⁵¹ *Investigating Morphological Productivity of Verbal Prefixation in the History of English*, *AAA: Arbeiten aus Anglistik und Amerikanistik*, Vol. 33, No. 1, str. 47-69

⁵² *over-* (opisan kao prefiks ali primeri koje gradi nazvani su složenim), *down-* (prilog), *out-* (i prefiks i prilog)

⁵³ Adrienne Lehrer (1937 –), profesor emerita na Univerzitetu u Arizoni (University of Arizona)

germanskog – delovima složenica. Međutim, distribucija gramanskih elemenata pokazuje da se i oni ponašaju kao latinski prefiksi pa su na taj način i tretirani.

Autor posebno izdvaja prefikse *be-*, *en-* i *de-* zbog njihovog svojstva da promene kategoriju i strukturu osnove. Zbog toga im se pripisuje status upravnog elementa, iako je ta osobina tipična za sufikse. Ali, prefiks *be-* više nije produktivan, a nekada visoka produktivnost ostalih prefiksa znatno je oslabljena.

Ostale prefikse deli po poreklu. Nekima od prefiksa latinskog i grčkog porekla (*anti-*, *pro-*, *pre-* i *post-*) uočava osobine koje pokriva tema našeg rada. Za prefikse iz brojčano manje grupe germanske (*un-*, *over-*, *under-* i *out-*) i latinske (*re-*) to nije slučaj, iako im je posvećena pažnja u smislu ponovljene upotrebe, međusobnog kombinovanja u izvedenicama i dobijenog značenja.

Anti- i *pro-*, kao semantičke opozicije, opisuje zajedno. Ističe njihovu visoku produktivnost i osobenost da mogu uticati na promenu kategorije reči i na taj način se ponašaju kao glavni deo u reči (head of the word). Dodaju se imenicama (i pridevima) i izvode prideve. To potvrđuje tradicionalnim načinom provere pridevskog statusa korišćenjem *very* kao pridevskog intenzifikatora i glagola *seem* kao glagola za povezivanje⁵⁴, kao u primerima:

- 1) *The advocates seem very anti-government.*
- 2) *The bill seems very pro-consumer.*

Izostavljanje prefiksa bi rečenici oduzelo gramatičnost:

**The advocates seem very government.*

**The bill seems very consumer.*

Ostali primeri: *anti-war*, *anti-slavery*, *anti-vivisection*, *anti-comunist*, *anti-aircraft* i *pro-government*, *pro-comunist*, *pro-Clinton*, *pro-education*.

Najznačajnije od brojnih značenja oba prefiksa upotrebljenih sa imenicama je „biti protiv ili za neku osobu, stvar, grupu ili ideologiju“. Autor uočava zanimljivu polarnost u razumevanju značenja izvedenica sa ponovljenim prefiksima. Ona smatra da se u npr. *anti-anti-government* i *pro-pro-education* izražava stanovište „biti protiv stavova koji se protive vladi“ (*being opposed to being anti-government*) i „podržavati stavove koji podržavaju obrazovanje“ (*being in favour of being pro-education*). S druge strane, prenosi i stav Ferenc Kifera (Ference Kiefer) da ponavljanje prefiksa *anti-* i *pro-* u izvedenicama može da dâ intenzivirajući i

⁵⁴ Glagoli za povezivanje (eng. linking verb) – (između ostalog) opisuju subjekat i povezuju ga sa pridevom kao imenskom delom predikata, npr. *seem*, *smell*, *sound*

naglašavajući smisao, pa je neko ko je *anti-anti-* i *pro-pro-*, u stvari, „veoma *anti-*“ ili „veoma *pro-*“.

Druga mogućnost o kojoj ona govori je kombinovanje prefiksa na istu osnovu. Neki slučajevi su semantički nedozvoljeni, ali neki nisu:

pro-anti-government = „podržavati stav protiv vlade“ (in favour of (being) anti-government)

anti-pro-government = „biti protiv stavova koji podržavaju vladu“ (against (being) pro-government)

Čini se da je ovakav redosled prefiksa moguć, dok je interpretacija značenja direktna, u skladu sa redosledom prefiksa. Spoljni prefiks je nadređen prefiksu sa njegove desne strane.

Anti- sa imenicama gubi svoju pridevsku snagu u složenicama, odnosno kada nema linking verbs. Tako je *anti-animal rights* – „protiv prava životinja“, a ne „prava anti-životinja“.

Vrlo produktivni kada se odnose na vreme, prefiksi *pre-* „pre“ i *post-* „posle“, mogu se dodati imenicama u pridevskom značenju, koje se odnosi na vremensku odrednicu. Primeri: *prewar*, *preschool*, *pre-Depression*. Prefiksa *post-* ima paralelnu temporalnu upotrebu.

Oba prefiksa su potencijalno moguća u ponovljenoj upotrebi, mada je semantička različitost izvedenica sa ponovljenim prefiksom prilično slaba i logički neutralizovana – *pre-prewar*, *post-postwar*

Zeki **Hemavon**⁵⁵ u delu *The Semantics of Negative Prefixes* iz 2009. predlaže novine u pristupu semantičkim osobenostima navedene grupe prefiksa. Posebno ističe slučajeve kada iste osnove dobijaju različite negativne prefikse i semantičke implikacije koje se proizvode. Iako prepoznaje osobinu prefiksa da promene klasu osnove, tu mogućnost uočava kod sledećih negativnih prefiksa:

de-

Sa imenicama u tvorbi glagola znači

- „revidiranje radnje u vezi sa nominalnom osnovom“, koja označava predmet ili mesto (*decontrol*, *deface*, *decipher*, *decode*, *defile*, *deforest*, *derail* i dr);
- „uklanjanja onoga što opisuje nominalna neanimatna osnova (*defog*, *defrost*, *degas*, *degrease*, *de-ice* i dr);
- „lišavanje onoga što označava nominalna osnova“ (*debase*, *decolour*, *deform* i dr);

⁵⁵ Zeki Hamawan (1962 –), profesor lingvistike na Hamburškom univerzitetu (University of Hamburg, Germany)

- i „napustiti vozilo” koje označava imenica (*debus, detrain, deplane*).

dis-

Sa stvarnim (konkretnim) imenicama pravi glagole u značenju „osloboditi se pojma koji označava nominalna osnova” (*disarm, disenfranchise, disrobe* i dr).

anti-

sa imenicama gradi prideve u značenju „koji deluje protiv, susprotstavlja se” u odnosu na ono što označava nominalna osnova (*an anti-discrimination slogan, an anti-communist demonstrator*).

Interesantno, ne prepoznaje potencijal pridevske upotrebe glagola sa prefiksom *non-* u *a non-skid surface, a non-slip mat, a non-stick pan*.

Akiko **Nagano**⁵⁶ se u radovima *A Data-Rich Approach to English Affixation* iz 2012. i *Derivational prefix be- in Modern English* iz 2013. bavi afiksanim izvođenjem glagola. Ona govori o jednoj od hipoteza derivacione morfologije – da sufiksi određuju izlaznu kategoriju (output category) reči, a prefiksi ne. Rad se isključivo bavi derivacijom glagola. Potencijalni izazov ovoj hipotezi nalazi se u engleskim prefiksima za izvođenje glagola. Putem nekih prefiksa moguće je izvesti glagole od imenica, prideva i samih glagola, što ukazuje na to da se i prefiksom može odrediti izlazna kategorija reči. Primećuje razliku u semantičkoj reprezentaciji prefiksa, kojima se imenice i pridevi pretvaraju u glagole i prefiksâ koji glagole dalje izvode u druge glagole. Svoje ispitivanje bazira na empirijskoj validaciji – sinhronijskom i dijahronijskom ispitivanju podataka iz ORE.

Kako se prefiksi načelno smatraju afiksima za modifikovanje značenja reči, a ne kategorije reči, autor se pita da li su prefiksi *be-, out-, un-, de-, dis-* izuzeci od tog pravila. Mnogi autori na koje se poziva (Lieber 1980, 1992, 2004, 2005, Williams 1981, Namiki 1982, Bauer 1983, Plag 1999, 2003, 2004, Adams 2001, Bauer and Huddleston 2002) ove prefikse smatraju prefiksima za izvođenje glagola:

be-: be-fool im>gl, be-little prid>gl „učiniti imenicu/pridev”, „obezbediti imenicom”
(make N/A, provide with N)

out-: out-jockey im>gl, out-smart prid>gl „nadmašiti kvalitet imenice/glagola”
(surpass in the quality of N/A)

⁵⁶ Akiko Nagano, profesor lingvistike na Univerzitetu Cukuba u Japanu (University of Tsukuba)

<i>en-</i> :	en-cage im>gl, en-noble prid>gl	„staviti u imenicu”, učiniti imenicom/pridevom” (put into N, make A/N)
<i>un-</i> :	un-saddle im>gl, un-bottle im>gl	„lišiti imenice”, „ukloniti iz imenice” (deprive N, remove from N)
<i>de-</i> :	de-louse im>gl, de-plane im>gl	„lišiti imenice”, „ukloniti iz imenice” (deprive N, remove from N)
<i>dis-</i> :	dis-burden im>gl, dis-bar im>gl	„lišiti imenice”, „ukloniti iz imenice” (deprive N, remove from N)

Kako u derivacionoj morfologiji pri stvaranju novih reči važi pravilo desnog upravnog elementa (RHR – Righthand Head Rule), kojim se glavnom smatra morfema desno, koja nosi informaciju o vrsti reči, to znači da bi se prefiksi za izvođenje glagola morali smatrati izuzetkom od pomenutog pravila. Na ovaj način, prefiksima za izvođenje glagola dodeljena je dvostruka uloga, i kao glavne reči (empower, enlarge) i kao modifikatora (enkindle), što znači da imaju i dvostruku semantičku reprezentaciju:

a.	enlarge:	<i>en-</i> :	'cause to ne A/N'	+	<i>large</i> 'large'
	enkindle:	<i>en-</i> :	'emphatic'	+	<i>kindle</i> 'cause to be on fire'
b.	unsaddle:	<i>un-</i> :	'cause not to have N'	+	<i>saddle</i> 'saddle'
	unfreeze:	<i>un-</i> :	'not'	+	<i>freeze</i> 'cause to be frozen'

Koristeći se svojim i saznanjima drugih autora (Marchand, De la Cruz, Frase, Kastovsky, Nenalainen) Nagano daje hronološki pregled frekventnosti pomenutih derivacija:

<i>be-</i> :	im/prid>gl (bebrave, benet)	od XVI v. do danas
<i>out-</i> :	im/prid>gl (outgun, outsubtle)	od XVI v. do danas
<i>un-</i> :	im>gl (unman, unkennel)	sav.e.
<i>en-</i> :	im>gl (endanger, embosom)	produktivan u XVI v.
<i>dis-</i> :	im>gl (disburden, dishouse)	produktivan od XVI v.
<i>de-</i> :	im>gl (debark, decart)	produktivan od XIX v.

Nagano iznosi još jednu interesantnu pretpostavku – pošto su prefiksi za izvođenje glagola originalno funkcionisali samo u smeru glagol>glagol i pošto konverzijom nastaju glagoli

od imenica i prideva još od staroengleskog (posebno od XIII veka), ona pretpostavlja da se, u skladu sa pravilom desnog upravnog elementa, glagoli grade u obrascu prefiks + glagol, koji je pre toga nastao konverzijom iz imenica ili prideva ([Prefix + [[N/A]V]V).

S tim u vezi, na osnovu ulazne vrste reči (input morphology) daje brojne primere⁵⁷ gde glagoli sa imeničkom/pridevskom osnovom (iz koje je izvršena konverzija u glagole) postoje zabeleženi u obliku samostalnog glagola i to kao stariji po postanju.

be-glagoli „make (into) N/A”	glagoli konvertovani iz istih imenica/prideva
beblind 1575 “make completely blind”	to blind 1300 “make blind”
becalm 1613 “make calm”	to calm 1559 “make calm”
be-glagoli “surround/cover with N”	glagoli konvertovane iz istih imenica
becloud 1598 “cover with clouds”	to cloud 1583 “cover with clouds”
befog 1603 “envelop in fog”	to fog 1599 “envelop with fog”

out-: outdevil 1883/ to devil 1593, outfool 1638/ to fool 1593,

en-: enearnest 1603/ to earnest 1602, enfree 1599/ to free 1000,

un-: uncork 1727/ to cork 1580, unmask 1602/ to mask 1588,

dis-: disennui 1829/ to ennui 1805, dispowder 1865/ to powder 1305

de-: decart 1860/ to cart 1440, deflesh 1837/ to flesh 1530

Na osnovu izlazne vrste reči (output semantics) autor zapaža da se prefiksarno izvedenim glagolima sa imeničkom/pridevskom osnovom postiže značenje konvertovanog glagola (ranije konvertovanog iz imenice/prideva) kojem je dodat glagolski prefiks (V-to-V prefix):

struktura	semantika
analiza prema pravilu levog upravnog elementa: [prefiks + im] gl	prefiks je glavna reč, osnova je modifikator
analiza prema pravilu desnog upravnog elementa: [prefiks + [im]gl]gl	prefiks je modifikator, konvertovana baza je glavna reč

O postojanju prefiksacije kojom se menja klasa reči Nagano iznosi nekoliko zaključaka:

⁵⁷ Zbog uštede prostora navešćemo samo nekoliko.

1. a. prefiksarno izvođenje glagola od imeničke/pridevske osnove, u stvari, nastalo je od glagola konvertovanih iz imenivca/prideva na koji je dodat glagolski prefiks, kao i da se taj proces utvrdio u periodu savremenog engleskog.

b. derivacijske osobine prefiksnog izvođenja glagola od imeničke/pridevske osnove mogu se svesti na osobine konverzije i prefiksacije glagola od glagolske osnove.

c. prema tome, takozvanim prefiksima za promenu kategorije reči se, u stvari, ne menja kategorija njihove baze, a to znači da se tu ne može ni govoriti o odstupanju od pravila desnog upravnog elementa. Takozvani prefiksi za promenu kategorije reči nisu ništa drugo do vrsta prefiksacije kojom se od glagola izvode novi glagoli.

2. a. derivaciona funkcija prefiksa je čisto semantička. Svaki derivacioni prefiks nosi informaciju o semantici, ali ne i o kategoriji izlazne derivacije.

b. ne samo ovdepomenuti prefiksi (*be-*, *out-*, *en-*, *un-*, *de-* i *dis-*) već i drugi za izvođenje glagola od glagola mogu da posluže kao primer za takozvanu kategoriju prefiksa za promenu klase reči.

3. ti drugi prefiksi su: *fore-*, *inter-*, *mis-*, *pre-*, *re-*, *sub-*, *super-*, *trans-*, *over-*, *under-*, kao u

fore-: to forepicture, to forepole

inter-: to interfinger, to interlibel

mis-: to miscode, to misword

pre-: to preclean, to preprogram

re-: to redistrict, to rejigger

sub-: to subfeu, to subminister

super-: to supercool, to superheat

trans-: to trans-spirit, to transvillage

over-: to overchill, to overland

under-: to undercomment, to understaff

Međutim, iako se Nagano iscrpno i kontinuirano bavi *class-changing* prefiksacijom, ne možemo se svuda složiti sa njenim nalazima. Neki od primera iz njene tabele pokazuju da ima prostih glagola koji su zabeleženi nakon prefiksacije sa *be-* a ne pre nje, što tvrdnju da su sve imenice prvo konvertovane u glagole pa glagolima dodat prefiks ne čini univerzalnom. To su:

bebrave 1576 “make brave” - to brave 1593 “make brave”,
beash 1530 “cover with ashes” – to ash 1645 “strew with ashes”,
bedust 1530 “cover with dust” - to dust 1592 “sprinkle with dust”,
bejewel 1557 “deck with jewels” - to jewel 1601 “furnish with jewels”,
betear 1580 “suffuse with tears” - to tear 1620 “fill with tears”.

Osim toga, čak i da prihvatimo da se radi o konverziji, značenje glagola izvedenog samo konverzijom plus značenje prefiksa ne daje nužno značenje novodobijenog glagola.

Potom, postoji i mnogo drugih obrazaca za promenu kategorije baze putem prefiksa, a ne samo prefiks + imenica/pridev = glagol. Dalje u radu, pokazaćemo da i ostale vrste reči pomoću prefiksa mogu preći u neku drugu vrstu osim glagola.

Većina prefiksa funkcioniše u skladu sa pravilom desnog upravnog elementa, a manjina kojom se ovde bavimo je baš u tom smislu intrigantna jer odstupa od pomenutog pravila.

Robert M. W. **Dixon**⁵⁸ u svom delu *Making New Words: Morphological Derivation in English* iz 2014. godine daje opsežan spisak prefiksa⁵⁹ koji su u upotrebi u savremenom engleskom, uz komentar o njihovoj produktivnosti. Ponekima uočava sposobnost pretvaranja jedne klase reči u drugu i poklanja izvesnu pažnju toj činjenici:

a- sa glagolma

Ovaj alomorf prefiksa *a-* razvio se od straoengleskog predloga *on*, a savremene pridevske derivacije na *a-* (bez obzira da li su nastale od imeničke ili glagolske osnove) imaju istu funkcionalnu ulogu kao predlog nakon kojeg se nalazi imenička fraza, tj. kao dopuna subjekta ili imenski deo predikata (copula complement). Moguće je reći *The house is a-blaze*, ali nije moguće *The a-blaze house* (jedino bi bilo moguće *The blaz-ing house*, koristeći glagloski particip).

Određeni broj prelaznih glagola gradi prideve pomoću prefiksa *a-*, pokazujući značenje „biti u stanju nečega“ (*being in a state of*). Tako imamo *a-glow*, *a-boil*, *a-sleep*, *a-float*, *a-quiver* (kao u primeru *Every nerve in my body was a-quiver*). Prefiks je produktivn kada je ad hoc upotrebljen, sa šaljivim efektom. Ovako dobijen pridev moguće je konvertovati u glagol pa se kombinacije: *He was a-singing and a-dancing and a-jumping up and down* i *He’s a-facebooknig and a-tweeting* mogu čuti u neformalnom govoru.

⁵⁸ Robert Malcolm Ward Dixon (1939 –) profesor lingvistike na the College of Arts, Society, and Education u Kvinfoslendu (Queensland, Australia)

⁵⁹ Sve oblike koji se prepoznaju kao derivacioni afiksi autor u primerima odvaja crticom

anti-

Dikson uočava nekoliko značenja prefiksa *anti-*. Nama su interesantna dva:

Prvo značenje je „suprotan nečemu, suprotstavljen nečemu“ (*opposed to, opponent to*). Prefiks se može dodati imenicama, stvarajući na taj način pridev – *anty-slavery, anty-feminism, any-abortion, anti-war*. Prefiks je od kraja XVI veka vrlo produktivan u engleskom jeziku. Dikson ističe da u ovom značenju prefiks ima direktnu suprotnost u prefiksu *pro-*, *anty-abortion* i *pro-abortion*, itd.

U okviru odgovarajućeg diskursa, moguće je naići na dupliranje prefiksa. Navodi primer – zamislimo da se neko obraća Robinu: *Would you like to join my ant-abortion league?* Robin u odgovoru dodaje još jedno *anti-*. Kaže: *Certainly not, I'm anti-anti-abortion*.

Takođe, uočava mogućnost leksikalizacije samog prefiksa i njegovu samostalnu upotrebu. Na primer: *He's arguing for nuclear reactors but I'm taking the anti position*. Reč *anti* je upotrebljena kao skraćeni oblik za *anti-nuclear-reactors*.

Drugo značenje je „koji se koristi protiv nečega“ (*used against*). U ovom značenju prefiks se dodaje imenicama s ciljem izvođenja prideva. Tako imamo, *anti-aircraft* (gun), *anti-wrinkle* (cream).

Istu osobinu, izvođenje prideva od imenica, Dikson zapaža i kod *after-*, *post-*, *pre-* i *pro-*.

be-

Glagolski prefiks prisutan je još od staroengleskog. Glagoli izvedeni od imenica na ovaj način svoju najširu upotrebu dobijaju kao pridevi, u obliku pravilnog prošlog participa, kao u *be-father-ed savage*.

Glagoli dobijeni iz prideva ponekad imaju negativno značenje – ako se za brod kaže da je *be-calm-ed*, znači da nema vetra koji bi ga pokrenuo; ako je osoba *be-little-ed*, ona je ponižena i time je umanjena.

U staroengleskom značenje koje se prefiksom *be-* postizalo bilo je „odstraniti“ (*remove*), u XVI veku biskup je mogao biti *be-sleeve-d*, a ostatak tog značenja koji imamo i danas u upotrebi je *be-head* u značenju „odseći nekome glavu ili vrh povrću“ (*remove a person's head, or a vegetable's top*).

Dikson ističe neuobičajnu etimologiju nekih izvedenih *be-* glagola. Postoje slučajevi gde je *be-* dodavano prelaznim glagolima, s jedinim ciljem da im se pojača intenzitet. Kao primer daje glagol *be-friend* čije je značenje više-manje isto kao i glagola *friend* – „sprijateljiti se“ (*make friends with*). Slično je i sa glagolima *be-witch* i *witch* – „bavit se veštičarenjem“ (*apply*

witchcraft to), *be-devil* i *devil* „ponašati se kao đavo“ (*treat as a devil does*), *be-grudge* i *grudge* (*envy*). Prosti glagoli *friend*, *witch* i *devil* su vremenom nestali iz upotrebe, ostale su samo imenice. Tako današnja leksika poznaje samo *be-friend*, *be-witch* i *be-devil* kao poglagoljavanje imenica *friend*, *witch* i *devil*. Glagoli *grudge* i *be-grudge* su opstali, u vrlo sličnom značenju.

Značenje gde je očuvana ograničena produktivnost prefiksa je ono koje je razvijeno u XVI veku – „prekriti nečime, ukrasiti nečime“ (*cover with, adorn with*). Vojvotkinja može biti *be-jewell-ed*, njen muž ili kućni ljubimac *be-whisker-ed* (brkovi), sudija *be-wig-ged*, itd.

de-

Dikson samo navodi oblike *de-mast* (jarbol) i *de-truth* u XVII veku, ne komentarišući njegovu mogućnost da promeni klasu reči.

dis-

Negativni prefiks *dis-* ima nekoliko upotreba i značenja. Nama je bitna upotreba sa imenicama kojim se stvaraju glagoli (vrlo slična upotrebi prefiksa *de-*), a u značenju „lišiti onoga što označava imenica“ (*deprive of <noun>*). Po tome im je sličan i prefiks *un-*, tako da se može govoriti o izvesnom rivalstvu ova tri prefiksa na istoj osnovi, mada ne komentariše semantiku ovih oblika:

<i>de-frock</i> (1581)	<i>dis-frock</i> (1837)	<i>un-frock</i> (1644)
<i>de-mast</i> (1666)	<i>dis-mast</i> (1747)	<i>un-mast</i> (1611)
<i>de-plume</i> (c1420)	<i>dis-plume</i> (1480)	<i>un-plume</i> (1587)
<i>de-throne</i> (1609)	<i>dis-throne</i> ⁶⁰ (1591)	<i>un-throne</i> (1611)

Dikson primećuje da su *de-* glagoli češći od *dis-* glagola. Uočava i vezu glagola *de-plume* i *dis-plume* (ukloniti perje) sa francuskim *déplumer* (fr. *plume* – perje), kao i činjenicu da su mnogo češći nego domaći izvedeni glagoli *de-feather* i *dis-feather*; slično je i sa parom *de-frock/dis-frock* (oduzeti status svešteniku) prema francuskom *défraquer* i sa *de-throne/dis-throne* prema francuskom *détrôner*. Za razliku od navedenih, *mast* je osnova germanskog porekla na kojoj su po istom derivacionom obrascu dodati prefiksi *de-/dis-*.

Prefiks revidirajuće snage glagolima nastalim u obrascu *dis-* + imenica je prefiks *en-/em-*. Oblici *em-bark* i *en-throne* imaju opoziciju u *dis-em-bark* i *dis-en-throne*, ali postoje i u skraćenoj, semantički parnoj, formi *dis-bark* i *dis-throne*.

⁶⁰ Postoji i oblik *dis-en-throne* (1606)

Produktivnost prefiksa *dis-* je danas ograničena.

en-

Prefiks se u engleskom pojavio kao deo formiranih glagolskih pozajmljenica romanskog porekla. U srednjoengleskom se, uz domaće reči *large*, *chain*, *tomb* i izvedenice *en-large*, *en-chain*, *en-tomb*, ustalio kao engleski prefiks.

Najčešći je sa imenicama i pridevima u izvođenju glagola. S pridevim gradi glagole u pozitivnom značenju „učiniti takvim“ (*make*), kao u *en-large*, *en-noble*, *en-feeble*, *en-able*. Slično značenje se postiže sa imenicom u izvođenju glagola. Imenice *power*, *rage*, *slave* prave prelazne glagole *em-power* („učiniti da ima moć“ (*make have power*)), *en-rage* („učiniti da oseća bes“ (*make get into a rage*)), *en-slave* („učiniti da postane rob“ (*make become a slave*)), kao i sa *encourage*, *en-trust* i drugima. Sa imenicom *joy* dobija se glagol *en-joy*, koji, suprotno prethodnima, ne znači „učiniti da oseća radost“ (*make have joy*), iako je originalno značenje s kraja XV veka bilo upravo takvo. Ono se vremenom izgubilo pa danas imamo glagol *en-joy* u značenju „osećati radost zbog nečega“ (*have joy about*) – *She en-joyed the dinner*.

Prefiks danas uglavnom nije produktivan. Izvesna produktivnost uočava se u denominalnim glagolima, funkcijski prikazanog značenja „en-X Y₀“ (gde je X imenica, Y imenička fraza a en-X prelazni glaglo) ili opisno „staviti X oko ili na Y“, kao u *en-circle*, *en-shroud*, *en-crown*. Drugo, delimično produktivno značenje je „staviti Y u ili na X“, kao u *en-cage*, *en-case*, *en-tomb*, *en-trap*, *en-snare*, *en-code*, *en-throne*. Nešto apstraktnije značenje uočava se u *en-danger* „staviti u opasnost“ (*put in danger*).

Dikson beleži i dvorodne⁶¹ glagole *en-camp* („staviti vojnike u camp/postaviti kamp“ (*put the soldiers in a camp/set up a camp*)), *en-train* („ući u voz/staviti nešto u voz“ (*get on a train/put smt.on a train*)) *em-bus* („ući u autobus/staviti nešto u autobus“ (*get on a bus/put smt.on a bus*)).

Čini se da je identifikacija i status prefiksa, kojima je moguće uticati na leksičku kategoriju osnove, tema oko koje lingvisti teško postižu konsenzus. Autori XX veka (Adams, Bauer, Kverk) uglavnom su saglasni samo oko prefiksa *a-*, *be-* i *en-*. U zavisnosti od temeljnosti i opširnosti istraživanja, postoje autori koji taj popis neznatno (Long, Zandvort) ili znatno (Marčand, Jespersen) proširuju, uočavajući da je i drugim prefiksima, osim primarna tri, moguće postići traženi efekat. Long dodaje *anti-*, *in-*, *non-* i *re-*, Zandvort *anti-*, *dis-*, *non-*, *post-*, *pre-*, *pro-* i *inter*, Jespersen *dis-*, *de-*, *non-*, *in-*, *inter-*, Marčand čak 15 *anti-*, *dis-*, *in-*, *inter-*, *mid-*, *non-*,

⁶¹ Dvorodni glagoli mogu biti i prelazni i neprelazni, eng. ambitransitive

off-, out-, post-, pre-, re-, trans-, un-, under- i *up-*, Hemond samo još *de-*. Ni razvrstavanje ovih elemenata u jezičke kategorije nije precizno. S obzirom na to da mogu da imaju i samostalnu funkciju Marčand morfeme *in-, off-, out-, under-* i *up-* smatra lokativnim partikulama, te stoga ovaj proces tvorbe reči naziva slaganjem, a ne izvođenjem. Adams, takođe, jer se izdvojeni leksički elementi mogu naći i u pretpoziciji i u postpoziciji (frazalni glagoli) u odnosu na glavnu reč. Međutim, izopštavanje, razlikovanje i imenovanje grupe ovih jezičkih elemenata do danas je ostao nedovršen posao. Bauer ih opisno naziva *class-changing prefixes* (samo *a-, be-* i *em-/en-*), a tek Kverk inicira naziv vrste *Conversion prefixes*. Nijedan naziv još uvek nema široku prihvaćenost.

Novi milenijum, vrlo plodan u pogledu opisivanja i tumačenja tvorbe reči, donosi nove poglede na prefiksaciju kojom se mi bavimo. Autori sve češće uočavaju neobičnost koju ovi prefiksi ispoljavaju i sve detaljnije istražuju njihov identitet, poreklo i razvoj. Međutim, proučavanje prefiksa i dalje nije sveobuhvatno, već se uglavnom vrši na tipskom primeru, najčešće prefiksu *en-*, dok se ostalima veoma malo bave. Savremene autore najviše intrigira položaj prefiksa u odnosu na pravilo desnog upravnog elementa (RHR). Jedna od teza (Lorens) bila je da je prefiks *en-* ništa drugo do fonološki uslovljena varijacija sufiksa *-en*, koja se realizuje kad se osnova završava sonantom. Time bi se ova tvrdnja uskladila s pomenutim RHR pravilom. Druga teza tvrdi da prefiksacija sa *en-* u službi promene klase reči suštinski ne postoji. Pre prefiksacije izvršena je sufiksacija nultim prefiksom (Trias) ili konverzija (Nagano) koja je osnovu pretvorila u glagol. Pomenutim prefiksom samo je izvršeno intenziviranje ili usmeravanje značenja. Neki (Dikson) glagole na *be-* vide samo kao semantičke varijete glagola bez *be-*, kojima se prefiksom samo pojačava intenzitet.

Međutim, ni jedna od ovih tvrdnji nije dobila dovoljno podrške u stručnoj javnosti. One ili nisu dovoljno univerzalne, ili imaju mnogo odstupanja, ili su neprimenjive na ostale prefikse. Ali zato raduju pažnja i aktuelnost koju dobijaju. Sve više se uočava da lista prefiksa kojima se može promeniti klasa osnove nikako nije konačna i zatvoren prefiksima *a-, be-* i *en-*. Dikson joj dodaje još 8 (*anti-, after-, de-, dis-, un-, post-, pre-, pro-*), Nagano čak 14 (*out-, un-, de-, dis-, fore-, inter-, mis-, pre-, re-, sub-, super-, trans-, over-, under-*).

Bez obzira na različita stanovišta i hipoteze, svaki od pomenutih autora je značajno doprineo lingvističkoj teoriji na svoj specifičan način.

Odnos prefiksacije sa drugim obrascima tvorbe reči

U ovom poglavlju ćemo se baviti ispitivanjem odnosa prefiksacije sa drugim obrascima tvorbe reči – sa slaganjem i sa konverzijom, odnosno razlikovanjem prefiksacije od slaganja u slučajevima kada prefiks ima oblik predloga i problemom determinisanja klase korena izvedenih reči.

Leksikon engleskog, a i svakog drugog jezika, otvoren je i dinamičan sistem, bez granica i konstanti. Kao takav podložan je promenama i inovacijama – neke reči prestaju da se koriste i odlaze u zaborav, ustupaju mesto novim tvorevinama ili dobijaju novi koncept značenja. U svesti prosečnog govornika nove reči se obično uzimaju zdravo za gotovo. One su ubedljive i logične, a principi po kojima nastaju intrigantni su samo naučnicima – leksikolozima, semantičarima, etimolozima, morfolozima. Na osnovu frekvencije upotrebljivosti, u engleskom se među dominantnim tvorbenim procesima smatraju prefiksacija (izvođenje), konverzija (pretvaranje) i kompozicija (slaganje). Odnos među njima je uglavnom precizno definisan, ali postoje slučajevi kada nije moguće precizno utvrditi opseg svakog procesa. Granice među njima se pomeraju, šire i često preklapaju. Ovde ćemo pokušati da objasnimo slučajeve gde među lingvistima postoji izražen kontrast u načinu sagledavanja problematike.

Prefiksacijom vezani derivacioni predmetak sa osnovom kojoj je dodat stvara novu izvedenu leksemu. Ovim putem razvija se podjednak suodnos i sa morfologijom i sa semantikom. Izvedena reč postaje smislena tek pošto je pomenuta tvorbenom morfemom značenjski uoblikuje. Prefiksi se pretežno deklarišu kao morfeme koje samo modifikuju osnovno značenje korena i gramatički zavise od njega, bez uticaja na njegovu konačnu formalnu stranu. S druge strane, prefiksi koji su fokus našeg rada u egzocentričnom su odnosu sa osnovom. Prefiks je nosilac gramatičke kategorije izvedenice a semantički centar je osnova.

Današnji engleski prefiksi razvili su se ili od domaćih predloga i priloga ili su u njega dospeli iz drugih jezika. Domaći prefiksi su manje brojni, u prošlosti su bili nezavisne reči, a formirani su već u staroengleskom dobu. Strani, neoklasični, dospeli su u svom aktuelnom obliku iz latinskog i grčkog, direktno ili preko jezika medijatora, najčešće francuskog. Jedna grupa predloga, bilo domaćih bilo stranih, izgubivši svoje formalne osobine evoluirala je u prefikse. Drugi, koji su zadržali i svoj predložki status, istovremeno mogu da se nađu i u pretpoziciji u odnosu na osnovu. Takve su morfeme *off-*, *out-*, *over-*, *post-*, *under-*, *up-* kojima smo planirali da se bavimo u predlogu ovoga rada. Ovi oblici čine grupu morfema nedovoljno preciziranog statusa, opsega i uloge. Iako su učestale kod prosečnog govornika engleskog njihova kompleksnost često pada u drugi plan. Da bismo što bolje sagledali njihovu individualnost, neophodno je problematici pristupiti sa nekoliko aspekata – sintaksičkog,

morfološkog, istorijskog i semantičkog. U postpoziciji glagola, ove morfeme stvaraju frazalne glagole (*turn off, figure out, bend over, come under, speak up*) – veoma produktivan obrazac usmeravanja glagolskog značenja, od ranog savremenog engleskog do današnjih dana. U postpoziciji glagola ove morfeme mogu da stvaraju i imenice – *cook-off, cutout, crossover, startup* i dr. Međutim, u pretpoziciji različitih vrsta reči nabrojane morfeme imaju moć da klasu osnove promene u drugu klasu, kao u *offshore* (im>prid), *outlook* (gl>im), *overpass* (gl>im), *uprise* (gl>im), *underage* (im>prid). Tu se pokazuje njihova kameleonska osobina i otvara pitanje njihove klasifikacije. Da li je položaj levo od osnove dovoljan da ih deklariše kao prefikse ili je njihova uniformnost sa predlozima ključna da ih čini partikulama?

Lingvisti su na različite načine pokušavali da pristupe problemu. Dok ih jedni kategorišu kao partikule, drugi ih i dalje smatraju prefiksima.

Bragdon (2006:viii) ih smatra partikulama – jezičkim elementima koji se mogu naći levo ili desno od osnove, s ciljem stvaranja glagolske, imeničke ili pridevske konstrukcije. Bauer (1983), takođe. Jespersen (1942:170) navedene morfeme, zbog postojanja i u slobodnom obliku, bez dileme smatra partikulama⁶², no kasnije ipak precizira određene terminološke specifičnosti. U glagolskim složenicama favorizuje naziv *prilog* u odnosu na *partikulu*. Zbog brojnih specifičnosti primećuje da je često teško povući jasnu granicu između prefiksacije i slaganja sa partikulom kao prvim elementom. Adams (2001:71) partikule donekle približava prefiksima. Uviđa da kao inicijalni elementi složenica partikule imaju mnogo zajedničkog sa prefiksima, posebno *out-* sa glagolima i *over-* i *under-* sa glagolima, pridevima i od njih nastalim imenicama. Dikson (2014) ističe postojanje *particle-based words*, ali ih svesno obrađuje pod prefiksacijom. Boij (Booij, 2005a:10/118) o njima govori kao o prefiksima koji se upotrebljavaju da promene kategorije reči.

Čini se da je u njihovom definisanju najfleksibilniji ORE. Sve ih zove prefiksima, jer na prefiks gleda kao na hiperonim različitih morfema u pretpoziciji. Opisuje ga kao element koji se nalazi na početku reči ili osnove s ciljem da prilagodi ili modifikuje značenje. U tehničkom smislu odnosi se na neodvojive partikule⁶³, uključuje inicijalne kombinarske formative (combining forms⁶⁴), ponekad predloge i priloge kao prve elemente složenica⁶⁵.

⁶² Jespersen izdanjem iz 1924, predlaže zajednički naziv partikule za priloge, predloge, veznike i uzvike, a izdanjem iz 1965. sferu partikula širi na ne samo članove i neodređene zamenice, već i na prefikse, sufikse i flektivne nastavke

⁶³ OED – Any of the class of words such as in, up, off, over, used with verbs to make phrasal verbs

⁶⁴ OED – A form of a word normally used in compounds in combination with another element to form a word

⁶⁵ OED – An element placed at the beginning of a word or stem to adjust or modify its meaning, or (in certain languages) as an inflection. In some technical contexts applied only to inseparable particles, but more loosely including initial combining forms and sometimes prepositions and adverbs as the first element of compounds.

Hronološko ispitivanje (Bragdon, 2006:19) takvih reči otkriva da je s početka engleski imao samo levu poziciju partikula u imenicama. Ovo otkriće ne iznenađuje, budući da je razvijeni sistem fleškije u staroengleskom onemogućavao partikule u desnoj poziciji. Kako je engleski gubio svoju flektivnost, partikule su se sa leve pozicije premestile i učvrstile na desnoj. Stoga staroengleske reči koje su u originalnom obliku aktuelne i danas i brojni oblici nastali po uzoru na njih, u prefiksnoj poziciji u stvari imaju predložku partikulu a ne prefiks.

Zato smo se, iz svih navedenih razloga, ogradili od tretmana morfema *off-*, *out-*, *over-*, *post-*, *under-* i *up-* zajedno sa ostalim prefiksima, i isključili smo ih iz analize.

Utvrdivši da se *off-*, *out-*, *over-*, *post-*, *under-* i *up-* s pravom ne mogu smatrati prefiksima već partikulama, implicitno se otvara problem kategorizacije oblika koji nastaju u sadejstvu partikula i osnova drugih vrsta. Kako je nezavisnost partikula od prefiksa sada neupitna, oblici dobijeni na ovaj način se po svojoj strukturi moraju smatrati složenim, a time i pomenuti proces – kompozicijom. Kompozicija (kombinovanje, slaganje) kao proces spajanja slobodnih morfema, nezavisno od njihove vrste, tvori novu leksemu, a drugi član te nove lekseme nosilac je gramatičkih osobina novodobijene reči. Marčand kombinacije sa partikulama s početka (1960) smatra slaganjem, da bi ih već 1969. znatno osamostalio od kombinovanja. Pored toga, ti delovi složene reči često imaju jak akcenat koji dodatno potvrđuje njihov status nezavisnih reči, iako sam akcenat nije ključni element za njihovo prepoznavanje.

Čini se da se sada, kada smo jasno diskriminirali prefiks od partikule, zatvaraju sve druge dileme koje se tiču demarkacije izvođenja od slaganja. Međutim, savremeni autori⁶⁶, radovi novijeg datuma i sagledavanje problematike iz ugla konstrukcije morfologije ne smatraju ovu temu potpuno okončanom. Upravo zbog brojnih pitanja koja i dalje, bez ubedljivih dokaza, nisu u potpunosti razjašnjena, oni smatraju da je slaganje jedan od najkontroverznijih procesa u engleskom (Plag, 2002:169). Ovo ne važi samo za engleski, već i za druge germanske jezike sa produktivnim slaganjem (nemački, danski, švedski). Razlog su upravo levi elementi novodobijenih reči koji kao homonim imaju slobodnu morfemu. Lingvisti, stoga, uvode termin – afiksoid, u konkretnom slučaju prefiksoid. To je oblik koji se nalazi na pola puta između prefiksa i osnove, odlikuje se visokom produktivnošću, semantičkim specifičnostima i etimološkom i formalnom povezanošću sa postojećom slobodnom morfemom (Ruppenhofer, 2018:3853). Budući da su prefiksoidi gramatičke reči, i da su gramatičke reči lekseme, spojem dve lekseme nastaje složenica, bez obzira na termin koji se preferira za pomenute morfološke oblike. Time se kombinacije sa leksemama *off-*, *out-*, *over-*, *post-*, *under-* i *up-* definitivno udaljavaju od derivacije kojom se mi bavimo.

⁶⁶ Booij, 2005, Ruppenhofer et al, 2018, Klenner et al, 2009, Moilanen and Pulman, 2008

Drugi, ništa manje intrigantan odnos ove vrste prefiksacije sa konverzijom, takođe je nedovoljno preciziran. Konverzijom, često nazvanom „derivacija nultim sufiksom“⁶⁷, smatra se promena klase reči bez obaveze promene njenog oblika⁶⁸. Zbog nultog sufiksa Boij veruje da se konverzija može podvesti pod derivaciju, jer se od postojeće lekseme stvara nova⁶⁹. Neki lingvisti (Štekauer, 2000) idu dotle da konverziju čak ni ne smatraju tvorbenim procesom, tvrdeći da je po sredi tek upotreba jedne iste reči u manje tipičnoj klasi. Veruju da u osnovi problema leži činjenica da pravila konverzije praktično ne postoje i da kao osnova za konverziju može da poluži svaka klasa reči, čak i afiksi (Bauer, 1983). Najpolarizovaniji je stav da treba izbegavati termin konverzija i zameniti ga terminom „reči sa dvostrukom funkcijom“⁷⁰, što svakako nije prihvatljivo. Dvostruka funkcija reči ukazuje na to da jedna ista reč može da se javi u više klasa, što nije moguće bez promene njene imeničke paradigme u glagolsku, a to onda nije više ista reč.

Ono što je potpuno sigurno jeste da se konverzija odlikuje jednostavnošću, transparentnošću i visokom produktivnošću – to je jednostavna jezička operacija koja ne iziskuje nikakve dodatne formalne promene; novodobijeno značenje se lako prepoznaje na osnovu značenja osnove i konteksta u kojem je upotrebljena; konačno, deca lako usvajaju ovaj tvorbeni princip već u ranom jezičkom uzrastu (Booij, 2005b:240).

Međutim, činjenica da jedna leksema može biti smeštena u više od jedne klase, upravo je ono što unosi nemir u ispitivanje procesa građenja novih klasa reči iz datih, putem prefiksacije.

Analizirajući i upoređujući korpus i relevantnu lingvističku literaturu, nailazili smo na primere gde se jezički osećaji pojedinaca i autorâ o klasi osnove razlikuju i kose sa stavom ORE:

- glagoli *de-accession*, *de-orbit*, *reforest*, *regrass*, *rehair*, *repeople* nisu nastali dodavanjem prefiksa na imenicu, već na, inače ređi, glagol;
- glagoli *disillusion* i *disproportion* nisu nastali dodavanjem prefiksa *dis-* na imenicu, već su najpre delovanjem prefiksa na imenice u osnovi (*illusion* i *proportion*) nastale nove imenice privativnog značenja (*disillusion* i *disproportion*) koje su potom konvertovane u glagole;
- glagol *disproportionate* nije izveden od prefiksa i prideva *proportionate*, već je pridev *disproportionate* dobijen na taj način kasnije konvertovan u glagol;
- glagol *preflight* konvertovan je od prideva koji je ranije izveden od prefiksa i imenice *flight*;

⁶⁷ Adams, 1973, (derivation by zero suffix), Jespersen, 1965

⁶⁸ “involves changing a word” is syntactic category without any commitment change of form” (Huddleston and Pullum, 2002, p. 1640)

⁶⁹ Booij, 2005, The Grammar of Words, str. 5

⁷⁰ Dixon, 2014, str. 397 (double-duty words)

- imenica *prepack* konvertovana je od glagola koji je ranije izveden od prefiksa i glagola *pack*;
- glagoli *rebirth* i *interleaf* nisu izvedeni od imenica *birth* i *leaf*, već su konvertovani od starijih imenica *rebirth* i *interleaf*;
- glagol *reclear* nije nastao prefiksanim izvođenjem prideva *clear* u glagol, već je pridev najpre konvertovan u glagol, a potom je značenje glagola modifikovano prefiksom.

Ništa manje iznenađenje nisu doneli glagoli *forespeak* i *disshatter* koji nisu nastali kvalifikovanjem značenja glagola *speak* i *shatter* putem prefiksa *fore-* odnosno *dis-*, već izvođenjem pomoću pomenutih prefiksa od imenica konvertovanih od starijih glagola.

Čini se da utvrđivanje klase kojoj je osnova pripadala neposredno pred izvođenje i smer konverzije, nisu pitanja kojima naučnici pridaju poseban značaj. Jespersen ističe da je situacija ranije bila znatno transparentnija i da je razlikovanje imenica od glagola bila olakšana u periodima razvoja engleskog u kojima je postojao sistem flektivnih nastavaka. No, naredni periodi razvoja jezika doneli su postepena uprošćavanja i izvesne neodređenosti u obliku glagola i imenica. Ovaj fenomen je prisutan i danas, u periodu savremenog engleskog. U preciziranju smera konverzije trebalo bi imati u vidu određene istorijske činjenice. Najgrublje rečeno, na prelazu između staroengleskog u srednjoengleski, reči su nastajale i pod uticajem staronordijskog (Old Norse) i starofrancuskog jezika, uglavnom glagoli od imenica (Jespersen, 1965:88). Krajem srednjoengleskog perioda jezika češći je bio razvoj imenica iz glagola (Jespersen, 1965:113). Pored toga, postoje i slučajevi višestruke konverzije u smeru pridev>glagol>imenica (*faint*, *blind*) kao i slučajevi gde se ne može se sigurnošću odrediti polazna klasa.

Nema dileme da je konverzija jedan od produktivnijih tvorbenih procesa u engleskom, ali se ne može uvek sa zadovoljavajućim stepenom sigurnosti potvrditi iz koje klase je dobijena osnova. Mi smo se, iz tog razloga, odlučili da pratimo analizu koju promovise Oksfordski rečnik engleskog jezika. ORE prati istorijski razvoj engleskog tokom više od 1000 godina, pružajući najopsežniji i najiscrpniji resurs za mnoga jezička istraživanja. Smatra se najvišim autoritetom u oblasti engleskog jezika⁷¹ – dijahronijski i sinhronijski, te smo se i mi odlučili da sledimo njegove tvrdnje.

⁷¹ The Times – The ultimate authority on the English Language as well as a history of speech and thoughts from its infancy to the present day

Prefiksacija kao način promene leksičke kategorije reči u engleskom jeziku

U ovom poglavlju ćemo se baviti opism i analizom prefiksa koji utiču na promenu leksičke kategorije reči u engleskom jeziku. Svaki od 16 prefiksa (*a-*, *anti-*, *be-*, *de-*, *dis-*, *en-*, *for-*, *in-*, *inter-*, *mid-*, *non-*, *pre-*, *pro-*, *re-*, *trans-* i *un-*) opisaćemo prema poreklu, strukturi, značenju i oblicima ekvivalencije u srpskom jeziku.

Prefiks *a-*

1. Poreklo

Prefiks *a-* je među starijim domaćim prefiksima. Proučavajući i prateći razvoj prefiksa *a-* došli smo do zaključka da je na terenu aktivno nekoliko prefiksa istog oblika, nastalih na različite načine i iz različitih izvora – iz staroengleskog, iz latinskog putem francuskog i iz starogrčkog jezika.

Prefiski domaćeg porekla nastali su kao nenaglašene alternacije drugih leksičkih jedinica. Jedan je nastao kao varijanta germanskog prefiksa *or-*; drugi kao varijanta danas arhaičnog staroengleskog prefiksa *γ-*; treći kao redukovan, takođe nenaglašen oblik staroengleskog prefiksa i predloga *on-/on*; četvrti kao oblik prefiksa *of-* u nenaglašenom položaju. Period razvoja i preobražaja prefiksâ trajao je do srednjoengleskog tj. do XII veka. Dve varijante prefiksa nisu domaćeg, već stranog porekla – jedan je latinskog, nastao od klasičnog prefiksa *ad-*, a u engleski je došao zajedno sa pozajmljenicama iz francuskog, a drugi je starogrčki, nastao kao pretkonsonantna varijanta prefiksa *áv-*. Dakle, na snazi su homonimi nastali iz šest različitih etimologija. Mi ćemo ih ispitati u okviru tri generičke grupe – germanske, latinske i grčke.

U korpusu na kojem smo vršili ispitivanje prefiks *a-* zabeležen je u 125 primera, što čini 5,5 % od ukupnog broja korpunih jedinica.

2. Struktura i značenje

Morfološke i semantičke osobine svake od grupa homonima prefiksa *a-* pratićemo kroz njihov oblik, poreklo, distribuciju, značenja i akcenat.

Kako smo u uvodnom odeljku istakli da postoje oblici prefiksa *a-* potekli iz različitih evropskih jezičkih porodica, po tom kriterijumu ćemo sprovesti njihovu analizu. Tabelom koja sledi daćemo odnos jedinica iz našeg korpusa grupisanih prema poreklu. Derivacije pomoću prefiksa germanskog porekla daleko su najbrojnije.

Tabela 2. Poreklo prefiksa *a-*

germansko <i>a-</i>	114	91%
latinsko <i>a-</i>	9	7%
grčko <i>a-</i>	2	2%
ukupno	125	100%

2.1 Oblik

Najveći broj korpusnih primera zabeležen je u obliku sa prefiksom sraslim sa osnovom. Tek njih šest (oko 5%) – pridevi *a-crow*, *a-move*, *a-pant*, *a-search* i *a-swirl* i prilog *a-rimth* (koji je zastareo) imaju oblik polusloženice. S obzirom na to da ORE ima glagole *asearch* i *amove* moglo bi se zaključiti da je crtica upotrebljena da diskriminiše pridev od glagola⁷². Međutim, kako isto ne važi i za ostale oblike, ovde nije moguće izvesti pouzdan zaključak. Prefiks *a-* ima formalno ograničenje u smislu da se ne dodaje rečima koje počinju samoglasnikom (Jespersen, 1942: 128).

2.2 Germanski prefiks *a-*

U korpusu reči kod kojih je prefiks *a-* uticao na promenu kategorije osnove najviše je jedinica, preko 91%, u kojima je delovao prefiks domaćeg, germanskog, porekla. On se razvio kao nenaglašena varijanta četiri staroengleska prefiksa – *or-*, *y-*, *on-* i *of-*. Dominiraju njegove izvedenice sa prefiksom pređašnje *on-*⁷³. U engleskom su počele da se javljaju tokom staroengleskog i ranog srednjengleskog. Tabelom u nastavku predstavimo odnos izvedenica prema originalnom, neredukovanom obliku prefiksa.

Tabela 3. Odnos izvedenica prema originalnom obliku prefiksa *a-*

neredukovani oblik	broj	%	danas u upotrebi
<i>or-</i>	7	6%	43%
<i>y-</i>	1	1%	0%
<i>on-</i>	104	91%	96%
<i>of-</i>	2	2%	100%
ukupno	114	100%	57%

⁷² U prilog ovoj pretpostavci ide i postojanje glagola *aroom* i priloga *a-room*, mada ORE prilog objašnjava kao srastanje predloga *a* i imenice

⁷³ Savremena etimološka tumačenja (Baker 2003, Nagano, 2014) favorizuju homonimni lokativni predlog *on* u odnosu na redukciju prefiksa *on-* u nenaglašenom položaju.

S obzirom na to da su izvedenice s prefiksom *a-*, čiji je neredukovani oblik bio *or-*, *y-* i *of-*, brojčano manje zastupljene (samo ih je 10, što je 9%) i da je u savremenoj leksici u upotrebi tek šest, odlučili smo se za zajednički tretman svih jedinica sa prefiksom istog porekla.

2.2.1. Distribucija

Tabelom u nastavku predstavimo rezultate analize delovanja germanskog prefiksa *a-* na promenu klase osnove. Uočljivo je da je prefiks najaktivniji u izvođenju prideva i priloga, u prvom redu od imeničke i glagolske osnove, čak 90%, s tim što je denominalizacija znatno češća.

Tabel 4. Distribucija germanskog prefiksa *a-*

imenica > pridev	44	69	39%	61%
imenica > prilog	25		22%	
imenica > glagol	2		2%	
imenica > predlog	1		1%	
glagol > pridev	19	32	17%	28%
glagol > prilog	13		11%	
pridev > glagol	2		2%	
pridev > prilog	5		5%	
pridev > predlog	1		1%	
ukupno	112		100%	

2.2.1.1 Promena imenica u prideve

Promena imenica u pridev je pojedinačno najučestaliji smer promene leksičke kategorije pomoću germanskog prefiksa *a-*. Ostvaren je u 39% primera. Ovako izvedeni pridevi imaju značenje „koji se nalazi u datom obliku ili stanju“. Takvi su pridevi *abloom* (that is in bloom), *aboil* (in a boiling state), *aflower* (flowering), *af foam* (foaming), *aglare* (glaring), *ajangle* (in a jangle), i dr. Pridevi nastali na ovaj način upotrebljavaju se isključivo predikativno, tj. desno od imenice⁷⁴. Kverk i saradnici (1985:1546) ističu da je prefiks *a-* (uz prefikse *be-* i *en-*) nosilac funkcije promene leksičke kategorije osnove, ali da mu je semantički potencijal diskretan (little discrete semantic power). Značenje koje se na ovaj proizvodi upoređuju sa značenjem glagola u progresivnom obliku.

Navedene formative sa germanskim prefiksom *a-* ne krasi posebno istaknuta učestalost u jeziku. Ona iznosi manje od 0,01 ponavljanja u milion reči u savremenoj upotrebi engleskog jezika (2/8). ORE smatra da u reči ove frekvencije spadaju termini koji ne pripadaju uobičajnom diskursu i nisu poznati većini govornika. Najvišom učestalošću odlikuje se pridev *ajar* i ona iznosi

⁷⁴ Predikativna upotreba prideva, desno od imenice, je najčešće posle glagola *be*, *become*, *look*, *seem*. Suprotna, atributivna upotreba, ima pridev levo, neposredno ispred imenice.

do jednog ponavljanja u milion reči (4/8). Ovaj pridev poseduje izvesnu neobičnost kao primer derivata čije značenje je izgubilo prvobitnu transparentnost. Pridev *ajar* (otškrinut) kao osnovu ima imenicu *jar* čije je značenje danas zastarelo i neprepoznatljivo i dolazi od reči *char* (st.e. *cerr*) – a turn, return (Dupanović, 2019:80).

Prema podacima iz korpusa, periodom izrazite tvorbe u ovom obrascu pokazao se XIX vek. Čak 76% tvorenicata datira iz XIX veka. Najstariji među njima je pridev *afear* koji se beleži već s početka XV, a najmlađi su *abob*, *a-swirl*, *a-search*, *afuss*, *a-move*, *a-pant* iz XX veka. Kako su svi pridevi izvedeni na ovaj način i dalje aktivni u jeziku, a najnovija izvođenja datiraju u periodu manjem od 100 godina, može se reći da je obrazac izvođenja prideva iz imenica pomoću germanskog prefiksa *a-* i dalje produktivan, iako se period njegove izrazite produktivnosti završio sa XIX vekom.

2.2.1.2. Promena imenica u priloge

Promena kategorije imenice u kategoriju priloga je drugi najčešći vid promene, prisutan u 22% primera. Značenje ovakvih priloga je takvo da pokazuju način vršenja aktivnosti, položaj, stanje. Takvi prilozima su *acrook* (crookedly), *aface* (before a person's face), *agate* (on the way, on the road), *agate* (on the way), *aglimmer* (so as to glimmer), *afizz* (in or into a fizz), *arimth* (far and wide, over a large area).

Ni udeo ovakvih priloga u leksici engleskog nije veliki. Kao i za prideve izvedene pomoću istog prefiksa frekventnost priloga je manja od 0,01 ponavljanja u milion reči (2/8). Najstariji zabeleženi prilozima su *a-rimth* iz XIII, *acrook* iz XIV i *agate* i XV veka, stimo što za *a-rimth* podaci pokazuju da je funkcionisao samo tokom XIII veka. S obzirom na to da nema novih izvođenja u poslednjih 100 godina, može se zaključiti da ovaj smer izvođenja više nije produktivan.

Marčand daje veliki broj nautičkih termina, uglavnom denominalnih priloga, iskovanih u XVI i XVII veku s razvojem pomorstva u Engleskoj. Navodi *adrift*, *anorth*, *apoop*, *asea*, *ashore*, *asouth*, *astay*, *astern*, *asterboard*, *atrip*, *awash*, *aweather*, *awest*, *awigh* uz opasku da se mnogi od njih ne nalaze u savremenim rečnicima (1969:139-140). Međutim, ORE daje nešto drugačije tumačenje etimologije pomenutih priloga. Opisuje ih kao složenice sa predlogom *a* sraslim sa osnovom. Predlog *a* predstavlja oblik predloga *on* koji je postojao i u varijanti *an* – posebno često do XVII veka ispred reči koje počinju na samoglasnik i na *h-*. Varijanta predloga bez finalnog *-n* javljala se ispred proklitika⁷⁵ i često je doživljavana kao prefiks. Predlog *a* prestaje da se upotrebljava u standardnom engleskom početkom XVIII veka, bivajući zamenjen punim predlozima *on* i *in*. Danas je zadržan tek u nekolicini izraza kao što su *to go a begging*, *to set a going*, vremenskim frazama *twice a day*, *once a year*, i drugim, gde se identifikuje kao

⁷⁵ Proklitike – reči bez sopstvenog akcenta koje čine akcenatsku celinu sa rečju iza sebe, tj. stoje ispred naglašene reči.

neodređeni član. Iz tog razloga smo se oslonili na kategorizaciju etimona prema ORE. Isti je razlog za izuzimanje, inače vrlo čestih, *abed*, *atop*, *afield*, *asleep* iz popisa izvedenih priloga. Izostavljanje vrlo frekventnog prideva (4/8) i priloga (6/8) *alike* posledica je njegovog neutvrđenog razvoja. ORE smatra da se tu nije desila derivacija, već je u pitanju preuzimanje staroislandskog oblika *álíka*, koji je u staroengleskom dao oblik *anlice*.

Razvojni put i preobražaj predloga *on* u prefiks *a-* podrazumeva proces gramatikalizacije. Tom prilikom se jedan leksički element, u ovom slučaju predlog, preobraća u jedinicu funkcionalne kategorije, u ovom slučaju prefiks.

2.2.1.3. Promena imenica u glagole

Promena kategorije imenica u glagole zabeležena je samo u dva primera. To su glagoli *amaze* (to overwhelm with wonder) i *ameed* (to reward), s tim što je *amaze* u jeziku još od XIII veka, a *ameed* je znatno mlađi (XIX vek).

2.2.1.4. Promena imenica u predloge

Izvođenje predloga od imenica zabeleženo je samo u jednom primeru. Predlog *around* koristi se još od XV veka i, očekivano, među najfrekventnijim je jedinicama u korpusu. Po skali učestalosti ona iznosi od 100 – 1000 ponavljanja u milion reči (7/8).

2.2.1.5. Promena glagola u prideve

Promena kategorije glagola u kategoriju prideva zauzima 17% korpusnih primera. Njihovo značenje slično je značenju glagola u obliku sadašnjeg participa, koji se inače često upotrebljava predikativno, kao i pridevi izvedeni na ovaj način. Može se opisati kao „takav jer vrši tu radnju“, kao u primerima *abristle* (bristling with), *abubble* (bubbling over (with excitement, etc), full of activity), *aburn* (burning or glowing (as with excitement, embarrassment, etc)), *aburst* (bursting out), *abuzz* (full of or alive with activity, excitement, talk, etc), *achime* (that is chiming or ringing), *adrip* (dripping), *adry* (dry, thirsty), *askew* (twisted, crooked), *akindle* (alight, burning) i dr.

Prema našim korpusnim podacima 3/4 ovih prideva nastalo je tokom XVIII veka. Najstariji su *adry* i *askew* iz XV. Smatra se (Marchand, 1969:140) da je ovo izvođenje vrhunac produktivnosti imalo u srednjoengleskom sa neprelaznim glagolima, nešto manje sa imenicama, ali i jednim i drugim pretežno jednosložnim.

Kao i kod dosadašnjih formacija sa germanskim prefiksom *a-* njihova frekventnost u jeziku ne prelazi 0,01 ponavljanja u milion (2/8). Izuzetak su pridevi *aglow* i *askew* sa 0,1 do 1 ponavljanja (4/8).

2.2.1.6. Promena glagola u priloge

Ovaj smer deverbalnog izvođenja priloga je u nešto manjem obimu zastupljen od pređašnjeg – 11%. Značenje proizvedenih priloga je „na takav način“, „pod takvim okolnostima“, „u takvom položaju“, kao u primerima *abox* (in a position with only the headsails laid aback), *adraw* (so as to swell out or draw with the wind), *agaze* (in a gazing attitude), *agallop* (at a gallop), *aflaunt* (so as to display oneself ostentatiously), *agoggle* (in a goggling position or fashion), *askew* (obliquely, with disdain) i dr.

Najstariji primer ovakvog izvođenja datira još iz XIV veka – prilog *agaze* i iz XVI – *agallop* i *aflaunt*. Ostali su iz XVIII veka, iste učestalosti kao i primeri prethodno opisivanih izvođenja (2/8). S obzirom na to da nema novih izvođenja u poslednjih 100 godina, može se zaključiti da ni ovaj smer izvođenja više nije produktivan.

2.2.1.7. Promena prideva u glagole

Promena prideva u glagol ima samo dva primera – *acang* (to act foolishly, to lose self-control) iz XIII i *alow* (to lower, bring down) iz XV veka. Nijedan se danas više ne upotrebljava.

2.2.1.8. Promena prideva u priloge

Promena prideva u prilog evidentirana je u pet slučajeva. To su prilozii *acoy* (subdued, reserved; coy), *aflat* (in or into a flat position, flatly), *afoul* (without construction), *afresh* (once more from the beginning, anew) i *anew* (a second time as a new trial or action, over again, afresh, once more). Najstariji među njima je prilog *anew* još iz X veka, *afresh* je iz XV a *afoul* iz XIV. *Acoy* i *aflat* se više ne koriste u govoru. Priloge *afoul* i *afresh* odlikuje izraženija učestalost – *afoul* do jednog ponavljanja (4/8) a *afresh* od jednog do deset ponavljanja u milion reči (5/8).

2.2.1.9. Promena prideva u predloge

Ova promena je zabeležena samo jednom, primerom *ahind* iz XVIII veka. Značenje mu je podudarno znatno starijem i češćem prilogu *behind*.

2.2.2. Akcenat

U rečima sa prefiksom germanskog porekla glavni akcenat je na prvom slogu osnove. Prefiks *a-* je nenaglašen i izgovara se /ə/.

2.3. Latinski prefiks *a-*

Prefiks *a-* latinskog porekla potekao je od latinskog *ad-*. Prefiks je prisutan u engleskom od srednjengleskog vremena preko francuskih pozajmljenica, zajedno sa svojim varijacijama u obliku. U skladu sa latinskim fonetskim pravilima prefiks *ad-* je trpeo formalne promene ispred

korena na *c-* i *f*⁷⁶, pa izvedenice od latinskih i francuskih korena *accable* i *affront* imaju udvojen inicijalni suglasnik. Isto pravilo asimilacije *-d-* iz prefiksa primenjivano je i na reči koje nisu preuzete iz francuskog, već su građene u engleskom po uzoru na njih. Prefiks je danas neproduktivan.

U istraživačkom korpusu zabeleženo je tek 9 primera sa latinskim prefiksom *a-*, što čini 7% korpusnih jedinica za sve vrste prefiksa *a-*. To je pet denominalnih glagola *aboard*, *affront*, *agist*, *agree* i *alose*, tri denominalna priloga *abandon*, *abase*, *afine* i jedan deadjektivalan glagola *alarge*.

Glagoli izvedeni od imenica i prideva semantički su prilično različiti, a pritom i malobrojni da bi se njihove osobine mogle uopštiti i izvesti pouzdani zaključci. Zato smo se odlučili samo na nabranjanje uz isticanje glavnih osobenosti:

- *aboard* (to approach, to enter, to land on, to board), u jeziku od XV veka, frekventnost 3/8,
- *affront* (to insult (a person) openly or deliberately), u jeziku od XIV, frekventnost 4/8,
- *agist* (to let or hire (land, originally woodland) for pasture), u jeziku od XV veka, frekventnost 2/8,
- *agree* (to suit, to please, to please or satisfy), u jeziku od XV veka, frekventnost 7/8,
- *alose* (to be known for or regarded as), u jeziku od XIV, danas zastareo,
- *alarge* (to increase or extend the size or scope of, to enlarge), u jeziku od XIV, danas zastareo.

Tri priloga izvedena od imenica formirana su u srednjoengleskom periodu i nijedan više nije u upotrebi. Označavaju usmeravanje (aktivnosti) u prostoru ili vremenu u smeru koji pokazuje imenica – *abandon* (under control or authority), *abase* (down, low; back) i *afine* (finally; to the end, completely; in the end, at last).

Ni latinski prefiks *a-* nije nosilac akcenta. Nenaglašen je, izgovara se /ə/, a glavni akcentat u reči je na osnovi.

2.4. Grčki prefiks *a-*

Starogrčki prefiks *á-* i njegov predvokalski alomorf *áv-* prisutni su u engleskom od XVII veka. Najstarije pozajmljenice došle su ili preko latinskog i francuskog ili direktno iz grčkog. Ono što važi za sve jeste da je osnova kojoj se dodaje gotovo isključivo klasičnog porekla (grčki i latinski). Najčešće gradi imenice i prideve privativnog značenja „bez“ i „ne“.

⁷⁶ Isto važi za osnove na *g-*, *l-*, *n-*, *p-*, *q-*, *r-*, *s-* i *t-* gde prefiks asimilira u *ag-*, *al-*, *an-*, *ap-*, *ac-*, *ar-*, *as-* i *at-* ali takvi primeri nisu zastupljeni u našem korpusu.

U korpusu smo pronašli samo dva primera (2%) sa pomenutim prefiksom gde je na snazi promena klase imenica u klasu prideva.

Denominalne prideve *agender* (designating a person who does not identify as belonging to a particular gender) i *acone* (zool – formed of ommatidia having transparent cells below the lens, rather than a crystalline cone or a pseudocone) ne odlikuje visoka frekventnost (2/8 oba), ali su po izvođenju savremeni. *Acone* je s kraja XIX, a *agender* s kraja XX veka, te se može reći da je grčki prefiks *a-* i dalje produktivan u savremenom stručnom engleskom.

Izgovor prefiksa *a-* grčkog porekla razlikuje se od prethodna dva. U oba primera prefiks je naglašen (*agender* sekundarno i *acone* punim akcentom) i izgovara se kao diftong /ei/.

3. Prevođenje

Prevođenje reči izvedenih pomoću prefiksa *a-* analiziraćemo na način na koji je urađena njihova morfo-semantička analiza, po etimološkim grupama i derivacionim podgrupama.

3.1. Germanski prefiks *a-*

3.1.1. Promena imenica u prideve

Pridevi izvedeni od imenica putem prefiksa germanske etimologije u srpskom jeziku najčešće se realizuju tvorbom pomoću pridevskih sufiksa *-av* i *-an* (*aboil* – ključav, *ajangle* – zveketav, *abuzz* – živahan, *adoze* – doziran, *adusk* – mračan, *adust* – prašnjav, *aglare* – sjajan, *aglance* – blještav, i dr), uz podrazumevane glasovne promene. Takvih primera je 40%. Sledeći način prevođenja je prenošenje potrebnog značenja opisnim putem, pomoću odnosne zamenice *koji* (*aburst* – koji pršti, *afaint* – koji gubi svest, *aflash* – koji seva, *ahunt* – koji je u potražnji za nečim, *aleak* – koji curi, *a-swirl* – koji vitla i dr). Naredna dva tipa korespondirajućih oblika nastala su prefiksarno-sufiksarnom tvorbom prideva. To je građenje u obrascu „*u-*+koren+ *-en/-o*“ (*abloom* – ucvao, *aburn* – užaren, *abustle* – užurban, *aflower* – ucvetao, *agig* – uzbuđen, *ahush* – utišan i dr) i „*za-*+koren+ *-en*“ (*adazzle* – zaslepljen, *afoam* – zapenjen, *afear* – zastrašen, *affright* – zaplašen, *aflap* – zakrivljen, *aflush* – zarumenjen i dr). Izvođenja putem drugih prefiksarno-sufiksarnih kombinacija prisutna su u pojedinačnim slučajevima i za njih se nije moglo odrediti uniformno pravilo. Takvih slučajeva je bilo 11%. Sva navedena prevodna ostvarenja data su u tabeli:

Tabela 5. Ekvivalenti germanskog prefiksa *a-*, promena imenica u prideve

pridevi sa sufiksima <i>-av</i> i <i>-an</i>	40%
opisni prevodi sa zamenicom <i>koji</i>	25%
prefiksarno-sufiksadni pridevi „ <i>za-</i> +koren+ <i>-en</i> “	13%
prefiksarno-sufiksadni pridevi „ <i>u-</i> +koren+ <i>-en/-o</i> “	11%
ostalo	11%
ukupno	100%

3.1.2. Promena imenica u priloge

Najveći broj engleskih priloga dobijenih iz imenica na srpski se prevodi u formi srpskih priloga, najčešće za način (*acrook* – ukrivo, *adroop* – klonulo, *afizz* – penušavo, šitavo, *aflow* – tekući, u toku, *agate* – u pokretu, užurbano, *ajar* – neskladno⁷⁷ i dr), a potom za mesto (*aface* – s čela, *around* – unaokolo, na sve strane i dr). Ovde ćemo pomenuti i jedan broj priloga koji mogu da funkcionišu i kao pridevi, i obrnuto. U zbirnom popisu svrstali smo ih u obe funkcionalne grupe, kao što potvrđuje korpus. Međutim, u analizi prevodnih oblika, odlučili smo se za njihovo grupisanje na osnovu istaknutije leksičke kategorije. Za oblike *abloom*, *adoze*, *adroop*, *aflare*, *aflower*, *aflush*, *aflutter*, *afoam*, *aglare*, *agleam*, *aglimmer*, *aglint*, *aglisten*, *ajangle* ORE na prvo mesto stavlja njihovu pridevsku upotrebu, dok za *afizz*, *afoul*, *ajar*, *ajee* daje prednost priloškoj.

3.1.3. Promena imenica u glagole

Ovaj smer promene leksičke kategorije ima samo dva primera – *amaze* (začuditi se, zaprepastiti se, oduševiti se) i *ameed* (nagraditi), što je nedovoljno za izvođenje zaključaka.

3.1.4. Promena imenica u predloge

U korpusu smo pronašli samo jednu imenicu (*round*) koja, pored priloga, daje i predlog *around* u značenju – oko, okolo.

3.1.5. Promena glagola u prideve

Prevođenje engleskih prideva nastalih od glagola sa prefiksom *a-* na srpski vrši se na nekoliko načina, prilično ujednačene učestalosti. Jedan je u obliku trpnog glagolskog prideva⁷⁸ (*abristle* – nakostrešen, *abbuble* – ispunjen, *aburn* – užaren, *adry* – osušen, *agaze* – zapanjen i dr). Sledeći prevodni korespondent u obliku je opisnog prideva neodređenog vida koji imaju glagol kao motivnu reč (*abuzz* – živahan, *achime* – zveckav, *adrip* – kapljucav, *aglist* – svetlucav, *adry* – ožedneo i dr). Najređi su oblici sa odnosnom zamenicom *koji* u značenju „koji radi nešto“

⁷⁷ *ajar* prilog – neskladano, nesložno; *ajar* pridev – neskladan, u neslozi, otkrinit

⁷⁸ U engleskm jeziku funkcija ovakvih prideva je najčešće predikatska

(*abob* – koji se ljuljuška, *aburst* – koji pršti, koji puca, *acrawl* – koji puzi i dr). Ovakvi prevodni skupovi nastaju tamo gde izvođenje odgovarajućeg oblika prideva nije u duhu srpskog jezika.

Odnos prevodnih ostvarenja daćemo u tabeli:

Tabela 6. Ekvivalenti germanskog prefiksa *a-*, promena glagola u prideve

trpni glagolski pridev na <i>-en</i>	35%
opisni pridev glagolskog porekla	35%
sa odnosnom zamenicom <i>koji</i>	29%
ukupno	99%

3.1.6. Promena glagola u priloge

Izvedeni prilozima u ovom formatu nisu posebno brojni, manje ih je od dvadeset. Delom zbog njihove malobrojnosti, delom zbog vrlo različite semantike, razvrstavanje prevodnih oblika u grupe nije moglo da se učini dovoljno precizno. Spaja ih činjenica da su pretežno načinskog značenja (*agaze* – zapanjeno, *aglow* – obasjano, *agoggle* – razrogačenih očiju, *agallop* – u galopu, *adraw* – čvrsto, napeto, razapeto, *aflaunt* – praveći se važan, likujući, *askew* – prezrivo i dr). Dva priloga imaju mesno značenje – *abox* – unazad i *askew*⁷⁹ – iskosa, s boka.

3.1.7. Promena prideva u glagole

Izvođenje glagola od prideva ima samo dva primera – *acang* (to act foolishly, to lose self-control) i *alow* (to lower, bring down). Nijedan više ne pripada živoj leksici, pa njihove prevodne oblike nismo analizirali.

3.1.8. Promena prideva u priloge

Pet priloga iz našeg korpusa izvedeni su od prideva. To su aktuelni prilozima *afoul* (neprijatnog mirisa i izgleda), *afresh* (iznova, ponovo) i *anew* (nanovo, iznova) i danas zastarteli *acoy* (subdued, reserved; coy) i *aflat* (in or into a flat position, flatly).

3.1.9. Promena prideva u predlog

U korpusu smo pronašli jedan predlog izveden od prideva – *ahind* (pozadi, iza). Značenje mu je podudarno znatno starijem i češćem prilogu *behind*.

⁷⁹ *askew* – iskosa, s boka (pril.za mesto), prezrivo (pril.za način)

3.2. Latinski prefiks *a-*

U našem korpusu zabeleženo je tek devet primera izvođenja sa latinskim prefiksom *a-*. To su pet denominalnih glagola *aboard*, *affront*, *agist*, *agree* i *alose*, tri denominalna priloga *abandon*, *abase*, *afine* i jedan deadjektivalan glagol *alarge*.

3.2.1. Promena imenica u glagole

Izvođenje glagola od imenica pokazalo se veoma retkim, te se njihove osobine nisu mogle uopštiti i izvesti pouzdani zaključci. U korpusu smo pronašli tek pet, od kojih su u upotrebi četiri – *aboard* (ukrcati se, ući, spustiti), *affront* (suočiti se, suprotstaviti se (nadmeno)), *agist* (uzgajati, odgajati) i *agree* (uskladiti, složiti se), a dok *alose* (to be known for or regarded as) više nije.

3.2.2. Promena prideva u glagole

Promena prideva u glagol zabeležena je samo u jednom slučaju. Glagol *alarge* (to increase or extend the size or scope of, to enlarge) danas je potpuno zastareo.

3.2.3. Promena imenica u priloge

Tri korpusna primera promene imenica u priloge *abandon* (under control or authority), *abase* (down, low; back) i *afine* (finally; to the end, completely; in the end, at last) danas nisu deo aktuelne leksike engleskog jezika, stoga nismo radili analizu njihovog prevođenja na srpski.

3.3. Grčki prefiks *a-*

Prefiks grčkog porekla tipičniji je za tehnički nego za svakodnevni vokabular. U funkciji promene leksičke kategorije pronašli smo tek dva primera gde klasu imenice menja u klasu prideva.

3.3.1. Promena imenica u prideve

Pridevi izvedeni od imenica dobijaju privativno značenje, koje se na srpskom najčešće obrazuje pomoću prefiksa *bez-* (ređe *ne-*) u značenju nemanja osobine iz korena. To su denominali *agender* – bespolan i *acone* – beskonusan.

4. Zaključak

U ovom delu ćemo tabelarno predstaviti najtipičnije osobine prefiksa do kojih smo došli u pređašnjoj analizi.

Tabela 7. Zaključak

poreklo	produktivnost	smer promene	značenje	primer
germansko	niska	im. > prid.	koji se nalazi u datom obliku ili stanju	abloom, aflower
	neproduktivan	im. > pril.	način vršenja aktivnosti, položaj, stanje	acrook, aface, agate
	neproduktivan	gl. > prid.	takav jer vrši tu radnju	abubble, aburn, adrip

Prefiks *anti-*

1. Poreklo

Anti- /'ænti, 'æntai/ je prefiks široke rasprostranjenosti u evropskim jezicima, u osnovnom značenju „protiv“. Smatra se da je poreklom iz grčkog, od prefiksa *ἀντι-*, *ἀντ-*, *ἀνθ-*, značenja „suprotno, protiv, za uzvrat, umesto, suparnički, koji se pretvara“. Postoji i u latinskom, a rekonstruisan je i praindoevropski oblik **anti*, lokativnog značenja „s druge strane, blizu, ispred“. Lingvisti se, uglavnom, slažu da je u engleski dospelo direktno iz grčkog ili indirektno iz latinskog, preko francuskog.

Slični oblici su zabeleženi i u staroengleskom *and-*, sanskrtskom *antah* (imenica „kraj“, „granica“), gotskom *anda* (predlog „dúž“) i u savremenom nemačkom *ent-* (prefiks „protiv“).

Smatra se da je starogrčka reč *antichristor*, koja je u engleskom u XIV veku dala oblik *antichrist* (ređe u spelingu *antechrist*) bila prva *anti-* reč koja je u njega dospela. Veruje se da su reči *antichrist* i *antichristian* dugo bile jedine takvog kova u upotrebi u engleskom, čak do početka XVII veka. Na primer kod Šekspira nije zabeležena ni jedna takva kombinacija. Reč *antichrist* je kasnije postala arhetip za čitavu grupu reči religijske sadržine – *anti-creator*, *antipope*, *antigod*, *antireligion*, *anti-Messiah*, a u periodu savremenog engleskog *antithesis*, *antihero*, *antimoralism*, *antipatriotism*, *antirealism*, *antisemitism* itd.

U korpusu na kojem smo vršili ispitivanje prefiks *anti-* zabeležen je u 94 slučaja, što čini 4% od ukupnog broja korpusnih jedinica.

2. Struktura i značenje

Strukturu prefiksa *anti-* posmatramo kroz njegov oblik i alomorfnost, distribuciju i akcenat. Uz to ćemo sagledati i značenja koju navedene kombinacije proizvode, u zavisnosti od klase reči sa kojom prefiks deluje.

2.1. Oblik

Prefiks *anti-* se javlja u dva alomorfna oblika. Ukoliko se nađe ispred reči sa inicijalnim samoglasnikom ili glasom *h*, dolazi do redukcije grafeme *-i* iz prefiksa, i on dobija oblik *ant-*. Tako je u *antacid* (anti + acid), *antonym* (ἀντί + gr. ονόμα – ime), *anthelmintic* (anti + helminic), *Antarctic* (anti + Arctic) itd, kao i u mnogim drugim od njih izvedenim oblicima.

Pojava redukcije *i* češća je u rečima koje pripadaju naučnom korpusu. No, ovo nije univerzalno, posebno poslednjih decenija kada se teži očuvanju prefiksa u originalnoj formi, pa je moguće naći i *anti-acid*, *anti-emetic*, *anti-hysteric* itd (Marchand, 1969:144).

U većini slučajeva izvedenice sa *anti-* navode se kao polušloženice. Pravilo se posebno primenjuje na reči koje počinju samoglasnikom (*anti-aircraft*, *anti-imperialist*) i na reči koje počinju velikim slovom (*anti-American*, *anti-Nihilist*). Upotreba oblikâ bez crtice ređa je i odnosi se na reči upotrebljene u naučnom kontekstu, gde su već postale sastavni deo specijalizovane terminologije:

- u medicinskoj – *antianaemic*, *antirhythmic*, *antiseptic*,
- u fizičkoj – *antielelectron*, *antipole*, *antiproton*,
- u matematičkoj – *antifunction*,
- u geografskoj – *antipole*, *Antartic* (Džuganova, 2007:233).

Analizirajući korpus, zabeležili smo dominantno veliki broj jedinica u formi polusloženice, čak 94%. Bez crtice je samo devet. *Antibiotic*, *antipruritic*, *antiasthmatic*, *antiatrophic*, *antifungal*, *antimitotic*, *antiviral* i *antizymotic* su svi deo stručne, medicinske leksike, i svima je zajednička promena prideva u imenicu. Jedino je pridev *antivirus* izveden u obrnutom smeru, od imenice, i deo je stručne terminologije više oblasti – medicine, biologije i informatike.

Prefiks *anti-* je u gramatikama najčešće opisan kao imenički i pridevski prefiks, dok njegova uloga u pretvaranju jedne klase reči u drugu uglavnom nije posebno istaknuta, iako je prisutna u analizama.

2.2. Distribucija

Prema nalazima korpusa, prefiks *anti-* najčešći je u sintetičkom izvođenju prideva od imenica, kada prevodi imenicu u njoj odgovarajući pridev. Takvih kombinacija ima 89, što čini 74%. Ostale smo razvrstali prema izlaznoj klasi reči, na prideve i imenice. Njihova učestalost je prikazana tabelom:

Tabela 8. Distribucija prefiksa *anti-*

imenica > pridev	63	69%	Ukupno izvođenja u pridev 76 (83%)
glagol > pridev	13	14%	
pridev > imenica	10	11%	Ukupno izvođenja u imenicu 15 (16%)
glagol > imenica	5	5%	
ukupno	91	99%	

Pregled i opis promena klasa reči započecemo izvođenjem prideva od imenica, glagolskih imenica, imeničkih fraza i glagola.

2.2.1. Promena imenica u prideve

Danas je prefiks *anti-* vrlo živ u izvođenju prideva od imenica, što je posebno prisutno u slučajevima kada u familiji reči dâte imenice ne postoji izvedeni pridev u neprefiksiranom obliku. Ovakva upotreba se vezuje za trend prisutan u savremenom engleskom – atributivnoj upotrebi imenica, gde ona preuzima ulogu ekvivalentnog prideva, kao u *church party* i *anti-church party*. Pridevski upotrebljena imenica od prideva se razlikuje po tome što nema derivacioni pridevski nastavak, tj. nema svoj izvedeni pridev, već ostaje u imeničkom obliku.

Kratku pažnju poklonićemo dilemi u kojoj smo se našli prilikom kategorisanja funkcije imenice, koja ima ulogu da modifikuje imenicu koja sledi iza nje. Gramatike ih uglavnom nazivaju *noun adjunct* – dopunama imenica. Osobine koje poseduje imenica u pretpoziciji se, doista, razlikuju od osobina većine prideva – nemaju fleksiju poređenja i ne koriste se sa intenzifikatorima (*vary, too, such, much, really...*). Međutim, komparativne i superlativne oblike i mogućnost intenziviranja nemaju ni svi pridevi sa čvrstim pridevskim statusom. One ne mogu ni da se nađu na mestu imenskog dela predikata (*predicator*). Ali zato, one određuju imenicu na potpuno isti način na koji to rade pravi pridevi, te se može reći da ovi oblici klasno ne pripadaju pridevima, dok funkcionalno, kao modifikatori imenica, svakako da. Ukoliko je njihova upotreba dovoljno uobičajna i učestalost dovoljno visoka, onda se ovakvi oblici pojavljuju u registrima rečnika sa odrednicom prideva, kao što to čini ORE. Može se zaključiti da one, iako po klasi, ne pripadaju pridevima, njihova funkcija definitivno jest pridevska. Time je njihovo mesto u ovom popisu opravdano.

ORE prefiks *anti-* u ovakvim kombinacijama vidi kao naturalizovani predlog, a njegovu semantičku vrednost poistovećuje sa vrednošću predloga *against*. Prednost prefiksa *anti-* je u tome što može da gradi kombinacije u kojima *against* ne može da se koristi. ORE nalazi da su takve tvorenice krenule da se grade polovinom XVII veka, a danas nastaju *ad libitum*.

U korpusu je, kao što je prikazano tabelom, zabeleženo 63 primera promene imenice u pridev, što je dominantan smer (69%) svih promena putem prefiksa *anti-*. Uočili smo da se prilikom ovog procesa proizvodi nekoliko različitih značenja. Stoga smo u okviru ovog izvođenja izdvojili tri značajske grupe.

Prvu grupu čine izvedeni pridevi *anti-combination (laws)*, *anti-bank (protests)*, *anti-gravity (technology)*, *anti-vaccination (league)*, *anti-art (comments)*, *anti-blue (lenses)*, *anti-war (demonstrations)*, itd. Analiza značenja ovakvih izvedenica pokazuje da u njima *anti-* preuzima predložku ulogu i može se opisati sa „koji je protiv nečega ili mu je suprotstavljen“. Stoga je značenje navedenih fraza moguće interpretirati kao *laws against combination*, *protests againsta banks*, *a league against vaccination*, *comments against art*, *lenses against blue*, *demanstrations against war*. Jedna od prvih pridevskih upotreba ovog tipa koju je ponudio korpus je *anti-court (party)*. Zabeležena je oko 1650. godine, najverovatnije po analogiji sa *court-party*. U korpusu je zabeleženo 56 ovakvih jedinica, što znači da je ovo najčešće značenje (skoro 89%) koje se obrazuje prilikom promene imenica u prideve. Po nalazima korpusa, većina ovakvih kombinacija nastala je u drugoj polovini XIX i prvoj polovini XX veka. Kao opozicija ovom značenju prefiksa *anti-* nalazi se prefiks *pro-* („u korist, u korak, promovišući“), o kojem će biti reči kasnije.

Druga veća grupa su izvedeni pridevi kojima se ukazuje na osobine vršioca radnje, naprave, proizvoda itd. da spreči, ograniči ili se suprotstavi određenim uslovima, efektima i sličnom, a čije značenje bi se moglo opisati „koji sprečava“. U korpusu imenskih oblika izvedenih u prideve izdvojeno je 10 primera ovog značenja (16%). To su *anti-fallout (pills)*, *anti-halation (films)*, *anti-ice (dopes)*, *anti-inflation (resolution)*, *anti-noise (wall)* i grupa termina koji se odnose na medicinsku prevenciju stanja ili bolesti – *anti-ageing (care)*, *anti-fat (diet)*, *anti-infection (spray)*, *anti-seasickness (pills)*, *antivirus (treatment)*.

Treću grupu čine pridevi kojima se opisuje osobina nečega što je namenjeno ili što se koristi za borbu protiv neprijateljskih snaga, oružja itd, u značenju „koji se koristi protiv“ i pretežno se odnose na vojnotehnički leksikon. Njih je 10 (16%) u korpusu imenskih oblika. To su *anti-aircraft (weapons)*, *anti-air-raid (defence)*, *anti-airship (gun)*, *anti-ballistic missile (system)*, *anti-personnel (bombs)*, *anti-satellite (missiles)*, *anti-tank (mines)*, *anti-torpedo (gun)*, *anti-vehicle (granade)*, *anti-U-boat (weapons)*.

Kao što se vidi iz navedenih primera, imenski oblici izvedeni u prideve uglavnom se upotrebljavaju kao dopune (adjuncts) drugih imenica, ređe kao imenski delovi predikata (predicative). Ovakav način formiranja prideva očuvao je svoju aktuelnost od ustanovljavanja do danas. Pored pomenutog prideva *anti-court*, iz XVII veka je i pridev *anti-conscience*, dok je većina izvedena tokom XIX veka. Među novijima su pridevi iz druge polovine XX veka (*anti-bank*, *anti-busing*, *anti-pollution*, *anti-colonialist*) što potvrđuje produktivnost prefiksa u opisanoj funkciji. Upotreba van utvrđenih kolokacija snaži njihov kapacitet za produktivnu i kreativnu upotrebu u, donekle, formalnijem registru.

Kada reč na ovaj način biva pridevski upotrebljena, prefiks *anti-* je nenaglašen, tj. akcenat se pomera na osnovu – ,anti-'church, ,anti-'rent, ,anti-'aircraft⁸⁰.

Kako bismo dodatno potvrdili pridevski status imenica na koje je dodat *anti-* i opravdali njihovo prisustvo u ovoj grupi, istaći ćemo da ovako izvedeni pridevi, kao i drugi pravi pridevi, mogu da imaju i atributivnu i predikativnu funkciju. To znači da je semantički i gramatički dozvoljeno da, pored opisane pozicije ispred, mogu da stoje i iza imenice koja je nosilac sintagme, što *noun adjuncts* ne mogu:

*Kidman, who plays a glamorous villain with a soul of ice, rejects the claim that the movie's message is anti-church.*⁸¹

*Super Smelly, a toxin-free moisturiser and deodorant brand, claims to be anti-pollution.*⁸²

*Mines may be anti-personnel or anti-equipment.*⁸³

*Mr. Van Buren is Anti-Bank.*⁸⁴

U isto vreme ovakvo popridevljavanje imenica otvorilo je put sličnim kombinacijama sa *ante-*, *inter-*, *post-*, *pre-*, *pro-*, *sub-*, *trans-* (Marchand, 1969:143).

2.2.2. Promena glagola u prideve

Pridevska upotreba glagola postala je posebno produktivna u XX veku, najmlađi (*anti-lock*) je zabeležen 1963. godine. Ovakvo nastali pridevi dobijaju značenje „(stvar, naprava, proizvod) kojim se sprečava, ograničava ili suprotstavlja određenim uslovima, efektima itd.“ Iz korpusa smo izdvojili trinaest takvih primera, što čini 11% ukupnog broja reči izvedenih pomoću *anti-*. To su *anti-crease* (treatment), *anti-dazzle* (*driving mirror*), *anti-drag* (wire), *anti-fade*

⁸⁰ Za razliku od slučajeva kada se prefiks *anti-* upotrebljava sa imenicama koje ostaju istoj klasi reči, gde zadržava glavni akcenat ('*anti*, *king*, '*anti*, *bishop*, '*anti*, *growth*).

⁸¹ <https://www.cbsnews.com/news/is-golden-compass-anti-catholic/>

⁸² <https://www.financialexpress.com/industry/air-pollution-as-humans-choke-brands-make-a-killing/1759994/>

⁸³ <https://casebook.icrc.org/glossary/mines>

⁸⁴ Brownson's Quarterly Review Mr. Calhoun and the Baltimore Convention, 1844, Jan, 264

(shampoo), *anti-flash (paint)*, *anti-freeze (solution)*, *anti-foam (reagents)*, *anti-glare (head-lamps)*, *anti-knock (fuel)*, *anti-lock (system)*, *anti-shrink (reagents)*, *anti-skid (appliance)*, *anti-spin (parachute)*. Pridevi izvedeni od glagola zadržavaju glavni akcenat na korenu, dok prefiks ima samo srednji akcenat.

Može se zaključiti da je izvođenju različitih klasa reči u prideve najistaknutiji smer derivacije sa *anti-*, ostvaren u čak 85%. Promena u imenice, koja je u korpusu zabeležena iz prideva i glagola, znatno je manje zastupljena – 15%.

2.2.3. Promena prideva u imenice

Prevođenje prideva u imenicu je treći najčešći pojedinačni smer promene leksičke kategorije putem prefiksa *anti-*. U korpusu je zabeleženo 10 takvih slučajeva, što čini 11% ukupnih korpusnih podataka za prefiks *anti-*. Imenice koje proizvodi prefiks *anti-* dodat pridevima, imaju značenje „onaj koji se suprotstavlja nekome/nečemu“ i pripadaju fondu medicinskih termina.

Jedinice iz ove grupe se odnose na preparate za lečenje bolesti i označavaju sredstvo koje se bori protiv postojećeg problema, neutrališe ga ili predupređuje. Najčešće su, kao već formirani, preuzeti iz grčkog ili latinskog ili iskovan po uzoru na njih – *antiasthmatic*, *antiatrophic*, *anti-bacterial*, *antibiotic*, *antifungal*, *anti-convulsant*, *antimitotic*, *antipruritic*, *antiviral*, *antizymotic*. Ovde se najverovatnije radi o jezičkoj ekonomiji i eliziji reči *drug* (*medicine* ili *substance*) iz punog naziva *an antiasthmatic drug*, *an antiatrophic medicine*, *an anti-bacterial substance* itd. Na taj način se pridev poimeničava u značenje činioca, vršioca radnje koja se bori protiv stanja opisanog pridevom. U engleskom su dugo prisutni, a najstarija zabeležena u ORE je *antiasthmatic* iz 1661. godine. Ostale su iz XIX i XX veka. Najnovija izvođenja beleže se polovinom XX veka (*antibacterial*, *antimitotic* i *antiviral*), a i savremena dostignuća iz oblasti medicine i farmakologije idu na ruku njihovoj produktivnosti.

2.2.4. Promena glagola u imenice

Pored izvođenja u smeru glagol u pridev, u korpusu su zabeleženi i slučajevi izvođenja glagola u imenicu, što je među ređim procesima. U korpusu ORE zabeleženo je pet takvih slučajeva (5%). To su *anti-freeze*, *anti-lock*, *anti-knock*, *anti-dazzle* i *anti-foam*. Svi postoje u formi dvostrukog izvođenja, pridevskog i imeničkog. Stoga imamo parove *anti-freeze solution* i *anti-freeze*, *anti-lock system* i *anti-lock*, *anti-dazzle driving mirror* i *anti-dazzle*, *anti-knock fuel* i *anti-knock*, *anti-foam reagents* i *anti-foam*. Po raspoloživim korpusnim podacima pridevsko izvođenje glagola starije je od imeničkog, pa se čini da su imeničke nastale iz ekonomičnosti, svođenjem punog naziva na prefiksiranu reč:

...products such as anti-freezes which have neither a paraffin nor an asphalt base.⁸⁵

Anti-lock is moving in.⁸⁶

This substance is of importance as an 'anti-knock' in petrol or gasoline.⁸⁷

About a year ago the regulations to deal with the lighting of road vehicles, and in particular with 'anti-dazzle', were issued.⁸⁸

The development of suitable anti-foams to increase the utilization...⁸⁹

Značenje ovako dobijenih imenica je „proizvod (tečnost, naprava, supstanca...) protiv onoga što je označeno glagolom” i upravo ta ekonomičnost čini ovaj obrazac stvaranja imenica produktivnim. Mogu se upotrebljavati i kao brojive imenice u oba broja i kao nebrojive.

2.3. Akcenat

U vezi sa akcentovanjem prefiksa u izvedenicama, u kombinacijama gde prefiks ima atributivni karakter, akcenat je na njemu, kao u *antichrist*. U kombinacijama u kojima je naznačena predložka veza, glavni akcenat je na korenu, dok prefiks ima samo srednji akcenat, kao u *antiserum*, koji je nastao po uzoru na *antitoxin*.

2.4. Dupliranje prefiksa

U korpusu ORE zabeleženi su slučajevi dupliranja prefiksa *anti-*, kao u primerima

*I am strongly anti-anti-Semitism.*⁹⁰

*I was dumbfounded by this anti-anticlimax, if a may coin such a word...*⁹¹

*It is not Communism (...), but something called 'anti-anti-Communism'...*⁹²

*There is every prospect of a major arms race in space, with the development of a variety of 'anti' and 'anti-anti' devices.*⁹³

Ovde se očito ne radi o nečemu sličnom nestandardnom dupliranju negacije na polju sintakse, kada rečenica sa dve negacije ima značenje rečenice bez negacija. U pitanju je potreba

⁸⁵ American Speech, 1935, 122/1, str. 10

⁸⁶ Times, 16 Oct. 1968, (Motoring Suppl.) p. xiii/1 (headline)

⁸⁷ Encyclopedia Britannica, 1929, V. 369

⁸⁸ Times, 13 Apr. 1937, str. x/3

⁸⁹ Engineering, 21 Feb. 1958, str. 253/1

⁹⁰ W. E. Gladstone, Daily News, 29 May 1896,

⁹¹ R. Campbell, 1951, Light on Dark Horse, xiv. 200

⁹² New Statesman, 25 Avg. 1961, 234/2

⁹³ New Scientist, 22 Mar. 1962, 677/1

suprotstavljanja određenom sistemu ili stavu koje je postignuto inicijalno prefiksiranim oblikom. Dupliranje ovog jezičkog elementa ne utiče na opovrgavanje značenja jednom prefiksiranog oblika, već iznosi njemu genaralno suprotan stav. Međutim, kako navedeni primeri više potpadaju pod domen semantike, a pritom ne dolazi do promene leksičke kategorije reči, nećemo se dublje baviti njihovom analizom.

2.5. Degramatikalizacija

Etimološki, prefiks *anti-* se razvio iz prefiksalne upotrebe predloga *anti*, koji je funkcionisao u starogrčkom jeziku. Vremenom, predlog *anti* je prošao kroz proces jezičkog preobražaja postavši gramatički marker – prefiks, što je tipičan oblik gramatikalizacije. Kao takav je preuzet u engleski jezik – ne predlog, već samo njegova gramatikalizovana varijanta. U potonjem jezičkom momentu, engleski je iznova razvio leksikalizovanu upotrebu pomenutog oblika, sličnog koncepta. Prefiks je kao forma semantički proširen i uobličen krajem XVIII veka, pa je danas dodatno trokrako funkcionalan – kao imenica (*a person opposed to a particular policy, activity, or idea*), kao pridev (*opposed*) i kao predlog (*opposed to; against*). U dijahronijskom poretku, ovde je po sredi proces degramatikalizacije – put koji je leksička reč (predlog) prešla, preko zavisne jezičke forme (prefiksa) do nanovo postignutog nezavisnog morfemskog statusa. U korpusu smo imali primere:

-imenice – *The threat to field sports from the antis is a serious one.*⁹⁴

-prideva – *The local councils are anti.*⁹⁵

-predloga – *I'm anti the abuse of drink and the hassle that it causes.*⁹⁶

U ovom slučaju gramatički oblik se koristi češće od leksikalizovanog. Proces degramatikalizacije prefiksa u lekseme često ume da tanku liniju razgraničenja između tvorbenih procesa slaganja i izvođenja učini još nepreciznijom, te je neophodna čvrsta morhološka potpora da objasni ove činjenice (Booij, 2005a:8/16).

3. Prevođenje

Analizu načina prevođenja engleskih izvedenica sa prefiksom *anti-* izvršili smo prema izlaznoj klasi reči, na isti način na koji smo obradili promenu leksičke kategorije. To je promena imenica i glagola u prideve i promena prideva i glagola u imenice. U okviru pomenutih leksičkih promena napravili smo odgovarajuće semantičke podgrupe, na način kao što je to izvršeno u prethodnom odeljku.

⁹⁴ Oxford Dictionary of English, third edition (2010), edited by Angus Stevenson, str. 67

⁹⁵ ibid

⁹⁶ ibid

3.1. Promena imenica u prideve

Prevođenje prideva izvedenih od imenica na srpski jezik vrši se na nivou prevodne ekvivalencije. Dominiraju različite forme sa korenom u predlogu *protiv* – izrazi sa predlogom *protiv* i pridevi sa prefiksom *protiv-*. Jezičke strukture sa predlogom *protiv* (*anti-infection* – protiv infekcije, *anti-ice* – protiv leda, *anti-fat* – protiv masnih naslaga, *anti-inflation* – protiv inflacije, *anti-pollution* – protiv zagađenja, *anti-poverty* – protiv siromaštva, *anti-vaccination* – protiv vakcinacije i dr) i pridevi (*anti-aircraft* – protivvazdušni, *anti-airship* – protivavionski, *anti-personnel* – protivpešadijski, *anti-vehicle* – protivmotorni) zauzimaju nadpolovičnu većinu (53%) primera.

Pravi korespondenti, tj. prevodni oblici koji imaju oblik prideva sa različitim prefiksima su ređi. Njih je 38% i to su pridevi sa prefiksima *anti-*⁹⁷, *protiv-* i *ne-*. Prefiks *anti-* sa pridevima i stranog i domaćeg porekla (*anti-reform* – antireformski, *anti-union* – antisindikalni, *antivirus* – antivirusni, *anti-war* – antiratni i dr) najčešće označava osobinu protivničke nastrojenosti prema onome što označava pridev u osnovi.

Prefiks *protiv-* (u gorenavedenim primerima) ima isto značenje kao predlog *protiv*.

Pridevi sa prefiksom *ne-* (*anti-lacrosse* – netalentovan za lakros, *anti-patriot* – nepatriotski i dr). imaju značenje čiste negacije, suprotnosti osobini iskazanoj pridevom.

Opisni prevodni izrazi sa imenicom *zaštita* (*anti-fallout* – koji služi za zaštitu od nuklearnih padavina, *anti-halation* – koji ima zaštitu od razlivanja svetlosti, *anti-scrape* – koji se bori za zaštitu starih zgrada, *anti-noise* – za zaštitu od buke), imenicom *suprotnost* (*anti-aristocrat* – u suprotnosti sa aristokratskim, *anti-church* – u suprotnosti sa crkvenom, *anti-history* – u suprotnosti sa istorijskim, *anti-zealot* – u suprotnosti sa zelotskim) i sa glagolom u odričnom obliku (*anti-bank* – koji ne koristi usluge banaka, *anti-blimp* – koji ne govori u korist letilice, *anti-comment* – koji ne dozvoljava kritike, *anti-infallibilist* – koji ne veruje u nepogrešivost, *anti-treat* – koji ne dozvoljava čašćavanje, *anti-opium* – koji ne dozvoljava korišćenje opijuma) registrovani su u manjem obimu.

Bez prevoda koji bi se mogli grupisati ostalo je tek dva primera *koji se aktivira u slučaju krađe* (*anti-theft*) i *stabilizator* (*anti-roll (bar)*).

Pregled prevodnih struktura i njihovu učestalost prikazaćemo tabelom:

⁹⁷ Za razliku od engleskog jezika, reči sa prefiksom *anti-* u srpskom jeziku pišu se uvek spojeno

Tabela 9. Ekvivalenti prefiksa *anti-*, promena imenica u prideve

opisni izrazi sa predlogom <i>protiv</i>	53%	36%	38%
opisni izrazi sa imenicom <i>protivnik</i>		5%	
pridevi sa prefikom <i>protiv-</i>		12%	
pridevi sa prefiksom <i>anti-</i>	21%		
pridevi sa prefiksom <i>ne-</i>	5%		
opisni izrazi sa imenicom <i>zaštita</i>		5%	
opisni izrazi sa imenicom <i>suprotnost</i>		4%	
opisni izrazi sa glagolom u odričnom obliku		8%	
ostalo		3%	

3.2. Promena glagola u prideve

Promena glagola u pridev nije zabeležena u značajnom broju, tek ih je trinaest, ali se može uočiti da se njihovo prevođenje vrši na nekoliko načina, iako se značenje može opisati kao „koji sprečava“. Najčešće (38%) su to opisni izrazi koji sadrže predlog *protiv* (*anti-crease – protiv gužvanja*, *anti-fade – protiv spiranja boje*, *anti-foam – protiv penušanja*, *anti-shrink – protiv skupljanja*, *anti-skid – protiv proklizavanja*). Drugi način je potpuno preuzimanje engleskog prideva u nepromenjenom obliku. To su antilok (sistem), antifriz (tečnost), antispin (padobran) i antifleš (farba), koji su i u srpskom deo specifičnog tehničkog leksikona određenih oblasti. Za trećinu prevodnih oblika nije se mogao naći zajednički sadržalac. To su *bez odsjaja – anti-glare*, (*gorivo*) *sa aditivima – anti-knock*, (*retrovizor*) *sa automatskim zatamnjem – anti-dazzle* i *unutrašnji zatezač krila na avionu – anti-drag*.

Rezultati ispitivanja prevođenja ovih prideva dati su u tabeli:

Tabela 10. Ekvivalenti prefiksa *anti-*, promena glagola u prideve

opisno sa predlogom <i>protiv</i>	38%
isti oblik	31%
ostalo	31%

3.3. Promena prideva u imenice

Ovu grupu čini deset medicinskih izraza koji označavaju proizvode za lečenje određenih stanja i bolesti. Termini iz medicinskog registra, budući da su internacionalizmi, ne prevode se. Iako se njihovo značenje može opisati kao „koji se bori protiv već postojećeg stanja“, oni su u nepromenjenom obliku deo leksike i srpske medicinske struke.

3.4. Promena glagola u imenice

Izdvojeni poimeničeni glagoli nastali su samostalnom upotrebom oblika u kojima su pomenuti glagoli najpre derivirali u prideve. U korpusu su zabeleženi *anti-freeze*, *anti-lock*, *anti-dazzle*, *anti-knock* i *anti-foam*. Kako je broj ovih primera nedovoljno reprezentativan za uopštavanje i zaključivanje, izostavićemo njihov statistički prikaz. Ovi oblici, osim internacionalizovanih *antifriz* i *antilok*, koji se u srpskom koriste u istom obliku, i dalje se prevode opisno, bez mogućnosti izostavljanja imenice – *anti-knock* – gorivo sa aditivom, *anti-dazzle* – retrovizor sa automatskim zatamnjenjem, *anti-foam* – šampon protiv spiranja boje.

3.5. Dupliranje prefiksa

Slučajevi dupliranja prefiksa *anti-* koje smo pronašli u korpusu uglavnom predstavljaju individualne kreacije sačinjene za jednokratnu upotrebu, za potrebe novinskih tekstova. Srpski jezik u ovom smislu nema izdiferenciran stav o zadržavanju dvostukog prefiksa, već se izrazi prevode u skladu sa stilom i namenom teksta.

3.6. Degramatikalizacija

Slučajevi ponovnog osamostaljivanja prefiksa *anti-* u obliku imenice, prideva i priloga nisu posebno česti. U ovim slučajevima srpski jezik nema utvrđene mehanizme preuzimanja degramatikalizovanih oblika. Odgovarajuće klase reči izvode se u skladu sa leksičkom funkcijom morfeme *anti*. U ovom slučaju one se izvode od korena *protiv*, koji predstavlja prevod izvornog predloga *anti*. To su imenica *protivnik*, pridev *protivan* i predlog *protiv*.

Analiza načina i vrsta prevođenja različitih klasa reči izvedenih pomoću prefiksa *anti-* pokazala je da je prevođenje navedenih izvedenica na srpski jezik veoma retko izvodljivo jednočlano. Dominiraju ekvivalentna opisna prevodna ostvarenja sa predlogom *protiv*. Statistički nisu beznačajni ni primeri internacionalizama, mahom anglicizama i latinizama, tj. upotrebe reči u nepromenjenom obliku.

4. Zaključak

U ovom delu ćemo tabelarno predstaviti najtipičnije osobine prefiksa do kojih smo došli u pređašnjoj analizi.

Tabela 11. Zaključak

poreklo	produktivnost	smer promene	značenje	primer
grčko	visoka	im. > prid.	koji je protiv nečega ili mu je suprotstavljen	anti-vaccination, anti-war
	visoka	gl. > prid.	(stvar, naprava) kojim se sprečava, ograničava ili suprotstavlja određenim uslovima, efektima	anti-crease, anti-lock, anti-shrink

Prefiks *be-*

1. Poreklo

Prefiks *be-* /bi/ je domaći prefiks nastao kao nenaglašena i oslabljena varijanta straoengleskog predloga *bi*, koji danas postoji u obliku *by* (Jespersen, 1965:518). Budući da je bio samostalna reč u vreme rânog staroengleskog (kao i u starovisokonemačkom), bio je naglašen, imao je produženi izgovor *bī* i bio je korišćen u složenicama sa imenicama. U složenicama sa glagolima i nedekliniranim rečima gubio je akcent i dužinu. U srednjoengleskom se gotovo ravnopravno pojavljivao u složenicama, u nenaglašenim oblicima *bi-* i *by-*. U kasnijim fazama engleskog ustalio se u obliku neakcentovanog prefiksa *be-*, što je danas jedino u upotrebi. Prve izvedenice nastale su u značenju „do, okolo, oko, blizu“ (*by*, *around*, *about*, *near*), kao *behind*, *beside*, *benorth*. Akcentovani oblik *by-* zadržao se u tek nekoliko reči zaostalih iz staroengleskog – '*by-law*, '*by-word* (st.e. *bi-lage* i *bī-word*) i u današnjim priložima '*by-gone*, '*by-name*, '*by-play*, '*by-road*, '*by-stander*⁹⁸. U prošlosti je korišćen kao predložko-priloški prefiks u svom originalnom značenju, *about*, *at*, *near* (oko, u kod), što se vidi u *before*, *behind*, *beneath*, *beside*, *between*, *beyond*. Prefiks se oduvek dodavao različitim vrstama reči sa različitom funkcijom, dok mu je današnja funkcija pretežno glagolska (Jespersen, 1965:518).

U modernom škotskom i danas postoji u samostalnom obliku, u obliku predloga *be*.

U korpusu na kojem smo vršili ispitivanje prefiks *be-* zabeležen je u 310 slučajeva, što čini 14% od ukupnog broja korpusnih jedinica.

⁹⁸ ORE, *be-* prefix

2. Struktura i značenje

Strukturu i značenje prefiksa *be-* posmatraćemo kroz njegovu distribuciju i kombinatoriku sa drugim vrstama reči, značenja koja se tom prilikom postižu i akcentat.

2.1. Distribucija

Prefiks *be-* se u literaturi smatra glagolskim prefiksom. Takva namena je u skladu sa našim korpusnim podacima. Uočeno je da je primarna (čak 99%) upotreba prefiksa *be-* u cilju stvaranja prelaznih glagola, dominantno od imenica, znatno manje od prideva i tek jedan slučaj od zamenica. Ostala izvođenja ćemo predstaviti tabelom:

Tabela 12. Distribucija prefiksa *be-*

imenica > glagol	279	90%	ukupno izvođenja u glagol 307 (99%)
pridev > glagol	27	9%	
zamenica > glagol	1	0,3%	
imenica > pridev	2	0,6%	
pridev > prilog	1	0,3%	
ukupno	310	100,2%	

Pregled i opis promena klasa reči započecemo najistaknutijom promenom – u glagole, koja je u korpusu zabeležena iz imenica, prideva i zamenica.

2.1.1. Promena imenica u glagole

Izvođenje glagola od imenica najdominantniji je smer svih izvođenja putem prefiksa *be-*, ostvaren je u čak 90%. Pri izvođenju glagola uočeno je da su oni mahom prelazni i da se ostvruju u nekoliko različitih značenja.

Najbrojnije je stvaranje glagola koji imaju instrumentalni odnos sa imenicom od koje su izvedeni. Njihovo značenje se može opisati „okružiti, prekriti, ostaviti trag“ onime što imenica označava. Takvi su *beash* – to cover or soil with ashes, *behoney* – to smear or sweeten with honey, *bejewel* – to deck or adorn with jewels, *bemire* – to cover with mire, *bemist* – to overtake with or involve into mist, *bepearl* – to cover with pearls, itd. U korpusu je zabeleženo 113 primera u ovom značenju, što čini 40,5% svih izvođenja imenica u glagole⁹⁹. Po podacima ORE, u upotrebi je 87 (77%) od nabrojanih 113 jedinica, dok je 26 (23%) zastarelo i rétko u upotrebi u savremenom jeziku.

⁹⁹ Marčand ovo značenje (furnish, cover etc. with) smatra uobičajnim ali ga obrađuje zajedno sa značenjem „make into...“ koje smo mi u analizi odvojili i stavili na treće mesto po prisutnosti

Drugo po brojnosti glagolsko značenje je „uticati, delovati“ onime što imenica označava, na bilo koji način. Ovo značenje, koje se pokazalo teškim za identifikaciju i uopštavanje¹⁰⁰, uočava se u glagolima *befume* – to affect with fumes, *bequalm* – to affect with qualms, *besiren* – to charm with a siren, *besot* – to affect with a foolish, blinding affection, *bestench* – to afflict with stench, *bewizard* – to influence by a wizard, *beworm* – to infest with worms itd. U pomenutom značenju izdvojili smo 98 primera, što je 35,3% ove vrste promene. Prema ORE, od izdvojenih 98 glagola 77 (78,6%) je u upotrebi, a 21 (21,4%) je zastareo.

Sledeća grupa dobijenih glagola ima značenje „učiniti nekoga“ ili „napraviti od nekoga“ ono što je označeno imenicom od koje su izvedeni. Iako su ovde po sredi dva slična aspekta značenja – bukvalno (učiniti nekoga) i metaforično (napraviti od nekoga), mi smo se odlučili za njihov zajednički tretman. Prvi razlog je što je učestalost ovih glagola u savremenom engleskom znatno oslabljena, a značenje većine njih je obojeno blagim podsmehom. Takvi su *becrown* – to make into a crown, *becollier* – to make as black as a collier, *bedaw* – to make a 'daw' or fool of, *beeking* – to make a king of, *beknight* – to esteem, *belion* – to make (a society) lion of, *bewhig* – to convert into a whig (a member of British constitutional party) i dr. U korpusu je otkriveno 37 glagola u ovom značenju (13% od svih ovako izvedenih glagola), od kojih čak 14 (37,8%) zastarelo.

Sledi grupa glagola koji imaju značenje „nazvati nekoga“, „učiniti da izgleda kao“, „prevesti u zvanje“. I ovde je uočljiv potcenjivački i prezrivi smisao dobijenih glagola. Vidimo ga u primerima *becoward* – to make into a coward, *befool* – to make a fool of, *begrace* – to address as “your grace“, *belady* – to call (someone) a lady, *beladiship*, *bemadam* – to call a person madam, *bemistress* – to call a person mistress, *bewhore* – to call whore i dr. Izdvojeno je 26 korpusnih primera, što je 9,3% promene imenica u glagole. Od njih, u upotrebi je 21 (80,8%), a 5 (19,2%) je arhaično.

Najmanje brojni su izvedeni glagoli koji imaju privativni smisao „lištititi nečega“. Glagoli u ovom značenju, nastali pretežno u srednjengleskom periodu, danas su mahom zastareli i nisu više u aktuelnoj upotrebi. Otkriveno ih je samo četiri i to su *behead* – to deprive (a man or an animal) of the head, *belimb* – to cut off a limb, *besleeve* – to take the sleeves from (a bishop), *betail* – to deprive of the tail. Marchand ima i *beland*¹⁰¹. Poređenja radi, ovakav način izvođenja glagola (od imenica i prideva) čest je u nemačkom jeziku. U ukupnoj derivaciji imenica u glagole, oni učestvuju sa samo 1,4%. Prema ORE, u savremenom jeziku izraženiju aktivnost ima samo *behead* (4/8), dok su *belimb* i *betail* znatno ređi (oba 2/8). Glagol *besleeve* se ne beleži od XIX veka.

¹⁰⁰ Nagano (2013:459) uočava brojna podznačenja (“locative” – behearse, “similative” – bedog, befriend, “instrumental” – beclaw, benet, “privative” – betail i “performative” – betoil) koja generalizuje u značenje “an activity that has some connection with N”.

¹⁰¹ Marchand, 1969, str. 146. ORE ne beleži ovaj glagol

Akcentualizacija glagola izvedenih od imenica pomoću prefiksa *be-* je takva da je akcent isključivo na korenu reči, tj. na imenici. Prefiks je u ovom smeru izvođenja uvek nenaglašen.

Po podacima koje daje ORE najstarija reč je glagol *belime* izveden od imenice, prisutan još iz staroengleskog i zabeležen u prevodu *Liber Scintillarum*. Najmlađi je danominalan glagol, *beglamour*, prvi put zabeležen u *Chamber's Journal* iz 1926. Glagoli sa *be-* vrhunac svoje aktuelnosti imali su u početnom razdoblju savremenog engleskog jezika (XVI i XVII vek). To je period kada je većina ovih glagola atestirana u spisima. Od prikupljenih korpusnih jedinica danas je 28% zastarelo i više nije u živoj upotrebi u savremenom engleskom jeziku. Ostala 72% jedinica jesu, no njihova frekventnost u jeziku nije posebno visoka i iznosi oko 0,0099 na milion reči (2/8).

Istražujući korpus, uočili smo određen broj glagola za koje se može reći da postoje ili su postojali i u sinonimnom izvođenju putem drugih prefiksa. Takvi su sledeći parovi:

- *bebog* (to entangle in a bog, †) 1661¹⁰² – *embog* (to plunge into a bog, 2/8) 1602,
- *bedebt* (to indebt, †) 1522 – *indebt* (to own money, 4/8) 1586,
- *benote* (to make notes upon, 2/8) 1767 – *denote* (to be a sign, indicate, 6/8) 1597,
- *beslave* (to make a slave of, enslave, 2/8) 1634 – *enslave* (to make a slave of, 5/8) 1643,
- *bethrall* (to enthrall, enslave, †) 1596 – *enthrall* (to enslave, 4/8) 1447 – *inthrall* (another spelling of enthrall, XV – XVII veka) i
- *betitle* (to give a name or title to, 2/8) 1654 – *entitle* (to furnish with a heading or title, 6/8) 1381 – *intitle* (another spelling of entitle, XVI – XVIII veka).

Pored vrlo sličnog opisa značenja, negde se čak jedan oblik opisuje drugim, primećuje se da je i vreme pojave reči u spisima, uglavnom, slično, iako se čini da su oblici sa prefiksom različitim od *be-* uvek bili uobičajeniji. Postojanje ovakvih semantičkih dubleta, negde čak tripleta, opravdavamo činjenicom da ekonomičnost u jeziku nije bila podjednako značajna u prošlosti kao što je to danas. Danas se trend paralelnog postojanja istoznačnih reči gubi, stoga imamo oblike koje rečnici beleže uz oznaku da su arhaični. Međutim, da nije u pitanju postojanje baš apsolutnih sinonima vidimo u slučajevima sledećih parova:

- *benote* – to annotate or make notes upon, especially excessively (†, do 1340) i
denote – to indicate, to mark. (6/8, od 1597),

¹⁰² U opisu: † znak za zastarelost/frekventnost u jeziku, godina prvog beleženja u spisima

- *enslave* – to make subservient; to strip one of freedom; enthrall (5/8, od 1643) i
beslave – to fill with slaves, pollute with slavery, to make a slave of, to enslave. *lit.* and *fig.* (2/8, od 1630),
- *enthrall* – to hold spellbound, to bewitch, charm or captivate (4/8, od 1447) i
bethrall – (rare) to enthrall, enslave¹⁰³ (†, do 1596).

Iako je veliki broj glagola izvedenih sa prefikom *be-* izašao iz savremene upotrebe i smatra se zastarelim (28% korpusnih podataka), čini se da je pri izvođenju u značenje „okružiti, prekriti, ostaviti trag” prefiks i dalje aktivan jezički elemenat. Moguće ga je dodati bezmalo svuda gde to smisao zahteva. Pored njih, posebno su česti u obliku prošlog participa, u značenju „prekriven ili opremljen” onime što označava imenica. Ovi oblici su izrazito stilski obojeni, imaju blago podsmešljiv ili podrugljivi smisao od strane govornika. Npr. *bedaughtered* – having daughters, especially when unwanted, *bepilgrimed* – overrun with pilgrims, *betaxed* – burdened with taxes. Međutim, kako su ovi participi nastali i prefiksanim i sufiksanim izvođenjem, njima se ovde nećemo baviti, posebno zbog toga što većina njih ne postoji u obliku bez *-ed*.

ORE je zabeležio još jednu zanimljivu grupu složenih formacija. To su *becokneyed*, *be-Frenchmaned*, *be-lady-loved*, *be-Legion-of-Honoured*, *belawgiven*, *be-lish-lash* (to whip soundly), *be-Mary* (to give us too much of ‘Mary’), koje većina aktuelnih rečnika ne beleži u svom registru. Stoga se može reći da prefiks *be-* odlikuje visoka fleksibilnost i sklonost ka formiranju okazionalizama i neologizama. Na taj način se održava produktivnost prefiksa *be-* u jeziku, iako mnogi okazionalizami nisu utvrdili svoj status u rečniku.

2.1.2 Promena prideva u glagole

Promena prideva u glagole je drugi zabeleženi smer izvođenja prelaznih glagola pomoću prefiksa *be-*. Korpusom je izdvojeno 27 primera, 8,7% ukupnih izvođenja putem prefiksa *be-*. Značenje ovih glagola se može tumačiti kao „načiniti” onakvim kao što je pridev. Takvi su *bebrave* – to make brave, *beslow* – to retard, *belate* – to make late, *bedirty* – to make dirty, simulate, *belittle* – to reduce in size, *besaint* – to make a saint of, canonize, i dr. Po podacima koje nudi ORE većina ovako izvedenih glagola beleži se od početka XVII veka. Najstariji je glagol *belong* koji je u funkciji još od straoengleskog. Međutim, polovina od oblika koji se nalaze u rečniku (14 primera – 52%) je zastarela. Jedan od glagola koji više nije u upotrebi u savremenom jeziku je glagol *bemean* (to render mean, lower in dignity), zabeležen 1651. Aktuelni alternativni oblik je glagol *demean* (to lower in condition, status, reputation or character) izveden od istog prideva putem prefiksa *de-*, koga rečnik beleži u prvom pojavljivanju

¹⁰³ Opisi preuzeti sa sajta www.oed.com i www.wikidiff.com

nešto ranije – 1601. godine. To tumačimo tako što su u određenom momentu oba glagola bila u paralelnoj upotrebi, a *bemean* je potom potpuno zamenjen alternativnim *demean*.

Kao i u ostalim glagolskim izvođenjima, prefiks *be-* je nenaglašen, a nosilac akcenta je pridevska osnova.

2.1.3. Promena zamenica u glagole

Izvođenje glagola od zamenica zabeleženo je samo jednom, što procentualno iznosi tek 0,3%. To je glagol *benothing*, u značenju – to reduce to nothing, annihilate. Danas je veoma redak u upotrebi.

U vreme staroengleskog i srednjoengleskog, u vreme svoje značajnije produktivnosti, prefiks *be-* je dodavan i glagolima, ne vršeći nikakve leksičke promene. Davao je nijansu u značenju, najčešće lokativnu (*besow* = to sow all around) ili intenzivirajuću (*bebleed* = to cover with blood). Pored te promene značenja, prefiksom se naznačavala i prelaznost (*bestick* = to pierce) ili povratnost glagola (*behave* = to conduct oneself)¹⁰⁴, no s obzirom na to da se ovde ne događa promena leksičke kategorije, tim promenama se ovde nećemo baviti.

2.1.4. Promena imenica u prideve

U korpusu smo otkrili vrlo retke slučajeve izvođenja prideva. Izvođenje prideva od imenica zabeleženo je samo u dva primera, što je tek 0,6%. To su:

- danas vrlo redak (1/8) pridev *besweat* (covered with sweat), kao u primeru

*Lo, lord, our spurs are bloody, and our brows besweat with haste.*¹⁰⁵ (XIX vek) i

- zastareli pridev *berapt*, dat u primeru

*Me berapt of sence, with prickes of fury fresh yee fill*¹⁰⁶ iz XVII veka, ali bez daljih podataka.

2.1.5. Pomena prideva u priloge

U korpusu je zabeleženo i jedno izvođenje priloga iz prideva (0,3%). To je prilog *below* – in a lower place, at a lesser elevation. Učestalost priloga *below* u savremenom engleskom jeziku je među najvišim koje smo obrađivali (7/8), i iznosi od 100 do 1000 ponavljanja u million reči.

¹⁰⁴ Jespersen, 1965, str. 518

¹⁰⁵ Morris, W, 1876, The Story of Sigurd the Volsung and the Fall of the Niblungs, book IV, stih 8385

¹⁰⁶ J. Studley, 1581, (translation of Seneca *Agamemnon* (new ed.) iii), in T. Newton et al. tr. Seneca 10 Tragedies, str. 153

U nauci o jeziku zabeleženo je i nekoliko pokušaja da se opovrgne teorija o derivacijskoj snazi prefiksa *be-* da promeni klasu reči, u korist kontra teorije da su, neposredno pre prefiksacije, imenica odnosno pridev prošli kroz proces konverzije u glagol, a potom im je prefiksom samo intenzivirano ili usmereno značenje¹⁰⁷. Ovo posebno biva izraženo pri nemogućnosti povezivanja uloge semantičkog modifikatora koju prefiks ima sa glagolima i uloge pretpozicione upravne reči koju ima sa imenicama i pridevima. Međutim, nijedan od ovih pokušaja nije ponudio dovoljno stabilne i sveobuhvatne dokaze za podršku ove tvrdnje, što ide u prilog našem stavu o ulozi prefiksa *be-* u promeni klase reči. O tome je bilo više reči u poglavlju „Prefiksacija kao morfološki proces za promenu leksičke kategorije reči – opšte teorijske postavke, status i tretman prefiksacije u anglističkoj morfološkoj literaturi“.

3. Prevođenje

Analizu prevodnih oblika novodobijenih klasa reči započecemo najučestalijim smerom izvođenja – izvođenjem glagola. Naš korpus je obezbedio mnoštvo primera izvođenja glagola iz imenica, iz prideva i iz zamenica.

3.1. Promena imenica u glagole

Promena imenica u glagole je najdominantniji smer svih izvođenja putem prefiksa *be-* (sva ostala izvođenja zauzimaju oko 10%). Glagole dobijene na ovaj način razvrstali smo u iste značenjske podgrupe kao pri morfo-semantičkoj analizi.

3.1.1. U grupi glagola koji imaju instrumentalni odnos sa imenicom od koje su izvedeni u značenju „okružiti, prekriti, ostaviti trag“, pojedinačno je najviše onih kojima se ne može dodeliti odgovarajući prevod u obliku jedne reči, tj. glagola, koji je prihvaćen u leksici srpskog jezika. Njihova prevodna ostvarenja su glagolski izrazi u obrascu „prekriti/premazati/okititi nečim“. To su *bejewel* – prekriti draguljima, *becap* – prekriti kapom, *becobweb* – prekriti paučinom, *beulcer* – prekriti čirevima, *bewig* – prekriri perikom, *beflannel* – prekriti flanelom, *bebutter* – premazati maslacem, *bepearl* – okititi (ukrasiti) biserima, *beflower* – okititi (ukrasiti) cvećem, i dr.

Ostali prevodni oblici su glagolske tvorenice sa prefiksima *o-*, *za-*, *u-*, *iz-*, *na-*, *pod-*, *po-* i *pre*. Pre analize svake grupe prefiksiranih glagola tabelarno ćemo prikazati njihovu učestalost.

¹⁰⁷ Lawrence (1989), Trias (2007), Nagano (2012. i 2013)

Tabela 13. Ekvivalenti prefiksa *be-*, promena imenica u glagole

prekriti/premazati nečime	21%
glagoli sa prefiksom <i>o-</i>	19%
glagoli sa prefiksom <i>za-</i>	19%
glagoli sa prefiksom <i>u-</i>	10%
glagoli sa prefiksom <i>iz-</i>	9%
glagoli sa prefiksom <i>na-</i>	7%
glagoli sa prefiksom <i>po-</i>	7%
glagoli sa prefiksom <i>pod-</i>	3%
glagoli sa prefiksom <i>pre-</i>	3%
ostalo	1%
ukupno	99%

Najbrojniji među glagolima sa prefiksom *su* sa prefiksom *o-* (*becoom* – ogaraviti, *becolour* – obojiti, *befetter* – okovati, *bejewel* – okititi, *bemire* – oblatit, *beshame* – osramotiti, *bethron* – obrasti trnjem, *betowel* – ogrnuti, *bevenom* – otrovati i dr) i sa prefiksom *za-* (*behoney* – zamedeniti, *besugar* – zasladiti, *becarpet* – zastrti, *beboulder* – zatrpiti, *bemask* – zamaskirati, *becloak* – zaogrnuti¹⁰⁸, *befoam* – zapeniti, *befume* – zadimiti, *bescarf* – obmotati, *berust* – zarđati, *bescarf* – zamotati i dr). Srpski prefiksi *o-* i *za-* su, kao i engleski, predložkog porekla. U našim primerima direktno utiču na vid glagola kojima su dodati, čineći nesvršene glagole svršenim. U pomenutim slučajevima perfektivizacija osim vidske promene ne čini dodatnu značajniju promenu značenja, ali vrši određena značenjska usmeravanja. Upoređujući rezultate naše analize sa Klajnovim tvrdnjama, uočavamo bitna poklapanja.

Iako je najznačajnije i najosnovnije značenje prefiksa *o-* prostorno, Klajn (2002:260) ga deli u smeru potpunog obuhvatanja (*okovati* – *befetter*, *ogrnuti* – *be-toga*, *okititi* – *bejewel*, *obmotati* – *betowel*, *obrasti*¹⁰⁹ – *bethorn*) i prekrivanja (*obojiti* – *becolour*, *obrašiti* – *beflour*, *oblatiti* – *bemire*, *beslime*, *okaljati* – *befoul*). Drugo značenje je pridavanja objektu osobine iskazane pridevom (*ogaraviti* – *becoom*, *besoot*) ili imenicom (*osramotiti* – *beshame*) u osnovi.

Prefiks *za-* Klajn (2002:252-253) vidi kao jedan od najsloženijih i naneodređenijih, sa mnogo smisaonih nijansi. Organizaciju njegovih najtipičnijih značenja vrši na podgrupe u značenju obuhvatanja (*zastrti* – *becarpet*, *bemat*, *zatrpiti* – *beboulder*, *bepaper*, *zamaskirati* – *becloak*, *bemask*, *zaogrnuti* – *bemantle*, *zamotati* – *bescarf*), značenju početka radnje –

¹⁰⁸ Zaogrnuti je dvoprefiksni glagol (*za-* i *o-*)

¹⁰⁹ Uvažavajući stav autora (Klajn, 2002, Babić, 1986, Kantor, 1984. i dr) da su *o-* i *ob-* dva različita prefiksa sa zajedničkim poreklom i da se se ne mogu smatrati pozicionim alomorfima iste morfeme, mi smo se ipak odlučili za njihovo neodvajanje na ovom mestu. Razlog za to je što sa prefiksom *ob-* imamo samo dva primera (*obmotati* i *obrasti*) i što se prefiks *ob-*, iako formalno različit, u našem slučaju semantički poklapa sa prefiksom *o-*.

ingresivno značenje (*zapeniti* – befoam, *zadimiti* – befume, besmoke) i sa perfektivizujućom funkcijom (*zarđati* – berust, *zasladiti* – besugar, *zamedeniti* – behoney).

Značenja prefiksa *u-* uglavnom su prostorna ali prilično heterogena. Naša prevodna ostavrenja grupisana su u dva – značenje potpunog obuhvatanja radnjom (*uviti* – beflannel, *umastiti* – begrease, belard, *umazati* – besaffron, *ubrašnjaviti* – beflour, *ukaljati* – beslime) i značenje završene radnje (*ukrasiti* – belace, bepearl, beribbon, bescutcheon, *uloknati* – becurl i dr).

Po broju glagola prefiks *iz-* (sa alomorfima) je među najzastupljenijima u srpskom jeziku (Klajn, 2002:254), sa dominantno perfektivizacijskom funkcijom (*iskrastati* – bescab, *izbuljičaviti* – bepimple, *isprljati* – bedirt). Značenje davanja osobine označene tim pridevom prisutno je u *isprašnjaviti* (bedust) a sativno značenje – izvršenje radnje u potpunosti u glagolu *izresati* (befringe).

Prefiks *na-* ima značenje radnje koja se obavlja na nekoj površini (*napuderisati* – bepowder, *naslikati* – bepicture) i radnje ostvarene u priličnoj meri (*nađubriti* – bemuck). Kao i mnogi drugi može da obavlja i samo funkciju perfektivizacije (*naoblačiti se* – becloud, *nafaltati* – beflounce).

Po- je među najplodnijim prefiksima sa raznovrsnim značenjima – prostornom (*posuti* – beflour), posipanja (*pošećeriti* – besugar), presvlačenja materijalom (*posrebriti* – besliver) i dr. Glagol *postati* (begloom) je tipičan primer kada prefiksacija menja značenje glagola na sasvim specifičan način (Klajn, 2002:267).

Često značenje prefiksa *pod-* kod prelaznih glagola je značenje predloga *pod* (*podmazati*, *podmastiti* – betallow). Klajn ovde iznosi zapažanje o mutaciji značenja prefiksa tokom vremena, ne uviđajući nikakvo logično objašnjenje u sinhronijskoj ravni. Prvobitno značenje ovih glagola moglo bi biti „namazati s donje strane“, ako se odnosi, recimo, na sanke, dok ih danas RMS definiše „namazati sa svih strana“.

Raznovrsna značenja prefiksa *pre-* uglavnom se izvode iz prostornog značenja predloga *preko* (*premrežiti* – benet). Vrlo je malo primera u kojima *pre-* služi za perfektivizaciju (*prestraviti* – behorror).

Za nekoliko pojedinačno zastupljenih glagola (*staviti* – behorn, *sakriti* – becurtain) nije se mogao odrediti najmanji zajednički sadržalac.

3.1.2. Drugo po brojnosti glagolsko značenje je „uticati, delovati“. Koliko je bila zahtevna indentifikacija i izdvajanje glagola u ovom značenju, toliko je bilo izazovno grupisanje njihovih prevodnih oblika. Pokazalo se da je najviše onih koja se nisu mogla okupiti u zajedničku

grupu, čak 36% (*bedinner* – počastiti večerom, *befiddle* – varati, baviti se podvalama, *bewitch* – veštičariti, *becivet* – mirisati na civet, *beflea* – preplaviti buvama, *befist* – pretući pesnicama, *bespy* – proganjati, špijunirati, *bewinter* – promznuti, *bemissionary* – širiti veru, vrbovati, *besiren* – zavesti pesmom sirena i dr). Prevodna ostvarenja data su u tabeli:

Tabela 14. Ekvivalenti prefiksa *be-*, promena imenica u glagole

glagoli sa prefiksom <i>o-</i>	26%
glagoli sa prefiksom <i>za-</i>	17%
glagoli sa prefiksom <i>u-</i>	10%
glagoli sa prefiksom <i>na-</i>	7%
glagoli sa prefiksom <i>iz-</i>	4%
ostali glagoli	36%
ukupno	100%

Glagoli sa prefiksom *o-* (i *ob-*¹¹⁰) su pojedinačno najzastupljeniji. Uglavnom označavaju potpuno obuhvatanje predmeta na koji se odnosi radnja (*okružiti* – begulf, *okovati* – beice, *opevati* – behymn, besonnet, beverse, *obzidati* – bewall, *oblepiti* – beglue, *obožavati* – beworship i dr). Glagoli sa imeničkom osnovom većinom su prelazni, a znače da se objekat na neki način „snabdeva“ onim što znači imenica, da mu se ona pridodaje ili prenosi na njega (*opremiti* – bebed, *opčiniti* – bemoon, *označiti* – berubric, *objaviti* – betrumpet, *otrovati* – bevenom, betocsin, *omađijati* – bewizard i dr).

Prefiks *za-* jedan je od najsloženijih i najneodređenijih, sa mnogo značenjskih nijansi (2002:251) Faktitivno značenje – izazivanje neke osobine u živom ili neživom objektu je najzastupljenije (*zaslepeti* – bemoon, *začiniti* – bespice, *zavesti* – befetish, *zatrovati* – betocsin i dr), a potom prostorno (*zaokupiti* – befiddle, *zalepiti* – beglue, *zatrpati* – beboulder, *zaglibiti* – bebog), značenje obuhvatanja (*zatvoriti* – bewall, *zaviti* – bekerchief) i početka radnje (*zabraniti* – beveto, *zapaliti* – befire).

Glagoli sa prefiksom *u-* imaju značenje potpunog obuhvatanja radnjom (*ucrvljati* – beworm, *umazati* – besaffron, *usmrđeti* – bestink, bestench) ili današnjeg predloga *u* (*ušmrkati* – besnuff).

Prefiks *na-* je u našim primerima prisutan u sativnom značenju, označavajući ostvarenje radnje u većoj ili manjoj meri (*naliti*, *napiti* – beliquor, *namučiti* – bequalm, *napuniti* – bestraw).

¹¹⁰ O razlogu za spajanje primera sa prefiksima *o-* i *ob-* bilo je reči u prethodnoj fusnoti

Glagolske tvorenice sa *iz-*, iako vrlo zastupljene u praksi, u našem popisu nisu brojne. Sativno značenje – značenje izvršenja radnje prisutno je u *isflekati* (bemole) i *izgaziti* (betrample), a značenje pridavanja osobine u *izbalaviti* (besnível).

3.1.3. Sledeća grupa je u značenju „učiniti nekoga“ ili „napraviti od nekoga“. Srpski jezik uglavnom ne poznaje glagole koji bi jednom rečju dovoljno precizno preneli očekivanu poruku. Stoga koristi izraze „*postati...* (belion, bewhig), *napraviti...* (becrown), *proglasiti...* (beking, beknigh)“ nekoga onim što označava imenica u osnovi. Oni zajedno čine 83% svih jedinica. Međutim, ni u jednom od ovih izraza na srpskom ne oseća se podsmešljivi ton koji odlikuje engleske glagole, donekle samo u *becrown* – ismejati, napraviti klovnom.

3.1.4. Glagoli u značenju „nazvati nekoga“, „učiniti da izgleda kao“, „prevesti u zvanje“ nisu posebno česti. Kao i u prethodnom značenju, ni ovde ne postoje jednočlani glagoli koji mogu da iznesu potrebni smisao i značenje. Ono se uglavnom ostvaruje izrazima „*osloviti...* (begrace, belady, bemadam, bemistress), *napraviti...* (befool), *tretirati...* (beladiship)“ onim ili na onaj način kao što stoji u imenici. Potcenjivački smisao uočljiv je samo kod *becoward* – preplašiti, zastrašiti, biti kukavica i *befool* – nasamariti, napraviti budalom.

3.1.5. Privativni smisao „lištiti nečega“ postignut je samo u četiri glagola – *obezglaviti* (behead), *otkinuti udove* (belimb), *rašćiniti sveštenika*, *oduzeti status* (besleeve) i *otkinuti rep* (betail). Navedene prevodne oblike spaja ablativnost značenja, uz ispoljavanje nasilnosti u oduzimanju, odvajanju i udaljavanju onoga što označava imenica.

3.2. Promena prideva u glagole

Glagoli nastali od prideva imaju značenje „načiniti“ onakvim kao što je pridev. Na srpski jezik se prevode glagolima sa sledećim prefiksima:

Tabela 15. Ekvivalenti prefiksa *be-*, promena prideva u glagole

glagoli sa prefiksom <i>u-</i>	24%
glagoli sa prefiksom <i>po-</i>	19%
glagoli sa prefiksom <i>o-</i>	14%
glagoli sa prefiksom <i>za-</i>	14%
glagoli sa prefiksom <i>raz-</i>	14%
ostalo	14%
ukupno	99%

Sa prefiksom *u-* i sa pridevskom osnovom nastaju faktitivni glagoli koji znače pridavanje objektu osobine iskazane pridevom¹¹¹ (*usporiti* – beslow, *uprljati* – bedirty, *ulepšati* – bepretty, *ubeleti* – bewhite, *uglačati* – besmooth).

Glagoli sa prefiksom *po-* i sa pridevskom osnovom imaju faktitivno značenje – dobijanje svojstva iskazanog pridevom¹¹² (*potamneti* – begrim, *pozeleneti* – begreen, *posiveti* – begray, *pobeleti* – bewhite).

Glagola sa prefiksom *o-* sa pridevskom osnovom u srpskom jeziku znače pridavanje objektu osobine iskazane pridevom (ako su prelazni), odnosno sticanja takve osobine (ako su neprelazni)¹¹³ – *ohrabriti* – bebrave, *omalovažiti* – belittle, *okasniti* – belate.

Isto faktitivno značenje, izazivanje neke osobine u živom ili neživom objektu, postižu glagoli sa prefiksom *za-* (*zaćutati*, *zanemeti*, *zapušiti* – bedumb).

Ingresivni i faktitivno značenje, tj. dovođenje objekta (ljudskog bića) u neko (najčešće negativno) raspoloženje imaju glagoli sa prefiksom *raz-* (*rastužiti*, *ražalostiti* – bedismal, *rašćupati* – beshag).

3.3. Promena zamenica u glagole

U ovom smeru imali smo samo jedno izvođenje. Vrlo redak glagol *benothing* zabeležen u poeziji u značenju *umanjiti do poništenja*. Kako zvaničan prevod na srpski nije rađen, predložili smo prevod *uniziti, uništiti, poništiti*.

3.4. Promena imenica u prideve

Izvođenje prideva od imenica zabeleženo je samo u dva primera od kojih jedan arhaičan (*berapt*). Drugi je prilično redak *besweat* (oznojen).

3.5. Promena prideva u priloge

Prilog *below* u srpskom jeziku glasi *dole, ispod*.

4. Zaključak

U ovom delu ćemo tabelarno predstaviti najtipičnije osobine prefiksa do kojih smo došli u pređašnjoj analizi.

¹¹¹ Klajn, 2002, str. 283

¹¹² Klajn, 2002, str. 265

¹¹³ Klajn, 2002, str. 261

Tabela 16. Zaključak

poreklo	produktivnost	smer promene	značenje	primer
st.eng.	niska	im. > gl.	okružiti, prekriti, ostaviti trag	beash, behoney, bejewel
	neproduktivan	prid. > gl.	načiniti onakvim kakav je pridev	bebrave, beslow, bedirty

Prefiks *de-*

1. Poreklo

Poreklo prefiksa *de-* je predložko. Razvio se iz latinskog predloga *de* (dole, od, van) kao u *descend, decide, declare, deduce, defect*. U engleski je derivaciona morfema *de-* /di:, dɪ/ dospela „slobodnim preuzimanjem“ glagola iz francuskog¹¹⁴, kao što je slučaj sa *décentraliser, débrutaliser* i *défroquer*. Po Marčandu (1969:153) tu se pre radi o preuzimanju francuskog derivacionog obrasca za formiranje „*de-* oblika“ nego o preuzimanju gotovih reči, iako se ogromni uticaj koji je francuski imao na engleski leksikon ni u kom slučaju ne spori. Pomenuti trend posebno je bio na snazi od kraja XVIII veka, posle Francuske buržoaske revolucije 1789. godine.

Među prvim oblicima izvedenim u engleskom Dikson (2014:96) navodi glagole *detruth* (1647) i *demast* (1666) nastale od imenica. Vremenom njegove pune produktivnosti smatra XIX vek.

U našem korpusu izdvojili smo 114 primera sa prefiksom *de-*, što čini 5% od ukupnog broja korpusnih jedinica.

2. Struktura i značenje

Strukturu i značenje prefiksa *de-* posmatraćemo kroz njegov oblik, distribuciju sa drugim vrstama reči, kroz značenja koja se tom prilikom postižu i stabilnost akcenta.

2.1 Oblik

U izdvojenim primerima prefiks *de-* je dominantno u upotrebi sliven sa korenom reči. U manjem broju slučajeva novonastali oblici su u formi polusloženice. To su slučajevi ili

¹¹⁴ Prvo izdanje ORE iz 1879, pod imenom *New English Dictionary*

predvokalske pozicije prefiksa kao u glagolima *de-ample*, *de-ice* ili potrebe dodatnog isticanja i naglašavanja, kao kod glagola *de-beak*, *de-pants*, *de-port*.

2.2. Distribucija

Prefiks *de-* se uglavnom smatra glagolskim prefiksom, što je potvrđeno i našim korpusnim podacima. Preko 99% novoizvedenih oblika su glagoli. U 95,5% (110 primera) slučajeva glagoli su izvedeni od imenica, 3,5% od prideva (četiri primera) i tek je jedan primer (1%) izvođenja imenice u pridev. Distribucija prefiksa data je u tabeli:

Tabela 17. Distribucija prefiksa *de-*

imenica > glagol	110	96%	ukupno izvođenja u glagol 99%
preidev > glagol	3	3%	
imenica > pridev	1	1%	
ukupno	114	100%	

2.2.1 Promena imenica u glagole

Glagole izvedene od imenica pomoću prefiksa *de-* spaja značenje privativnosti. Ipak uočili smo i određene podgrupe ovog značenja koje smo odredili na sledeći način:

- značenje „ukloniti“ ono što je označeno imenicom. Ovoj grupi prelaznih glagola pripada nešto manje od polovine jedinica (46%).

Neki autori¹¹⁵ nalaze da su mnogi od ovih glagola nastali s namerom imitiranja od njih starijih francuskih glagola i da su glagoli *deplume* (*remove the plumes*, 2/8), *depasture* (*graze or denude by grazing*, 3/8), *dethrone* (*remove from the throne*, 4/8) nastali po uzoru na *déplumer*, *depaster*, *détrôner* itd. Međutim, čini se verovatnijim da je u većini slučajeva usvojen francuski obrazac stvaranja glagola, a ne sami glagoli. Nove izvedenice, i sa domaćom i sa stranom osnovom, postale su vrlo česte u poslednjih vek i po, sve u gorepomenutom značenju. Prema podacima iz našeg istraživačkog korpusa više od polovine ovih glagola (57,5%) prvi put su u spisima zabeleženi u prvoj polovini XX veka. Stoga se čini da je ovo period najveće produktivnosti ovog prefiksa. Kako je 11% zabeleženo nakon toga, u drugoj polovini XX veka, možemo potvrditi da je prefiks *de-* u ovom izvođenju i dalje vrlo aktuelan. U prilog tvrdnji ide i podatak da je u ovoj grupi tek pet glagola (*decard*, *decircle*, *defreight*, *demember* i *deleave*) zastarelo. Prema dostupnim korpusnim podacima među najranije zabeleženim glagolima su pomenuti *deplume* (iz prve polovine XV, učestalost 2/8) i *decircle* (to remove the circle from a knight's helmet, †) i *demember* (to cut off the limbs of, †) iz druge polovine XV veka.

¹¹⁵ Marchand, 1969, str. 155

- nešto manje brojno značenje „lišiti“ onoga, „oduzeti“ ono što označava imenica ostvareno je u 38%, uglavnom prelaznih glagola¹¹⁶. Takvi su *debadge*, *decrown*, *defang*, *deglory*, *degum*, *dehusk*, *delustre*, *depolish*, *descale*, *dethrone*, *devalue* i dr. Pored postojanja u ovde navedenom obliku Marčand (1969:155) uočava postojanje i neke vrste dubleta i tripleta u istom značenju. Pored glagola sa imenicom u osnovi nailazi i na njihove varijacije sa sufiksima *-ize* i *-ate*. Tako ima *decolour/decolourize/decolorate*; *desilver/desilverize*; *desulphur/desulphurate/desulphurize*. U ovim kombinacijama najpre se desilo sufiksno izvođenje glagola od imenice, a potom prefiksacija sa *de-* s ciljem postizanja potrebnog značenja glagole. To znači da glagole spaja samo semantički, a ne i morfološki aspekt. Marčand glagole bez sufiksa vezuje za tehničke procese i leksiku. Ilustruje primerima: *depolish*, *deglycerin*, *degum (free from sericin)*, itd. Mada, ne samo u tehničkom žargonu, glagoli nastali po ovom principu česti su i u svakodnevnom, što potvrđuje da je prefiks veoma živ u savremenom engleskom.

Na osnovu naših korpusnih podataka većina ovako izvedenih glagola nastala je krajem XIX i početkom XX veka. Među najnovijim izvođenjima su glagoli *debadge*, *degum*, *defang*, *delustre* i *davelue*, iz prvih decenija XX veka. Najstariji datira čak iz srednjoeengleskog perioda, iz XIV veka – *defraud* (to deprive (a person) by fraud) koji se i dalje koristi sa učestalošću od jedan do deset ponavljanja u million reči (5/8) i *dehusk* iz XVI veka. Pored *defraud*, sa istom učestalošću imamo i *devalue*, dok su među najređima *dabdge*, *decrown*, *delustre*, *depolish*, sa manje od 0,01 ponavljanja (2/8). Glagoli su većinom (70%) i dalje u aktivnoj upotrebi u jeziku, 30% je zastarelo.

- značenje „napustiti, izaći“ proizvedeno je sa imenicama koje označavaju prevozna sredstva. Takvih primera je tek nekoliko – *debus*, *decart*, *derail*, *detrain*, *debark*, *deplane*. Svi ovako dobijeni glagoli su neprelazni i svi su živi u jeziku. Vreme njihovog izvođenja poklapa se sa periodom aktuelnosti prevoznog sredstava na koje se odnose – kočije, železnica i pomorstvo u XIX, a motorna i avio prevozna sredstva u XX veku. Najveću frekvenciju ima glagol *derail* – od 0,1 do 1 ponavljanja (4/8), ostali manju (3/8). Istoj grupi, na osnovu značenja „napustiti, izaći“, priključili smo još dva glagola *decourt* i *deparliament* koje ORE beleži kao zastarele. Zajedno čine 7% svih glagola izvedenih od imenica. Analizirajući korpus oblika sa prefiksom *em-/en-*, uočili smo postojanje glagola sa istom imeničkom osnovom u suprotnom značenju „ući, popeti se“ – *embus*, *entrain*, *embark*, *emplane*.

- značenje „umanjiti, redukovati“ ono što označava ili podrazumeva imenica zabeleženo je samo u osam primera. To su *degrade* (to reduce from a higher to a lowe rank), *denuil* (to reduce to nullity), *derate* (to deminish the burden of rates), *deschool* (to limit traditional

¹¹⁶ Ovde moramo reći da nije bilo uvek jednostavno napraviti razliku između značenja ukloniti (*remove*) i lišiti (*deprive*), te smo se tu držali opisa koje daje OED

education in the society), *devalue* (to reduce the value of), *defame* (to damage a good reputation of), *defang* (to make less powerful or threatening) i *deforest* (to reduce from the legal position of forest to that of ordinary land), prisutni u 6%. Ne računajući glagol *denull* koji nije više u upotrebi, ostali glagoli su u savremenom engleskom zastupljeni u iznosu od manje od 0,01 (*deschool* 2/8) do 10 (*devalue* 5/8) ponavljanja u milion reči. Vreme javljanja glagola u ovom značenju je grupisano na najstariji (*degrade* i *defame*) iz XIV veka, nešto mlađe (*denull* i *deforest*) iz XVI i savremene glagole (*derate*, *devalue* i *deschool*) iz XX veka.

-najmanje su zastupljeni glagoli kojima se označava poništavanje ili revidiranje radnje. To su tri glagola: *decode* (to decipher a coded message), *decharm* (to undo the effect of a charm), *decomplement* (to inactivate the complement in) prisutni u tek 3%. *Decode* je znatno češći (do 10 reči u milion, 5/8) od *decomplement* (manje od 0,01 reči u milion, 2/8), dok *decharm* više nije u upotrebi.

Kako imamo znatan broj izvođenja iz XX veka, *decomplement* i *deschool* čak iz druge polovine, možemo reći da je prefiks i dalje produktivan u sva tri glagolaska značenja.

Upoređujući korpusne podatke, uočili smo da mnogi oblici sa prefiksom *de-* stoje u izvesnom rivalskom odnosu sa oblicima sa prefiksom *dis-*, tj. da im se značenja dotiču ili preklapaju. Tako imamo parove:

- *debark* (to strip of its bark, decorticate, 3/8, 1742) – †*disbark* (to strip the bark off (a tree), decorticate, 1578)¹¹⁷,

- *debord* (to go out of bounds, 2/8, 1632) – †*disbord* (to pass outside or over the border or edge, 1615),

- †*deburse* (to pay out, 1529) – *disburse* (to pay out or expend (money), 5/8, 1530),

- *decamp*¹¹⁸ (to remove from a place of encampment, 4/8, 1678) – *discamp* (To drive from a camp, 2/8, 1566),

- †*decard* (to throw away or reject (a card) from the hand, 1555) – *discard* (To reject as being no longer wanted, 5/8, 1578),

- *deforest* (To reduce from the legal position of forest to that of ordinary land; to make no longer a forest, 4/8, 1552) – *disforest* (another word for deforest v, 2/8, 1503),

¹¹⁷ U opisu – značenje, stepen frekventnosti, godina prvog beleženja u spisima

¹¹⁸ U *decamp*, *defrock* i *dethrone* ima preneseno značenje jer ne označava bukvalno uništiti kamp, skinuti nekome odoru ili oduzeti tron, već napustiti kamp, oduzeti titulu, vlast. Značenje ima konotaciju animatnosti (vojska, sveštenik, kralj) a metaforom i metonimijom označeno je neanimatnom imenicom.

- *defrock* (to unfrock, 3/8, 1600) – *disfrock* (to unfrock, 2/8, 1877),
- †*demember* (by-form of *dismember* v, 1491) – *dismember* (to cut off the limbs of, 4/8, 1297),
- *denature* (to render unnatural, 4/8, 1685) – *disnature* (to get into, or be in, an unnatural or disordered condition, 2/8, 1481),
- †*denull* (to reduce to nullity, 1513) – †*disnull* (To bring to nothing, do away with, destroy, 1509),
- *dethrone* (to remove from the throne, 4/8, 1609) – *distrhone* (to remove from the throne; to dethrone, 2/8, 1603).

Pažljivom analizom izdvojenih glagola dolazimo do zaključka da ekonomičnost u jeziku nije uvek išla pod ruku sa semantikom. Naime, u određenim vremenskim momentima imali smo trend postojanja bezmalo istoznačnih reči. Danas, iz aktuelne jezičke vizure, vidimo da je došlo do leksičkog pročišćavanja i da je jedan oblik vremenom izgubio jezičku aktuelnost u korist drugog (*debark* i †*disbark*, *debord* i †*disbord*, †*deburse* i *disburse*, †*decard* i *discard*, †*demember* i *dismember*, †*denull* i *disnull*), odnosno jedan postao atraktivniji od drugog, te mu je i nivo frekventnosti viši (*decamp* 4/8 i *discamp* 2/8, *deforest* 4/8 i *disforest* 2/8, *defrock* 3/8 i *disfrock* 2/8, *denature* 4/8 i *disnature* 2/8, *dethrone* 4/8 i *distrhone* 2/8).

2.2.2. Promena prideva u glagole

Najpre direktno preuzimani iz francuskog jezika, glagoli sa *de-* su u engleskom vremenom postali vrlo cesti, a time i prefiks *de-* vrlo živ i produktivan u privativnom značenju. Međutim, u izvođenju glagola od prideva retko se dešava da pridev ne pretrpi nikakvu promenu. Mi smo u korpusu izdvojili samo tri takva glagola – *debare* (to strip down, make quite bare), *de-ample* (to deprive of amplitude), *demean* (to lower in condition, status, reputation or character). Mnogo su češći slučajevi izvođenja pomoću sufiksa *-ize*, *-ate* i *-fy*.

2.2.3. Promena imenica u prideve

Korpus nam je ponudio samo jedan primer izvođenja prideva od imenice. To je pridev *decomplex* (repeatedly complex, compounded of parts which are themselves complex). U engleskom je aktivan od XVIII veka, sa stepenom učestalosti od manje od 0,0099 na million reči (2/8), što znači da u ovom tvorbenom modulu više ne možemo govoriti o njegovom produktivnom potencijalu.

2.3 Akcenat

Prefiks *de-* u izvedenim rečima retko nosi akcenat. U mnogima je toliko srastao sa osnovom da se više ne oseća kao prefiks i posebna semantička jedinica. Izgovara se /di:/ u rečima pretežno nastalim od domaćih osnova (*defeather, dehair, delouse* itd) i /di/ uglavnom kad je reč nastala od stranih osnova (*decamp, decharm, defeasance* itd). Glavni naglasak je na osnovi.

3. Prevođenje

3.1. Promena imenica u glagole

U okviru privativnosti kao značenjskog nadskupa ove promene izdvojili smo nekoliko podgrupa.

3.1.1. Značenje oduzimanja, uklanjanja na manje ili više agresivan način nosi bezmalo polovina izdvojenih glagola. Oni se u srpskom jeziku najčešće realizuju preko glagola sa prefiksom *raz-* i izraza sa glagolom *ukloniti*. Ostali oblici prikazani su u tabeli.

Tabela 18. Ekvivalenti prefiksa *de-*, promena imenica u glagole

glagoli sa prefiksom <i>raz-</i>	34%
izrazi sa glagolom <i>ukloniti</i>	20%
glagoli sa prefiksom <i>de-</i>	10%
glagoli sa prefiksom <i>iz-</i>	6%
glagoli sa prefiksom <i>od-</i>	6%
glagoli sa prefiksom <i>o-</i>	12%
ostalo	12%
ukupno	99%

Prefiks *raz-* je svoju plodnost i brojnost potvrdio rezultatima naše analize, najčešće u značenju poništavanja radnje¹¹⁹ oduzimanjem nekog kvaliteta (*rasteretiti* – deballast, *razmastiti* – degrease, *razmagnetisati* – degauss, *raščauriti* – delint, *razlediti* – deice, *razpolirati* – depolish, *razmrsiti* – detngle i dr) i deljenja, razbijanja ili rasturanja nekog skupa¹²⁰ (*rastaviti, razlemiti* – deseam, *rasturiti, razvaliti, rasporiti, raščerečiti* – degut i dr).

Izrazi sa glagolom *ukloniti* nastali su tamo gde u srpskoj leksici ne postoji odgovarajući oblik jednočlanog glagola (...*kosti* – debone, ...*kljun* – debeak, ...*insekte* – debug, ...*iz reda* –

¹¹⁹ Klajn, 2002, str. 278

¹²⁰ ibid

dequeue, ...*krljušt* – descale, ...*rđu* – destain, ...*venu* – devein, ...*mast* – defat, ...*gas* – degas, ...*zube* – defang i dr).

Određen broj internacionalizama prisutan je i u srpskom u obliku prilagođenom domaćoj morfologiji. To su *deklasirati*, *degazirati*, *depolarizovati*, *desalinizovati*, *deseksualizovati* gde prefiks *de-* ima tipično privativno značenje poništavanja ili negaciju radnje izražene osnovom¹²¹.

Prefiks *iz-* sa glagolima stvara sativno (*ispisati* – deregister, *iscediti* – dewater) i prostorno značenje u smislu izdvajanja (*izvaditi* – deseed, *izvući* – detruth).

Glagoli sa prefiksom *od-* označavaju poništavanje radnje ili suprotnost u odnosu na drugu radnju (*oduzeti* – debunk, *odmrznuti* – defrost, *odvojiti* – deseed) i često stoje u opoziciji sa glagolima sa prefiksom *za-*.

Prefiks *o-* sa glagolima ima vrlo razgranata značenja, od uklanjanja (*očupati* – dehair) preko pridavanja osobine objektu (*ocediti* – dewater) do potpunog obuhvatanja predmeta njom (*očistiti* – devein). Međutim, primetno je da se engleski glagoli na srpski jezik ne prevode tvorenicama nastalim od istog korena, već u značenju njegove suprotnosti ili u vezi sa radnjom koja je do nje dovela. Engleski su izvedeni od réči koje označavaju kvalitet koji se oduzima objektu, a srpski glagoli (ili glagoski izrazi) od réči koje označavaju novopostignutu osobinu. Tako imamo *dewater* (koren od *voda*) prevedeno kao *ocediti* (koren od *ced*), *defeather* (koren od *perje*) prevedeno kao *očerupati* (koren od *čerupa*), *defuse* (koren od *osigurač*) prevedeno kao *izvući osigurač* (koren od *vući*), *devein* (koren od *vena*) preveden kao *očistiti* (koren od *čist*). Stoga se može reći da glagolski prefiks *o-* ne pripada skupu prevodnih ekvivalenata prefiksa *de-*, već je samo u vezi sa raznim strukturama njegovih opisnih prevoda.

Slično je i sa određenim brojem glagola koji se nisu mogli morfološki grupisati – *strgnuti* (debag, depants), *skinuti* (depetticoat), *svrgnuti* (debunk, dethrone), *napustiti* (decamp), *pokidati* (depetal), *zanemariti* (dereligion, desex). Njihova značenja objedinjena su u opštem privativnom smislu u vezi sa oduzimanjem, uklanjanjanjem, odvajanjem položaja, kvaliteta, osećanja i dr.

3.1.2. Za glagole sa prefiksom *de-* u značenju lišavanja i oduzimanja pokazalo se da je izuzetno teško odrediti ekvivalente. Srpski jezik uglavnom ne poznaje glagole koji jednom réčju mogu da iznesu potreban smisao, a da su izvedeni od imenice koja označava predmet oduzimanja. Osim glagola sa prefiksom *raz-* i internacionalizovanih latinizama koji funkcionišu u srpskom, ostalo su glagolski izrazi, uglavnom spojevi glagola i imenice, a ređe glagola, predloga i imenice.

¹²¹ Klajn, 2002, str. 291

Tabela 19. Ekvivalenti prefiksa *de-*, promena imenica u glagole

glagoli sa prefiksom <i>raz-</i>	18%
glagoli sa prefiksom <i>de-</i>	18%
glagolski izrazi sa glagolima u značenju odvajanja, poništavanja, uklanjanja	54%
ostalo	9%
ukupno	99%

Glagoli sa prefiksom *raz-* u značenju poništavanja druge radnje ili suprotnosti (*ražalovati* – debdže, *raskrinkati* – debunk, *raspopiti*, *raščiniti* – defrock, *razpolirati* – depolish, *rasrebiti* – desilver) u skladu su sa privativnošću iskazanom engleskim glagolima. Isto važi i za grupu internacionalno prisutnih glagola sa latinskom osnovom, gde prefiks *de-*, kao i kod izvornih glagola, označava poništavanje i negaciju radnje izražene osnovnim glagolom¹²².

Velika grupa glagolskih izraza formalno je ujedinjena u obrascu glagol + imenica¹²³. Glagole *skinuti* (demiracle), *ukloniti* (decircle), *odstraniti* (deglycerin, delouse), *svrgnuti* (dethrone), *uništiti* (delawn), *oduzeti* (destate), *ukinuti* (deration), *zatvoriti* (demonastery), *opadati* (defoliage), *iseliti* (detenant), *preobratiti* (deprotestant) spaja značenje odvajanja, poništavanja, uklanjanja radnje ili njenog efekta, dok je imenica iz obrasca koren izvornog glagola.

Ostali glagoski izrazi sa glagolima *zanemariti* (dereligion, desex), *proneveriti*, *prevariti* (defraud) nisu se mogli uklopiti u date grupe.

3.1.3. Glagoli izvedeni od imenica koje označavaju prevozna sredstva¹²⁴ sa prefiksom *de-* nisu brojni. Značenje svakog od njih je prostorno i interpretira se u interakciji sa semantikom osnove sa kojom se udružuje, u obliku *izaći/iskrcati se/izbaciti* (iz autobusa (debus), ...voza (detrain), ...šina (derail), ...aviona (deplane), ...kola (decart) i dr) ili *napustiti/istovariti* (...brod (debark), ...voz (defreight)).

3.1.4. Značenje umanjivanja, redukovanja onoga što označava imenica, zabeleženo je, takođe, u nevelikom broju primera (osam, jedan zastareo). Glagoli *degradirati* i *devalvirati* funkcionišu u srpskom sa istim prefiksom, dok se značenje ostalih glagola prenosi izrazima sa

¹²² Klajn, 2002, str. 291

¹²³ Glagoli *dethrone* (svrhnuti s prestola) i *deprotestant* (preobratiti u drugu veru) – glagol + predlog + imenica

¹²⁴ Glagoli *decourt* i *deparliament* koji su pri morfo-semantičkoj analizi bili priključeni ovoj grupi, zbog zastarelosti nisu uključeni u analizu prevođenja

glagolima *umanjiti* (...vrednost (derate), ...ugled (defame), ...uticaj (defang¹²⁵)), *ograničiti* (školovanje – deschool), *poseći* (šumu – deforest).

3.1.5. Najmanje su zastupljeni glagoli u kojima prefiks *de-* označava opozivanje i poništavanje radnje koja je u vezi sa imenicom u osnovi izvornih engleskih glagola. Glagoli *decode* i *decomplement* imaju srpske ekvivalente *dekodirati* i *dekomplementirati*. *Decharm* je zastareo.

3.2. Promena prideva u glagole

Glagoli sa pridevom u osnovi vrlo su retki u engleskom. Od tri korpusna primera (*debare*, *de-ample* i *demean*) u savremenom jeziku održao se samo *demean*, u značenju *poniziti*, *uniziti*.

3.3. Promena imenica u prideve

Ovaj smer promene leksičke kategorije ima samo jedno korpusno ostvarenje, pridev *decomplex* koji u srpskom ima oblik *kompleksan*.

4. Zaključak

U ovom delu ćemo tabelarno predstaviti najtipičnije osobine prefiksa do kojih smo došli u pređašnjoj analizi.

Tabela 20. Zaključak

poreklo	produktivnost	smer promene	značenje	primer
latinsko	visoka	im. > gl.	ukloniti	deplume, dethrone
			lišiti, oduzeti	debadge, decrown

Prefiks *dis-*

1. Poreklo

U smislu porekla prefiks *dis-* /*dis*/ je imao prilično komplikovan razvoj. Neki lingvisti¹²⁶ veruju da je u engleski dospelo preko starofrancuskog prefiksa *des-* i njegove predkonsonantne

¹²⁵ Glagol *defang* (izvaditi očnjake ili otrovne zube životinjama, posebno velikim mačkama i zmijama otrovnicama) zbog prenesenog značenja „umanjiti opasnost, štetnost, uticaj“ svrstan je i u ovu podgrupu

¹²⁶ Koziol, 1937, Marchand, 1969.

varijacije *de-*, a koji je opet, nastao od latinskog *dis-*. Drugi¹²⁷ smatraju da je latinski prefiks *dis-* nastao od priloga *dis*, u značenju „*apart, asunder, in different directions, at intervals*“, i kao u primeru réči *dispel* (oterati u različitim smerovima) i *discursive* (promenljivog smera). Rekonstruisan je praindoevropski koren **dwis-* čije je značenje u vezi s engleskim pridevima *apart, asunder*. Prefiks je u srednjoengleskom bio aktivan i u obliku *dys-*, dok je u sadašnjem obliku utvrđen u XV veku, u značenju „odbiti, ne uraditi nešto“ (*refuse to, fail to, not...*)¹²⁸. Danas je neodvojiv i skoro neprepoznatljiv u mnogim pozajmeljenicama, kao što su *distance, dispute, disaster, disdain* i dr¹²⁹. Period njegove značajnije produktivnosti kreće od XVI veka, pretežno s rečima romanskog porekla, a nešto manje s rečima germanskog porekla (najvidljiviji je u *distrust, dislike, disbelieve, disown*)¹³⁰. Jedna od najranije zabeleženih izvedenica sa domaćom osnovom je *distrust* početkom XV veka.

U korpusu na kojem smo vršili ispitivanje prefiks *dis-* zabeležen je u 265 slučajeva, što čini 12% od ukupnog broja korpusnih jedinica.

2. Struktura i značenje

Strukturu prefiksa *dis-* objasnićemo kroz njegov oblik i varijacije u izgovoru, distribuciju, produktivnost, proizvedena značenja, njegovo nastupanje u paru sa prefiksom *em-/en-*, sinonimiju, akcenat i dr.

2.1. Oblik

Prefiks je ranije postojao i u alternativnom obliku *dys-*, a danas je ta forma rezervisana za nezavisni derivacioni element drugačijeg porekla i drugačijeg značenja. Današnja varijabilnost prefiksa *dis-* ogleda se, uglavnom, na akustičnom nivou. Ispred jednomorfemskih reči koje počinju zvučnim glasom, a u kojima je prefiks nosilac akcenta, dolazi do asimilacije bezvučnog *-s-* iz prefiksa sa inicijalnim glasom korena, pa dobijamo oblik /*diz-*/. Jednačenje po zvučnosti se u engleskom jeziku vrši isključivo na fonetskom nivou, nikada na ortografskom. Džons¹³¹ navodi samo tri takva slučaja – *disaster, disease, dissolve* i njihove derivate, mada se ovde vremenom izgubilo njihovo jasno negativno značenje (Zandvoort, 1975:249). U nekoliko slučajeva, pored uobičajnog izgovora sa /*dis-*/ postoje i alternativni sa /*diz-*/, kao u *disarm* (/dis'a:m/ i /di'za:m/), *dishonest* (/dis'ɔnist/ i /di'zɔnist/)¹³² i *disdain* (/dis'dein/ i /diz'dein/)¹³³.

¹²⁷ The Oxford Encyclopedic Dictionary

¹²⁸ Marchand, 1969, str. 159

¹²⁹ Dixon, 2014, str. 98

¹³⁰ ibid

¹³¹ Jespersen, 1933, str. 365

¹³² Zandvoort, 1975, str. 249

¹³³ Dixon, 2014, str. 98

Ispred reči koje počinju na *s-* elizija ovog istog glasa iz prefiksa vrlo je retka. U korpusu smo pronašli samo tri, *dispirit* (*dis-* + *spirit*), *displendour* (*dis-* + *splendour*) i *dishatter* (*dis-* + *shatter*). Mnogo su učestaliji oblici gde su oba sačuvana. U korpusu smo pronašli *disseat*, *dissecreat*, *disself*, *disspur*, *disstate*, *dissynagogue*.

Pronašli smo i jedan primer gde je glagol izveden od imenice zapisan u obliku polusloženice *dis-element*, što je ujedno i jedini slučaj beleženja izvedenice sa osnovom na *e-* u čitavom registru ORE.

2.2 Distribucija

Tabelom ćemo prikazati distribuciju prefiksa *dis-*, tj. vrste i smerove izvođenja u kojima prefiks učestvuje.

Tabela 21. Distribucija prefiksa *dis-*

imenica > glagol	252	95%	ukupno izvođenja u glagol 99%
pridev > glagol	10	4%	
pridev > imenica	2	0,7%	
imenica > pridev	1	0,3%	
ukupno	265	100%	

Uočljiva je dominacija prefiksa *dis-* u smislu izvođenja denominalnih glagola, najverovatnije po uzoru na slične oblike u francuskom i latinskom jeziku, a znatno je ređi u izvođenju deadjektivalnih glagola, bez obzira na poreklo osnove. Ostali slučajevi promene kategorije su marginalno zastupljeni.

2.2.1. Promena imenica u glagole

Iako je značenje ovog glagolskog prefiksa generalno privativno, mi smo značenja glagola izvedenih od imenica opisali na sledeće načine:

- značenje „strgnuti, osloboditi se/otarasiti se, oduzeti, lišiti se“ onoga što označava imenica je najprisutnije. Ostvareno je kod polovine glagola (50%) nastalih od imenica, kao u *disbark*, *disbrain*, *disland*, *dislicence*, *distitle*, *disvesture*, *disvoice*, *displume*, *dispirit* itd. Većina njih je i danas aktivno u optičaju, mada sa niskom frekventnošću. Većina glagola ima indeks frekvencije jedan ili dva (od osam). Svaki treći glagol izašao je iz svakodnevnog govora. Period najveće produktivnosti ovog tvorbenog obrasca bio je XVI i XVII vek. Kako u poslednjih vek i više, nemamo zabeležena izvođenja u ovom značenju, možemo sa sigurnošću reći da je tvorbeni potencijal prefiksa okončan.

- značenje „lišit nekoga osobine, položaja, titule, zvanja“ koje ima imenica, prisutno je u 21% glagola izvedenih od imenica. To su *disfen, dishero, dislady, disnun, dispark, dispower, dispriest, disproperty, disvirgin*, itd. Glagoli ovog tipa obilato su stvarani tokom XVII veka. Danas je izvođenje novih glagola u ovom obrascu blokirano jer novi nisu zabeleženi od XIX veka. Nešto više od polovine ih je i danas prisutno u jeziku sa vrlo niskom učestalaošću – ispod 0,01 ponavljanja u milion reči (1 ili 2/8), dok ostali više nisu.

- značenje „isključiti, izbaciti, oterati“ sa nekog mesta ili prostora je, kao i prethodno, zastupljeno u 21% izvođenja glagola od imenica. To su glagoli *disbar, discourt, disbench, disbound, disempire, dishome, dishorse, disoffice, disparadise, displace* i dr. Većinski su i danas prisutni u leksici, zastarela je trećina (35%) glagola u ovom značenju. Kao i u prethodnim značenjima, učestalost im je niska, manja od 0,01 ponavljanja. Na vrhu frekventnosti nalazi se samo *disbar* sa do jednim ponavljanjem u milion (4/8). Prefiks ni ovom značenju danas nije više produktivan.

- značenje „poništit, preokrenuti radnju ili njen efekat“ je među manje brojnim. Ostvareno je u 7% izvedenih glagola – *disbrother, disbuckle, disbutton, disfeature, disappear, disunite, disveil*, i dr. Kada se izvedenim glagolima poništava značenje osnovnog glagola, tj. kada se mu ne menja klasa, *dis-* je u ovom značenju veoma frekventan i produktivan. U izvođenju glagola od imenica aktuelnost mu je znatno umanjena. Danas je u upotrebi manje od polovine (40%) primera u ovom značenju, sa frekvencijom ispod 0,01 ponavljanja (1 ili 2/8). Jedini glagol koji je izrazito učestaliji je *disunite*¹³⁴ sa do jednim javljanjem u milion reči (4/8). Period pune tvorbene aktivnosti glagola u ovom značenju bio je srednjenglesko doba.

Analiza nam je ukazala na potencijal prefiksa *dis-* da učestvuje u formiranju glagola koji su od originalne imeničke osnove dobili glagolski međuoblik sa prefiksom *en-/em-*, na koji je potom dodat prefiks *dis-*. Iako se ovde radi o dvostrukoj prefiksaciji imenica pri izvođenju glagola, učestalost glagola nastalih u obrascu *dis- + en-/em- + imenica* je takva da je ORE uveo jedinstveni prefiks *disen-/disem-* koji nije prepoznat od strane drugih autora. Njegovo postojanje obrazlaže se činjenicom da oblici sa *disen-/disem-* postoje i u slučajevima kada ne postoje glagoli sa prefiksom *en-/em-*, kao *disemburden, disenhallow, disenravel* (kao opozicija glagolima *burden, hallow, ravel*). O glagolima nastalim dvostrukom prefiksacijom biće više reči u odeljku o prefiksu *en-/em-*.

2.2.2. Promena prideva u glagole

Deadjektivalnim glagolima iskazuje se značenje „poništit ili preinačiti kvalitet koji je iskazan pridevom“. Korpus nam je otkrio 10 glagola izvedenih od takvih prideva – *disable*,

¹³⁴ ORE: glagol *to disunite* nastao je prefiksacijom imenice *unite* n, zabeležen 1604. godine.

disfair, disfertile, disgallant, disgross, dishome, disnatural, disnoble, disopilate i dissecret. Danas se u govoru mogu čuti tek jedino *disable* i *dishome*.

2.2.3. Promena prideva u imenice

U korpusu smo otkrili samo dva slučaja promene klase prideva u imenicu. To su *Discalceate* i *disfavourite*. Prvi se, po engleskom pravopisu, piše velikim početnim slovom jer se odnosi na pripadnika jednog od strožih redova među katoličkim kaluđerima, koji služe bosonogi ili samo u sandalama. Naziv je nastao po uzoru na latinski pridev *discalceātus* – neobuven, bosonog. Drugi označava osobu koja nije omiljena, koja je bez naklonosti drugih.

2.2.4. Promena imenica u prideve

Promenu klase imenice u klasu prideva predstavlja samo pridev *discolour*. Označava osobinu nečega što je obojeno različitim bojama, šareno. ORE za ovaj pridev nudi sinonim *discolourous*. Nijedan od ova dva prideva ne treba mešati sa *discoloured* – changed in colour in a way that is less attractive.

2.3. Sinonimni oblici

Pregledajući korpus, uočili smo izvestan broj imenica koje, koristeći različite prefikse, stvaraju prelazne glagole vrlo sličnog značenja. Pomoću prefiksa *de-*, *dis-* i *un-* postiže se značenje „lišiti onoga što označava imenica“, a privativnost je jedno od bitnih zajedničkih značenja pomenutih prefiksa. U različitim vremenskim periodima u jeziku su se pojavljivali skoro sinonimni oblici sa istim osnovama, među kojima se razvio određeni rivalski odnos:

defrock (1581, 3/8)	disfrock (1837, 2/8)	unfrock (1644, 3/8)
demast (1666, /)	dismast (1747, 3/8)	unmast (1611, 2/8)
deplume (c1420, 2/8)	displume (1480, 2/8)	unplume (1587, 2/8)
dethrone (1609, 4/8)	distrhone (1591, 2/8)	unthrone (1611, 2/8) ¹³⁵

Oblici sa *de-* i *dis-* nastali su pod uticajem različitih prefiksa i osnova iz francuskog i latinskog jezika. U određenom periodu razvoja engleskog oba oblika su zaživela u jeziku, ali sa različitim stepenom upotrebljivosti. Danas se čini da su *de-* oblici češći od *dis-* oblika. Oblici sa *un-* su u najvećem broju slučajeva nastali u nešto kasnijem periodu u odnosu na *de-* i *dis-* oblike. Izuzetak su glagoli izvedeni od imenica koje su, kao i prefiks *un-*, germanskog porekla (ovde data *mast*) za razliku od ostalih koje su romanskog (Dixon, 2014:99).

¹³⁵ Podatak o godini prvog pojavljivanja u zapisima i frekventnosti preuzet sa ORE

2.4. Produktivnost

Iako se za broj izdvojenih jezičkih jedinica može reći da je relativno visok (265), prema podacima koje obezbeđuje ORE čak 105 (skoro 40%) ih nije više u svakodnevnoj upotrebi. Aktuelni oblici u proseku se javljaju do 0,01 puta u milion reči (2/8), koliko se smatra da je i učestalost skoro polovine reči u leksikonu engleskog jezika. Istaknuto visoku učestalost imaju reči *discourage* i *displace*, koje se javljaju od 10 do 100 puta u milion reči (6/8). Nešto su ređe reči *disable*, *disband*, *discard* i *dismantle* sa frekventnošću od jedan do deset puta u milion reči (5/8). Ostale su, kao što je gore navedeno, znatno ređe. Međutim, iako su izvedenice sa *dis-* prisutne i stabilne u savremenoj engleskoj leksici, prefiks više nije aktivan u stvaranju novih reči sa promenom leksičke kategorije i produktivnost mu je u opadanju. Među poslednje zabeleženim novim tvorenicama nema mlađih od XIX veka, kada je nastalo oko 17% danas živih reči. Periodom najveće produktivnosti ovog prefiksa pokazao se vremenski potez od druge polovine XVI i tokom čitavog XVII veka, kada je nastalo 70% danas aktuelnih izvedenica. Najstarije zabeležena su tri izolovana slučaja iz XIII veka *discomfit*, *dismember* i *disordain*, svi anglicizovane pozajmljenice iz francuskog.

2.5. Akcenat

Prefiks je uglavnom nenaglašen ako osnova ima akcenat na prvom slogu, kao u *disable* /dis'eibl/, *disband* /dis'band/, *disgorge* /dis'gɔ:dʒ/ i dr. Ponekad, i kada osnova ima inicijalni akcenat, prefiks dobija sekundarni akcenat, kao u *dischurch* /,dis'tʃɜ:tʃ/, što nije univerzalno.

Kada je prvi slog osnove nenaglašen, već je akcenat na drugom slogu, prefiks dobija sekundarni akcenat, kao u *disalarm* /,disə'la:m/ i *disbelieve* /,disbi'li:v/.

Interesantna osobenost prefiksa *dis-* je da kada se nalazi ispred osnova koje počinju glasom /k/ prefiks je nenaglašen, a glas /s/ iz prefiksa se sliva sa prvim slogom osnove i tako sliven dobija akcenat, kao u *discolour* /di'skʌlə/, *discommon* /di'skɒmən/, *discourage* /di'skʌrɪʒ/, *discourt* /di'skɔ:t/, *discrown* /di'skraʊn/ i dr.

3. Prevođenje

3.1. Promena imenica u glagole

Analizu prevodnih oblika glagola dobijenih promenom iz kategorije imenica izvršićemo prema istim semantičkim podgrupama kao u prethodnom poglavlju.

3.1.1. Za najtipičnije značenje ovog izvođenja „strgnuti, osloboditi se/otarasiti se, oduzeti, lišiti se“ pokazalo se da je veoma teško naći odgovarajuće jednočlane srpske ekvivalente koji bi mogli da iznesu zahtevani smisao. U natpolovičnoj većini to su glagolske konstrukcije sa imenicom u akuzativu, koje označavaju nasilno razdvajanje ili oduzimanje onoga

što pomenuta imenica označava – *oguliti* (koru – disbark), *pokidati* (cveće – disflower, lišće – disleaf, latice – dispetal, pupoljke – disbud), *oduzeti* (vlast – dispurple), *ukloniti* (osobinu – discharacter), *izgubiti* (licencu – dislicense), *zabraniti* (paradiranje – dispageant), *prognati* (iz raja – disheaven) i dr. U srpskim prevodnim oblicima imenica je predmet, tj. objekat radnje, dok je u engleskim izvorima ona koren glagola. Ostalo je prikazano u tabeli.

Tabela 22. Ekvivalenti prefiksa *dis-*, promena imenica u glagole

glagolske konstrukcije koje označavaju nasilno razdvajanje ili oduzimanje	53%
svući (odevni predmet)	29%
glagoli sa prefiksima	18%
ukupno	100%

Oko trećinu čine izrazi u vezi sa odevnim i drugim predmetima koji se nose na sebi, sa glagolom *svući* (...bademantil (disrobe), ...uniformu (disgown), ...oklop (dismail), ...mantil (dismantle), ...pantalone (distrouser), ...prsten (disring), ...čipku (dislace)). Najmanje je glagola sa prefiksima, sa faktitivnim¹³⁶ značenjem (*obezvučiti* (disvoice), *zaludeti* (disbrain)) i značenjem poništavanja radnje (*raspuderisati* (dispowder), *očerupati* (displume)).

3.1.2. Značenje lišavanja objekta osobine, položaja, titule, zvanja, drugo je najčešće značenje glagola sa prefiksom *dis-*. U srpskom jeziku ovo značenje se uglavnom postiže izrazima sa različitim perfektivnim glagolima, koji bi se mogli ujediniti u značenju okončavanja radnje (*ostati bez* (disanimal, disbloom, discoach, disgeneral, disprince), *oduzeti* (disarchbishop, disconventicle, discrest, dislady, displendour, dispoint, disreward, disceptre, diswhip), *završiti* (disminister), *otuđiti*, *prestati* (dis-Turk), *zatvoriti* (dismarket, disorchard, dispark, diswarren), *izgubiti* (disrump, dispast, dislawyer)), i imenice koja je predmet radnje. Nešto manje od polovine prevodnih oblika čine pravi ekvivalentni, glagolski oblici sa prefiksima *raz-* (*razbiskupiti* (disarchbishop), *raskaluđeriti* (disnun), *razvlastiti* (discrown, disempire, dispower, disceptre), *rašćiniti*, *raspopiti* (dispriest)) i *dis-* (*diskreditovati* (dishero), *disproprijatisati* (disproperty)), oba su u značenju privativnosti i poništavanja radnje.

Tabela 23. Ekvivalenti prefiksa *dis-*, promena imenica u glagole

glagolski izrazi u značenju okončavanja radnje	53%
glagoli sa prefiksom <i>raz-</i>	35%
glagoli sa prefiksom <i>dis-</i>	12%
ukupno	100%

¹³⁶ Faktitivno (učinsko, poticajno, kauzativno) značenje – izazivanje osobine u živom ili neživom objektu

3.1.3. Značenje isključivanja, izbacivanja sa nekog mesta ili prostora na srpski jezik najčešće se prenosi različitim glagolima ili glagolskim izrazima sa prefiksom *iz-*, u kojima prefiks ima prostorno značenje predloga *iz*. To su *iskoreniti*, *iščupati* (disroot), *izvaditi* (disgarbage, disgarboil), *izbaciti* (...iz advokatske komore (disbar), ...iz gnezda (disnest), ...iz suda (discourt), ...iz grudi (dischest)). Slede glagoli sa prefiksom *raz-* u kojima prefiks ima značenje promene kompaktnosti (*raštimovati* – distune), poništavanja (*rasteretiti* – disburden) i nasilnog rasturanja skupa (*razmestiti*, *raseliti* - displace). Ostalo (*napustiti zamak* (discastle), *olakšati* (disbosom), *ukinuti povlastice* (diselder)) je bilo nedovoljno za formiranje grupa.

Tabela 24. Ekvivalenti prefiksa *dis-*, promena imenica u glagole

glagoli i glagolski izrazi sa prefiksom <i>iz-</i>	50%
glagoli sa prefiksom <i>raz-</i>	29%
ostalo	21%
ukupno	100%

3.1.4. Dobar deo, inače malobrojnih engleskih glagola u značenju „poništiti, preokrenuti radnju ili njen efekat“ je zastareo. Za tri aktuelna glagola *disbutton* (otkopčati dugme), *disfeature* (izobličiti, naružiti) i *disunite* (razjediniti) nije bilo dovoljano podataka za analizu, osim činjenice da ih objedinjuje značenje poništavanja postojećeg stanja.

3.2. Promena prideva u glagole

Od deadjektivalnih glagola kojima se iskazuje značenje „poništiti ili preinačiti kvalitet koji je iskazan pridevom“ u govoru mogu se čuti tek jedino *disable* (onesposobiti) i *dishome*¹³⁷ (isterati iz kuće).

3.3. Promena prideva u imenice

U korpusu smo pronašli dve imenice nastale promenom iz klase prideva. Imenica *Discalceate* (kaluđer karmelićanin) označava pripadnika *Reda braće blažene djevice Marije od Karmela* pri rimokatoličkoj crkvi, koji služe bosonogi ili samo u sandalama. Imenica *disfavourite* označava neomiljenu osobu, osobu bez naklonosti drugih.

3.4. Promena imenica u prideve

Promenu klase imenice u klasu prideva zabeležili smo samo u jednom primeru, *discolor* – šaren, obojen kontrastnim bojama.

¹³⁷ OED: dishome, v < dis- + home, adj.

4. Zaključak

U ovom delu ćemo tabelarno predstaviti najtipičnije osobine prefiksa do kojih smo došli u pređašnjoj analizi.

Tabela 25. Zaključak

poreklo	produktivnost	smer promene	značenje	primer
latinsko	neproduktivan	im. > gl.	strgnuti, osloboditi se/otarasiti se, oduzeti, lišiti	disbark, disland, dislicence

Prefiks *en-*

1. Poreklo

Prefiks *en-* /ɛn, in/ i njegov predlabijalni alomorf *em-* /ɛm, im/ dospeo je u srednjoengleski preko francuskog, od latinskog prefiksa *in-* (*im-*). U srednjoengleskom (kao i u starofrancuskom i anglo-normanskom) prefiks je često prelazio u *am-* (*an-*) (*ambush, anoint, annoy, anhouse*). U engleskom je bio produktivan samo u obliku *en-* (*in-*) i *em-* (*im-*)¹³⁸. Od XIV veka prefiks *en-* (*em-*) je često bio zamenjivan prefiksom *in-* (*im-*) i obrnuto, bez obzira na poreklo reči. Veruje se da je gotovo svaka reč koja se duže zadržala u engleskom, a bila izvedena pomoću *en-*, u jednom periodu bila pisana i sa *in-*. Zato često nije moguće ustanoviti da li se u određenim rečima engleske tvorbe radi o izvođenju po uzoru na latinski, odnosno francuski, ili je u pitanju prefiks domaćeg porekla. U zapisima iz XVII veka prioritetan je bio *in-* (*im-*), dok su kasnija reizdanja favorizovala *en-* (*em-*). Izdanje s kraja XIX veka, *English Spellings and Spelling Rules* (Stormonth, 1876), u podnaslovu govori o potrebi da se sistematizuju glavne razlike u engleskoj ortografiji, a tačnijim i češćim smatraju se oblici sa *en-*. Navodi se da su mnogi priznati pisci tog vremena koristili niz reči u neutvrđenom, duplom zapisu¹³⁹. Čak je i danas moguće naići na *enclose/ inclose, encage/ incage, encrust/ incrust, engulf/ ingulf, enhearse/ inhearse, enheaven/ inheaven, entrust/ intrust, enwall/ inwall, embed/ imbed, embath/ imbath, emblossom/ inblossom, embody/ imbody, embosom/ inbosom, embound/ imbound, embower/ inbower*, koje ORE beleži kao apsolutne sinonime, mada su oblici sa *in-/im-* znatno ređi¹⁴⁰. Međutim, zbog ekonomičnosti u jeziku, prisutnost oba oblika nije univerzalna. Na

¹³⁸ Jespersen, 1933, str. 499

¹³⁹ embed, embezzle, enbitter, embosom, embure, encage, encase, enclose, encase, encrust, encircle, encumber, endear, endorse, endue, enfranchise, engender, emgraft, engrane, engrave, engulf, empale, empanel,

empoverish, enquire, empurple, ensue, ensure, entire, entitle, entomb, entrench, entrust, entwine, enure, enwrap

¹⁴⁰ www.oed.com

aktivnost oba prefiksa danas nailazimo i iz drugih razloga. Postoje slučajevi kada glagol ima varijantu sa *e-* a imenica sa *i-* (*encrust* i *incrustation*, *endorse* i *indorsation*, *enjoin* i *injunction*) ali i slučajevi kada je razlika posedica stilsko-semantičkih (*endorse* (komercijalno, opšte) i *indorse* (pravno, formalno), *ensure* (opšte) i *insure* (finansijski), *enure* (pravno) i *inure* (opšte))¹⁴¹ ili geografskih razloga (*enquire* (više Br.E) i *inquire* (više Am.E))¹⁴².

Iako je s početka, od srednjoengleskog, prefiks dodavan rečima uglavnom francuskog porekla, kasnije se, u vreme srednjoengleskog, osamostalio i počeo dodavati i rečima domaćeg porekla – *enlarge*, *entomb*, *enchain*.

U oglednom korpusu prefiks *en-* zabeležen je u 448 slučaja, što čini 20% od ukupnog broja korpusnih jedinica.

2. Struktura i značenje

Strukturu prefiksa *en-* posmatramo kroz njegov oblik, alomorfnost, distribuciju i akcent. Uz to ćemo sagledati i značenja koja navedene kombinacije proizvode, u zavisnosti od klase reči sa kojom prefiks deluje.

2.1. Oblik

Prefiks *en-* javlja se i u alomorfnom obliku *em-*. On se javlja ispred reči koje počinju dvousnenim glasovima *b*, *p* i ređe *m* (*embalm*, *empower*, *emmarvel*). Alomorf *em-* je, očekivano, znatno ređi. Prisutan je u oko 17% korpusnih jedinica, većinom koje počinju na *b* i *p*, i samo jedan primer koji počinje na *m*. U korpusu smo pronašli glagol *enmesh*, koji ORE dozvoljava i u asimilovanom i u neasimilovanom obliku – *enmesh* i *emmesh*. U slučajevima kada osnova reči počinje suglasnicima *n* ili *m* ne dolazi do sažimanja istih grafema iz prefiksa već ostaju udvojene, kao u *ennoble*, *ennew*, i već pomenutom *emmarvel*.

2.2. Distribucija

Gramatike opisuju prefiks *en-* kao glagolski prefiks kojim se od imenica i prideva izvode glagoli, što je u skladu sa našim nalazima. Njegova uloga u izvođenju glagola od glagolskih osnova je samo intenzivirajuća. Tabelom ćemo prikazati naše nalaze:

¹⁴¹ Jespersen, 1933, str. 499

¹⁴² Dixon, 2014, str. 188

Tabela 26. Distribucija prefiksa *en-*

imenica > glagol	373	83%	ukupno izvođenja u glagol 99%
pridev > glagol	73	16%	
imenica > pridev	2	0,5%	
ukupno	448	99,5%	

Opis promena klasa reči pomoću prefiksa *en-* i tim putem proizvedenih značenja počecemo promenom imenica u glagole

2.2.1. Promena imenica u glagole

Glagolska derivacija iz imenica pomoću prefiksa *en-* je formula prilagođena engleskom jeziku, prihvaćena iz francuskog, još u srednjengleskom periodu. Prilikom dodavanja prefiksa na imenicu i njene promene u glagol formira se nekoliko različitih značenja. Mi smo ih grupisali na sledeći način:

- značenje „staviti, priložiti, ubaciti (nešto) u X“, gde je X imenica koja se može smatrati sadržaoem. Ovo je, ujedno, i značenje koje se najčešće ostvaruje pomoću prefiksa *en-*, prisutno u 55% primera ovog izvođenja. Takvi su glagoli *encage, encamp, encenter, enchest, encusion, endanger, endungeon, enfetter, enframe, engarrison, enshell, enthrone, entrench* i dr. Većina ovih glagola je i danas aktivno u upotrebi, sa procenjenom frekventnošću od 0,01 do 0,1 ponavljanja u milion reči (3/8). Izuzetnom frekventnošću (6/8), od 10 do 100 ponavljanja u milion reči, odlikuju se glagoli *enact* i *encompass*. Trećina izdvojenog korpusnog fonda za prefiks *en-* (33%) danas se smatra arhaičnom.

- značenje „opremiti/opskrbiti nečime“ ostvareno je u četvrtini korpusnih primera (26%). Takvi su glagoli *encharm, encolour, encrown, encrust, endew, enflower, enforce, engarland, engem, englass, enjewel*. Veliki broj ovde posmatranih glagola danas se više ne koristi (49%). Druga polovina, koja je u opticaju, ima prosečnu frekventnost kao i glagoli iz gornje grupe – 0,01 do 0,1 u milion reči (3/8). Najčešći je glagol *enforce*, koji sa javlja od 10 do 100 puta u milion reči (6/8).

Ova dve nijanse značenja često nije bilo moguće jasno odvojiti, mada je prva dominantnija. Iako su se ovakve izvedenice počele javljati još krajem XIV veka (*encurtain, endamage, endark*, najstarija *enreason* iz XIII v), periodom njihove pune produktivnosti pokazao se XVI vek. Zabeležena su i kasnija izvođenja – *encash, enjewel, enstool, entable, entrain* iz XIX i *encode, enhat, enqueue, envision* iz XX veka. Ovo su, ujedno, i jedina značenja ovog smera izvođenja u kojima se zadržao određen stepen produktivnosti (Bauer, 1983:217).

Uočili smo da izvestan broja izvedenica sa *en-* stoji u opoziciju u izvedenicama sa *de-*. Takvi su parovi *entangle–detangle*, *enthronedethrone* (postoji i *disenthroned*), *entomb–detomb* (postoji i *disentomb*), *entrain–detrain*, *embus–debus*. O značenju prefiksa *de-* „ukloniti“, „napustiti, izaći“ govorili smo u istoimenom poglavlju.

- značenje „dovesti u određeno stanje, pretvoriti u nešto“ prisutno je u 19% izdvojenih glagola. To su prelazni glagoli *encaptive*¹⁴³, *encourage*, *encurl*, *enfamine*, *englobe*, *enflesh*, *empower*, *enrage*, *enslave*, *enthrall* i dr. I ovde je skoro polovina glagola (47%) zastarela, a druga polovina ima učestalost oko 0,1 jedinica u milion ili više (aritmetički smo došli do vrednosti 3,6 od 8). Najaktivniji glagol u ovom značenju je *encourage*, koji se javlja od 10 do 100 puta u milion reči (6/8). Produktivnost prefiksa u ovom značenju više nije prisutna (Bauer, 1983:217).

2.2.2. Promena prideva u glagole

Značenje koje se postiže dodavanjem prefiksa *en-* na pridev i njegovim izvođenjem u glagol vrlo je slično poslednjem značenju u prethodnom poglavlju. Opisali smo ga „dovesti u stanje opisano pridevom, dati naznačen kvalitet“. U korpusu smo otkrili 73 takva primera, nešto više od 16% ukupnog izvođenja pomoću *en-*. To su prelazni glagoli *enable*, *engross*, *ennoble*, *enfeeble*, *ensmall*, *embitter*, *embrave*, *embright*, *embrown*, *empurple*, dvorodni *enlarge* i drugi. Izvođenje prideva u glagole prisutno je u engleskom još od XIV veka, sa rečima francuskog porekla ili usvajanjem gotovih francuskih izvedenica. Pomenuti obrazac je povremeno bio primenjivan i na germanske osnove, pa tako, iz istog perioda imamo *engolden*, *endark*, *endull*, *enfath*. Ipak, vreme njegove najviše produktivnosti je bio XVI i XVII vek. Danas izvođenje ove vrste skoro da ne postoji. ORE je u XX veku zabeležio samo jedan glagol *embrittle*. Određene glagole iz ove grupe odlikuje vrlo visoka učestalost u jeziku – *enable*, *enlarge*, *entail* od 10 do 100 u milion (6/8) i *endear*, *engross*, *enrich* od jedan do deset u milion (5/8). No, i pored toga, većina glagola iz ove grupe (54%) danas pripada arhaičnom fondu.

U određenom periodu u prošlosti ista pridevska osnova učestvovala je u izvođenju glagola i putem i prefiksacije (*en-*) i putem sufiksacije (*-en*), tj. istim fonološkim elementima sa vrlo sličnim značenjem. I jedan i drugi derivacioni element bili su u zamahu produktivnosti u isto vreme – kasni srednjoengleski i rani savremeni period. Glagoli su izvođeni od prideva ili putem romanskog prefiksa *en-* ili germanskog sufiksa *-en*. Vremenom se samo jedan od izvedenih glagola održao, a drugi je izašao iz jezika. U paru *enrich–richen* održao se prefiksirani *enrich*, u parovima *endark–darken* i *enlight–lighten* održali su se sufiksirani *darken* i *lighten*.

Pomenućemo još jednu podgrupu ovom izvođenju – manju grupu glagola nastalu tzv. dvostrukim izvođenjem od prideva. U korpusu smo imali *en.dark.en*, *en.hard.en*, *em.black.en*,

¹⁴³ *encaptive* je danas zastareo, zamenili su ga je savremeniji glagoli *encaptivate* i *captivate*

em.bold.en, em.bright.en, en.gladd.en, en.wid.en. Autori¹⁴⁴ se slažu da je ovde reč o izvođenju glagola od prideva pomoću sufiksa *-en* i potom isticanju značenja novodobijenog glagola prefiksom *en-*, što je jedna od marginalnih osobina ovog prefiksa. No, pošto je ovde po sredi izvođenje novih glagola iz postojećih, bez promene leksičke kategorije, ovom pojavom se nećemo dalje baviti.

Skrenućemo ćemo pažnju i na određeni broj glagola izvedenih od imenica, odnosno prideva, putem prefiksa *en-*. Njihove opozicije dobijene su prefiksacijom sa *dis-*, tj. nastale su dvostrukom prefiksacijom imenica. Prvi tvorbeni nivo je izvođenje glagola dodavanjem prefiksa *en-/em-* na imenicu (*em.body, em.bowel, en.cage, en.camp, en.charm, en.courage, en.franchise, em.power, en.tomb*), ređe na pridev (*en.able, en.noble*). Tako dobijenim glagola prefiksom *dis-* može se revidirati značenje u smislu „odvojiti, ukloniti, razdvojiti, osloboditi od“, kao u primerima:

dis+em.body – separate from its form,

dis+en.noble – deprive of nobility,

dis+em.power – deprive of power,

dis+en.throne – remove from power,

dis+en.tomb – take out from the tomb itd.

Neki od ovih glagola imaju semantičke alternative nastale direktnim dodavanjem prefiksa *dis-* na imenicu,. Tako imamo parove *disem.body–dis.body, disen.tomb–dis.tomb, disem.bowel–dis.bowel, disen.franchise–dis.franchise*. Rečnici ih često navode kao sinonime i jedan objašnjavaju drugim. Detaljnija analiza daje izvesno tumačenje ova dva oblika. Svi oblici sa *-en-* mlađi su od oblika bez njega, većinom i više od dva veka. U nekim parovima jedan od oblika je zastareo i više nije u upotrebi, i to češće oblici bez *-en-* (*dis.bowel, disen.cage, disen.camp, disen.courage, dis.chain, dis.charm, dis.noble, dis.power, dis.title, dis.tomb*). U nekim parovima, iako su oba oblika aktuelna, oblici sa *-en-* frekventniji su od onih bez *-en-* (*disem.body, dis.able, disen.franchise*).

Glagol *dis+en.throne* ima semantički par u glagolu *de+throne*, koji nije nastao sledeći pomenuti obrazac, već dodavanjem drugog privativnog prefiksa *de-* na imenicu.

¹⁴⁴Lawrence (1989), Trias (2007), Nagano (2012, 2013)

2.2.3. Promena imenica u prideve

Iz korpusa smo izdvojili dva primer promene imenica u prideve. To su pridevi *enclaf*¹⁴⁵ (of a cow, that is in calf) i *enshield*¹⁴⁶ (shielded, concealed) iz XVI, odnosno XVII veka. Oba prideva su preuzeta iz literature i nisu zaživela u leksici.

2.3. Akcenat

Prefiks *en-*, kao derivacijski formativ, nije nenaglašen.

3. Prevođenje

Prefiks *en-* sa alomorfom *em-* punu upotrebnu vrednost postiže u tvorbi glagola, dominantno iz imenica, ređe iz prideva. U okviru denominalne glagolske tvorbe, analizu prevodnih oblika izvršićemo prema njihovim smisaonim podgrupama.

3.1. Promena imenica u glagole

3.1.1. Pri promeni imenica u prideve najčešće se obrazuje značenje „staviti, priložiti, ubaciti (nešto) u X“, gde je X imenica koja se može smatrati sadržaoem. Za dve trećine izdvojenih korpusnih jedinica koje su aktivne u jeziku, kao prevodni ekvivalenti pokazali su se glagoli sa prefiksima *o-*, *za-*, *s-* i *u-*, u sledećm obimu:

Tabela 27. Ekvivalenti prefiksa *en-*, promena imenica u glagole

glagoli sa prefiksima <i>o-</i>	24%
glagoli sa prefiksima <i>za-</i>	20%
glagoli sa prefiksima <i>s-</i>	19%
glagoli sa prefiksima <i>u-</i>	15%
ostalo	21%
ukupno	99%

Najviše je glagola sa prefiksom *o-*. Pretežno označavaju radnju koja deluje na objekat sa svih strana (*okovati* (enchain), *ogrnuti* (enshawl), *odenuti* (engarment), *okružiti* (enzone), *obuhvatiti* (encompass)) ili ga potpuno obuhvata (*opčiniti* (englamour)). Sledeće je značenje pridavanja objektu osobine iz pridevske osnove (*ogladneti* (enhunger)) ili njegovo „snabdevanje“ onim što označava imenica (*objaviti*, *oglasiti* (enmagazine), *ozakoniti* (enact)).

¹⁴⁵ J. Raine, Wills & Inventories Archdeaconry Richmond

¹⁴⁶ Shakespeare, Measure for Measure

Sa prefikom *za-* glagoli dobijaju značenje obuhvatanja, ograđivanja, zatvaranja¹⁴⁷ (*zaviti* (engarment), *zagradi* (encrochet), *začauriti* (encist), *zatvoriti*, *zarobiti* (encage), *zaštititi* (enshell)).

Glagoli sa prefiksom *s-* označavaju ili perfektivnost (*sakriti* (enshell), *sahraniti* (entomb)) ili sabijanje u zatvorenu celinu¹⁴⁸ (*sklupčati*, *ščućiriti* (encup)).

Glagolima sa prefiksom *u-* značenje je prostorno, u vezi sa današnjim predlogom *u* (*ulogorovati* (encamp), *utamničiti* (endungeon), *ustoličiti* (enthroned), *učauriti* (encell)). Manjem broju samo označava završenu radnju¹⁴⁹ (*ugroziti* (endanger), *uramiti* (enframe)).

3.1.2. Glagoli u značenju „opremiti/opskrbiti nečime“ u srpskom jeziku imaju vrlo razgranatu ekvivalenciju, kao što se vidi u tabeli.

Tabela 28. Ekvivalenti prefiksa *en-*, promena imenica u glagole

glagoli sa prefiksom <i>o-</i>	38%
glagoli sa prefiksom <i>u-</i>	19%
glagoli sa prefiksom <i>na-</i>	9%
glagoli sa prefiksom <i>za-</i>	6%
glagoli sa prefiksom <i>pre-</i>	4%
ostalo	23%
ukupno	99%

Prefiks *o-* sa glagolima označava prenošenje na objekat osobine imenice iz osnove (*opčiniti* (encharm), *ocvetati* (enflower), *ovenčati* (engarland, encoronet), *otrovati* (empoison)) ili kvaliteta prideva iz osnove (*ojačati*, *osnažiti* (enforce)) ili potpuno obuhvatanje objekta (*obojiti* (encolour), *okititi* (engem, enjewel), *obrasti* (enmoss)).

Glagoli sa prefiksom *u-* imaju direktno (*ubaciti* (embag), *ući* (embirch), *utlotvoriti*¹⁵⁰ (embody)) ili indirektno prostorno značenje (*ukrasiti* (encolumn, enfigure, enleaf)), u vezi sa značenjem današnjeg predloga *u*.

U primerima *nalickati* (emplume), *naoružati* (empanoply), *namirisati* (enamber), *nasloviti* (entitle) prefiks *na-* vrši samo funkciju perfektivizacije.

¹⁴⁷ Klajn, 2002, str. 252

¹⁴⁸ Klajn, 2002, str. 281

¹⁴⁹ Klajn, 2002, str. 284

¹⁵⁰ *Utlotvoriti* – složeni glagol sa prefiksom, imeničkom i glagolskom osnovom

Za-, jedan od semantički najneodređenijih prefiksa, pored isključivo pefektivizujuće funkcije (*zapisati* (emparchament)), može imati oznaku početka radnje¹⁵¹ – ingresivno značenje (*zamirisati* (enamber)) i značenje zalaženja u neželjenom pravcu (*zaglibiti* (embog)).

Veliki broj glagola, oko jedne četvrtine (*staviti* (endiadem), *šarmirati* (encharm), *krunisati* (encrown), *naterati* (enforce), *trasirati* (enrut), *bujati* (enverdure), *pošumiti* (enwood), *procvetati* (emblossom), *balsamovati* (embalm) i dr), nije se dao organizovati po morfološkim principima.

3.1.3. U prevođenju glagola u značenju „dovesti u određeno stanje, pretvoriti u nešto“ imamo bogatu ekvivalenciju.

Tabela 29. Ekvivalenti prefiksa *en-*, promena imenica u glagole

glagoli sa prefiksom <i>o-</i>	42%
glagoli sa prefiksom <i>u-</i>	13%
glagoli sa prefiksom <i>po-</i>	11%
glagoli sa prefiksom <i>za-</i>	9%
glagoli sa prefiksom <i>raz-</i>	5%
glagoli sa prefiksom <i>iz-</i>	5%
glagoli sa prefiksom <i>s-</i>	5%
glagolski izrazi sa <i>napraviti</i>	10%
ukupno	100%

Prefiks *o-* sa glagolima u ovom značenju (*ohrabriti* (encourage), *ojačati* (empower), *osposobiti* (enapt), *osloboditi* (enfreedom), *oneraspoložiti* (engloom), *oživeti* (enlife), *omasoviti* (enamss), *osladeti* (ensuck), *ogladneti* (enhunger)) ima ulogu pridavanja objektu osobine prideva od kojih su izvedeni. Takođe, prefiksiranim glagolima postiže se značenje potpunog obuhvatanja (*oduševiti* (entrance), *očarati*, *općiniti* (enthrall)) i prenošenja kvaliteta imenice na objekat (*obožavati* (engod)).

Značenja glagola sa prefiksom *u-* često su prostorna, jednaka značenju današnjeg predloga *u* (*uviti* (encurl, enroll), *učauriti* (englobe)) ili označavaju samo završetak radnje (*unajmiti* (enserf), *ukoriti* (entrough)).

Prefiksom *raz-* glagoli dobijaju ingresivno i faktitivno značenje, tj. dovođenje objekta (ljudskog bića) u neko (najčešće negativno) raspoloženje (*razbesneti* (enrage)).

Prefiks *po-* je sa glagolima vrlo plodan u stvaranju raznovrsnih značenja. Među našim korpusnim primerima imali smo ingresivno značenje – početak radnje (*postati*¹⁵² (enwaiter)),

¹⁵¹ Klajn, 2002, str. 253

faktivno (*pobesneti* (endragon)), značenje pretvaranja u kvalitet opisan imenicom u osnovi (*porobiti* (enslave)) i perfektivizirajuće značenje (*pojesti*¹⁵³ (encanibal)).

Glagoli sa prefiksom *za-* (*zaseniti* (enarbour), *zarobiti* (zarobiti)) imaju značenje obuhvatanja, postavljana štita oko nekog objekta.

Sativno značenje, gde se radnja vrši u potpunosti, do kraja, iskazano je glagolima sa prefiksom *iz-* (*iscrpiti* (embeggar), *istumbati* (entempest)).

Glagoli sa prefiksom *s-* imaju uobičajno socijativno značenje (*sviti* (enscroll)) ili prefiks služi samo kao znak perfektivizacije (*smračiti* (engloom)).

Glagolski izrazi sa glagolom *napraviti* (...*loptastim* (englobe), ...*hlad* (enarbour), ...*poznatim* (enfamous), ...*vinograd* (envineyard)), iako formom nisu, smislom jesu usklađeni sa značenjem grupe izvornih glagola.

3.2. Promena prideva u glagole

Glagoli izvedeni od pridevske osnove gde se objekat dovodi u stanje opisano pridevom, imaju značenje vrlo slično prethodno opisanim glagolima izvedenim od imeničke osnove, gde se objektu predaje kvalitet imenice. Imaju sledeće ekvivalente

Tabela 30. Ekvivalenti prefiksa *en-*, promena prideva u glagol

glagoli sa prefiksom <i>o-</i>	33%
glagoli sa prefiksom <i>po-</i>	19%
glagoli sa prefiksom <i>za-</i>	19%
glagoli sa prefiksom <i>u-</i>	14%
ostalo	14%
ukupno	99%

Prefiks *o-* u glagolima označava pridavanje objektu osobine prideva (*omiliti* (endear), *ozeleneti* (engreen), *ohrabriti* (encourage), *omasoviti* (engross), *osloboditi* (enfree), *oplementiti* (ennoble)), osobine imenice (*omogućiti* (enable)) ili potpun obuhvat (*ovladati* (engross)).

Glagoli sa prefiksom *po-* po značenju su faktivni (*pojednostaviti* (encommon), *povećati* (enlarge)) ili označavaju prevlačenje objekta metalom (*pozlatiti* (engolden)). Mogi imati i značenje čiste perfektivizacije (*pozdraviti* (englad)).

¹⁵² Neophodna je dopuna glagolu u nominativu – postati konobar

¹⁵³ Neophodna je dopuna u obliku poredbene konstrukcije – pojesti kao kanibal

Prefiks *za-* glagolima daje ili faktitivno, izazivanje osobine u živom ili neživom objektu (*zarumeneti* (empurple), *zatamneti* (embrown), *zagorčati* (embitter)) ili značenje potpunog obuhvatanja (*zaokupiti* (engross)).

Prefiks *u-* glagolima daje faktitivno značenje, pridavanje objektu osobine prideva (*uopštiti* (encommon), *umanjiti* (ensmall)) ili označava zavrešenu radnju (*učiniti poznatim* (enfamous)).

Mali broj pojedinačno zastupljenih glagola (*rasterati* (enfree), *tretirati svetim* (ensaint, enseraph), *smanjiti* (ensmall)), nije bio dovoljan za formiranje grupa.

4. Zaključak

U ovom delu ćemo tabelarno predstaviti najtipičnije osobine prefiksa do kojih smo došli u pređašnjoj analizi.

Tabela 31. Zaključak

poreklo	produktivnost	smer promene	značenje	primer
latinsko	niska	im. > gl.	staviti, priložiti, ubaciti (nešto) u X	encage, encamp, endanger
	neproduktivan	prid. > gl.	dovesti u stanje opisano pridevom	enable, ennoble, enlarge

Prefiks *for-*

1. Poreklo

Glagolski prefiks *for-* /fə-, fo-, fɔ-/ nastao je od neneglašenog staroengleskog *for-*, *fær-*. Prefiks je prvobitno imao i svoju naglašenu varijantu *fra-*, koja i danas postoji u gotskom. Originalno značenje prefiksa bilo je „napred, unapred, prednji“ i bio je vrlo derivacijski aktivan. Korišćen je za izvođenje glagola, počev od staroengleskog pa sve do početka savremenog perioda, da bi potom potpuno zastareo. Smatra se da su, nakon normanskog osvajanja i uticaja koji je francuski proširio, mnogi staroengleski prefiksi izgubili na snazi ili su nestali, što je bio slučaj sa prefiksom *for-* u srednjengleskom periodu. Pretpostavlja se, delom i zbog razvoja homofonog oblika *fore-*.

Danas je *for-* u tesnoj vezi sa savremenim nemačkim i holandskim prefiksom *ver-*, švedskim *för-*, danskim *for-*. Glagoli nastali pomoću ovog prefiksa često značenjem odgovaraju grčkim glagolima izvedenim pomoću prefiksa *περι-*, *προ-*, *παρα-* i latinskim pomoću *per-* i *pro-*.

U korpusu na kojem smo vršili ispitivanje prefiks *for-* zabeležen je u 32 slučaja, što čini 1,4% ukupnog broja korpusnih jedinica.

2. Struktura i značenje

Strukturu prefiksa *for-* posmatramo kroz distribuciju, značenja koju date kombinacije proizvode i kroz njegov akcenat.

2.1. Distribucija

U korpusu smo otkrili tek 32 primera izvođenja pomoću prefiksa *for-*, i to pretežno od imenica s ciljem stvaranja glagola. Tabelem ćemo prikazati ostala izvođenja.

Tabela 32. Distribucija prefiksa *for-*

imenica > glagol	23	72%	ukupno izvođenja u glagol 94%
pridev > glagol	7	22%	
imenica > pridev	1	3%	
imenica > prilog	1	3%	
ukupno	32	100%	

2.1.1. Promena imenica u glagole

Glagoli nastali od imenica dodavanjem prefiksa *for-* označavaju dostizanje nekog kvaliteta i spadaju u grupa glagola faktivnog značenja. Iako korpus nije ponudio značajan broj glagola, u svakodnevnoj upotrebi je još manje, tek pet – *forgather*, *forgo*, *forspeak*, *foresake*, *forewander*. Najveći deo danas je zastareo – *forbliss*, *forlenght*, *formeagre*, *forbleed*, *forbruise*, *forburst*, *forbuy*, *forcast*, *forclutch*, *forlose*, *forseek*, *forsmite*, *forspill*, *forsweal*, *forwalk*, *forweep*, *forwhore* i *foryellow*.

2.1.2. Promena prideva u glagole

Glagolima nastalim od prideva označava se pridavanje nekome/nečemu osobine iskazane tim pridevom. U korpusu je otkriveno tek sedam takvih glagola. To su *forhard*, *forlong*, *forold*, *forpass*, *forslow*, *forswift* i *foryellow*. Danas je u upotrebi, još od IX veka, ostao samo *forslow*, sa učestalošću manjom od 0,01 u milion reči (2/8).

2.1.3. Promena imenica u prideve

U korpusu smo pronašli jedan primer promene kategorije imenica u prideve. To je pridev *forcouth* (preverse, infamous, wothless, vile), danas arhaičan.

2.1.4. Promena imenica u priloge

U korpusu smo pronašli jedan denominalni prilog – *forsooth* (in truth, truly). Prilog, iako jedini u svojoj kategoriji, u jeziku je prisutan od 0,1 do 1 put u milion reči (4/8), takođe od IX veka.

3. Prevođenje

3.1. Promena imenica u glagole

Glagola nastalih na ovaj način nije bilo mnogo, a još manje ih je aktivno u jeziku. Njihove prevodne oblike gruposali smo na sledeći način:

Tabela 33. Ekvivalenti prefiksa *for-*, promena imenice u glagol

glagoli sa prefiksom <i>od-</i>	44%
značenje odvajanja	33%
glagoli sa prefiksom <i>o-</i>	22%
ukupno	99%

Prefiks *od-* sa glagolima označava ablativnost, odvajanje (*otići*, *odreći* (forgo), *odlutati* (forwander), *odustati* (forsake)). Istog značenja su i glagoli *uzdržati se* (forego) i *napustiti* (forsake), iako su morfološki različiti.

Glagoli sa prefiksom *o-* (*ogovarati* (forspeak), *okupiti* (forgather)) znače potpuno obuhvatanje objekta.

3.2. Promena prideva u glagole

Od malobrojnih glagola pridevske osnove danas se, i to retko, koristi samo *forslow* (okasniti, odložiti).

3.3. Promena imenica u prideve

Denominalni pridev *forcouth* danas se ne koristi u jeziku, te ga nismo obrađivali.

3.4. Promena imenica u priloge

Denominalni prilog *forsooth* (zaista, stvarno) jedini je u ovom smeru izvođenja, mada mu je upotrebljivost očuvana.

4. Zaključak

U ovom delu ćemo tabelarno predstaviti najtipičnije osobine prefiksa do kojih smo došli u pređašnjoj analizi.

Tabela 34. Zaključak

poreklo	produktivnost	smer promene	značenje	primer
st.eng.	neproduktivan	im. > gl.	dostići određeni kvalitet	forgo, forsake forwander

Prefiks *in-*

1. Poreklo

Poreklo prefiksa *in-* /in/ je latinsko. U latinskom jeziku postoji u istovetnom obliku i označava negiranje. Srodan je grčkom *áv-* i staroengleskom *un-* s kojima ima isti praindoevropski koren, rekonstruisan u obliku **n-*. U upotrebi je uz reči s korenom latinskog ili francuskog porekla, koje su pretežno višesložne i koje su u engleski mahom dospele početkom XIV veka, u vreme dominacije latinskog. Koristi se, mada ređe, i uz korene domaćeg porekla.

U korpusu na kojem smo vršili ispitivanje prefiks *in-* zabeležen je u 194 slučajeva, što čini 9% ukupnog broja korpusnih jedinica.

2. Struktura i značenje

Strukturu prefiksa *in-* posmatramo kroz njegovu distribuciju, homonimiju, alomorfnost, značenje, akcenat i produktivnost.

2.1. Distribucija

ORE smatra da je prefiks *in-* primarno glagolsko-pridevski prefiks i prefiks njihovih izvedenica, dok se sa drugim vrstama reči vrlo retko javlja¹⁵⁴, što je u skladu sa nalazima našeg

¹⁵⁴ Marchand, 1969, str, 169

korpusa. Kombinacije u kojima je prefiks učestvovao sa funkcijom promene klase reči, daćemo u tabeli:

Tabela 35. Distribucija prefiksa *in-*

imenica > glagol	157	81%	ukupno izvođenja u glagol 84,5%
predev > glagol	12	6%	
zamenica > glagol	1	0,5%	
imenica > pridev	14	7%	ukupno izvođenja u pridev 8,5%
glagol > pridev	3	1,5%	
pridev > imenica	6	3%	ukupno izvođenja u imenicu 3,5%
glagol > imenica	1	0,5%	
ukupno	194	99,5%	

2.2. Homonimija

Analizom značenja koja se postižu prilikom delovanja prefiksa *in-* na promenu jedne klase reči u drugu i proučavanjem etimoloških zabeleški, uočili smo da su u optičaju, zapravo, tri različita prefiksa istog oblika – latinski lokativan, germanski lokativan i latinski negativan.

2.2.1. Latinski lokativan prefiks *in-*

Prefiks *in-* preuzet je iz latinskog jezika. Latinski prefiks *in-* razvio se iz prefiksalne upotrebe priloga i predloga *in*. Najčešći je u kombinaciji sa glagolima i njihovim derivatima, znatno ređi sa drugim vrstama reči. Iako je u ranijoj fazi latinskog jezika prefiks je bio stabilan, u kasnijoj fazi je asimilirao i menjao se, pa danas prefiks postoji u još tri alomorfna oblika. Po zakonitostima latinske fonologije prefiks *in-* asimilira sa narednim konsonantom, tako što se labio-dental *-n* iz prefiksa menja. Iz tog razloga prefiks se javlja u još tri alomorfna oblika *im-*, *il-* i *ir-*, kao u primerima *inearth*, *impassion*, *illevel*, *irrational*.

Oblik *im-* koristi se za reči sa inicijalnim labijalima *b*, *m* i *p*, kao u *bark* – *imabrck*, *mortal* – *immortal*, *picture* – *impicture*. Ova promena zaživela je u latinskom tokom njegovog klasičnog perioda (I vek p.n.e – II vek n.e) i ordžava se i danas u latinskim pozajmljenicama u mnogim jezicima.

Ispred reči koje počinju alveolarom *l* prefiks *in-* prelazi u *il-*, zadržavajući udvojenost glasa *l* – *illevel*.

Varijanta *ir-* dodaje se rečima koje počinju alveolarom *r*, takve su *irrational*, *irreflex*, *irregulate*, *irresolute*. Ni ovde, kao u slučaju *il-* ne dolazi do sažimanja *rr*, već ostaju u udvojenom obliku.

Pomenute morfološke promene nisu se desile *ad hoc*, već su se vršile postepeno, najviše tokom XIV i XV veka. U tom periodu zabeležene su varijacije u zapisima – i asimilirane i neasimilirane forme. Kako neasimilirane formacije prestaju da se javljaju u zapisima iz XVI veka, zaključuje se da je taj morfološki proces završen krajem XV veka.

Prefiks je u engleski uglavnom dospeo preko francuskih pozajmljenica, gde je, u vreme starofrancuskog (X – XV vek), samoglasnik iz prefiksa prešao u *e*, i kao takav došao sa ranim pozajmljenicama. Međutim, u periodu XIV veka javila se rastuća tendancija relatinizacije prefiksa *en-* u *in-*, posebno tamo gde je u pitanju bila očigledna latinska derivacija. Reči jasnog francuskog porekla zadržale su svoj izvorni prefiks. Stoga je period XV i XVI veka obeležen prisustvom istih korena sa oba prefiksa, o čemu je bilo više reči u poglavlju o prefiksu *en-*.

U korpusu smo pronašli 130 primera izvođenja jedne klase reči u drugu putem prefiksa *in-*, latinskog porekla. Za razliku od nekih drugih prefiksa, ovde nije prisutan veliki broj različitih promena kategorija. Prisutan je samo proces dobijanja glagola. Dominanira proces promene klase imenica, a znatno manje prideva u glagol, što je prikazano tabelom.

Tabela 36. Distribucija latinskog lokativnog prefiksa *in-*

imenica > glagol	118	91%
pridev > glagol	12	9%
ukupno	130	100%

Glagoli izvedeni ovim putem proizvode lokativan smisao, povezan s predlogom *in* – „unutar, u, u okviru“ (*incave* (to shut up in a cave), *incentre* (to place in a centre), *inforest* (to convert (land) into forest), *intube* (to place in a tube), *inurn* (to put in an urn), *imbreast* (to hold in one’s breast)), ređe u značenju „na, povrh“ (*inaureole* (to surrender with an aureole), *ingem* (to adorn with gems), *imperl* (to deck with pearls), *immask* (to cever as if with a mask), *inscroll* (to inscribe or enter upon a scroll)). U korpusu prednjače glagoli izvedeni od imenica (91%). Period s kraja XVI, a posebno prva polovina XVII veka, bio je posebno bogat novim formacijama sa *in-* (preko 75% glagola). Većina njih danas je retka. Najstariji su glagoli iz XIV veka – *inflamm* i *inform*. Izvedeni glagoli ovog tipa, mlađi od XIX veka, nisu zabeleženi, pa se može reći da ovo izvođenje više nije produktivno. Od 118 izdvojena glagola u upotrebi je oko jedna trećina (33%), dok dve trećine (67%) više nisu. Prosečna učestalost ovako nastalih glagola u savremenom jeziku manja je od 0,01 na milion reči (2/8).

Glagoli izvedeni od prideva neuporedivo su ređi, tek 9%. U korpusu smo otkrili 12 takvih glagola – *inblue*, *incertain*, *indense*, *ingreat*, *inless*, *insafe*, *invile*, *invulgar*, *impalid*, *impeevish*, *impoor* i *implain*. Proizvode značenje „učiniti takvim kakvim kazuje pridev“, odnosno ističe

atributivne osobine koje izražava X, kada je X pridev. Danas su uglavnom svi zastareli, osim *intrine* (to unite in a group of three).

2.2.2. Germanski lokativan prefiks *in-*

Homonim germanskog porekla nastao je od predložko-priloškog *in* koji se spojio sa glagolima domaćeg porekla i njihovim derivatima. U staroengleskim glagolima često je uzimao oblik *on-* (*onliehtan* – sav.e. *illuminate*, *ontęndan* – sav.e. *set on fire*, *onwęndan* – sav.e. *turn, change*)¹⁵⁵. U nekima od njih, koji su se zadržali i u srednjoengleskom, skraćivan je na *a-*, da bi pred kraj XIV veka, pod uticajem latinskih glagola, opet uzimalo oblik *in-*. U savremenom engleskom nije ih preostalo mnogo. Od staroengleskog, srednjoengleskog do savremenog, prefiks u izvedenicama stvara smisao „u, unutar, unutarnji”. Za razliku od svog latinskog homonima, germanski *in-* je stabilan u obliku, bez obzira na inicijalni konsonant osnove. Stoga se pomena ne dešava ispred *b-* (*inbond, inbread, inbrother*), ispred *m-* (*inmew*), ispred *l-* (*inlake, inlaw, inlease*) ni ispred *r-* (*inrag*). Upotreba sa rečima s inicijalnim *p-*, gde dolazi do promene leksičke kategorije osnove, nije registrovana u korpusu. Takođe je uočeno odsustvo sažimanja glasova ispred osnova na *n-*, pa ono ostaje udvojeno. U korpusu smo pronašli *innest* i *innew*.

Broj novih reči izvedenih pomoću germanskog prefiksa *in-* je 43, što je 31% od ukupnog broja ovih tvorenica. Najviše je glagola. Ostale ćemo prikaziti tabelom:

Tabela 37. Distribucija germanskog prefiksa *in-*

imenica > glagol	38	88%	ukupno izvođenja u glagol 92%
pridev > glagol	1	2%	
zamenica > glagol	1	2%	
imenica > pridev	2	5%	
glagol > imenica	1	2%	
ukupno	43	99%	

Glagoli nastali na ovaj način imaju značenje „izvršiti radnju u smeru ka/unutar imenice“ od koje su izvedeni. Tako imamo *inarm* (to clasp within arms), *inearth* (to bury in the earth), *inhell* (to put into hell), *injelly* (to enclose in jelly), *innest* (to ensconce as in a nest), *inshell* (to withdraw within the shell). Danas je u opticaju nešto više od trećine izdvojenih glagola, prosečne učestalosti manje od 0,01 na milion reči (2/8). Među najstarijim glagolima izvedenim na ovaj način su *ingo* i *inlaw* iz staroengleskog i *insend* iz XIV veka. Period posebno bogat novim izvedenicama ovog tipa bio je prelaz XVI na XVII vek. U tom periodu zabeležena je pojava skoro dve trećine ovih glagola. Glagol *inwinter* (to protect (animals, particularly sheep) by keeping them indoors during severe weather) je najmlađi. Datira iz duge polovine XX veka.

¹⁵⁵ www.oed.com

Zabeležili smo jedan glagol izveden od prideva – *innew* (to renew) i jedan izveden od zamenice – *inone* (to unite, to make one).

Iz korpusa smo izdvojili dva prideva izvedena od imenica. To su *inbond* ((of bricks) laid with its length across a wall) i *intangle* (in a tangle).

Primer prevođenja glagola u imenicu, prisutan je u obliku *insteep* (infusion).

Navedeni pojedinačni primeri promene jedne klase reči u drugu nisu posebno česti u jeziku. Aktivni su *inone* i *inbond*, dok *innew*, *intangle* i *insteep* nisu.

2.2.3. Latinski negativan prefiks *in-*

Prefiks *in-* negativnog značenja takođe je latinskog porekla. Zbog pomenutog negativnog smisla i drugačijeg razvoja od prefiksa *in-* obrađivanog u 2.2.1, odlučili smo se za njegov samostalan tretman. Prefiks je srodan grčkom $\alpha-$, $\alpha v-$ i gremanskom *un-*. Najčešći je sa pridevima i njihovim derivatima, retko s drugim vrstama, da izrazi negaciju ili privativnost. Uglavnom se koristi sa osnovama latinskog ili francuskog porekla, pa stoga prati latinska pravila asimilacije, kao što je opisano u prethodnom odeljku. Zbog svoje semantičke povezanosti sa domaćim prefiksom *un-*, u prošlosti su se oba prilično slobodno kombinovala sa rečima bilo kog poreka. U XVI i XVII veku, u rivalskom odnosu sa *un-*, oblici sa *in-* bili su favorizovani. Međutim, savremene morfološke tendencije ograničavaju upotrebu prefiksa *in-* na osnove kod kojih je latinsko poreklo evidentno, a upotrebu prefiksa *un-* na osnove domaćeg porekla i ostale.

Korpus se nije pokazao posebno bogat oblicima kod kojih je prilikom izvođenja došlo i do promene leksičke kategorije osnove. Pronašli smo tek 16 primera, koja ćemo predstaviti tabelom.

Tabela 38. Distribucija latinskog negativnog prefiksa *in-*

imenica > pridev	10	63%	ukupno izvođenja u pridev 82%
glagol > pridev	3	19%	
pridev > imenica	2	13%	
imenica > glagol	1	6%	
ukupno	16	101%	

Pridevi izvedeni od imenica su *inapt* (not adapted), *indivise* (undivided), *inform* ((of faith) that is not formed), *inquiet* (restless), *immoral* (morally evil or impure), *immortal* (deathless), *illevel* (not levelled), *irrational* (not endowed with reason), *irresolute* (unresolved or undecided as to a course of action) i *irreflex* (not turned back or aside). Tri (*immortal*, *immoral* i *irrational*) odlikuje visoka frekventnost u jeziku – od jedan do deset ponavljanja (5/8), ostale niža (3/8),

dok je *illevel* među najređima (1/8). Period pojave ovih prideva u jeziku (*inquiet* i *immoral* – XIV vek, *inform*, *irrational* i *irresolute* XVI, *indivise* i *immoratl* – XVII, *inapt* i *irreflex* – XVIII, *illevel* – XIX) potvrđuje da je pomenuti obrazac građenja prideva bio kontinuirano aktivan, i tokom srednjoengleskog i tokom perioda savremenog engleskog jezika. Jedino su pridevi *indivise* i *irreflex* danas zastareli.

Pridevi izvedeni od glagola su *inconsult* (inconsiderate), *incultivate* (incultivated) i *inviolate* (not violated). Danas se koristi samo *inviolate*, od 0,1 – jedan put u milion reči (4/8), a *inconsult* i *incultivate* su zastareli.

Dve imenica izvedena su od prideva – *infidel* (a person who does not believe in the true religion) i *irregulate* (an irregular person). Prva je deo žive engleske leksike, visoke frekventnosti – od jedan do deset ponavljanja u milion reči (5/8). Druga više nije.

Glagol *injoint* (to unjoint, disjoint, disjoin) dobijen je iz klase imenice u XVII veku, ali je vremenom prestao da se upotrebljava.

2.3. Akcenat

Prefiks *in-* u izvedenica uvek je nenaglašen. Budući da su osnove pretežno jednosložne, ređe dvosložne, glavni akcenat je na osnovi, a ako su dvosložne, na prvom slogu. Višesložne osnove zadržavaju akcenat na slogu koji je naglašen i u neprefiksiranom obliku, kao u *inconsult* /ɪnkən'sʌlt/, *indivise* /ɪndɪ'vɪz/, *incurable* /ɪn'kjʊərəb(ə)l/. Osnove koje počinju samoglasnikom pripajaju *-n-* iz prefiksa sebi i akcenat se pomera ulevo. Van akcenta ostaje *i-* iz prefiksa, kao u *inearth* /ɪ'nə:θ/, *inawe* /ɪ'nɔ:/, *ineye* /ɪ'nɛɪ/, *inure* /ɪ'njʊə/, *inurn* /ɪ'nə:n/.

3. Prevođenje

Analizu prevođenja tvorenica sa *in-* napravićemo prema etimološkim grupama i morfološkim podgrupama, kao u prethodnim poglavljima.

3.1. Latinski lokativan prefiks *in-*

3.1.1. Promena imenica u glagole

Glagoli izvedeni ovim putem imaju vrlo raznovrsnu ekvivalenciju. Pokrivaju dobar deo¹⁵⁶ srpskih glagolskih prefiksa (*do-*, *za-*, *iz-*, *na-*, *o-*, *po-*, *pre-*, *pri-*, *s-*, *u-*), grupu prostih glagola (*staviti* (inurn), *dati* (impawn, inaureole), *krivudati* (incurve)) i glagola stranog porekla (*informisati* (inform), *inspirisati* (inspire, insream), *intubirati* (intube)). Stoga smo se odlučili na njihovo grupisanje, ne na morfološkoj osnovi, već na osnovu smisla koji se njima proizvodi. Pojedinačno je najviše glagola sa prostornim, tj. lokativnim značenjem, u direktnoj vezi sa

¹⁵⁶ 10 od 24, po Klajnu

predlogom od kojeg su prefiksi izvedeni (*navići, dovesti, ucentrirati, položiti, okititi, okružiti, oplesti*).

Tabela 39. Ekvivalenti latinskog negativnog prefiksa *in-*, promena imenica u glagole

prostorno značenje	26%
značenje obuhvatanja	11%
ingresivno značenje (početak radnje)	7%
perfektivizacija	7%
strani glagoli	15%
prosti	7%
ostalo	26%
ukupno	99%

Značenje potpunog obuhvatanja, ograđivanja prisutno je u *zaokružiti* (incrochet), *zatvoriti* (incave), *obožavati* (in-God); značenje početka radnje, ingresivno značenje u *pokrenuti* (instead), *poslati* (inorb); značenje perfektivizacije u *zapaliti* (inflamm), *izvajati* (insculpture). Strani glagoli, internacionalizmi, sa prefiksom *in-* čine posebni grupu (informisati, inspirisati, intubirati). Neki glagoli su prosti po obliku (staviti, dati, krivudati) i ne spadaju u glagole sa prefiksom. Za određen broj glagola nije bilo dovoljna jedinica da se formiraju kategorije (*pretvoriti* (infield, inforest) – značenje promene, *priključiti* (incanton) – dodavanje, dopunjavanje, *sprovesti* (instat) – osmišljeno, plansko delovanje, *strpati* (incavern) – ablativno značenje, *ohrabriti* (instead) – pridavanje objektu osobine prideva).

3.1.2. Promena prideva u glagole

Ovi ne posebno brojni glagoli nisu uspjeli da održe svoje mesto u živoj leksici engleskog jezika. Osim *intrine* (otročiti) nijedan više nije u upotrebi.

3.2. Germanski prefiks *in-*

Germanski prefiks *in-* primarno se upotrebljava za izvođenje glagola, što je slučaj u 92%, dominantno iz imenica i po jednim primerom iz prideva i iz zamenice.

3.2.1. Promena imenica u glagole

Engleski glagoli nastali u ovom obrascu imaju značenje „izvršiti radnju u smeru ka/unutar imenice“. U pogledu srpskih ekvivalentnih oblika, glagoli sa prefiksima *za-* i *pre-* pojedinačno su nešto brojniji od glagola sa prefiksima *u-* i *o-*. Trećina pojedinačno zastupljenih prevodnih oblika ostala je van ovih skupina.

Tabela 40. Ekvivalenti germanskog prefiksa *in-*, promena imenica u glagole

glagoli sa prefiksom <i>za-</i>	21%
glagoli sa prefiksom <i>pre-</i>	21%
glagoli sa prefiksom <i>u-</i>	14%
glagoli sa prefiksom <i>o-</i>	14%
ostalo	29%
ukupno	99%

Glagoli sa prefiksom *za-* dobijaju značenje obuhvatanja (*zagrliti* (inarm)), zalaženja u nepoželjnom pravcu (*zaglibiti se* (inswamp)) i perfektivizacije (*zapisati* (inscroll)).

Prefiksom *pre-* označava se promena radnje (*pretvoriti* (inlake, inrag, instar)). Značenje predloga *u* uočljivo je u glagolima sa prefiksom *u-* (*uzemljiti* (inearth), *učauriti* (inshell)).

Prefiks *o-* glagolima daje u funkciji „snabdevanja“ objekta onim što označava imenica (*ozakoniti* (inlaw)) ili je deo kombinovane tvorbe glagolske složenice (*ovekovečiti*¹⁵⁷ (inscroll)).

Van ovih grupa ostao je jedan glagol sa prefiksom (*poslati* (inhell)) i prosti glagoli *sviti* (innest) i *čuvati*¹⁵⁸ (in-winter).

3.2.2. Promena prideva u glagole

Promena prideva u glagol zabeležena je samo jedim primerom, glagolom *innew* (XV vek), koji se davno povukao pred glagolom *renew*.

3.2.3. Promena zamenica u glagole

Zamenica *one* dala je glagol *inone* (sjediniti).

3.2.4. Promena imenica u prideve

U korpusu smo pronašli dva prideva izvedena od imenica. To su *inbond* (čvrst, građen od punih cigli) i arhaični *intangle* (in a tangle, entangled).

3.2.5. Promena glagola u imenice

Jedna imenica, arhaična *instEEP* (infusion), nastala je promenom iz kategorije glagola.

¹⁵⁷ Složeni glagol kombinovanog tvorbenog tipa prefiks+imenica+glagol

¹⁵⁸ Za glagol *in-winter* nije mogao da se nađe bolji prevod od izraza *čuvati životinje u štalama tokom zime*

3.3. Latinski negativan prefiks *in-*

Sfera delovanja prefiksa *in-* latinskog porekla je izražavanje negacije ili privativnosti, uglavnom pridevima koji su nastali od imenica, promenom kategorije.

3.3.1. Promena imenica u prideve

Engleski pridevi nastali po ovom principu dali su u srpskom prideve sa predmetkom *ne-* i vrlo su poslisemični. Ovde su ujedinjeni u značenju negiranje osobine osnovnog prideva (*nepogodan* (inapt), *neformiran* (inform), *neravan* (illevel), *neodulčan* (irresolute)) ili isticanja njegove suprotnosti (*nemiran* (inquiet), *nemoralan* (immoral), *nerazuman*, *neracionalan* (irrational))¹⁵⁹. Pridevi sa *bez-*¹⁶⁰ (*besmrtan* (immortal)) označavaju privativnost, tj. odsustvo kvaliteta prideva.

3.3.2. Promena glagola u prideve

Iz ove tročlane grupe, savremeni engleski koristi samo pridev *inviolat* (*nepovređen*, *neugrožen*, *nepoštovan*), *inconsult* i *incultivate* ne.

3.3.3. Promena prideva u imenice

Imenica *infidel* (nevernik) i danas je vrlo živa u jeziku dok *irregulate* više nije.

3.3.4. Promena imenica u glagole

Glagol *injoint* danas se više ne koristi, a njegovu ulogu preuzeo je *disjoint* (rastaviti).

4. Zaključak

U ovom delu ćemo tabelarno predstaviti najtipičnije osobine prefiksa do kojih smo došli u pređašnjoj analizi.

¹⁵⁹ Klajn (2002: 34) citirajući Stevanovića, ove tvorenice naziva „složenicama čiji je prvi član rečca (prilog ili predlog) u službi prefiksa a drugi pridev (ili imenica)“. Zamera što je ovako postavljena kategorija prilično heterogena, bez pravljenja ikakve razlike između pravih složenica, prefiksanih tvorenica i prefiksarno-sufiksanih složenica.

¹⁶⁰ Klajn (2002:224) ih obrađuje u grupi prefiksarno-sufiksane tvorbe prideva

Tabela 41. Zaključak

poreklo	produktivnost	smer promene	značenje	primer
latinsko	neproduktivan	im. > gl.	značenje povezano s predlogom <i>u</i>	incave, incentre, inforest
	niska	im. > prid.	negacija	inquiet, illevel, immortal
germansko	niska	im. > gl.	izvršiti radnju u smeru ka/unutar imenice	inarm, inearth, inhell

Prefiks *inter-*

1. Poreklo

Poreko prefiksa *inter-* je latinsko. Razvio se od latinskog predloga i priloga u istom obliku, značenja „između, među, usred, u sredini“. Generalno, dominiraju glagoli sa prefiksom *inter-* nastali krajem XIV veka, posebno nakon 1500. godine. Glagolske formacije, od kojih su neke još staroengleske, pretežno su preuzete iz starofrancuskog, dok su imenički i pridevski oblici mlađi i nastali su u engleskom, slédeći postojeći model. Latinski predlog *inter* u francuskom je dao oblik *entre*, od kojeg se razvio drugi prefiks. Tako danas imamo engleske izvedenice koje počinju i prefikom *inter-* i prefiksom *entre-*, ali su potonje manje brojne i datiraju iz srednjoengleskog. Tokom XVI i XVII veka izvedenice sa *entre-* ustupile su prednost oblicima sa *inter-*. Preuzimajući gotove oblike iz latinskog, engleski je preuzeo i obrazac za formiranje reči. Danas je *inter-* samostalan i vrlo aktivan u izvođenju sa latinskim i francuskim, ali i sa osnovama domaćeg porekla, mnogih klasa.

U korpusu na kojem smo vršili ispitivanje, otkrili smo 77 primera gde prefiks *inter-* menja klasu osnove, što čini 3% od ukupnog broja korpusnih jedinica.

2. Struktura i značenje

Strukturu prefiksa *inter-* posmatraćemo kroz njegov oblik, distribuciju, značenje, produktivnost i akcenat.

2.1. Oblik

Korpus je ponudio nekoliko primera gde je prefiks *inter-* u izvedenicama napisan sa crticom. Kao polusloženice zabeleženi su sledeći pridevi – *inter-arival*, *inter-electrode*, *inter-*

firm, inter-plane, inter-state, inter-varsity, inter-service, inter-station, inter-war. Međutim, i ORE primećuje da ne postoji putpuna doslednost u zapisivanju prefiksa u izvedenicama, pa u popisu neke prideve daje u oba oblika – *inter-plane* i *interplane, interstate* i *inter-state*, bez ikakvih autorskih napomena. Ni uobičajno pravilo da se crtica zadržava ispred osnova koje počinju samoglasnikom, nije u potpunosti sprovedeno. Imamo i *inter-arival, inter-electrode* ali i *interact*. U celokupnom inventaru ORE postoji 21 izvedenica koja počinje na *intera* ili *intere*, od kojih su samo 4 date sa crticom. Nije sprovedeno ni uobičajno pravilo da se prefiks razdvaja crticom od reči koje počinju istom grafemom kojom se završava prefiks. Iako nijedan od 52 primera kombinovanja prefiksa *inter-* sa osnovom koja počinje na *r*, koje daje ORE, ne spada u opis našeg rada, upadljivo je da je samo jednom prefiks odvojen crticom, u imenici *inter-religion*. Autori i izdanja koje smo konsultovali ne posvećuju pažnju ovoj problematici. Jedino smo na jednom internet izvoru¹⁶¹ naišli na objašnjenje da se prefiks piše sa crticom u novoizvedenim rečima koje nisu tako često u upotrebi, ali ni ono nije potvrđeno u našem korpusu. ORE doista neke od najmlađih tovrnica, skovanih poslednjih decenija XX veka, beleži sa crticom – *inter-arrival* (1962), *inter-union* (1969), ali i bez nje – *interdealer* (1968), *interelectron* (1964), *interfaith* (1967), *interfibre* (1962), *internucleon* (1953), *intertrial* (1971), *interunion* (1969), *interzone* (1960). Isto nepoklapanje primetno je kod nekih od najfrekventnijih prideva – *inter-firm* (4/8), *inter-service* (4/8), *inter-state* (5/8), *inter-war* (5/8). Stoga se čini da izbor načina zapisivanja počiva na ličnom afinitetu pisca.

2.2. Distribucija

Prema rezultatima ispitivanja, prefiks *inter-* pokazao je sposobnost da klasu imenica prevede u klasu prideva, odnosno glagola. Zabeležen je samo jedan slučaj promene klase prideva u klasu glagola.

Tabela 42. Distribucija prefiksa *inter-*

imenica > pridev	58	75%
imenica > glagol	18	23%
pridev > glagol	1	1%
ukupno	77	99%

2.2.1. Promena imenica u prideve

Prefiks *inter-* najčešći je u prevođenju klase imenica u klasu prideva. Ovaj smer promene čini preko tri četvrtine svih promena sa prefiksom *inter-*. Pridevi dobijeni na ovaj način stoje sa imenicom u predložkoj vezi i imaju značenje „koji se nalazi, koji se dešava, koji se postavlja, koji

¹⁶¹ <https://community.cochrane.org/style-manual/grammar-punctuation-and-writing-style/prefixes>

se igra itd. između...“. Uobičajeno se odnosi na kontekst komunikacije, trgovine, sporta i sličnog¹⁶². Neki od korpusnih primera su *intercell* (substance), *intercity* (match), *inter-electrode* (capacity), *interlanguage* (identification), *interplane* (struts), *intersex* (passion), *interstate* (commerce), *inter-war* (period). Na vrlo sličan način izvode se pridevi od imenica pomoću prefiksa *anti-*, o čemu je bilo reči u istoimenom poglavlju. Pridevi sa prefiksom *inter-* vrlo su mladi. ORE počinje da ih beleži tek od XIX veka, a većinu, skoro 70%, tokom XX veka, što ukazuje na vrlo visoku produktivnost prefiksa u ovoj vrsti izvođenja. Navedene prideve odlikuje frekventnost od više od 0,1 ponavljanja u milion reči (skoro 4/8).

2.2.2. Promena imenica u glagole

Sledeće po brojnosti jeste izvođenje glagola od imenica – skoro četvrtina od ukupnog broja sa prefiksom *inter-*. Ovako nastali glagoli označavaju radnju

- koja se dešava između delova nečega, u sredini nečega, kao u *intervein* (to intersect with or as with veins), *interspace* (to put a space or interval between), *interpoint* (to put a point between words), *intermure* (to enclose between walls, to wall in), *interword* (to insert additional words), *interbed* (to embed amongst/between), *intercrop* (to raise a crop among plants of a different kind, usually using the space between rows), *interleave* (to insert leaves, usually blank, between the ordinary leaves), *intersphere* (to bring within a sphere);

- zajedno sa nekim/nečim, kao u *intersoil* (to mix one kind of soil with another), *intermine* (to intersect with mines);

- koja se obavlja između predmeta ili između lica, kao *interblend* (to blend intimately; to intermingle).

Iako nisu ni posebno brojni ni posebno frekventni (0,01 u milion reči – 2/8), glagoli iz ove grupe su ravnomerno produktivni tokom čitave savremene faze razvoja engleskog jezika.

2.2.3. Promena prideva u glagole

U korpusu je zabeležen samo jedan primer izvođenja prideva u klasu glagola – *intersour* (to intermix sourness in or with), uz napomenu da je glagol, koji datira iz XVI veka, danas zastareo.

2.3. Akcenat

Kod prideva nastalih promenom imenica, akcenat ostaje na korenu iz kojeg su izvedeni – na imenici (*inter-electrode* /,ɪntəɪ'lektɹəʊd/, *interline* /ɪntə'lɪn/, *inter-service* /ɪntə'sɜ:vɪs/, *intersystem* /ɪntə'sɪstɪm/). Međutim, kod nekih prideva izvedenih iz jednosložnih osnova, kao

¹⁶² www.oed.com

što su *intergroup* /'ɪnətrɜ:p/, *interphase* /'ɪntəfeɪz/, *interplane* /'ɪnəpleɪn/, *interpuls* /'ɪntəpʌls/, *intersex* /'ɪntəseks/, *interstage* /'ɪntəsteɪdʒ/, *interstate* /'ɪntəsteɪt/, akcentat se pomera ulevo, na prefiks.

Glagoli izvedeni od imenica pomoću prefiksa *inter-* zadržavaju akcentat na korenu, tj. na imenici od koje su izvedeni – *interbed* /ɪntə'bed/, *interbreed* /ɪntə'bri:d/, *intercrop* /ɪntə'krɒp/, *interpoint* /ɪntə'pɔɪnt/, *interspace* /ɪntə'speɪs/¹⁶³.

3. Prevođenje

3.1. Promena imenica u prideve

Prefiks *inter-* u srpskom jeziku ima apsolutnu realizaciju u domaćem prefiksu *među-*. Prefiks *među-* ima značenje predloga *između*, u smislu iskazivanja uzajamne veze (*međućelijski* (intercell), *međujezički* (interlanguage), *međupolni* (intersex), *međudržavni* (interstate), *međustaležni* (intercaste), *međugrupni* (intergroup) i dr). Čest je i u prostornom (*međugradski* (intertown, intercity), *međunukleonski* (internucleon), *međuostrvski* (interisland), *međulinijski* (interline), *međurečni* (intersteam), *međuventilski* (intervalve) i dr), a ređi u vremenskom smislu (*međudolazni* (inter-arrival), *međuratni* (interbellum, inter-war), *međufazni* (interphase), *međuetapni* (interstage), *međupulsni* (interpulse)).

Izrazito su retki slučajevi zadržavanja izvornog oblika *inter-*. Pretežno pripadaju fondu jezika struke. Mi smo imali samo medicinski grecizam *interhemisferni* (interhemisphere).

3.2. Promena imenica u glagole

Srpski ekvivalenti glagola nastalih od imenica sa predlogom *inter-*, mogu se ukupniti u nekoliko grupa

Tabela 43. Ekvivalenti prefiksa *inter-*, promena imenica u glagole

glagoli sa prefiksom <i>u-</i>	29%
glagoli sa prefiksom <i>pro-</i>	24%
glagoli sa prefiksom <i>raz-</i>	14%
ostalo	33%
ukupno	100%

Prefiks *u-* sa glagolima ima značenje predloga *u*, *unutra* (*ubaciti* (interpose), umetnuti (interlayer, interleave)) ili perfektivizacije (*upotrebiti* interpunkciju (interpoint), *ustanoviti* (interdash)).

¹⁶³ Kad je imenica, *interspace* /'ɪntəspeɪs/

Glagoli sa prefiksom *pro-* (*prorediti* (interspace), *proslojiti* (interbed), *prožeti* (intermine)) imaju osnovno prostorno značenje odgovara predlogu *kroz*.

U vezi sa kretanjem od centra ka periferiji i rasturanjem nekog skupa su glagoli sa prefiksom *raz-* (*rasuti* (interseam), *raširiti* (interspace)).

Glagoli *datati* interpunkciju (interpoint), *ispresecati* nitima (intervein), *naoblačiti*, *zatamneti* (intercloud), *pomešati*, *spojiti* (interblend) nisu se mogli ujediniti ni po kakvom osnovu.

3.3 Promena prideva u glagole

Deadjektivni glagol *intersour* (to intermix sourness in or with) danas je zastareo.

4. Zaključak

U ovom delu ćemo tabelarno predstaviti najtipičnije osobine prefiksa do kojih smo došli u pređašnjoj analizi.

Tabela 44. Zaključak

poreklo	produktivnost	smer promene	značenje	primer
latinsko	visoka	im. > prid.	koji se nalazi, koji se dešava između	interstate, inter-war
	visoka	im. > gl.	radnja koja se dešava između delova nečega, u sredini nečega	intercrop, interword, interbed

Prefiks *mid-*

1. Poreklo

Prefiks *mid*¹⁶⁴ preuzet je u straoengleski iz starogermanskog jezika. Sličan oblik postoji i u drugim evropskim jezicima, bez obzira iz koje jezičke porodice su se razvili. U istom obliku postojao je u izumrlim starofizijskom, srednjoholandskom, srednjoniskonemačkom, a u sličnim, u drugim jezicima germanske porodice – starovisokonemačkom, staroislandskom, starošvedskom, švedskom, danskom. Starogrčki je imao *μέσος*, latinski *medio-*,

¹⁶⁴ OED ga ne vidi kao prefiks već kao pridev

starocrkvenoslovenski i ruski *между*- itd. Bez obzira na njegovo germansko poreklo, prefiks se lako primenjuje i na osnovu latinskog porekla.

Značenje koje prefiks proizvodi moglo bi se svesti na „na sred“, što je vrlo slično savremenoj imenici i pridevu *middle*, sa kojima je srodan.

U korpusu na kojem smo vršili ispitivanje prefiks *mid*- zabeležen je u 70 primera, što čini 3% od ukupnog broja korpusnih jedinica.

2. Struktura i značenje

Strukturu prefiksa *mid*- pratićemo kroz njegov oblik, distribuciju, produktivnost, proizvedena značenja, akcenat i dr.

2.1. Oblik

Danas se prefiks *mid*- pretežno piše sa crticom (73%), uz nekoliko vrlo frekventnih vremenskih (*midweek*, *midnoon*, *midtempo*, *midvoyage*, *midweek*, *midwinter*) i mesnih izuzetaka (*midfield*, *midgate*, *midline*, *midocean*, *midstream*, *Midtown*, *midway*).

2.2 Distribucija

Analiza korpusa je pokazala da je prefiks *mid*- dominantno u upotrebi sa imenicama (95%), s ciljem izvođenja prideva ili priloga. Ostali smerovi su sporadično zabeleženi, kao što je prikazano u tabeli:

Tabel 45. Distribucija prefiksa *mid*-

imenica > pridev	48	69%	ukupno izvođenja u pridev 70,5%
glagol > pridev	1	1,5%	
imenica > prilog	19	27%	ukupno izvođenja u prilog 28,5%
pridev > prilog	1	1,5%	
glagol > imenica	1	1,5%	
ukupno	70	100,5%	

2.2.1 Promena imenica u prideve

Prelazak imenica u prideve pomoću prefiksa *mid*- najzastupljeniji je smer promene leksičke kategorije (68%). Značenje ovako izvedenih prideva je „koji se dešava/nalazi u sred“. Nema ograničenja u smislu vrste imenica sa kojima stoji. Zabeleženi su primeri i sa zajedničkim (*engine*, *channel*...) i sa apstraktnim imenicama (*air*, *life*, *tide*...), mada je sa zajedničkim znatno češći. Pridevi sa *mid*- smatraju se mlađim jezičkim formacijama. Preko 80% prideva izvedeno je u XIX i XX veku. Kako imamo nekoliko primera (*mid-band*, *mid-brow*, *mid-course*, *mid-engine*,

midlist, mid-market, mid-size, midtempo) nastalih u poslednjim decenijama XX veka, možemo ovakvu prefiksaciju smatrati i dalje vrlo produktivnom. Među najstarijim pridevima su srednjoengleski *mid-sea* i *midship*. Najvišu frekvenciju u jeziku ima pridev *midway*, čak do 10 ponavljanja u milion reči (5/8). Prosek učestalosti ostalih prideva je 3/8.

2.2.2. Promena glagola u prideve

Promena glagola u prideve zabeležena je samo u jednom – *mid-rise*, kao u primeru

*Urban Farms Inc...plans to develop the disputed 765 acres with four separate clusters of hamlets and condominiums and mid-rise apartments, 10–14 stories.*¹⁶⁵

2.2.3. Promena imenica u priloge

Promena imenica u priloge je druga vrsta promene kategorije, zastupljena u 27% primera. Priloške fraze ovog tipa imaju značenje „u sredini/sred“. Vrlo su česte u jeziku, s prosečnom frekvencijom do jednog ponavljanja u milion (4/8). Nejfrekventniji je (5/8) ujedno i najstariji (XIII vek) prilog *midway*. Ostali su se javili u periodu od XVII do poslednjih decenija XX veka (*mid-brow, mid-coast, mid-roll, mid-season, mid-text, midvoyage*), što i ovo izvođenje čini produktivnim. Jedini prilog koji više nije aktivan u jeziku je *midgate*.

2.2.4. Promena prideva u priloge

Promena prideva u priloge zabeležena samo jednim primerom – *mid-deep* (as deep as the middle of someone or something), u

*Hast thou not sometimes pampered Lean facts—that trembled mid-deep in the grave?*¹⁶⁶

2.2.5. Promena glagola u imenice

Promena glagola u imenice ima je samo jednom primer – *mid-rise* (a mid-rise building)

*It's the flip side of seeing Karl Marx spelled out on plastic panels above the entrance to an ugly mid-rise.*¹⁶⁷

2.3 Akcenat

Izvedeni pridevi i prilozni zadržavaju naglasak na osnovi, dok je prefiks ili nenaglašen ili dobija sekundarni akcenat. Mali broj reči ima akcenat na prefiksu (*mid-year, midtown, midship,*

¹⁶⁵ N.Y. Times, 6 Mar. 1972, 98/4

¹⁶⁶ R. H. Horne, 1837, *Cosmo de' Medici*, ii. iii. 27

¹⁶⁷ City Paper (Baltimore), 6 Jan. 1999, 14/2

midnight, midline, mid-cycle i *midcoast*) i to pretežno reči koje se pišu bez crtice. Sliveni zapis se, tako, može povezati sa slivenim izgovorom, gde je akcenat na početku reči, tj. na prefiksu.

3. Prevođenje

3.1. Promene imenica u prideve

Pridevi nastali promenim kategorije imenica u praksi su mnogo brojniji nego što ORE prikazuje. Mogućnosti kombinovanja imenica sa prefiksom *mid-* skoro da ne podležu nikakvim ograničenjima. Značenje ovako izvedenih prideva opisano je kao „koji se dešava/nalazi u sredini“, a formiranje prevodnih ostvarenja uobličeno u dva velika skupa.

Tabela 46. Ekvivalenti prefiksa *mid-*, promena imenica u prideve

opisni prevodi sa odnosnom zamenicom <i>koji</i> u vremenskom ili prostornom smislu	69%
složeni pridevi sa prvim delom <i>srednjo-</i>	20%
ostalo	11%
ukupno	100%

Za najveći broj engleskih prideva nije se mogao obezbediti odgovarajući oblik na jeziku cilja, koji bi jednočlanim izrazom mogao da iznese potrebnu misao, a da istvremeno bude prihvaćen u srpskom standardu. Stoga su upotrebljeni opisni izrazi sa odnosnom zamenicom *koji*, odgovarajućim glagolom i mesnom ili vremenskom odrednicom sa imenicom ili pridevom, sa korenom *sred* (*koji je srednjeg opsega* (mid-range), *koji ima srednji položaj* (mid-engine), *koji se prostire sredinom tela* (mid-body), *koji se odnosi na sredinu terena* (midfield), *koji se dešava sredinom ciklusa* (mid-cycle), *koji se tiče sredine termina, semestra, perioda* (mid-term), *koji se dešava sredinom nedelje* (midweek) i drugi).

Drugu prevodnu grupu čine složeni pridevi sa prvim delom *srednjo-* (*srednjomorski* (mid-sea), *srednjodopski* (mid-age), *srednjovazdušni* (mid-air), *srednjookeanski* (mid-ocean), *srednjotočni* (midstream)).

Ostalo su malobrojni oblici, nedovoljni za formiranje grupe – za prideve *mid-noon* i *mid-season* u srpskom se koriste *podnevni* i *sezonski* (bez isticanja pojma sredine); *mid-teck* u srpskom ima fonetski oblik *midtek* (redak, po analogiji sa hajtek); *mid-wing* (aircraft) je u srpskom *avion srednjokrilac*.

3.2. Promena glagola u prideve

Korpus je dao samo jedan pridev izveden od glagola – *mid-rise* (srednje visine).

3.3. Promena imenica u priloge

Engleski denominalni prilozi u srpskom se realizuju prilično unifomno – mesnim i vremenskim priloškim izrazima sa imenicom *sredina* u instrulentalu i dopunom u genitivu (*sredinom kanala* (mid-channel), ...*obale* (mid-coast), ...*nedelje* (mid-week), ...*godine* (mid-year), ...*termina* (mid-term)) ili sa predlogom *u*, odgovarajućim oblikom imenice *sredina* i dopunom u genitivu (u *sred/sredini* okeana (mid-ocean), sezone (mid-seasone)).

3.4. Promena prideva u priloge

U korpusu samo pronašli samo deadjektivalan prilog *mid-deep* (srednjeduboko).

3.5. Promena glagola u imenice

Imenica *a mid-rise* nastala je skraćivanjem sintagme *a mid-rise building* na način da je njen upravni deo izostavljen, a ostatak poimeničen u značenje objekta koji ima pomenuti kvalitet. Na srpski ga nije moguće prevesti drugačije do isticanjem elementa složenice koji je u engleskom izostao – *zgrada srednje visine*.¹⁶⁸

4. Zaključak

U ovom delu ćemo tabelarno predstaviti najtipičnije osobine prefiksa do kojih smo došli u pređašnjoj analizi.

Tabela 47. Zaključak

poreklo	produktivnost	smer promene	značenje	primer
germansko	visoka	im. > prid.	koji se dešava/nalazi u sred	mid-course, mid-size, mid-engine
	visoka	im. > pril.	u sredini/sred	mid-coast, mid-season, mid-text

Prefiks *non-*

1. Poreklo

Latinska odrična rečca *non* „ne“ dala je oblik prefiksu, koji se još od anglo-normanskog perioda¹⁶⁹ jezika javljala u nekoliko oblika – *non-*, *noun-*, *nun-*. Od oko 1500. godine prefiks se

¹⁶⁸ Više o ovom načinu dobijanja imenica – vid. 2.2.1. prefiks *anti-*

¹⁶⁹ Dijalekat francuskog koji je koristilo plemstvo u Engleskoj od XI – XV veka

ustalio u originalnom latinskom obliku *non-*. Engleski jezik pokazivao je otvorenost i prijemčivost prema pozajmljenicama s ovim prefiksom iz mnogih evropskih jezika – iz francuskog još od početka XIII veka (*nonsense, nonchalant*), iz italijanskog od sredine XIV veka (*noncurant*), iz nemačkog s početka XX veka (*nonactin*)¹⁷⁰. Smatra se da se u engleskom potpuno odomaćio krajem XIV veka, kada je počeo da izvodi oblike od svojih osnova, među prvima imenice *non-power, non-certain* i *nonage*.

Prefiks je najpre bio korišćen u terminologiji Rimskog prava u obliku *noenum* – „nijedan“ (praindoevropski **ne oniom*). Stoga ne čudi što su prve reči sa ovim prefiksom, uvezene u engleski tokom XV i XVI veka, pripadale pravnom, a potom i tehničkom diskursu. Kasnije, polovinom XVII veka, upotreba prefiksa počinje da biva znatno manje restriktivna. Počinje slobodno da se koristi sa brojnim drugim imenicama, pridevima i priložima iz opšteg leksikona, da označi odsustvo pojma označenog osnovom.

Danas prefiks stoji u, donekle, rivalskom odnosu sa ostalim negativnim prefiksima, posebno sa *un-*. Osnovna razlika među njima je u tome što *non-* govori samo o odsustvu određenog kvaliteta, dok *un-* ima mnogo snažniji efekat negativne kategorizacije. Neko ko je *non-American* samo ne pripada američkom narodu, tj. nije američki državljanin, *non-Christian* nije vernik Rimokatoličke crkve. S druge strane, onaj ko je *un-American* izdajnički radi protiv američkih interesa, *unchristian* ne priznaje i spori učenje pomenute crkve. Dakle, negacija sa *non-* ima neutralan ton, ističe nepostojanje kvaliteta iz osnove, dok negacija sa *un-* proizvodi loš efekat i ima diskvalifikatorsku notu.

Iako bi se odnosi njegovog negacijskog potencijala mogao utvrditi i prema prefiksima *a-* i *dis-*, korpus nam, nažalost, nije ponudio materijal gde se pri derivaciji menja i kategorija osnove.

U oglednom materijalu na kojem smo vršili ispitivanje, otkrili smo 97 primera gde prefiks *non-* menja klasu osnove, što čini 4% od ukupnog broja korpusnih jedinica.

2. Struktura i značenje

Strukturu prefiksa *non-* proučićemo kroz njegov oblik, distribuciju, značenja, produktivnost i akcent.

2.1. Oblik

Bazirajući poređenje na korpusnim podacima u kojima dolazi do promene leksičke kategorije novoizvedene reči u odnosu na osnovu, uviđamo da je većina izvrdenica sa *non-* zabeležena u zapisu sa crticom, skoro 97%. Varijacija u kojoj je prefiks potpuno srastao sa osnovom znatno je manje brojna. Iznosi svega 3%. Ukoliko bismo poređenje vršili na

¹⁷⁰ Izvor www.oed.com

kompletnom rečničkom materijalu, odnos slivenosti i neslivenosti prefiksa sa osnovom bio bi sličan, ali bi nam ukazao na sledeće trendove: iako je prilično konzervativan kad su promene u obliku reči u pitanju, čini se da engleski jezik više ne doživljava prefiks kao tuđicu. Čini se da se prefiks tu potpuno odomaćio, pa se piše spojeno i u najstrijim rečima, kao u *nonchalant*, *nonsense*, *noneways* (XIII vek), *nonage*, *noncurant* (XIV vek), *nonchaloir* (XV vek), *nonentity*, *nonfriend* (XVI vek). Trend upošćavanja prisutan je i u izvedenicama novijeg datuma (*nonadditive*, *nonblocking*, *nonchaotically*, *nondeterministic*, *nonleaded*, *nonobviousness*, *nonstructuralist*, sve iz XX veka¹⁷¹), posebno u američkoj varijanti engleskog (*nonaligned*, *nonexistent*, *nonpareil*, *nontechnical*¹⁷²). Sve ovo upućuje na zaključak da je prefiks danas u velikoj meri angliciziran.

2.2. Distribucija

Rezultate istraživanja sposobnosti prefiksa *non-* da promeni klasu reči kojoj je dodat, prikazaćemo tabelom.

Tabela 48. Distribucija prefiksa *non-*

imenica > pridev	65	67%	ukupno izvođenja u pridev 78%
glagol > pridev	11	11%	
pridev > imenica	20	21%	
imenica > prilog	1	1%	
ukupno	97	100%	

Uočava se da je najaktivnija sfera njegovog delovanja u stvaranju prideva od imenica i glagola, što čini preko 78% svih izvođenja.

2.2.1 Promena imenica u prideve

Prefiks se često dodaje imenicama kako bi se proizveo pridev, najčešće u atributivnom smislu (*non-basement* house), tj. ispred glavne imenice. U derivatima prefiksirana leksema funkcioniše kao dopuna reči kojoj prethodi. Ovako nastale kombinacije označavaju negaciju ili odsustvo pojma prisutnog u osnovi. Na taj način *non-* oblici polarizuju svet na dve klase – jednu određenu neprefiksiranom leksemom i drugu određenu prefiksiranom leksemom (Bauer, 1983:279). U semantici se ovakva vrsta podele naziva komplemetarna antonimija. Ona upućuje na podelu prema dvema međusobno isključivim odlikama koje se ne mogu ni gradirati ni opisati sa *every*. Stoga je produktivnost izvođenja sa *non-* vrlo visoka. Najčešće značenje koje se na ovaj način proizvodi je „koji nema, koji nije, koji je bez X“, a X je imenička osnova. Neki od primera

¹⁷¹ Izvor www.oed.com

¹⁷² Izvor <https://corpus.byu.edu/coca/>

su: *non-art* (person), *non-bank* (cash), *non-frat* (friends), *non-jury* (case), *non-language* (processes), *nonroot* (clause), *nonspecie* (bills), *non-union* (man). Ovakav oblik popridevljavanja imenica nije davnašnja pojava. Omasovljena je u drugoj polovini XIX i u prvoj polovini XX veka, kada je nastalo 73,5% svih prideva iz ove grupe i svi žive u jeziku. Aktuelnosti ovog procesa svedoči novih 19% primera iz druge polovine XX veka. Među najstarijim primerima su derivati *non-Gospel* (phrases), *non-church* (queries) i *nonspecie* (bills), svi iz XVII veka. Frekventnost ovih prideva je 0,01 do 0,1 ponavljanja u milion reči (3/8). Najpopularnije su *non-profit* (rates) i *non-zero* (integers), sa učestalošću od jedan do deset u million reči (5/8).

2.2.2. Promena glagola u prideve

Dodavanjem prefiksa *non-* na glagole moguće je napraviti prideve u značenju „koji ne vrši, koji ne iziskuje, koji nije namenjen za“ radnju koju označava glagol. Ovakvi pridevi nisu posebno brojni, tek ih je jedanaest (11%) i svi su jednosložni. To su *non-crease* (clothes), *non-crush* (costume linens), *non-dazzle* (windshield), *non-drip* (tips), *non-glare* (headlights), *non-iron* (coat), *non-shrink* (cottons), *non-skid* (tyre), *non-slip* (stone), *non-stick* (postage stamps), *non-stop* (train). Navedeni popridevljeni glagoli funkcionišu kao modifikator imenice kojoj prethode.

U zavisnosti od semantike glagola, odvojiti smo nekoliko značenjskih podgrupe u okviru ove grupe – kada je podrazumevan subjekat, tj. vršilac radnje (*non-dazzle*, *non-glare*); kada je podrazumevan objekat radnje (*non-iron*, *non-crease*, *non-crush*, *non-shrink*, *non-stick*, *non-slip*); kada se podrazumeva adverbijalni odnos prema radnji (*non-drip*, *non-stop*, *non-skid*).

Proces popridevljavanja glagolaje mlađeg je datuma. Svi ovako izvedeni pridevi pojavili su se u engleskom jeziku tokom XX veka. Pojedinačno zauzimaju od 0,01 do 0,1 reči u million (3/8).

2.2.3. Promena prideva u imenice

U korpusu smo pronašli dvadeset primera nominalizovanih prideva, što čini 21% svih primera ovog prefiksa. Ovako izvedenim imenicama označava se jedinka ili grupa koja nema osobinu iz prideva u osnovi. Imenica kojom bi se označila podrazumevana jedinka ili grupa je, stoga, suvišna i izostavljena. Kao i oblici koji su imenice po poreklu, i deadjektivne imenice mogu, po potrebi, da dobiju oznaku broja i da budu određene članom. Za razliku od prethodno poručavanih vrsta deadjektivizacije, nominalizacija prideva je proces koji se, ne u izraženom stepenu ali kontinuirano, sprovodi još od XV veka. Najranije zabeleženi primeri su *nonresidents* (XV) i *nonable* (XVI), oba napisana sliveno, što je bila praksa u navedenom i ranijem periodu. Najplodnije su bile decenije karajem XIX i polovinom XX veka (56% primera), a od novijih izvođenja imamo *non-gay* i *non-human*, obe skovane sedamdesetih godina XX veka. Učestalost ovih, ne brojnih, imenica iznosi do jedan u milion reči (4/8).

2.2.4. Promena imenica u priloge

Korpus nam je ponudio i jedan primer promene imenice u prilog – *non-speaks* (not on speaking terms, in a hostile relationship). Prilog je izveden od množine imenice *speak* (The action of speaking; manner of speaking; talk, discourse, conversation). Prilog *non-speaks* spada u grupu najređih jedinica engleskog leksikona – manje od 0,001 ponavljanje u milion reči (1/8) i zabeležen je polovinom XX veka:

*If we find ourselves non-speaks with Portugal we want to be careful.*¹⁷³

*He had got rid of her a few years before his death, ... and they clearly parted very non-speaks indeed.*¹⁷⁴

2.3. Produktivnost

Non- je u izvođenju veoma živ i produktivan prefiks. Spisak reči nastalih na ovaj način je praktično neograničen, nešto više u stručnom i formanim, ali i u svakodnevnom diskursu, posebno u cilju stvaranja prideva. Njegova visoka produktivnost uglavnom je posledica pomenute komplementarne antonimije koja se postiže pri tvorbi prideva. Lako se dodaje skoro svakoj osnovi jer ovakva vrsta antonimije retko podleže bilo kakvim ograničenjima.

2.4. Akcenat

Non- je skoro uvek nenaglašen i izgovara se sa otvorenim o /nɒn/. Osnova ne podleže nikakvoj fonološkoj promeni i akcenat je zadržan na prvom slogu osnove nove reči. Pri izvođenju od osnova kojima je glavni akcenat na drugom slogu, prefiks dobija slabi akcenat (*secondary accent*). Takvi su primeri – *non-American* /,nɒnə'mɛrɪk(ə)n/, *non-degree* /,nɒndɪ'grɪ:/, *nondescript* /,nɒndɪ'skrɪpt/, *non-official* /,nɒnə'fɪʃl/, *non-recourse* /,nɒnrɪ'kɔ:s/, *non-return* /,nɒnrɪ'tɜ:n/ i *non-society* /,nɒnsə'sɪəti/.

3. Prevođenje

3.1 Promena imenica u prideve

Izvođenje denominalnih prideva najčešći je smer promene leksičke kategorije imenica pomoću prefiksa *non-*. Značenje svih proizvedenih prideva je odsustvo, nemanje pojma iz osnove. Ono se najčešće ostvaruje pomoću srpskih prideva sa prefiksom *ne-*, a ostali načini su prikazani tabelom.

¹⁷³ *Punch* (Britanski nedeljnik, izlazio od 1841. do 2002), 1962, 10 Jan; 85/1

¹⁷⁴ *Times*, 1986, 24 Jan; 12/2

Tabela 49. Ekvivalenti prefiksa *non-*, promena imenica u prideve

pridevi sa prefiksom <i>ne-</i>	45%
opisni izrazi sa odnosnom zamenicom <i>koji</i> i odričnim glagolom (<i>nije, ne, nema...</i>)	22%
pridevi sa prefiksom <i>bez-</i>	12%
izrazi sa predlogom <i>bez</i> i imenicom u genitivu	13%
isti oblik	4%
ostalo	4%
ukupno	100%

Pridevi sa prefiksom *ne-* označavaju čistu negaciju (*neumetnički* (non-art), *nebankovni* (non-bank), *necrkveni* (non-church), *neautorski* (non-copyright), *nebrojiv* (non-count), *neprehrambeni* (non-food), *nejezički* (non-language), *neprofitni* (non-profit), *nenaučni* (non-science)), dok, inače češće, značenje suprotnosti osobini iskazanoj osnovnim pridevom nije zabeleženo. Tamo gde nije bilo moguće izvesti odgovarajući pridev upotrebljeni su opisni izrazi sa odnosnom zamenicom *koji* i odričnim glagolima *nije, ne, nema...* (*koji ne pripada udruženju* (non-association), *koji nije oslikan* (non-image), *koji nema množinu* (non-plural), *koji nije prohodan* (non-thoroughfare), *koji ne pripada bratstvu* (non-frat), *koji se ne štampa* (non-print) i dr). Izvođenje prideva na ovaj način u engleskom vrlo je nesputan process. Pridevi se mogu graditi i od početnih slova pojmova čiji je opseg upotrebe usmeren na određene stručne krugove. Tako imamo *non-A* i *non-B*, gde se A i B odnose na hepatitis A i hepatitis B viruse, i *non-U*, gde se U odnosi na Upper-class society.

Pridevi sa prefiksom *bez-* označavaju privativnu opoziciju osnovnog prideva sa imeničkom osnovom (*beskontaktni* (non-contact), *bezmasni* (non-fat), *bezjezgren* (non-kernel), *bezobjekatski* (non-object), *besproteinski* (non-protein), *bestarifni* (non-tariff), *bestaksni* (non-tax), *bežični* (nonwireline) i drugi). Kako nije bilo moguće svuda izvesti odgovarajući pridev, moralo se pribeci opisnom izrazu sa predlogom *bez* i odgovarajućom imenicom u genitive (*bez hodnika* (non-corridor), *bez novčanog depozita* (non-recourse), *bez metalnog novca* (nonspecie), *bez naziva* (non-title), *bez godišta* (non-vintage)).

Mali broj prideva (*nonimpakt* (non-impact), *nehem* (non-haem) i *nedžez* (non-jazz)) funkcionišue i u srpskom jeziku, u prilagođenom fonetskom obliku.

Jednom broju engleskih prideva (*non-county*, *non-degree* i *non-null*) prevodni oblici (vanokružni, dodiplomski, različit od nule) nisu se mogli uklopiti ni u jednu od formiranih grupa.

3.2. Promena glagola u prideve

Prevođenje engleskih prideva glagolskog porekla na srpski povezano je sa semantičkim odnosom u kojem stoje imenica i glagol. Kada se njima implicira subjekat, tj. vršilac radnje, prèvođe se opisnim izrazima *koji je bez* i imenicom u genitivu (*koji je bez odsjaja* (non-dazzle), *koji je bez odbljeska* (non-glare)). Ako pridev podrazumeva objekat radnje, prevodni oblici sadrže odrični povratni glagol od kojeg su izvedeni (*koji se ne gužva* (non-crease), *koji se ne lomí* (non-crush), *koji se ne pegla* (non-iron), *koji se ne skuplja* (non-shrink), *koji se ne lepi* (non-stick), *koji se ne kliza* (non-slip)). Pridevi koji sugerišu adverbijalni odnos prema radnji imaju ili oblik prideva sa prefiksom *ne-* (*neprekidan* (non-stop)) ili sadašnjeg glagolskog priloga (*neklizajući* (non-slip), *neproklizavajući* (non-skid)). Ukoliko takav oblik nije uobičajan u jeziku ili u konstrukciji, upotrebljavaju se izrazi sa odnosnom zamenicom *koji* i odričnim glagolom (*koji ne kaplje* (non-drip), *koji ne proklizava* (non-skid), *koji ne staje* (non-stop)).

3.3. Promena prideva u imenice

Poimeničavanjem prideva prefiksom *non-* određuje se objekat koji ne poseduje osobinu prideva iz osnove. Imenica koja bi istakla pretpostavljeni objekat stoga nije neophodna. Ovakve tvorenice se u srpskom jeziku najčešće realizuju kombinovano – sa prefiksom *ne-* i različitim imeničkim sufiksima *neamerikanac* (non-American), *nečovek* (non-human), *nedomorodac* (non-native), *nezvaničnik* (non-official), *nebelac* (non-white)). U primeru *nesposobni* (non-able) imamo slučaj formalne korespondencije, gde je pridev poimeničen u značenju „koji nisu sposobni/u mogućnosti”. Podrazumevana upravna reči *ljudi* nije iskazana. Imenica u oba jezika, najčešće podrazumeva množinu.

Tabela 50. Ekvivalenti prefiksa *non-*, promena prideva u imenice

imenice sa prefiksom <i>ne-</i> i sufiksom	39%
imenice sa pridevom sa prefiksom <i>ne-</i>	11%
opisni izrazi sa <i>ko nije</i>	4%
opisni izrazi sa <i>koji nije</i>	2%
isti oblik	3%
ukupno	100%

Tamo gde nije bilo moguće ili uobičajno izvesti imenice po ovoj formuli, data je imenica definisana pridevom (*neljudsko biće* (non-human), *netoksična supstanca* (non-toxic)).

Imenice kojima se podrazumeva animatni entitet ostvaruju se u srpskom odnosnom zamenicom za bića *ko* i glagolom *nije*, za množinu *koji+nisu*, (*ko nije sposoban* (non-able), *ko nije zavisán* (non-independant), *ko nije prirodnog porekla* (non-natural), *ko nije partisan* (non-partisan)). Imenice kojima se podrazumeva neanimatni entitet koriste neutralnu odnosnu

zamenicu *koji* i glagol *nije* (vreme *koje nije prošlo* (non-past), broj *koji nije prost* (non-prime)). Jedan broj imenica preuzet je fonetski nepomenjen iz engleskog, sa imeničkom konotacijom (*neekspert* (non-expert), *negej* (non-gay), *nerezident* (non-resident)).

3.4. Promena imenice u prilog

Denominalni prilog za način *non-speaks*, jedini u svojoj vrsti promene, u srpskom je dao prilog za način *ne razgovarajući, bez priče*.

4. Zaključak

U ovom delu ćemo tabelarno predstaviti najtipičnije osobine prefiksa do kojih smo došli u pređašnjoj analizi.

Tabela 51. Zaključak

poreklo	produktivnost	smer promene	značenje	primer
latinsko	visoka	im. > prid.	negacija ili odsustvo pojma	non-art, nonroot, non-jury
	visoka	prid. > im.	jedinka ili grupa koja nema osobinu prideva	nonresidents, nonable, non-gay

Prefiks *pre-*

1. Poreklo

Pre- /pri-, 'pre-, 'pri-/ je prefiks latinskog porekla. Razvio se u klasičnom periodu, od predloga *præ* „pre, ispred, unapred“ koji je dao prefiks istog oblika i značenja. U engleskom jeziku prisutan je od srednjoengleskog, preko velikog broja reči preuzetih iz francuskog – brojnih imenica (*preamable, precaution, precursor*), prideva (*precise, premature, preparatory*) i glagola (*precede, predestinate, predict*)¹⁷⁵. Rekonstruisan je praindoevropski oblik **peri-*. Prefiks istog porekla nalazi(o) se i u grčkom *parai-*, galskom *are-*, crkvenoslovenskom *pri-*, stroengleskom *fore-*. Iako se u engleskom prefiks u preuzimanjima beleži još od staroengleskog, rani savremeni engleski je period od kada prefiks samostalno učestvuje u derivaciji uz reči prvenstveno latinskog, ali i domaćeg porekla. Periodom njegove istaknute upotrebljivosti pokazali su se druga polovina XIX i XX vek.

¹⁷⁵ Jespersen, 1965, str. 512

U korpusnom materijalu na kojem smo vršili ispitivanje, otkrili smo 178 primera gde prefiks *pre-* menja klasu osnove, što čini 8% od ukupnog broja korpusnih jedinica.

2. Struktura i značenje

Strukturu prefiksa *pre-* proučićemo kroz njegov oblik, distribuciju, značenja, produktivnost i akcentat.

2.1. Oblik

Izvedenice s prefiksom *pre-* javljaju se u dva oblika – s prefiksom sraslim sa osnovom i u zapisu sa crticom. Međutim, čini se da nije moguće precizno utvrditi pravila po kojima će se izvedenica pisati u formi polusloženice ili spojeno. Oba oblika su u upotrebi, mada je oblik sa crticom češći. Zabeležen je u $\frac{3}{4}$ (76%) jedinica, a spojeni oblika samo u $\frac{1}{4}$ (24%). Ovo upućuje na to da njegov leksički, tj. morfološki status nije u potpunosti definisan. Kako veza između prefiksa i osnove nije jaka, indicira na to da prefiks *pre-* nije potpuno vezana morfema. On postoji i u slobodnom obliku, kao predlog vremenskog značenja „ranije“, „pre“, „ispred“.

Na osnovu raspoloživih primera moguće je utvrditi neke zakonitosti po kojima bi se pisale reči izvedene ovim putem. Ispred osnova koje počinju velikim slovom, prefiks se univerzalno piše sa crticom. Korpus je dao primere u pridevima *pre-Broadway (tour)*, *pre-Christmas (crowd)*, *pre-Civil War (Boston)*, *pre-Crusade (Europe)*, *pre-Inca (ruins)*, *his pre-London (years)*. Isto pravilo važi i kada se prefiks nalazi ispred akronima – *pre-AIDS (conditions)*, *pre-IPO¹⁷⁶ (financial papers)*, *pre-K¹⁷⁷ (children)*.

Prefiks se često piše s crticom ispred osnova koje počinju samoglasnikom, kao kod prideva izvedenih od imenica *pre-action (protocols)*, *pre-assembly (steps)*, *pre-election (promises)*, *pre-entry (training)*, *pre-interview (warning)*, imenice *pre-in¹⁷⁸* (izvedene iz priloga) i dr. No, i ovo pravilo treba shvatiti uslovno.

Primećuje se da se korpusni primeri novijeg datuma – iz 90-tih godina XX i iz XXI veka, bez obzira na smer izvođenja, skoro podjednako često pišu i spojeno i sa crticom, što nagoveštava slabljenje ranije dominacije oblika sa crticom. U prilog ovoj hipotezi može se dodati i da se denominalni pridevi (inicijalno zabeleženi još u XIX veku sa crticom), *preadvertisement*, *preemancipation*, *preemployment*, *preconvention*, *predevelopment*, *pregame*, *premachine*, *premarriage* i dr. U novijim primerima pišu se spojeno, što nagoveštava savremeni trend upošćavanja pravopisa i odomaćivanja prefiksa.

¹⁷⁶ IPO – Initial Public Offering

¹⁷⁷ K – kindergarten

¹⁷⁸ Zemlja EU koja nije u evrozoni

2.2. Distribucija

Rezultat korpusnog ispitivanja prefiksa *pre-* u funkciji promene klase reči kojoj se dodaje predstavićemo tabelom.

Tabela 52. Distribucija prefiksa *pre-*

imenica > pridev	161	90%
pridev > imenica	12	7%
imenica > prilog	3	1,7%
prilog > imenica	1	0,6%
pridev > glagol	1	0,6%
ukupno	178	99,9%

Prefiks *pre-* najaktivniji je u promeni klase imenica u klasu prideva, što dokazuje ubedljiva većina korpusnih primera. Znatno malobrojnija je promena prideva u imenicu, tek 7%. Ostali smerovi promene su marginalno zastupljeni.

2.2.1. Promena imenica u prideve

Promena klase imenice u klasu prideva je dominantan smer transfera leksičke kategorije pomoću prefiksa *pre-*. Zabeležen je u 90% primera. Pridevi nastali na ovaj način su najčešće u vremenskom, ređe u prostornom odnosu sa imenicom od koje su derivirali. Najčešći su u značenju „koji se događa/nastao je ranije od” vremena koje je određeno korenom izvedene reči. Neki od primera ovog izvođenja su *pre-action* (relating to the period before an action), *pre-code* (preceding the introduction of a code), *pre-contact* (prior to the first contact with Europeans), *pre-delivery* (relating to the period preceding a delivery), *pre-kindergarten* (relating to the time before a child is old enough to enrol in kindergarten), *pre-speech* (relating to the period before the development of speech), *prevaccination* (occurring before the time when vaccination became available), *pre-wire* (before the existence of the telegraph or wire services) i mnogi drugi. Budući da ovakvo izvođenje ne podleže nikavim ograničenjima, kombinacije ovog tipa, nastale „za jednokratnu upotrebu”, okazionalizmi, takođe su brojne. Mnoge od njih potom ne zažive u jeziku.

Pored zajedničkih imenica, prefiks se lako spaja i sa vlastitim, praveći značenje „pre njegovog vremena, vlasti, uticaja, otkrića”. Mogućnost takvog izvođenja je neograničena – *pre-Augustine* (Christianity), *pre-Dorset* (material culture), *pre-Hitler* (Germany), *pre-Raphael* (art), *pre-Sarah Lawrence* (days).

U korpusu je zabeleženo i izvođenje prideva od akronima, mada ne u velikom broju. Ovakve ad-hoc kombinacije nastaju po potrebi i rečnici ih, iako su česte, uglavnom ne beleže. U

značenju „koji se odnosi na vreme pre“, već smo pomenuli *pre-AIDS* (conditions), *pre-IPO* (financial papers), *pre-K* (children).

Ovakvi pridevi u upotrebi su i u domenu neformalnog jezika i u leksici stručnog diskursa – *pre-ovulation* (period), *pre-phylloxera* (vine), *prestimulus* (value).

Pored vremenskog, prefiks *pre-* u izvedenim denominalnim pridevima stvara, mada znatno ređe, tek 5%, i prostorno značenje – „koji se nalazi pre, ispred, s prednje strane” pojma koji označava koren. Zabeleženi primeri su iz jezika struke – medicina: *pre-auditory* (nervs), *precapillary* (vessel), *premolar* (tooth), lingvistika: *pre-subject* (adjunct), *pre-head* (position), preverb (position), tehnika: *preflame* (zones).

Analiza podataka u vezi sa vremenom prvog pojavljivanja jedinica u spisima pokazuje da izvedenice sa *pre-* pripadaju najmlađoj generaciji reči. Preko 58% je zabeleženo tek u prvoj polovini XX veka i 14% drugoj, što je ukupno 72%. Preostalih 28% jedinica zabeleženo je ranije, krajem XIX veka. Smatra se (Marchand 1969:141) da je ekspanzija oblika sa *pre-* zabeležena u XX veku posledica prednosti koju je pomenuti prefiks ostvario nad prefiksom *ante-*. Veruje se da se razlog za to nalazi u homofoničnosti prefiksa *ante-* prema *anti-*, pa je radi diskriminacije, *pre-* preuzeo njegovu vremensku ulogu. Ovako nastale prideve odlikuje niža prosečna učestalost u jeziku – od 0,01 do 0,1 ponavljanja u milion reči (3/8).

2.2.2. Promena prideva u imenice

Poimeničavanje prideva znatno je ređi smer promene leksičke kategorije osnove. Ostvaren je u tek 12 primera, što čini 7% svih korpusnih jedinica za prefiks *pre-*. To su imenice *preadolescent*, *pre-anal*, *preantepenult*, *preborn*, *Precambrian*, *pre-final*, *prehuman*, *preliterate*, *premandibular*, *preneural*, *pre-professional* i *pretemporal*. Ovim procesom se ostvaruju dva značenja – „ono što još uvek nema taj kvalitet” (*preadolescent*, *preborn*, *pre-final*, *prehuman*, *preliterate*, *pre-professional*) ili „ono što se nalazi ispred” (*pre-anal*, *preantepenult*, *Precambrian*, *premandibular*, *preneural*, *pretemporal*). Vreme prvog beleženja ovih imenica su posednje decenije XIX i prve decenije XX veka. Odlikuje ih frekventnost 3/8, što znači od 0,01 – 0,1 ponavljanja u milion reči.

2.2.3. Promena imenica u priloge

Promena kategorije imenice u kategoriju priloga je među ređim funkcijama prefiksa *pre-*. Zabeležena su samo tri primera:

– *pre-tax* (before the deduction of tax) – *Link House made £7.9 pretax last year*¹⁷⁹,

¹⁷⁹ *Bookseller*, 1 Dec. 1984, 2232/1

– *preterm* (before full term) – *Sally lost her baby pre-term*.¹⁸⁰ i

– *pre-war* (before a war) – *The expectations of the post-war generation ... were considerably higher than they had been pre-war*.¹⁸¹

Sva tri priloga su relativno nova u jeziku. *Pre-tax* i *preterm* iz druge polovine XX veka a *pre-war* iz prve.

2.2.4. Promena predloga u imenice

Samo je jedan primer promene predloga za mesto u imenicu. To je oblik *pre-in* (a EU nation uncommitted to membership of a single EU currency), kao u primeru

Desperate to dispel the belief that monetary union would split Europe between ‘ins’ and ‘outs’, one Commission official said: ‘There is no such thing as an “out”. They are not “outs”; they are the “pre-ins”’.¹⁸²

Imenica je, očekivano, novijeg datuma. Prvo beleženje u dokumentima je iz 1995. godine.

2.2.5. Promena prideva u glagole

Promena kategorije prideva u glagol ima samo jedan primer. To je glagol *prenable* (to ennoble pre-eminently). Glagol datira još iz XVII veka i danas se smatra zastarelim. U ORE je dat primer

We should prenable priority with honourable actions.¹⁸³

2.3. Produktivnost

U vremenskom značenju, izvođenje putem prefiksa *pre-* vrlo je produktivan tip tvorbe. Brojnost novih leksičkih jedinica u poslednjih više od pola veka svedoči o njegovom plodnom tvorbenom potencijalu.

2.4. Akcenat

Izvedene reči pretežno imaju glavni akcenat na korenu reči, dok je prefiks nenaglašen, kao u *pre-code* /pri:'kəʊd/, *pre-conquest* /pri:'kɒŋkwɛst/, *prefocus* /pri:'fəʊkəs/, *pre-interview* /pri:'ɪntəvjʊ:/, *pre-language* /pri:'læŋgwɪdʒ/. Prefiks je ređe nosilac sekundarnog akcenta (*pre-action* /,pri:'ækʃn/, *pre-delivery* /,pri:d+'lɪv(ə)ri/, *pre-election* /,pri:'t'leɪʃn/, *prevaccination*

¹⁸⁰ *She* (BNC), May 1992, 107

¹⁸¹ B. Grant, *Deaf Advance* (BNC), 1990, 61

¹⁸² *Daily Telegraph*, 9 Apr. 1996, 2/7

¹⁸³ T. Reeve, 1657, *God’s Plea for Nineveh*, 40

/,pri:vaks'tneɪfn/, *pre-temporal* /,pri:'tɛmp(ə)rəl/). Ovo je univerzalno, bez obzira na vrstu promene leksičke kategorije.

Manjem broju jednosložnih prideva prefiks je nosilac sloga. Takvi su *pre-head* /'pri:hɛd/, *pre-law* /'pri:lɔ:/, *pre-man* /'pri:mən/, *premix* /'pri:mɪks/, *pre-press* /'pri:prɛs/, *pre-sale* /'pri:sɛɪl/ i *prestress* /'pri:stres/.

3. Prevođenje

Analizu prevođenja primera promene leksičke kategorije izvršićemo prema goredataj morfo-semantičkoj shemi.

3.1. Promena imenica u prideve

U okviru najučestalijeg smera promene sa prefiksom *pre-*, promene kategorije imenica u kategoriju prideva, dominira vremensko značenje (u 90%) „koji se događa, nastao je ranije od”. Kako srpski jezik ima istorodan i istoznačni prefiks *pred-*, većina srpskih prideva ima taj prefiks i odgovarajući sufiks (*predbožićni* (pre-Christmas), *pretkomatozni* (precoma), *pretkoncertni* (preconcert), *predkreditni* (pre-credit), *pretkrstaški* (pre-Crusade), *predizborni* (pre-election), *predupisni* (pre-inscription), *predjezički* (pre-language), *predbračni* (premarriage), *predškolski* (pre-school), *predratni* (pre-war)). Pridevi se na isti način izvode i od zajedničkih i od vlastitih imenica (*predavgustinski* (pre-Augustine), *pre-kloviski* (pre-Clovis), *predhitlerovski* (pre-Hitler), *predlondonski* (pre-London), *predrejnoldski* (pre-Reynold) i dr), s tim što su vlastite imenice u osnovi manje brojne. Tamo gde izvođenje prideva nije bilo u duhu srpskog jezika korišćene su sintagme *koji se odnosi na period pre, koji se dešava pre, koji prethodi*. U istom obliku prevode se pridevi izvedeni od akronima (*koji se odnosi na period pre oboljevanja od side* (pre-AIDS), *koji se odnosi na period nakon prve javne ponude akcija* (pre-IPO¹⁸⁴), *koji se odnosi na period pre polaska u vrtić* (pre-K¹⁸⁵)).

Mesno značenje ovako dobijenih prideva mnogo je ređe. Značenje „koji se nalazi ispred” zabeleženo je u pridevima medicinskog (*predkapilarni* (precapillary), *predulazni* (pre-enrty), *predfokalni* (prefocus), *premolarni*, *prekutnjački* (pre-molar)), lingvističkog (*pretkonsonantni* (preconsonant), *prednaglasni* (prestress), *predsubjekatski* (pre-subject), *predglagolski* (pre-verb), *predvokalski* (pre-vocal)) i tehničkog diskursa (*preplameni* (pre-flame)). Za lingvističke prideve *pre-head* i *pre-qualificative* nije se mogao obezbediti drugačiji prevod od *koji se nalazi pre glavnog dela rečenice* i *koji se nalazi ispred kvalifikatora*.

¹⁸⁴ IPO – Initial Public Offering

¹⁸⁵ K – kindergarten

Srpski pridevi izvedeni od imenica stranog porekla (*pre-kloviski* (pre-Clovis), *predeterminisan*¹⁸⁶ (predeterminant), *predorsetski* (pre-Dorset), *premolarni* (premolar)) zadržali su strani prefiks *pre-*.

3.2. Promena prideva u imenice

Poimeničavanjem prideva ostvaruju se dva različita značenja – vremensko i prostorno. Imenicama sa vremenskom implikacijom obeležavaju se pojmovi koji još uvek nisu dosegli određeni kvalitet ili stanje. Osim jedinica koje pripadaju jeziku struke sa prefiksom *pred-* (*predadolescent* (preadolescent), *prednovorođenče*¹⁸⁷ (preborn), *predljudi*¹⁸⁸ (prehuman), *prekambrijum*¹⁸⁹ (Precambrian)), srpski jezik često nema imenicu koja ispunjava potreban semantički zahtev. Stoga se prevode opisno (*elemenat ispred krajnjeg/pretposlednji element* (pre-final), *osoba koja još uvek nije opismenjena* (preliterate), *učenik/osoba koja se obučava za nešto, koja još uvek nije profesionalac* (pre-professional)).

Imenice sa prostornim značenjem obeležavaju pojam koji se nalazi ispred nekog drugog pojma (*predanalna krljušt* (pre-anal), *treći slog od kraja u reči* (preantepenult), *predmandibularna kosti* (premandibular), *preneuralna*¹⁹⁰ *kost* (preneural), *predslepoočni mišić* (pretemporal)). Radi veće preciznosti izraza, podrazumevani upravni deo koji je izostavljen iz engleskih tvorenica, u srpskom je najčešće prisutan.

3.3. Promena imenica u priloge

Imenice sa predloškom funkcijom nisu posebno česte u engleskom, u korpusu ih je tek tri. Sve tri imaju temporalno značenje „koji se dešava pre“ (...*plaćanja poreza* (pre-tax), ...*rata* (pre-war), ...*termina, prevremeno* (preterm)).

3.4. Promena predloga u imenice

Ovaj smer promene leksičke kategorije zabeležen je samo jednim primerom. U srpskom jeziku ne postoji odgovarajući prevod za imenicu *pre-in*, do opisa njenog značenja *zemlja članica Evropski Unije koja još nije primljena u evrozoni*.

4. Zaključak

U ovom delu ćemo tabelarno predstaviti najtipičnije osobine prefiksa do kojih smo došli u pređašnjoj analizi.

¹⁸⁶ Internet je u 2 teksta tehničke sadržine registrovao pridev sa srpskim prefiksom *pred-* (predeterminisan)

¹⁸⁷ Prednovorođenče – plod pred rođenje

¹⁸⁸ Predljudi – antropoidi, viši primati, preteče ljudi

¹⁸⁹ Prekambrijum – najstarije geološko doba, pre kambrijumske eksplozije. Zadržan strani prefiks *pre-*

¹⁹⁰ Medicinski izraz zadržao je strani prefiks *pre-*

Tabela 53. Zaključak

poreklo	produktivnost	smer promene	značenje	primer
latinsko	visoka	im. > prid.	koji postoji, događa se, nastao je ranije od	pre-action, pre-speech, pre-school

Prefiks *pro-*

1. Poreklo

Prefiks *pro-* /prəʊ/ dospeo je u engleski jezik iz dva različita izvora. Jedan put je vodio od klasičnog i postklasičnog latinskog priloga i predloga istog oblika u značenju „za, u ime, umesto“. Većina reči s ovim prefiksom ušla je u engleski direktno, kao francuske ili latinske pozajmljenice. To su najpre bili glagoli (*prolong*), a potom i druge reči neglagolske derivacije. Manji broj je izveden u engleskom sa osnovama latinskog porekla (*procurvation*, *proactive*, *proception* i dr). Danas se koristi sa mnogim osnovama, najčešće imeničkim, u značenju „neko ko deluje u ime nekog drugog“ (kao u *proconsul*, *pro-form*, *pronoun*) ili uz titule, hijerarhijskog značenja „umesto, u ime, kao zamena“, kao u *prorector*, *proregent*, *prochancellor* i dr¹⁹¹.

Drugi izvor, čije je put do engleskog trasiran iz grčkog, je antički predlog *πρό* značenja „pre“, i u vremenskom i mesnom smislu, kao u *prophet*, *prologue* (Dixon, 2014:149).

Oba prefiksa su rekonstruisana u praindoevropskom obliku **pro-*, a staroengleski je imao vremenski *fore-* i mesni *fram-* u ovom značenju.

S početkom XIX veka prefiks *pro-* javlja se u značenju „u korist“ nečega, i takav je danas potpuno produktivan. U ovom značenju prefiks *pro-* često stoji u antonimijskom odnosu prema prefiksu *anti-*.

Iz istraživačkog korpusa izdvojili smo 40 primera sa prefiksom *pro-* gde dolazi do promene leksičke kategorije osnove, što čini 2% od ukupnog broja korpusnih jedinica.

2. Struktura i značenje

Strukturu prefiksa *pro-* posmatraćemo kroz njegov oblik, distribuciju, produktivnost i akcentat. Uz to ćemo sagledati i značenja koju navedene kombinacije proizvode, u zavisnosti od klase reči sa kojom prefiks deluje.

¹⁹¹ izvor www.oed.com

2.1. Oblik

U većini slučajeva prefiks je očuvao samostalnost u odnosu na osnovu. Ovo je posebno uočljivo kod izvedenih prideva u značenju „u korist“ onoga što označava imenica. Manji broj izvedenica, tek pet (9%), nalazi se u obliku sa spojenim prefiksom. To su pridevi *procoagulant*, *prodelta*, *prophane* i *prophase* i glagol *prolong*. S obzirom na to da se radi o malom broju reči, uzorak nije bio dovoljno reprezentativan za donošenje pouzdanih zaključaka. Uzrok srastanja prefiksa sa osnovom mogao bi da leži u činjenici da su u pitanju reči starije po postanju koje su se u spojenom obliku učvrstile u jeziku. Radi se o rečima zabeleženim još u XV veku (*profane* i *prolong*), dok sve ostale datiraju tek iz druge polovine XIX i XX veka. Drugi razlog za srastanje prefiksa sa osnovom moglo bi da bude, i inače rétko, vremensko i mesno značenje „pre, ispred, ispod“. To su pridevi *prodelta* (lying beyond the ... main body of a delta) i *prophase* (related to the stage before the metaphase). Pridev *procoagulant* nije mogao da se uklopi ni u jedno od ovde ponuđenih pravila.

2.2. Distribucija

Iako je upotreba prefiksa *pro-* generalno imenička i pridevska bez uticaja na klasu osnovu, u korpusnim primerima otkrivena je i njegova konvertorska osobina. Promene klase izvedenih reči u odnosu na osnovu predstaviceemo tabelom.

Tabela 54. Distribucija prefiksa *pro-*

imenica > pridev	39	97,5%
pridev > glagol	1	2,5%
ukupno	40	100%

2.2.1. Promena imenica u prideve

Promena klase imenice u klasu prideva najbitniji je format¹⁹² promene leksičke kategorije, sa preko 97% primera. Međutim, uočili smo da se pridevi tom prilikom obrazuju u dva različita značenja. Prvo, koje je mnogo češće (95% ove promene), je značenje „u korist, u korak, promovišući“ ono što je određeno imenicom u korenu izvedenice. Takvi primeri su *pro-abortion* (lobby), *pro-alcoholism* (risk factors), *procoagulant* (effect), *pro-bussiness* (gouvernement), *pro-democracy* (activists), *pro-landlord* (right proceedings), *pro-life* (party), *pro-vaccinist* (statistics), *pro-war* (oppositions) i drugi. Ovi pridevi relativno su mladi. Mahom su zabeleženi u drugoj polovini XIX i prvoj polovini XX veka. Najstariji je pridev *profane*, romanizam koji u engleskom funkcioniše još od XV veka. Frekventnost ovih prideva u savremenom engleskom nije bez značaja. Iznosu u proseku od 0,1 do 1 u milion reči (4/8).

¹⁹² Promena prideva u glagol ima samo jedan primer

Drugo značenje je znatno ređe. Češće je u naučnom, biološkom i medicinskom, nego u svakodnevnom diskursu. Ovako nastali pridevi opisuju ono „što prethodi“ u vremenu ili prostoru, onome što označava imenica iz korena. U korpusu bilo je tek dva primera, a dolazi do promene leksičke kategorije osnove – gorepomenuti pridevi *prodelta* (lying beyond the ... main body of a delta) i *prophase* (related to the stage before the metaphase). Iako je broj prideva u ovom značenju daleko manji od prethodnog, vreme njihovog javljanja u jeziku i njihova učestalost su u potpunom skladu sa njima.

2.2.2. Promena prideva u glagole

Ova promena kategorije predstavljena je samo jednim primerom. To je glagol *prolong*, izveden od prideva *long*. Ovaj latinizam je u engleskom prisutan još s početka XV veka, što ga čini jednom od starijih reči s prefiksom *pro-*. U isto vreme, glagol je među češćim izvedenicama u engleskom. Stepen prisutnosti u jeziku iznosi od jednog do deset ponavljanja u milion reči (5/8).

2.2.3. Leksikalizacija

Ovde ćemo navesti još i pojavu leksikalizacije, poimeničavanja prefiksa, vidljivu u izrazu *pros and cons*¹⁹³. Prefiks u funkciji imenice dobija flektivni nastavak za množinu i značenje „*an advantage or argument in favour of something*“. Ovaj kolokvijalizam je vremenom ušao u standard engleskog jezika.

Pridev i imenica *pro*, kao u primerima *a pro golfer* i *a tennis pro*, nisu nastali leksikalizacijom, već skraćivanjem prideva i imenice *professional*.

2.2.4. Produktivnost

Prosečna jezička frekventnost reči u opisanim grupama je 4/8 i više. Izražena aktuelnost ovog tvorbenog obrasca i nepostojanje nikakvih tvorbenih restrikcija govore u prilog njegovoj izrazitoj produktivnosti u savremenom engleskom. Mehanizam ovakvog izvođenja prideva i imenica je danas vrlo čest i popularan.

2.2.5. Akcenat

Analiza izdvojenih korpusnih podataka pokazuje da je prefiks *pro-* ili nosilac sekundarnog akcenta u izvedenicama (*pro-choice* /,prəʊ'tʃɔɪs/, *pro-life* /,prəʊ'laɪf/, *procoagulant* /,prəʊ'kəʊ'ægjʊlənt/) ili je nenaglašen (*profane* /prə'feɪn/, *prolong* /prə'lɒŋ/). Glavni akcenat je očuvan na istaknutom slogu osnove. U manjem broju slučajeva, i to samo ako se radi o

¹⁹³ Pro et contra (lat) – za i protiv

izvođenju u mesnom i vremenskom značenju „pre, ispred, ispod“ (*prodelta* /'prəʊ,deltə/, *prophase* /'prəʊfeɪz/), prefiks dobija pun akcentat.

3. Prevođenje

3.1. Promena imenica u prideve

3.1.1. Pridevi nastali u ovom formatu dominantno se upotrebljavaju u značenju zalaganja za nešto, podržavanja ili zaštite onoga što je određeno imenicom u njihovom korenu, gotovo uvek u političkom smislu¹⁹⁴. Tamo gde je građenje prideva moguće u obliku uobičajnom za srpski jezik, novonastali pridevi imaju prefiks *pro-*, koji se prema srpskom pravopisu piše spojeno (*prosaveznički* (pro-Ally), *prodemokratski* (pro-democracy), *profan* (profane), *prolaburistički* (pro-labour), *proratni* (pro-war), *prozapadni* (pro-West)). U oko 2/3 primera izvođenje takvih prideva ne bi bilo standardno, pa su upotrebljene pridevske sintagme *koji podržava, koji favorizuje, koji zagovara*.

3.1.2. Pored značenja podržavanja određene ideje ili opcije, dva prideva iz medicinske leksike proizvode značenje „koji pomaže, koji podstiče“. Stručni izrazi u srpskom pretežno se koriste u izvornom obliku (*prokoagulantni* (procoagulant), *prooksidantni* (pro-oxidant)), u opisanom značenju.

3.1.3. Značenje „koji prethodi“ u vremenu ili prostoru onome što označava imenica iz korena je retko. Češće je u naučnom nego u svakodnevnom diskursu. Ti pridevi se u jeziku struka na srpskom koriste neprevedeni (*prodeltni* (prodelta) i *profazni* (prophase)).

3.2. Promena prideva u glagole

Glagol *prolong* nastao od prideva *long*, u srpskom jeziku funkcioniše i u neprevedenom i u delimično prevedenom obliku. Može se reći da je originalan oblik glagola, sa srpskim sufiksom, *prolongirati* uobičajniji u formalnom izrazu. Glagol *produžiti* ima srpski prefiks, formalno identičan latinskom, pripojen srpskoj pridevskoj osnovi. U ovom slučaju prefiks označava samo svršenu radnju¹⁹⁵.

3.3. Leksikalizacija

Leksikalizovan oblik predloga, imenica *pro* (an advantage or argument in favor of something) u srpskom jeziku se prevodi imenicom *prednost*, tj. argumenti za donošenje neke odluke. Najčešće u množini i na jeziku izvora i na jeziku cilja.

¹⁹⁴ Klajn, 2002, str. 235

¹⁹⁵ Klajn, 2002, str. 277

4. Zaključak

U ovom delu ćemo tabelarno predstaviti najtipičnije osobine prefiksa do kojih smo došli u pređašnjoj analizi.

Tabela 55. Zaključak

poreklo	produktivnost	smer promene	značenje	primer
latinsko	visoka	im. > prid.	u korist, u korak, promovišuće	pro-abortion, pro-business, pro-life

Prefiks *re-*

1. Poreklo

Prefiks *re-* /ri:, ri, rə/ je latinskog porekla a u engleski je ušao preko francuskog jezika. Izvorno značenje bilo je „iza“, „nazad do početne tačke, stanja“. Dugo, mnogo češće značenje, bilo je „ponovo“, „iznova“, u smislu povratka na pređašnje stanje. Iz njega se razvilo značenje *ponavljanja, obavljanja radnje po drugi put*, što je bilo najistaknutije značenje u post-klasičnom latinskom. Ovako nastale izvedenice, većinom glagoli, pristigle su u engleski početkom XIII veka, sagrađivši model za brojne nove formacije ovog tipa. Već u XIV veku bile su vrlo prisutne u delima Lenglada, Čosera, Trevize, Viklifovih sledbenika¹⁹⁶. Od srednjoengleskog, a posebno posle 1600. naovamo, prefiks je u engleskom postao vrlo produktivan u smislu *„again“*. Ni u prošlosti, ni danas, ne postoje ograničenja u smislu porekla reči koja se prefiksira. Lako se dodaje rečima romanskog, isto kao i domaćeg porekla.

Prefiks je u istom značenju i obliku danas naširoko prisutan u mnogim evropskim jezicima, u prvom redu u romanskoj (francuski, italijanski, portugalski, španski, katalonski, oksitanski¹⁹⁷), ali i u jezicima neromanskih grupa.

U našem ispitivanom korpusu prefiks *re-* zabeležen je u 72 slučaja, što čini 3% od ukupnog broja korpusnih jedinica.

¹⁹⁶ Izvor OED – William Langland, Geoffrey Chaucer, John Trevisa, Wycliffite writers

¹⁹⁷ Romanski jezik koji se govori na jugu i jugoistoku Francuske, u Monaku i u nekim delovima Italije

2. Struktura i značenje

Strukturu prefiksa *re-* posmatramo kroz njegov oblik, distribuciju i akcentat. Uz to ćemo sagledati i značenja koju navedene kombinacije proizvode, u zavisnosti od klase reči sa kojom prefiks deluje.

2.1. Oblik

Iako prefiks na ortografskom nivou nema značajnijih varijacija, na fonološkom ima. U britanskom engleskom prefiks se izgovara sa dugim samoglasnikom /ri:/ (/ri:'blu:/, /ri:'ka:bən/, /ri:'fa:ðə/, /ri:'jʌŋ/), u američkom sa kratkim /ri/ (/ri'blu/, /ri'kərbən/, /ri'fəðər/, /ri'jəŋ/). Skraćivanje samoglasnika iz prefiksa u britanskom je često u rečima romanskog porekla – /rɪ'lent/, /rɪ'skrɪb/, /rɪ'tɑ:d /, /rɪ'vʌɪ/ i dr. Izgovor /rə/ je znatno ređi – /rə'neɪtjər/, /rə'lent/, /rə'n(j)u/, i to u američkoj varijanti engleskog.

Derivati sa *re-* nastali od reči koji počinju na *e-* obično se pišu sa crticom. Isto važi i za reči koje počinju drugim samoglasnicima (Jespersen, 1965:521). U našem korpusu nije bilo mnogo primera za potvrdu ovog pravila, a da pritom dolazi do promene leksičke kategorije osnove. Zabeležili smo samo glagole *re-English* (to retranslate into English) i *re-engine* (to replace the engines of (a ship, airplane, etc.)). U prošlosti je u nekim slučajevima, *e* iz osnove pisano sa dijakritikom (ë)¹⁹⁸. Crtica može da se stavlja i iz stilskih razloga, kada autor želi da naglasi nezavisnost prefiksa, najčešće za potrebe određene prilike (Jespersen, 1965:521). Zapis sa crticom se konačno koristi i kada treba napraviti razliku između oblika nastalih prefiksacijom i oblika kojima je *re-* prvi slog. Iako su takvi primeri prepoznatljivi u engleskom (*re-collect/recollect, re-cover/recover, re-sign/resign, re-create/recreate* itd), malo je takvih gde se i leksička vrsta osnove menje. Jedino smo našli *re-member* (to put together again, reverse the dismembering) prema *remember* (to have in or be able to bring to one's mind an awareness of someone or something from the past).

2.2 Distribucija

Prema prikupljenim podacima iz korpusa pokazalo se da je prefiks *re-* najčešće u upotrebi za izvođenje glagola, najčešće od imenica. Ostala izvođenja prikazaćemo tabelom:

¹⁹⁸ Npr. glagoli *reëmerge, reënter*

Tabela 56. Distribucija prefiksa *re-*

imenica > glagol	55	76%
pridev > glagol	13	18%
pridev > imenica	2	3%
glagol > imenica	2	3%
ukupno	72	100%

2.2.1. Promena imenica u glagole

Najveći broj promena leksičkih kategorija osnova, preko 76% primera, odvija se u smeru promena imenica u glagole. U okviru navedene promene uočili smo dva različita značenja. Jedno je „ponovo postići ili pretvoriti u nešto“. Vidi se u glagolima *reboot*¹⁹⁹ (to boot a computer again), *re-father* (to make a person a father again), *regender* (to assign a new gender), *regloss* (to put a fresh gloss upon), *reking* (to crown again as a king), *re-member* (to put together again), *rename*²⁰⁰ (to give a new or another name), *re-youth* (to make young again). Ovo značenje je manje često. Zastupljeno je u oko 1/3 glagola, ali je njihova prisutnost u jeziku veća. Prema formatu učestalosti, ona iznosi 3/8, javljaju se do 0,1 put u milion reči iz savremene upotrebe. Produktivnost prefiksa je nenarušena od XVI veka do savremenih dana. Nove reči ravnomerno nastaju u svim jezičkim razdobljima i sve su aktivne u jeziku.

Drugo značenje je donekle tehničke prirode i tiče se podešavanja, opremanja, tretiranja nečime. Takvi su glagoli *reburse* (to reimburse (a person, a sum)), *re-carbon*²⁰¹ (to fit a lamp with new carbon electrodes), *re-chip*²⁰² (to reprogramme the chip), *re-foot*²⁰³ (to replace the foot of (a boat, stocking, etc)), *repew* (to furnish with new pews), *re-ticket*²⁰⁴ (to provide with a new or different ticket). Glagoli u navedenom značenju su brojniji od prethodnih – oko 2/3 ukupnih primera ove vrste, no manje su česti. Frekventnost u jeziku im iznosi oko 0,01 u million (2/8). Produktivnost prefiksa u ovom značenju u potpunom je skladu sa produktivnošću prefiksa u prethodnom značenju, s razlikom što su neki od ovako izvedenih glagola (njih oko 10%) vremenom nestali iz aktivne leksike.

¹⁹⁹ ORE: re+boot n. (the operation or procedure of booting a computer or an operation system)

²⁰⁰ Iako u engleskom postoji i glagol *to name*, nastao u straoengleskom konverzijom iz imenice *name* (iz ranog staroengleskog), po tvrdnji ORE u tvorbi glagola *to rename* u XVI veku dogodila se prefiksacija imenice

²⁰¹ glagol *to re-carbon* (1902) nastao je prefiksacijom imenice *carbon*; glagol *to carbon* je mlađi, funkcioniše od 1922.

²⁰² glagol *re-chip* (1993 – to reprogramme the chip) nastao je prefiksacijom imenice *chip*; glagol *to chip* (1461 – cut or break (a small piece) from a hard material) nastao je konverzijom iz imenice i ima drugačiju semantiku

²⁰³ glagol *to re-foot* (1827 – to replace the foot of (a boat, stocking, etc)) nastao je prefiksacijom imenice *foot*; glagol *to foot* (1425 – to cover a distance, especially a long one, on foot) nastao je konverzijom iz imenice i ima drugačiju semantiku

²⁰⁴ glagol *to re-ticket* (1911 – to provide with a new or different ticket) ima drugačiju semantiku od glagola *to ticket* (1611 – to fasten a small piece of paper onto something to show its price, size, etc)

I Jespersen (1965:521) i Marčand (1969:190) primećuju osobinu prefiksa *re-* da određeni broj glagola izvodi od imenica, u značenju „*provide anew with or again turn into*“, odnosno „*furnish with new...*“. Međutim, pojavu ilustruju primerima koje savremeno izdanje ORE ne smatra imeničkim osnovama. Takvi su *re-coal, re-coat, re-colour, re-face, rehouse, re-ink, re-label, re-mast, re-paper, resole, re-stock, re-type*.

2.2.2. Promena prideva u glagole

Manji broj glagola izveden je od pridevskih osnova. U korpusu smo pronašli 13 primera, čije značenje bi se moglo opisati „*vratiti ili uspostaviti određeni kvalitet*“. Glagoli *re-blue, rebrown, repurple...* (to make blue, brown, purple... again), *recinct* (to surround or enclose), *regreen* (to re-establish plant growth), *relent* (to melt under the influence of heat), *relong* (to extend the duration of), *renew* (to make new, or like new), *renovel* (to renew (in various senses)), *retard* (to hold back), *revile* (to criticize in an abusive or angrily insulting manner), *reyoung* (to make young again) primeri su ovog izvođenja. Za razliku od denominalnih glagola, deadjektivni glagoli, iako znatno manje brojni, imaju višu prosečnu učestalost. Iznosi do jedne u milion reči (4/8). Očekivano najfrekventniji je glagol *renew* sa 10 – 100 ponavljanja u milion (6/8). Glagoli *recinct, relong* i *renovel* danas su zastareli. Međutim, pored brojnosti, i produktivnost ovako nastalih glagola znatno zaostaje za denominalima. Nova izvođenja nisu zabeležena nakon prve polovine XIX veka.

2.2.3. Promena prideva u imenice

U korpusu smo imali dva primera izvođenja imenica od prideva. To su relativno nova (početak XX veka) *rechaud* (a food warmer) niske frekventnosti od 2/8 i danas arhaična *recinct* (a moulding or line encircling a building or structure).

2.2.4. Promena glagola u imenice

Pronašli smo dve deverbalne imenice – *re-gale* (a new grant or division of a mining gale) koja više nije u upotrebi i *reglow* (an act of glowing again), frekventnosti 2/8 (do 0,01 ponavljanje u milion reči).

2.3 Akcenat

U derivatima nastalim promenom leksičke kategorije osnove, prefiks *re-* je dominantno ili nenaglašen ili nosi sekundarni akcenat, dok je glavni akcenat na osnovi.

Jespersen, primerima *reapply, rediscover, refashion*, pokazuje da je u domaćim rečima prefiks naglašen (1965:520), što nije potvrđeno u fondu reči gde se kategorija reči sa prefiksom razlikuje od kategorije osnove.

3. Prevođenje

3.1. Promena imenica u glagole

Denominalni glagoli su najčešća klasa reči koja nastaje pomoću prefiksa *re-*. Njihovi srpski prevodni oblici razvrstani su u dve podgrupe.

3.1.1. Prva nosi značenje ponovnog obavljanja radnje, kao što prefiks *re-* originalno čini u latinskom, i značenje naknadne promene. U značenju ponovnog obavljanja radnje nije bilo moguće obezbediti glagole koji bi samostalno mogli da obave svoju semantičku funkciju. To se pretežno (u 80%) postiže glagolskim izrazima sa obaveznim prilogom za vreme *ponovo*, kojim se postiže podrazumevani efekat iznovnog ili ponovljenog obavljanja radnje. Glagol u izarzu i njegova imenička dopuna, najčešće u akuzativu ređe u instrumentalu, preciziraju o kojoj aktivnosti je reč (*ponovo naseliti neko mesto* (repeople), *ponovo sastaviti delove* (re-member), *ponovo postaviti za kralja* (reking), *ponovo presvući kožom* (releather), *ponovo napisati pisma* (reletter), *ponovo postaviti na vlast* (rethrone), *ponovo napuderisati* (repowder) i dr). Svi ostali oblici znatno su ređi. Efekat reprodukcije i ponovljivost postiže se prefiksom *pre-* (*prekaliti* (resteel), *prepisati* (rescribe)). Prefiksom *o-* objektu se pridaje osobina iz pridevske osnovne glagola (*oživeti* (reboot)), a u ovom kontekstu znači ponovno uspostavljanje pređašnjeg stanja. Za glagol *reboot* u srpskom jeziku koristi se prevod u obliku sinonima, internacionalizovani glagol *restartovati*, koji u srpskom funkcioniše sa neizmenjenim prefiksom. Značenje naknadne promene uočava se u glagolskim izrazima sa pridevom *nov* (*postaviti nove gumice na slavinama* (re-washer), *dati nov čelični okov* (resteel), *dati novu suštinu* (reself), *posaditi novu travu* (regrass) i dr).

3.1.2. Drugo značenje, opisano kao značenje iznovnog podešavanja, opremanja, tretiranja nečime, ima različite prevodne oblike.

Tabela 57. Ekvivalenti prefiksa *re-*, promena imenica u glagole

glagoli sa prefiksom <i>po-</i>	20%
glagoli sa prefiksom <i>pre-</i>	20%
izrazi sa pridevom <i>nov</i>	20%
izrazi sa vremenskim prilogom <i>ponovo, iznova</i>	16%
izrazi sa glagolom <i>promeniti</i>	12%
ostalo	12%
ukupno	100%

Najviše je glagola sa prefiksima. U glagolima sa prefiksom *po-* (*popraviti vrat na instrument* (re-neck), *povratiti ugled* (rebunk)) očit je efekat ponovnog obavljanja i restauracije pređašnjeg stanja.

Glagoli sa prefiksom *pre-* mogu se smatrati direktnim semantičkim parom glagola sa *re-* koji imaju kapacitet da samostalno iznesi zahtevani smisao. Njima se označava ponavljanje radnje na drugi način, reprodukcija (*preadresirati* (re-mail), *preimenovati* (rename), *prepakovati* (repackage), *presvući novim slojem srebra* (resilver), *preusmeriti* (re-route)).

Glagolskim izrazima sa pridevom *nov*, upravo pridev precizira da se radnja obavlja ponovljeno (*postaviti novo dno* (refoot), *dodeliti novi rod* (regender), *dati novi sjaj* (regloss), *odrediti novu vrednost* (rewight), *uposliti novo osoblje* (reman)).

Isto se dešava u izrazima sa vremenskim prilogom *ponovo*, *iznova* (*iznova dodeliti obeležje pola* (re-sex), *iznova pošumiti* (reforest), *ponovo čipovati* (re-chip), *ponovno obeležiti* (re-ticket)) i sa izrazima sa glagolom *promeniti* (...*karbonske elektrode* (recarbon), ...*žice na instrument* (rehair), ...*šarke* (rehinge)). I ostale prevodne varijante, koje se nisu mogle uklopiti u zadate grupe (*nadomestiti amputirane udove ortopedskim protezama* (relimb), *vratiti u uobičajno, prirodno stanje* (renautre)), poseduju karakter obnovljivosti radnje ili njenog efekta.

3.2. Promena prideva u glagole

Glagolima izvedenim od pridevskih osnova proizvodi se značenje ponovnog uspostavljanja kvaliteta koji je opisan u osnovi. U smislu prevodnih oblika pojedinačno je najviše opisnih glagolskih izraza sa prilogom *ponovo* i glagolom koji je u vezi sa radnjom kojom se ostvaruje sadržaj osnove (*ponovo ofarbati/obojiti* plavo, braon, ljubičasto... (reblue, rebrown, repurple...), *ponovo preveseti* na engleski (re-English)). Isti potencijal imaju glagoli *podmladiti* (reyoung), *renovirati* (renew) i izraz *posaditi novo rastinje* (*zelenilo*) (regreen). Neki glagoli (*popustiti*, *smekšati* (relent), *kasniti*, *usporiti* (retard), *grditi*, *prekoriti* (revile)) nisu se mogli uključiti ni u jednu od gornjih kategorija.

3.3. Promena prideva u imenice

Od dva korpusna primera sa ovim smerom promene leksičke kategorije, u upotrebi je samo galicizam *rechaud*. I u engleskom i u srpskom ova imenica zadržava originalan izgovor /refo/²⁰⁵ i označava *kuhinjski aparat na struju za kuvanje*.

3.4. Promena glagola u imenice

Od dve deverbale imenice danas se koristi samo *reglow* (novi sjaj, ushićenje).

²⁰⁵ Izgovor /reɪ'fəʊ/ je u engleskom znatno ređi

4. Zaključak

U ovom delu ćemo tabelarno predstaviti najtipičnije osobine prefiksa do kojih smo došli u pređašnjoj analizi.

Tabela 58. Zaključak

poreklo	produktivnost	smer promene	značenje	primer
latinsko	visoka	im. > gl.	ponovo postići, uraditi ili pretvoriti u nešto	reboot, re-father, rename
	neproduktivan	prid. > gl.	vratiti ili uspostaviti određeni kvalitet	regreen, renew, reyoung

Prefiks *trans-*

1. Poreklo

Prefiks *trans-* potekao je od latinskog predloga *trans* čije je značenje „preko, na daljoj strani, iznad“. Lako se kombinuje sa glagolima, imenicama i pridevima. Oblici izvedeni sa *trans-* brojni su u modernim romanskim jezicima, a preko pozajmljenica i u jezicima iz drugih jezičkih porodica. U engleski su došli preko francuskog. Oblici preuzeti u vreme starofrancuskog (VIII – XIV veka) imaju oblik prefiksa *tres-*, a kasnija preuzimanja danas utvrđen oblik *trans-*. Iako je ranije prefiks podrazumevao osnovu istog porekla, danas se slobodno koristi sa elementima i engleskog i drugog nelatinskog porekla.

U našem korpusu pronašli smo tek 21 primer gde prefiksom *trans-* menja leksičku kategoriju osnove, što čini 1% od ukupnog broja korpusnih jedinica.

2. Struktura i značenje

Strukturu i značenje prefiksa *trans-* posmatraćemo kroz njegov oblik, distribuciju sa drugim vrstama reči, kroz značenja koja se tom prilikom postižu, stabilnost akcenta, izgovor i leksikalizaciju.

2.1 Oblik

Mada *trans-* spada u grupu prefiksa koja se uglavnom ne odvaja crticom, nekoliko primera se kosi sa tim pravilom. Broj primera nije dovoljan za izvođenje pouzdanih zaključaka, ali se čini da su oblici polusloženice poželjniji kod prideva kod kojih je dobijeno eksplicitno prostorno značenje, kao kod prideva *trans-bay*, *trans-border*, *trans-channel*, *trans-frontier* i

trans-world. Glagol *trans-style*, zbog izbegavanja dupliranja ili sažimanja dva s, koristi oblik sa crticom. Ovakav zapis prisutan je i u brojnim drugim oblicima ovog tipa gde ne dolazi do promene leksičke kategorije. Jedino se za glagol *trans-village* nije moglo naći dovoljno validno obrazloženje.

2.2. Distribucija

Sa prefiksom *trans-* registrovana su samo u dva smera promene kategorije osnove. To je promena imenica u pridev i u glagol, a njihov odnos je skoro podjednak:

Tabela 59. Distribucija prefiksa *trans-*

imenica > pridev	10	48%
imenica > glagol	11	52%
ukupno	21	100%

2.2.1. Promena imenica u prideve

Promena kategorije imenica u kategoriju prideva zabeležena je u polovini primera. Dobijeno značenje može se opisati kao „koji se nalazi ili se kreće preko“, kao u pridevima *trans-bay*, *trans-border*, *transboundary*, *trans-channel*, *transearth*, *trans-frontier*, *transocean*, *trans-world*. Druga dva prideva *transgender* i *transhuman* označavaju osobine koje se po nečemu razlikuju od onoga što imenuje osnova. Svi navedeni pridevi su aktuelni u jeziku – najviše *trans-border*, *transboundary* i *transgender* sa jednim pojavljivanjem u milion reči (4/8). Ostali manje. Kako je većina prideva nastala tokom i krajem XX veka, može se reći da je ovakav obrazac izvođenja prideva produktivan.

2.2.2. Promena imenica u glagole

Promena kategorije imenica u kategoriju glagola je drugi smer promene. Značenje ovih glagola je „promeniti mesto“ ili „transformisati oblik“. To su *transclout*, *transearth*, *transelement*, *transdialect*, *transfashion*, *transfeature*, *transfigure*, *transnature*, *transprose*, *trans-style* i *trans-village*. Za razliku od prideva, glagoli sa ovim prefiksom su strajni i javljali su se tokom svih razdoblja razvoja jezika. Najstariji je *transfigure* iz XIV veka a najmlađi *transfeature* iz XVIII. Ostali su zabeleženi tokom XVI i XVII veka. *Transclout*, *transearth*, *trans-style* i *trans-village* više ne pripadaju živoj leksici. I frekventnost glagola se razlikuje od pridevske. Znatno je niža i iznosi ispod 0,01 ponavljanja (1/8 i 2/8). Jedino *transfigure* ima 4/8.

2.3. Akcenat

Akcent izvedenica sa *trans-* je uvek na narednom elementu, tj. na osnovi reči. Za razliku od akcenta, stabilnost izgovora je znatno manja. Tiče se i samoglasnika *a* i suglasnika *s*. ORE uviđa sve češći trend u Londonu i okolini da se tradicionalan izgovor prefiksa sa kratkim otvorenim *a* /æ/ menja u /a:/ ili /ɑ/. Glas /s/ iz prefiksa (*transclout*, *transhuman*, *transfashion*, *transfigure*, *tansprose*) prelazi u /z/ ispred osnova koje počinju zvučnim suglasnikom, nazalom ili samoglasnikom (*transboundary*, *transearth*, *traselement*, *transgender*, *transdialect*, *transnature*).

2.4. Leksikalizacija

Ispitujući korpus naišli smo na slučajeve samostalne pridevske upotrebe prefiksa u domenu naučnog teksta. U diskursu prirodnih nauka, posebno hemije, genetike i biohemije, pridev *trans* određuje izomere sa određenom molekularnom strukturom atoma. Tako imamo izraze *trans form*, *trans elimination*, *trans manner*, *trans test*, *trans fat*, *trans acids* i dr.

Pored ove, u neformalnom kontekstu može se naići na poimeničavanje prefiksa, tj. skrećivanje imenice *transgender* na prefiks. Time se obeležava osoba kod koje postoji nepoklapanje rodnog i polnog identiteta, kao u *She is a trans*. Ovakva upotreba u javnosti smatra se diskriminatorskom i transfobičnom.

3. Prevođenje

3.1. Promena imenica u prideve

Pridevi dobijeni ovom vrstom tvorbe pretežno imaju lokativno značenje, u smislu „koji se nalazi s one strane ili se kreće preko“. Srpski jezik u ovom slučaju uglavnom (u 75%) koristi domaći ekvivalent predlog *preko*, na taj način gradeći složene prideve *prekozalivski* (trans-bay), *prekogranični* (trans-border, transboundary, trans-frontier), *prekokanalski*²⁰⁶ (trans-channel), *prekookeanski* (trans-ocean). Znatno manje prideva (25%) zadržalo je originalni prefiks sa domaćom osnovom – *transzemaljski*²⁰⁷ (transearth), *transsvetski*²⁰⁸ (trans-world). Pridevi *transrodni* (transgender) i *transljudski* (transhuman) označavaju osobinu koja je po nečemu nepodudarna ili obimnija od one koju označava neprefiksiran pridev. Pridev *transhuman* izvornog značenja *beyond the human* koristi i oblik sa domaćim prefiksom – *nadljudski*.

²⁰⁶ koji se nalazi sa druge strane La Manša

²⁰⁷ Odstupanje do sažimanja suglasnika *s* i *z*

²⁰⁸ U dokumentima se može naići na zapis i kao polusloženica i spojeno. Klajn (2002:236) navodi prideve *transsaharski* i *transsibirski* što ukazuje na najnoviji trend pisanja prefiksa *trans-* spojeno sa osnovom, i onda kada ona počinje slovom *s*

3.2. Promena imenica u glagole

Izmenom kategorije imenica u kategoriju glagola dobijaju se glagoli sa značenjem promene, odnosno radnje ponovljene na drugi način, s ciljem postizanja različitog efekta. Srpski jezik u tom značenju ima prefiks *pre-* (*preoblikovati* (transfeature), *preobraziti* (transelement), *prevesti sa jednog dijalekta na drugi* (transdialect), *prebaciti poeziju u prozni tekst*, *prepričati* (transprose), *prestilizovati* (transfashion)).

Tabela 60. Ekvivalenti prefiksa *trans-*, promena imenica u glagole

glagoli sa prefiksom <i>pre-</i>	57%
glagolske sintagme sa glagolom <i>promeniti</i>	29%
glagoli sa prefiksom <i>trans-</i>	14%
ukupno	100%

Nekoliko engleskih glagola, gde nije moguć direktan prevod na srpski, koriste glagol *promeniti* uz dopunu imenice iz osnove u akuzativu (... *izgled* (transfashion), ... *suštinu/prirodu nečega* (transnature), ... *oblik* (transfigure)). Za glagol *transfigure* postoje i internacionalizmi *transformisati* i *transfigurisati*.

3.3. Leksikalizacija

Dva je primera leksikalizacije prefiksa u pridev, odnosno imenicu. Pridev *trans* u domenu prirodnih nauka funkcioniše nepromenjen u srpskom, sa odgovarajućom imenicom koju određuje. Nestanradna imenica *trans* prisutna je u istom obliku u specifičnom govoru pomenute društvene subkulture na srpskom.

4. Zaključak

U ovom delu ćemo tabelarno predstaviti najtipičnije osobine prefiksa do kojih smo došli u pređašnjoj analizi.

Tabela 61. Zaključak

poreklo	produktivnost	smer promene	značenje	primer
latinsko	visoka	im. > prid.	koji se nalazi ili kreće preko	trans-bay, transocean, trans-channel,
	neproduktivan	im. > gl.	promeniti mesto, transformisati oblik	transdialect, transfigure, transprose

Prefiks *un-*

1. Poreklo

Domaći prefiks *un-* /ʌn/ direktan je potomak staroengleskog prefiksa *ond-*²⁰⁹, a semantički je podudaran današnjem nemačkom prefiksu *ent-*. Istorodni su i saksonski *ant-*, staronorveški, starovisokonemački i gotski *and-*, a svima im je preteča rekonstruisani oblik **andi-* iz pragermanskog jezika²¹⁰.

Oblici sa ovim prefiksom u straoengleskom su bili vrlo brojni, a aktuelnost i brojnost su im vremenom varirali. Iako se smata da je u staroengleskom funkcionisalo oko hiljadu reči s ovim prefiksom, večna je nestala do kraja XIII veka (Marchand, 1969:201). Na to su, u prvom redu, uticale jezičke promene tokom različitih faza jezika, ali i uticaji koji su jezici iz okruženja vršili na engleski, posebno istaknuto skandinavski i francuski. Suprotno, period XVI i XVII veka je vreme nove ekspanzije *un-* oblika, od kojih je većina trajno utvrđena u jeziku. Leksikografi Florio i Kogrejev²¹¹ zabeležili su obilje neologizama sa ovim prefiksom. Mnogi od njih, iako su (bili) lokalno izraženi i aktivni, retko se pojavljuju u popularnim rečnicima, osim u ORE.

U korpusu na kojem smo vršili ispitivanje prefiks *un-* zabeležen je u 122 primera, što čini 5% od ukupnog broja korpusnih jedinica.

2. Struktura i značenje

Strukturu prefiksa *un-* pratićemo kroz njegov oblik, homonijimu, sinonimiju, distribuciju i akcenat. Utvrdićemo značenja koju navedene kombinacije proizvode, u zavisnosti od klase reči na koju prefiks deluje.

2.1. Oblik

Iako je danas prefiks prisutan isključivo u navedenom obliku, u nekim srednjoengleskim izvedenicama postojao je i u obliku *on-*, posebno tokom XVI veka. Danas je taj oblik potpuno prevaziđen u standardu. Retko se može naći lokalno, u jugo-zapadnim dijalektima Škotske. U nekim štampanim delima iz XVI i XVII veka prefiks se može sresti u obliku *vn-*, što je posledice tadašnje nedovoljno precizne diskriminacije grafema *u* i *v* u štampanju.

²⁰⁹ Jespersen, 1942, str. 476 – Već u staroengleskom počelo je izostavljanje *d* ispred konsonanata. Vremenom, tokom srednjoengleskog perioda, pod uticajem negativnog *un-* inicijalni samoglasnik je prešao u *u*

²¹⁰ Pragermanski – preteča svih današnjih germanskih jezika, govorio se na području Severne Evrope, tokom I veka p.n.e.

²¹¹ John Florio (1553 – 1625), leksikograf i prevodilac sa italijanskog i Randle Cotgrave (? – 1634) leksikograf i prevodilac sa francuskog

2.2. Homonimija i sinonimija

Iako ortografski i fonološki nema razlike, u etimološkom²¹² i semantičkom smislu u savremenom engleskom funkcionišu dva *un-*. Jedno je negativno, a drugo reverzibilno. Status i odnos ova dva prefiksa često su bili tema oko koje naučnici nisu lako postizali saglasje. Jedna struja²¹³ smatra da je u pitanju tek višeslojnost značenja istog prefiksa, a druga²¹⁴, na osnovu sinhronijskih i istorijskih razlika, prednost daje stavu da su u pitanju homonimi. Danas, nepromenjeno u odnosu na straoengleski, dominira negacijska vrednost prefiksa *un-*²¹⁵. U staroenglesko doba reverzibilnost je bilo vrlo učestalo glagolsko značenje, dok je u moderno doba znatno drugačije. Međutim, kako je u negativnom značenju svojstvo prefiksa da klasu osnove prevede u neku drugu klasu reči sporadično zabeleženo (samo četiri primera), mi se ovde nećemo baviti pitanjem kategorizacije pomenutog/ih prefiksa. Glagoli sa *un-* u reverzibilnom značenju danas nisu mnogo brojni, no njihova frekvencija nije zanemariva, što će pokazati potonja analiza.

Prefiks *un-* gradi donekle sinonimam odnos sa glagolima izvedenim pomoću prefiksa *de-* i *dis-*. Oba imaju moć revidiranja radnje ili njenog efekta, u značenju „lišiti nečega“. U korpusu smo zabeležili oblike *unfrock–disfrock–defrock*, *unplume–displume–deplume*, *unthronedisthronedethrone*, *demast–dismast–unmast* o kojima je bilo reči pri analizi prefiksa *dis-*. No, čini se da je rivalski odnos *un-* sa *dis-* nešto izraženiji, nego što je sa *de-*. Pored pomenutih korpus beleži i dublete *unburden/disburden*, *unhorse/dishorse*, *unarm/disarm*, *unbishop/disbishop*, *unpope/dispoppe*. U pregledu koji sledi data je godina kada je reč prvo zabeležena u spisima i njena učestalost u jeziku:

- *unburden*, 1538, 4/8 (to unload; to free from a load or burden) i

disburden, 1531, 3/8 (to remove a burden from (the bearer); to relieve of a burden);

- *unhorse*, 1390, 3/8 (to throw or drag (a person) from his horse, esp. in battle) i

dishorse, 1859, 2/8 (to unhorse, dismount);

- *unbishop*, 1598, 2/8 (to deprive of the office of bishop) i

disbishop, 1585, *nonce-word*, (to deprive of episcopal office or dignity);

- *unrobe*, 1598, 2/8 (to remove a robe or robes) i

²¹² Podudaran staroirskom *an-*, latinskom *in-* (*im-*, *il-*, *ir-*), grčkom *áv-*, jermenskom *an-*, sanskrtskom *an-*, rekonstruisan praindoevropski koren **n-*

²¹³ Horn, 1988, str. 211 (Marchand (1969:205), Maynor (1979), Andrews (1986))

²¹⁴ Horn, 1988, str. 211 (Covington (1981:34), Jespersen (1917:149), OED))

²¹⁵ Prema rezultatima analize korpusa (Pantić, 2012) odnos negativnog prema reverzibilnom *un-* je 7:1.

disrobe, 1590, 4/8 (to divest or strip of a robe or garment; to undress);

- *unpope*, 1596, 2/8 (to deprive (a person) of papal authority or status) i

dispope, 1622, 1/8 (to deprive of the popedom).

Iako se i *un-* i *dis-* oblici beleže u približnom vremenskom momentu (osim para *unhorse/dishorse*) izbor prefiksa uslovljen je istorodnošću sa osnovom. Prefiks *un-* poželjniji je u izvođenju glagola od imenica istog, germanskog porekla (*burden, horse, bishop*). Sa francuskom imenicom *robe* učestaliji je latinski prefiks *dis-*. Latinska imenica *pope* odstupa od pomenutog pravila. Ovo bi se moglo dovesti u vezi sa odomaćenošću reči *pope* u engleskom, u kojem je prisutna još od ranog staroengleskog perioda, kao i sa njenom univerzalnošću u svim evropskim jezicima.

2.3. Distribucija

Prema rezultatima analize korpusa, prefiks *un-* ima moć stvaranja glagola od imenica i prideva, s tom razlikom što je denominalizacija izreženo češći smer. Rezultati analize predstavljeni su tabelom.

Tabela 62. Distribucija prefiksa *un-*

imenica > glagol	105	86%
pridev > glagol	12	10%
imenica > pridev	4	3%
predložka sintagma > pridev	1	1%
ukupno	122	100%

2.3.1. Reverzibilan prefiks *un-*

2.3.1.1. Promena imenica u glagole

Pri prefiksaciji imenica i njihovoj promeni u glagole, uočili smo stvaranje četiri ne mnogo različita značenja. Sva se tiču poništavanja radnje ili efekta radnje, koja se vrši u vezi sa imeničkom osnovom iz koje su izvedeni. Sva su zastupljena u približnom opsegu. Ovako nastali glagoli su većinom prelazni ili prelazno upotrebljeni, što znači da uz sebe imaju, ako ne stvarni, onda podrazumevani objekat (tzv. nulti objekat). Iako su glagoli na ovaj način izvođeni i u ranijim fazama engleskog jezika, danas su u upotrebi zadržani samo glagoli iz moderne faze, pretežno iz XIX a manji broj vek ili dva ranije. Prosečna frekventnost koja odlikuje reverzibilne glagole je oko 0,01 do 0,1 ponavljanja u million reči (3/8). Višu produktivnost imaju samo najstariji glagoli *unman* (4/8, XVI vek), *unearth* (5/8, XV vek) i *unbutton* (4/8, XIV vek). S obzirom

na to da su izvođenja ovakvog tipa zabeležena i u posednjih 100 godina, može se reći da navedeni derivacioni obrazac ima očuvanu produktivnost u engleskom jeziku.

Najčešće je značenje koje smo opisali „premestiti ili izvući lica/predmete sa nekog mesta” i zabeleženo je u 30% primera. To su *unbasket*, *unbody*, *unbog*, *unhouse*, *unearth*, *unclub*, *untruck* i drugi. Prema podacima ORE, većina ovih glagola u engleskom je aktivna od XIX veka.

Sledeće je značenje „ukloniti ili izgubiti nešto”, prisutno u 26% izdvojenih jedinica. Glagoli *unshoe*, *unblouse*, *unboot*, *unbracket*, *undaughter*, *uneye*, *unjewel* su neki od primera ovoga značenja. Pretežno datiraju iz XIX veka, ali ima i znatno starijih (početak XVII veka – *unbuskin*, *uncream*) i savremenih izvođenja (*unblouse*, *undogcollar*, *unpearl*).

Značenje „lišiti lica/predmete nekog kvaliteta ili poseda” ostvareno je u 25% glagola, kao što su *unbaronet*, *unbeard*, *unbran*, *unboy*, *unchild*, *unmister*, *unsex* i drugi. Ovako nastali glagol zabeleženi su tokom XIX veka.

Najmanje zastupljeno pokazalo se značenje „osoboditi iz nečega ili pustiti od nekud”, u 19% primera. Takvi su glagoli *unbag*, *unbosom*, *unbox*, *unbutton*, *uncage*, *unscarf*, *unhandcuff*, *unhobble*, *untrammel*. Većina je iskovana tokom XIX veka, mada ima i dosta starijih – *unbutton* iz XIV, *unbosom* iz XVI i *unbag*, *unbox*, *uncage* iz XVII veka.

2.3.1.2. Promena prideva u glagole

Prefiksno izvođenje prideva u glagol znatno je ređi oblik derivacije sa *un-*. Zabeležen je tek u 10% primera. Svi ovako izvedeni glagoli imaju značenje kao i jedna grupa glagola izvedena od imenica – „lišiti lica/predmete nekog kvaliteta”. U korpusu smo zabeležili 12 ovakvih glagola – *unbald*, *unbig*, *uncorrect*, *undizzy*, *ungreen*, *un-Scotch*, *un-Orange*, *ungood*, *unbrown*, *un-French*, *unable*, *unapt*. Glagoli ovog tipa zabeleženi su u period od XIV do XIX veka. U jeziku su ili vrlo retki ili su nastali za jednokratnu upotrebu. Nova izvođenja u poslednjih vek i po nisu zabeležena.

2.3.2. Negativan prefiks *un-*

2.3.2.1. Promena imenica u prideve

Mali broj imenica preveden je u klasu prideva u atributivnoj funkciji. Njima se označava da objektu nedostaje kvalitet kojeg imenuje imenica u osnovi. To su *unbusiness*, *uncompany*, *uncountry* i *unquality*.

2.3.2.2. Promena predloške sintagme u pridev

U korpusu smo otkrili jedan slučaj promene predloške sintagme *with it* u pridev *un-with-it*. Pridev je prvi put zabeležen šezdesetih godina XX veka u prikazu Flemingovih romana o Džemu Bondu, a potom i u novinskim člancima o popularnim temama.

*These days there are few things more un-with-it than feeling... the slightest anti-American sentiment.*²¹⁶

2.4. Akcenat

U izvedenicama reverzibilnog značenja, primetna je tendencija da prefiks ne dobija akcenat, već osnova kojoj se on dodaje zadržava svoju originalnu akcentualizaciju. Manji broj oblika ima sekundarni akcenat na prefiksu, koji se lako gubi pri brzem razgovornom izrazu. Suprotno njima, negativno *un-* je uvek naglašeno.

3. Prevođenje

Analizu prevođenja novoizvedenih reči sa prefiksom *un-* izvršićemo prema semantici prefiksa, prema reverzibilnim i negativnim izvođenjima.

3.1. Reverzibilan prefiks *un-*

3.1.1. Promena imenica u glagole

Iako su sva značenja koja se postižu pri promeni imenica u glagole ujedinjena u značenju poništavanja radnje ili efekta radnje koja se vrši u vezi sa imeničkom osnovom, mi smo identifikovali četiri podznačenja. Njihova prevodna ostvarenja analiziraćemo u okviru pomenutih semantičkih podgrupa.

3.1.1.1. Značenje „premestiti ili izvući lice/predmet sa nekog mesta” na srpskom se najčešće postiže glagolima sa prefiksom *iz-*, gde prefiks ima prostorno značenje predloga *iz*. Srpski glagoli su uglavnom u reakciji sa predlogom *iz* i imenicom u genitive – *izvaditi iz torbe*, *isprazniti* (unbag), *izvaditi iz korpe* (unbasket), *izvaditi iz leda* (unice), *izvući*, *izbaviti iz blata* (unbog), *izvući iz mraka* (uncentury), *izbaciti iz kluba* (unclub), *iskopati iz zemlje* (unearth), *istovariti kamion* (untruck) i dr.

²¹⁶ Amis, Kingsley, 1965, James Bond Dossier, ix. 88

Tabela 63. Ekvivalenti reverzibilnog prefiksa *un-*, promena imenice u glagol

glagoli sa prefiksom <i>iz-</i>	77%
glagoli sa prefiksom <i>raz-</i>	15%
ostalo	8%
ukupno	100%

Glagolima sa prefiksom *raz-* (*razdvojiti od tela* (unbody), *raseliti* (unhouse), *raskovati* (unice) i drugi) označava se deljenje, odvajanje, rasturanje skupa. Privatnost se oseća i u glagolskom izrazu *odvojiti od tela*.

3.1.1.2. Značenje „ukloniti ili izgubiti nešto” u srpskom jeziku ima razgranatu ekvivalenciju, okupljenu u značenju rastavljanja i lišavanja. Nešto su brojniji od ostalih izrazi sa glagolom *skinuti* u ablativnom značenju i dopunom u akuzativu (...*bluzu* (unblouse), ...*narukvicu* (unbracelet), ...*dragulje* (unjewel), ...*kajmak sa mleka* (uncream), ...*ogrlicu psu* (undogcollar) i drugi). U istom značenju su glagol *izuti* sa imenicom u značenju vrste obuće u akuzativu i glagoli sa prefiksom *iz-* (*izvaditi bisere iz mora/školjke* (unpearl), *izgubiti veru* (unfaith), *izvaditi utrobu* (untripe), *isključiti iz bratstva* (unbrother)).

Tabela 64. Ekvivalenti reverzibilnog prefiksa *un-*, promena imenica u glagole

izrazi sa glagolom <i>skinuti</i>	22%
glagol <i>izuti</i> i glagoli sa prefiksom <i>iz-</i>	17%
izrazi sa glagolom <i>ostati</i>	7%
glagoli sa prefiksom <i>raz-</i>	24%
glagoli sa prefiksom <i>od-</i>	7%
glagoli sa prefiksom <i>o-</i>	9%
ostalo	13%
ukupno	99%

Izrazi sa glagolom *ostati* sa dopunom u predlogu *bez* i imenicom u genitive (*ostati bez ćerke* (undaughter), *ostati bez bebe* (unbabe), *ostati bez osoblja, posade* (unman)), označavaju odvajanje.

Glagoli sa prefiksom *raz-* (*raskititi* (unjewel), *razodenuti* (unsurplice), *rasplesti* (unbraid), *razvezati* (unbuskin), *razoružati* (undirk), *raskrinkati* (unsash), *razotkriti* (uncypress, unfrill)) označavaju poništavanje i suprotnost.

Glagoli sa prefiksom *od-* (*otпустiti* (unman), *otkriti* (uncap, unbosom), *oduzeti* pravo na posedovanje, upravljanje posedom (unfreehold) imaju ablativno značenje.

Glagole sa prefiksom *o-* *oslepeti* (uneye), *osloboditi* (untrammel), *opustiti* (unfrill) povezuje značenje izmene pređašnjeg stanja.

Ostali glagoli i glagolski izrazi *usahnuti* (unmettle), *ukloniti dlake s kože* (unhair), *položiti kame*, *bodeže* (unponiard) ostali su van navedenih kategorija.

3.1.1.3. U značenju „lišiti lice/predmet nekog kvaliteta ili poseda” zbirno su najbrojniji glagolski izrazi koji označavaju promenu izgleda, namene ili stanja – *očistiti od mekinja* (unbran), *obrijati bradu* (unbeard), *oduzeti građanski status* (uncitizen), *pretvoriti crkvu u nešto drugo* (unkirk), *ukloniti osobine i kvalitete određenog pola* (unsex), *razbarušiti kosu* (unsatin). Potom, u podjednakom broju, slede izrazi sa glagolom *prestati* (...*biti baron* (unbaronet), ...*oslovaljavati nekoga sa „gospodine”* (unmister), ...*smatrati nekoga herojem* (unhero)) i glagolom *izgubiti* (...*decu* (unchild), ...*oca* (unfather), ...*natprirodnu snagu* (ungiant)). Za određeni broj izraza (*prerasti dečaku dob* (unboy), *skinuti poklopac* (uncap), *učiniti da ne bude više grofica* (uncountess), *umanjiti značaj genija* (ungenius), *istupiti iz stroja* (unmarch)) nismo mogli da oformimo grupu.

3.1.1.4. Najređe glagolsko značenje „osoboditi iz nečega, pustiti od nekud, odvojiti” objedinjuje sve prevodne oblike u značenju promene stanja. To su:

- glagoli sa prefiksom *iz-*, prostornog značenja, analognog predlogu *iz* – *izvaditi iz kutije* (unbox), *isprazniti torbu* (unbag);

- glagoli sa prefiksom *raz-* u značenju deljenje, komadanja – *razvezati*, *raspregnuti*, (untrammel) i u značenju poništavanja radnje – *razuzdati* (unbridle), *raseliti* (unhouse);

- glagoli sa prefiksom *od-* u značenju razdvajanja – *otkopčati kaiš* (unbuckle), *otkopčati dugme* (unbutton);

- glagoli sa prefiksom *o-* sa značenjem perfektivizacije – *okopniti* (unsnow), *osloboditi* (untrammel, unhandcuff);

- glagolski izrazi sa glagolom *skinuti* i dopunom u akuzativu – *skinuti lance* (unchain), *skinuti povez* (unscarf), *skinuti lisice* (unhandcuff);

- ostalo su glagoli u značenju razdvajanja, promene, kojih nije bilo u dovoljnom broju za uopštavanje bilo koje druge vrste - *napustiti kočiju* (uncart), *ukinuti zonu* (unzone), *zakočiti oružje* (unswivel).

3.1.2. Promena prideva u glagole

Manje brojan smer promene leksičke kategorije prideva u glagole pokazao se kao veoma nezahvalan za ispitivanje morfo-semantičke sličnosti sa srpskim. Osim značenja lišavanja

lica/predmeta kvaliteta iz osnove ovih deadjektivalnih glagola, nije se mogla utvrditi ni jedna druga. Dobijeni su sledeći prevodni oblici – *rešiti problem ćelavosti* (unbald), *umanjiti* (unbig), *preći sa magnetnog kursa navigacije na kompasni kurs i obrnuto* (uncorrect), *osvestiti, razbistriti* (undizzy), *sazreti, stasati* (ungreen), *izgubiti/oduzeti tipične škotske osobine* (un-Scotch), *proterati protestante iz Irske* (un-Orange), *učiniti lose* (ungood), *izgubiti tamnu/braon boju, posvetleti* (unbrown), *izgubiti tipične francuske osobine* (un-French).

3.2. Negativan prefiks *un-*

3.2.1. Promena imenica u prideve

U ovoj vrsti promene imali smo samo četiri primera sa pet prevodnih rešenja. Prevodni oblici izvedeni su kombinovano, sa prefiksom *ne-* i pridevskim sufiksima – *neposlovni* (unbusiness), *nesvakidašnji, neuobičajni* (uncompany), *neseoski* (uncountry), *nekvalitetan* (unquality).

3.2.2. Promena predloške sintagme u pridev

Jedan primer promene u navedenom smeru, *un-with-it* ima veliki broj prevodnih oblika – *koji je van tokova, staromodan, neobičan*.

4. Zaključak

U ovom delu ćemo tabelarno predstaviti najtipičnije osobine prefiksa do kojih smo došli u pređašnjoj analizi.

Tabela 65. Zaključak

poreklo	produktivnost	smer promene	značenje	primer
st.eng.	visoka	im. > gl.	poništanje radnje ili njenog efekta	unearth, unshoe, unboy
	neproduktivan	prid. > gl.	lišiti nekog kvaliteta	undizzy, ungreen, un-Scotch

Zaključak

Doktorska disertacija pod nazivom „Prefiksacija kao način promene leksičke kategorije reči u engleskom jeziku“ imala je za cilj da izanalizira netipični tvorbeni potencijal prefiksacije da, uz očekivanu modifikaciju značenja, reči jedne klase transformiše u drugu.

Osnovna pretpostavka ovog rada počiva na opšte poznatom stanovištu da je, prema tradicionalnoj podeli prefiksa, pomenuta funkcija lako ostariva samo putem tri prefiksa *a-*, *be-* i *en-*. Početna hipoteza nam je bila da će istraživanje potvrditi da se pomenuti proces nikako ne završava trima nabrojanim prefiksima, već da ga treba proširiti čitavim nizom drugih koji mogu podjednako uspešno da sprovedu ovu transformacijsku ulogu. Na to je ukazala naša pilot analiza prilikom formiranja obrazloženja predloga teme. Dakle, pored već istaknutih, bavili smo se i ostalim prefiksima koji pored svoje jasno definisane primarne semantike, imaju i potencijal da nekim od svojih derivata promene i izlaznu klasu. Ovoj ne maloj grupi vezanih (nesamostalnih) morfema nije se moglo pristupiti samo na značenjskoj osnovi (kao ostalim prefiksima) već i na leksičkoj, tj. tvorbenoj osnovi. Suprotno osnovnom postulatu prefiksacije da poseduje kapacitet samo da kvalifikuje osnovno značenje reči na koju su dodati, prefiksi iz našeg fokusa menjaju klase tih reči na način da od imenice i glagola stvaraju pridev, od prideva i imenice glagol, itd. U radu smo primenjivali kvalitativne pristupe i tehnike istraživanja koji su uključivali sinhrono-deskriptivnu analizu morfoloških i semantičkih svojstava, utvrđivanje produktivnosti, kontrastivnu analizu korpusa. Kvantitativnim pregledom uzorka nastojali smo da ustanovimo obim i sadržaj ovog morfološkog koncepta, da procenimo frkventnost tvorbenih činilaca i tipičnost srpske ekvivalencije.

Korpus za pomenutu analizu obezbedili smo iz onlajn izdanja *The Oxford English Dictionary*. Birajući rečnik kao izvor korpusa želeli smo da obezbedimo reprezentativnost i balansiranost jezičkog uzorka. Nadamo se da smo to postigli koristeći uzorke različitih jezičkih repertoara – govornog, pisanog, formalnog, neformalnog, literarnog, novinskog, kulturnog, i različite zastupljenosti, kao što je slučaj i u govoru. Detaljnom analizom raspoloživog materijala izdvojili smo 2256 jedinica. Od ukupnog broja, danas je 1536 jedinica (oko 70%) u živoj upotrebi u engleskom jeziku, neujednačene frekvencije. Njihovu frekventnost u savremenom leksikonu izrazili smo na način preporučan od strane oksfordskih autora – osmostepenom skalom, gde 1 označava reč marginalne učestalosti a 8 vrlo visoke. Popis aktuelne leksike dali smo kao kataloški prilog ovom radu, u vidu englesko-srpskog rečnika. Ostalih 720 zastarelih korpusnih jedinica, iako izostavljenih iz ovog registra, ravnopavno su učestvovali u morfo-semantičkoj analizi.

Analiza korpusa potvrdila je opšte poznatu činjenicu da se promena leksičke kategorije osnove uspostavlja prefiksima *a-*, *be-* i *en-*, ali je potvrdila i našu pretpostavku da je pored njih u igri i niz drugih prefiksa koji mogu da ispune traženi zadatak. Stoga je morfo-semantička analiza obuhvatila ukupno 16 prefiksa – *a-*, *anti-*, *be-*, *de-*, *dis-*, *en-*, *for-*, *in-*, *inter-*, *mid-*, *non-*, *pre-*, *pro-*, *re-*, *utrans-* i *un-*. Svaki od njih ispitan je u svetlu savremenog jezičkog konteksta, napravljene su grupe na osnovu ulazne i izlazne kategorije reči, a potom raščlanjene na osnovu proizvedenog smisla. Trudili smo se da objedinimo etimološki, morfološki, semantički i kontrastivni aspekt svakog prefiksa, na efektan i efikasan način. Kako bismo dokazni materijal učinili dovoljno reprezentativnim pokušali smo (uz verovatne propuste i previde) da obuhavtimo sve smerove promena kategorija i da ih predstavimo primerima čije je značenje tipično i prozirno, ne izbegavajući raritete, arhaizme i okazionalizme. Nepodeljenu pažnju ukazivali smo i brojčano nadmoćnim primerima i primerima na nivou hapaksa. Poseban akcenat stavili smo na jezičku aktuelnost prefiksa, te smo svuda naglašavali njihovu produktivnost i frekventnost.

Pored detekcije prefiksa kojima je moguće uticati na kategoriju osnove, ovim radom želeli smo da realizujemo i nekoliko drugih ciljeva:

- Nastojali smo da objedinimo ne posebno bogatu literaturu u vezi sa temom iz naslova, kako bi nam pristup temi bio temeljan i, koliko je moguće, nepristrasan. Na taj način smo hteli da ispratimo razvoj naučne misli u vezi sa našom temom, promene u stanovištima i njihovu argumentaciju;

- Želeli smo da utvrdimo granicu između prefiksacije i kompozicije, i da u okviru njih otklonimo dilemu u određivanju levog elementa – da li pripada leksici ili gramatici, tj. da li je slobodan ili vezan, konačno, da li je partikula ili prefiks, čime bi se utvrdilo o kojem od ova dva tvorbeno mehanizma je reč. Vezani elementi, prefiksi, mogu se naći samo u inicijalnoj poziciji nove reči, a leksički elementi, partikule, i u inicijalnoj i u finalnoj. Kao posledicu toga, iz planirane analize smo odstranili *off-*, *out-*, *post-*, *under-* i *up-*, a priključili *dis-*, *mid-*, *pre-*, *pro-* i *trans-*. Pažnju smo takođe posvetili utvrđivanju klase osnove u slučajevima kada je ona podložna konverziji;

- Kako engleski i srpski pripadaju dvema različitim jezičkim porodicama, sa često različitim tvorbenim strukturama, očekivali smo da će rad na iznalaženju ekvivalenata biti zahtevan i izazovan. Morfologija i semantika nastupaju ruku pod ruku kao komplementarni jezički segmenti, pa često nije bilo moguće utvrditi jednočlane ekvivalente koji bi zadovoljili i formalne i sadržinske zahteve. Gde nismo mogli da obezbedimo konkretne prevodne realizacije, prilagali smo složene leksičke strukture, od dve ili više reči. Ispitivanje načina prevođenja tvorenica dobijenih na ovaj način, ukazuje na to koliko je prevođenje kontrastnih jezika uzbudljiv posao, iako sistemka sličnost između dva jezika svakao postoji.

Međutim, istraživanje je rezultovalo i nekim manje očekivanim saznanjima:

- Znajući da je engleski školski primer jezika koji bogati svoj vokabular bestidno prodirući u druge jezike²¹⁷, s početka se činilo da će u izvođenju podjednako biti zastupljeni prefiksi domaćeg i stranog porekla. S druge strane, analiza je pokazala da strani imaju prednost i da je od 17²¹⁸ prefiksa, samo šest (35%) domaćeg, straoengleskog, porekla, jedan (6%) grčkog a čak deset (59%) latinskog. Međutim, poređenje učešća elemenata u prefiksaciji sa generičkim sastavom engleskog jezika, pokazuje da tu nema velikog odstupanja. Romanski jezici (latinski i francuski) dominiraju sa 58%, uz učešće germanskih (26%) i grčkog (16%), što je u širem skladu sa odnosom porekla prefiksa koji ulaze u naš korpus;

- Pilot analiza priložena obrazloženju predloga teme po kojoj tradicionalna tri prefiksa (*a-*, *be-*, *en-*) pokrivaju čak 58% svih izvođenja, nije dobila potvrdu u ovoj. Naprotiv! Pokazalo se da navedena tri prefiksa, iako pojedinačno brojni, u ukupnom zbiru zauzimaju manje od 40% (tačnije 39,5%), a svi ostali zajedno natpolovičnu većinu (preko 60%). Rezultat ukazuje da je sazreo momenat da se ispitivanom tvorbenom principu ukaže dužna pažnja na polju derivacije i da se skup prefiksa ove tvorbene moći proširi i ozvaniči;

- Statistički prikaz smerova promene leksičke kategorije doveo je do novih saznanja i omogućio nam je da uočimo određenje trendove. Ispitivani mehanizam tvorbe svoje najplodnije uporište našao je u derivaciji glagola. Čak 61% svih izvođenja je izvođenje kategorije glagola. Najčešće među njima je izvođenje glagola iz imenica, a drugo po učestalosti je iz prideva. Po brojnosti izvedenica (32%) sledi izlazna kategorija prideva. Pridevi su najčešće derivirali iz imenica, a znatno ređe iz glagola. Izvođenje imenica i priloga pokazalo se kao retko, sa po 3% u obe kategorije. Imenice su najčešće nastajale iz prideva, a prilozima iz imenica i skoro ravnomerno iz prideva i glagola. Radi preglednosti, navedene podatke predstavimo tabelarno:

Tabela 66. Smerovi promene leksičke kategorije reči

	ukupno	iz imenica	iz glagola	iz prideva
glagoli	61%	89%	/	11%
pridevi	32%	92%	8%	/
imenice	3%	/	9%	89%
prilozi	3%	49%	28%	23%

²¹⁷ Adams (1973:foreward) English is a text-book example of a language that expands its vocabulary by unashamedly raiding other language

²¹⁸ Iako je analiza uključio 16 različitih prefiksa, prefiks *in-* u jednom obliku ujedinjuje dva prefiksa različitog porekla i semantike – latinski lokativno-negativan i germanski negativan prefiks, pa ih u ovom zbiru ima 17

- Rezultati ispitivanja na polju produktivnosti takođe su nam pričinili iznenađenje. Produktivnost prefiksa i produktivnih tvorbenih procesa potvrdili su naše jezičko osećanje i pokazali da smo se bavili pojavom koja je i danas u toku. Istraživanje koje je sprovedeno na uzorku iz rečnika otkrilo je da se čak za 10 od 16 prefiksa može reći da spadaju u rang visoke produktivnosti. To su *anti-, de-, inter-, mid-, non- pre-, pro-, re-, trans-, un-*. Ostali su ili neproduktivni (*a-, dis-, for-, be-* u nekim slučajevima, *en-* u nekim slučajevima, *re-* u nekim slučajevima, *trans-* u nekim slučajevima) ili im je produktivnost veoma niska (*be-, en-, im-, un-* u nekim slučajevima). Visoka produktivnost većine prefiksa, posebno onih koji često ne dobijaju dužnu pažnju u literaturi, dovodi nas do zaključka da ovaj način tvorbe ima potencijal, kao i da grupa prefiksa kojim se on ostvaruje nikako nije zatvorena;

- Za ispunjenje još jednog od sekundarnih ciljeva našeg rada, iznalaženje srpskih prevodnih ekvivalenata, za većinu jedinica bilo je moguće obezbediti valjan prevod i bez konteksta, bilo uz pomoć dvojezičnog rečnika, bilo uz pomoć prevodioca. Manji deo izdvojenog leksičkog materijala, uglavnom ređe jedinice, zahtevao je sagledavanje u okviru konteksta²¹⁹. No, bez konteksta i u kontekstu pokazalo se da je ekvivalencija u srpskom uglavnom ostvariva jednočlanim oblicima sa odgovarajućim prefiksima domaćeg porekla, a sa veoma malim učešćem pozajmljenica. To ukazuje na semantičko bogatstvo domaćih prefiksa, dovoljno razgranato da iznese zadati smisao, pa je potreba za pozajmljivanjem mala. Zadržavanje stranih prefiksa zabeleženo je u oko 70 slučajeva, što je tek nešto preko 4% ukupnog materijala. Pojava nije ravnomerno zabeležena kod svih prefiksa, već isključivo kod internacionalizovanih *anti-, de-, pro-*, i znatno manje kod *dis-, in-, non-, pre-, re-, trans-*. Reči iz skupa pozajmljenica dominantno pripadaju jeziku struke, pretežno tehnike (antispin, dekodirati, prooksidantni) i medicine (antibakterijski, dehelminirati, prokoagulantni), tj. oblastima gde je izloženost stranom jeziku i inače visoka. Takođe je uočljivo da je ovaj trend prisutan u slučajevima kada je i osnova stranog porekla. U smislu klasa, prednjače pridevi (50%), a za njima glagoli (34%) i imenice (16%).

Rezultati do kojih smo ovde došli, kombinujući različita kvalitativna i kvantitativna ispitivanja, potkrepili su hipoteze od kojih smo krenuli i doveli do nekih interesantnih saznanja na polju morfologije. Nastojali smo da u radu budemo iscrpni, ali se ne zavaravamo da je takav učinak u potpunosti moguć. Engleski jeste najopisivaniji jezik na svetu, ali polje njegovog istraživanja nikako nije istrošeno i uvek ima mnogo toga da se otkrije. Zato smatramo da bi u dogledno vreme bilo uputno izvršiti dodatna testiranja, kako bi postojeći zaključci mogli da se prodube i poboljšaju. U smislu analize prefiksacije bilo bi interesantno prefiksarne izvedenice ispitati u nekom savremenijem svetlu, npr. konstrukcionalizmu i predstaviti ih konstrukcionim

²¹⁹ Kontekst je obezbeđen u primerima iz registra ORE

shemama, jer morfologija nikada nije bila življa nego poslednjih 20 godina. U smislu ekvivalencije, uvek je izazovno uraditi verifikaciju putem obrnutog prevoda i uporediti nalaze.

Konačno, nadamo se da bi ova naša analiza i zapažanja do kojih smo došli mogli pružiti stimulaciju učenicima sa posebnim interesovanjem za tvorbu reči i imati pegadoški značaj u učenju engleskog jezika, ali i srpskog kao stranog. Takođe se nadamo da bi ona mogla biti od koristi u oblasti prevodilaštva i poslužiti kao model za druga istraživanja u vezi sa tvorbom, razvojem engleskog jezika i njegovim krajnjim, savremenim manifestacijama. Jer engleski nije samo u vlasništvu njegovih maternjih govornika već svih govornika širom sveta.

Literatura

1. Adams, Valerie (1973), *An Introduction to Modern English Word-Formation*, London, Longman.
2. Adams, Valerie (2001), *Complex Words in English*, Harlow, Pearson Educational/Longman.
3. Baker, Mark C. (2003), *Lexical Categories: Verbs, Nouns, And Adjectives*, CUP, Cambridge
4. Bauer, Lorie (1983), *English word formation*, Cambridge University Press, Cambridge
5. Bauer, Lorie and Huddleston, R. (2002), *Lexical word-formation*, The Cambridge Grammar of the English Language, Cambridge University Press, Cambridge
6. Booij, Geert (2005a), Compounding and derivation: evidence for Construction Morphology. Morphology and its Demarcation Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins, str. 109-132.
7. Booij, Geert (2005b), *The Grammar of Words, An Introduction to Linguistic Morphology*, 1st edition. OUP, Oxford
8. Bragdon, Janice F. (2006), *Verb-Particle Nominals in English*, A Thesis Presented to the Graduate School of the University of Florida
9. Carstairs-McCarthy, Andrew (2002), *An Introduction to English Morphology*, Edinburgh University Press Ltd, Edinburgh
10. Corpus of Contemporary American English <https://www.english-corpora.org/coca/>
11. Dixon Robert M. W (2014), *Making New Words, Morphological Derivation in English*, OUP, Oxford
12. Đorđević, Radmila (2004), *Uvod u kontrastiranje jezika*, Filološki fakultet, Čigoja štampa, Beograd
13. Dupanović, Edin (2019), Class-Changing Prefixes in the English Language, *DHS 2* (8), str. 73-88
14. Džuganova, Božena, (2007), Seemingly or Partially Negative Prefixes in Medical English, *Bratislavske Lekarske Listy*, 108 (4-5): str. 233-236
15. Hamawand, Zeki (2009), *The Semantics of English Negative Prefixes*, Equinox Publishing Ltd, London
16. Hammarberg, Björn (2010). The languages of the multilingual: Some conceptual and terminological issues. In: C. Bardel & C. Lindqvist (Eds), *Approaches to Third Language Acquisition*, (91–104), IRAL [Special issue] 48, 2–3.
17. Hammond, Michael (1993), On the absence of category-changing prefixes in English, *Linguistic Inquiry* 24, str. 562-567.
18. Horn, Laurence R (1988), Morphology, pragmatics and the un- verb, *ESCOL '88*, str. 210-233.
19. Jespersen, Otto (1942. i 1965), *A Modern English Grammar on Historical Principles*, Part VI: Morphology, Copenhagen
20. Katamba, F. and Stonham, J. (2006), *Morphology*, New York: Palgrave Macmillan.
21. Клајн, Иван (2002), *Творба речи у савременом српском језику*, Први део Слагање и префиксација, Институт за српски језик САНУ, Београд
22. Koziol, Herbert (1937), *Handbuch der englischen Wortbildungslehre*, Winter, Heidelberg

23. Krusinga, Etsko (1932), *Handbook of Present-Day English*, pt. III, 5th ed. Noordhoff, Groningen
24. Lawrence, Wayne (1989), English EN : Prefix or Suffix ?, *English Linguistics* 6, str. 168-182
25. Lass, Roger (1994), *Old English: A Historical Linguistic Companion*, CUP, Cambridge
26. Lehrer, Adrienne (published in print 1995, published online 2009), *Prefixes in English Word Formation*, *Folia Linguistica*, Volume 29, Issue 1-2, str. 133-148
27. Lieber, Rochelle (2009), *Introducing Morphology*, Cambridge University Press, Cambridge
28. Long, Ralph (1969), *The Sentence and Its Parts*, The University of Chicago Press, Chicago
29. Marchand, Hans (1960), *The Categories and Types of Present-day English Word Formation, A Synchronic-Diachronic Approach*, Otto Harrassowitz, Wiesbaden
30. Marchand, Hans (1969), *The Categories and Types of Present-day English Word Formation, A Synchronic-Diachronic Approach*, Second, completely revised and enlarged edition, Verlag C. H. Beck, München
31. Nagano, Akiko (2012), Doing Morphology with the *OED*: A Data-Rich Approach to English Affixation, *Data-Rich Approaches to English Morphology* University of Victoria at Wellington July 6, 2012
32. Nagano, Akiko (2013), Derivational Prefix be- in Modern English: The Oxford English Dictionary and Word-Formation Theory, *English Studies*, 94:4, str. 448-467
33. Nagano, Akiko (2014), The Multi-layered PP Analysis and the Prefix a- in English, *Interdisciplinary Information Sciences* Vol. 20, No. 2, str. 217–241
34. *Oxford English Dictionary Online* www.oed.com
35. *Oxford English-Serbian Student's Dictionary (englesko-srpski rečnik sa srpsko-engleskim indeksom)* (2014), Oxford University Press, Oxford
36. Пантић, Ирена (2012), *Негативни и слични афикси у енглеском језику са рефлексијом на српски језик*, магистарска теза, Филозофски факултет Универзитета у Приштини
37. Пешикан, Митар и др. (2003), *Правопис српског језика*, Београд, Завод за уџбенике и наставна средства и Матица српска, Нови Сад
38. Plag, Ingo, (draft version 2002), *Word-Formation in English*. Cambridge, Cambridge University Press
39. Quirk, Randolph, S. Greenbaum, G. Leech, J. Svartvik (1985.), *A Comprehensive Grammar of the English Language*, London and New York: Longman Group Ltd.
40. Schröder Anne (2008) „Investigating the Morphological Productivity of Verbal Prefixation in the History of English”, *AAA: Arbeiten aus Anglistik und Amerikanistik*, Vol. 33, No. 1, str. 47-69
41. Simeon, Rikard (1969), *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva*, Nakladni zavod Matice Hrvatske, Zagreb
42. Stormonth, James (1876), *English Spellings and Spelling Rules*, Part 1, William P. Nimmo, London and Edinburgh
43. Sweet, Henry (1892), *A Short English Grammar*, The Clarendon Press, Oxford

44. Šipka, Danko (2003), *Rečnik tvorbenih formanata – početne leksičke liste*, Biblioteka Rečnici, Alma, Beograd
45. Štekauer, Pavol (2000), *English word-formation: A history of research, 1960-1995*, Tübingen, Gunter Narr Verlag
46. Quirk, R.Greenbaum, S. Leech, G. and Svartik, J. (1985), *A Comprehensive Grammar of the English Language*, Appendix I; Word-formation, str: 1515-1585, Longman, London
47. Trias, Susanna Padrosa (2007), *Argument Structure and Morphology: The Case of en-Prefixation, Revisited*, [ASJU, XLI-2, 2007, str. 225-266
48. Zandvoort, Reinard Willem (1975), *A Handbook of English Grammar*, Longman Group Ltd, London

Prilog A

Katalog reči

A-

1.	abloom, prid. i pril.	ucvao; ucvalo
2.	ablow, prid.	ucvao; koji duva
3.	aboard, pril. i prep.	na brodu, u vozu, u avionu; u (brodu, vozu, avionu)
4.	aboard, gl.	ukrcati se, ući, spustiti se
5.	abob, prid.	koji se ljuljuška
6.	aboil, pril. i prid.	koji ključa
7.	abox, pril.	unazad (položaj glavnog jedra na jedrenjaku)
8.	abrim, prid.	pun do vrha
9.	abristle, prid.	nakostrešen
10.	abubble, prid.	ispunjen
11.	abud, prid.	napupueo, u cvatu
12.	aburn, prid.	koji gori, užaren
13.	aburst, prid.	koji pršti, koji puca
14.	abustle, prid.	užurban
15.	abuzz, prid.	živahan, žagoran
16.	achill, prid.	hladan, koji pravi jezu
17.	achime, prid.	zveckav
18.	acone, prid.	beskonusan
19.	acrawl, prid.	koji puži, puzeći
20.	acrook, pril.	ukrivo
21.	a-crow, prid.	koji likuje
22.	adazzle, prid.	zaslepljujuć, zasenjujuć
23.	adead, prid.	mrtav
24.	adoze, prid. (i pril)	doziran
25.	adraw, pril. (i prid)	čvrsto, napeto, razapeto (jedra na jedrenjaku)
26.	adrip, prid.	kapljucav
27.	adroop, pril. (i adj)	klonuo, uvenuo
28.	adrowse, prid.	pospan, mamuran
29.	adry, pril. i prid.	suv, osušen, ožedneo
30.	adusk, prid.	sumoran, mračan
31.	aface, pril.	s čela
32.	afaint, prid.	koji gubi svest
33.	afear, prid.	zastrašén
34.	affright, prid.	zaplašén, preplašén
35.	affront, gl.	suočiti se, suprotstaviti se (nadménó), uvrediti
36.	afizz, pril. i prid.	penušavo, peneći, šištavó
37.	aflap, prid.	lepršav, zakrivljen
38.	aflare, prid. i pril.	obasjan

39.	aflash, prid.	koji seva, blistav
40.	aflaunt, pril. i prid.	praveći se važan, likujuć
41.	aflicker, prid.	ustreptao
42.	aflight, prid.	lepršav, leteći
43.	aflow, pril.	tekući, u toku
44.	aflower, prid. i pril.	ucvetao
45.	aflush, prid. i pril.	zarumenjen
46.	afoam, prid. i pril.	zapanjen
47.	afoul, pril. i prid.	zapušteno, zanemareno, neprijatnog mirisa i izgleda
48.	afresh, pril.	iznova, ponovo
49.	afrown, prid.	namrgođen
50.	afuss, prid.	zabrinut
51.	agallop, pril.	u galopu
52.	agate, pril.	u pokretu, užurbano
53.	agaze, pril. (i prid)	zapanjeno
54.	agender, prid.	bespolan
55.	agig, prid.	uzbuđen
56.	agist, gl.	uzgajati, odgajati
57.	aglance, prid.	blještav, šljašteći, sjajan
58.	aglare, prid. i pril.	blještav
59.	agleam, prid. i pril.	svetlucav, koji sija; svetlicavo
60.	aglimmer, prid. i pril.	svetlucav, sjajan; sjajno
61.	aglint, prid. i pril.	blistav; blistavo
62.	aglist, prid.	svetlucav
63.	aglitter, prid. i pril.	blistav; blistavo
64.	aglow, pril. i prid.	obasjano; ozaren
65.	agoggle, pril. i prid.	razrogačenih očiju, razrogačen (oči)
66.	agrin, prid.	iskežen
67.	agree, gl.	uskladiti, složiti se
68.	ahind, prep. i pril.	pozadi, u pozadini
69.	ahum, prid.	bučan
70.	ahunger, prid.	izgladneo, gladan
71.	ahunt, prid.	koji je u potražnji za
72.	ahush, prid.	pritajen, utišan
73.	ajangle, prid. i pril.	zvaketav, koji tandrče
74.	ajar, pril. i prid.	neskladano, nesložno; neskladan, u neslozi, otškrinut
75.	ajee, pril. i prid.	otškrinut; nakrivo, naopako
76.	akindle, prid.	ozaren
77.	aleak, prid.	koji curi, procureo
78.	amaze, gl.	zapanjiti se, oduševiti se
79.	ameed, gl.	nagraditi
80.	amove, adj,	koji je u pokretu
81.	anew, pril.	nanovo
82.	a-pant, prid.	zadihan

83.	applot, gl.	proceniti vrednost
84.	around, pril. i prep.	unaokolo, na sve strane; okolo, oko, otprilike
85.	a-search, prid.	koji je u potrazi
86.	askew, pril. i prid.	nakrivo, iskosa, prezrivo; kriv, uvrnut
87.	a-swirl, prid.	koji vitla, uvijen

ANTI-

88.	anti-abortion, prid.	koji je protiv abortusa
89.	anti-ageing, prid.	koji se bori protiv starenja
90.	anti-aircraft, prid.	protivavionski, protivvazdušni
91.	anti-airship, prid.	protivavionski
92.	anti-anglican, prid.	antianglikanski
93.	anti-apartheid, prid.	protiv aparthejda
94.	anti-aristocrat, prid.	u suprotnosti sa aristokratskim
95.	anti-art, prid.	koji je protiv umetnosti
96.	antiasthmatic, im.	antiastmatik
97.	antiatrophic, im.	antiatrofik
98.	anti-bacterial, im.	antibakterijski proizvod
99.	anti-ballistic, prid.	protivraketni
100.	anti-bank, prid.	koji ne koristi usluge banaka
101.	antibiotic, im.	antibiotik
102.	anti-blimp, prid.	koji ne govori u korist letilice
103.	anti-blue, prid.	antirefleksni
104.	anti-business, prid.	koji je protiv poslovanja
105.	anti-busing, prid.	koji je protiva prevoza autobusom
106.	anti-centralization, prid.	koji je protiv centralizacije
107.	anti-choice, prid.	koji je protiv prava na izbor
108.	anti-church, prid.	koji je u suprotnosti sa crkvom
109.	anti-colonialist, prid.	antikolonijalistički
110.	anti-colvusant, im.	antikonvulzant
111.	anti-comment, prid.	koji ne dozvoljava kritike
112.	anti-conscience, prid.	protivan savesti
113.	anti-contagion, prid.	koji se protivi širenju ideja, koji sprečava zarazu
114.	anti-crease, prid.	koji se koristi protiv gužvanja
115.	anti-dazzle, prid.	koji ima automatsko zatamnjenje
116.	anti-dazzle, im.	retrovizor sa automatskim zatamnjenjem
117.	anti-drag (wire), prid.	unutrašnji zatezač krila na avionu
118.	anti-education, prid.	koji je protiv obrazovanja
119.	anti-establishment, prid.	koji je protiv establišmenta
120.	anti-fade, prid.	koji je protiv spiranja boje
121.	anti-fallout, prid.	koji služi za zaštitu od nuklearnih padavina
122.	anti-fat, prid.	koji je protiv masnih naslaga
123.	anti-federal, im.	protivnik federalizma

124.	anti-felon, prid.	koji nije prestupnički
125.	anti-felony, prid.	koji je protiv prestupa
126.	anti-flash (white), prid.	(bela boja) koja ima efekat termo zaštite
127.	anti-foam, prid.	koji je protiv penušanja
128.	anti-foam, im.	tečnost protiv penušanja
129.	anti-fouling, prid.	za zaštitu od prljavštine/rđe
130.	anti-freeze, prid.	antifriz
131.	anti-freeze, im.	antifriz (tečnost)
132.	antifungal, im.	antifungal
133.	anti-g, prid.	protivgravitacijski
134.	anti-glare, prid.	koji je bez odsjaja
135.	anti-gravity, prid.	antigravitacijski
136.	anti-halation, prid.	koji ima zaštitu od razlivanja svetlosti
137.	anti-human, prid.	koji je protiv humanosti, ljudskosti
138.	anti-ice, prid.	koji je protiv leda, zaleđavanja
139.	anti-infallibilist, prid.	koji ne veruje u nepogrešivost
140.	anti-infection, prid.	koji je protiv infekcije
141.	anti-inflation, prid.	koji je protiv inflacije
142.	anti-knock (fuel) , prid.	(gorivo) sa aditivima,
143.	anti-knock, im.	gorivo sa aditivom
144.	anti-lacrosse, prid.	netalentovan za lakros
145.	anti-life, prid.	antagonistički
146.	anti-litter, prid.	koji je protiv otpada
147.	anti-lock, prid.	antilok
148.	anti-lock, im.	antilok (brava)
149.	antimitotic, im.	antimitotik
150.	anti-noise, prid.	za zaštitu od buke
151.	anti-opium, prid.	koji se opire korišćenju opijuma
152.	anti-patriot, prid.	nepatriotski
153.	anti-personnel, prid.	protivpešadijski
154.	anti-plurality, prid.	koji je protiv principa većinskog odlučivanja
155.	anti-pollution, prid.	koji je protiv zagađenja
156.	anti-poverty, prid.	koji je protiv siromaštva
157.	antipruritic, im.	antiprupritik
158.	anti-railwayist, prid.	koji je protiv železnice
159.	anti-reform, prid.	antireformski
160.	anti-rent, prid.	koji je protiv politike davanja u zakup
161.	anti-ritual, prid.	aritualni
162.	anti-roll (bar), prid.	stabilizator
163.	anti-rust, prid.	koji se bori protiv rđe
164.	anti-satellite, prid.	protivsatelitski
165.	anti-scrape, prid.	koji se bori za zaštitu starih zgrada
166.	anti-seasickness, prid.	koji je protiv morske bolesti
167.	anti-segregation, prid.	koji je protiv segregacije

168.	anti-sex, prid.	koji je protiv seksualnosti
169.	anti-shrink, prid.	koji je protiv skupljanja
170.	anti-skid, prid.	koji je protiv proklizavanja
171.	anti-slavery, prid.	protivropski
172.	anti-spin, prid.	antispin
173.	anti-tank, prid.	protivtenkovski
174.	anti-temperance, prid.	koji je protiv trezvenosti
175.	anti-theft, prid.	koji se aktivira u slučaju krađe
176.	anti-tobacco, prid.	koji je protiv pušenja
177.	anti-torpedo, prid.	protivtorpedski
178.	anti-trade, prid.	koji su protiv trgovine
179.	anti-treat, prid.	(mesta) na kojima nije dozvoljeno čašćavanje, i gde niko ne bi mogao da se napije ili da časti prijatelja
180.	anti-U-boat, prid.	koji je protivnik podmornica
181.	anti-ugly, im.	protivnik zakona o ružnoći
182.	anti-union, prid.	antisindikalni
183.	anti-vaccinist, prid.	koji je protiv vakcinacije
184.	anti-vehicle, prid.	protivmotorni
185.	antivirus, prid.	antivirusni
186.	anti-war, prid.	antiratni
187.	anti-wrinkle, prid.	koji se bori protiv bora
188.	anti-zealot, prid.	koji je u suprotnosti sa zelotskim
189.	antizymotic, im.	antizimotik

BE-

190.	bebaron, gl.	dobiti titulu barona
191.	bebeast, gl.	razgoropaditi se
192.	bebed, gl.	opremiti krevetima
193.	be-belzebub, gl.	postati pali anđeo, prođavoliti se, prozliti se (Belzebub – kod Jevreja đavo, Satana)
194.	be-blacksmith, gl.	nositi kovačku kecelju
195.	beblind, gl.	zaslepiti
196.	be-blockhead, gl.	prozvati glupanom
197.	beblood, gl.	okrvaviti
198.	bebog, gl.	zaglibiti se, biti u nevolji
199.	beboulder, gl.	prekriti, zatrpiti kamenjem
200.	bebrave, gl.	ohrabriti
201.	be-brother, gl.	pobratimiti
202.	bebutter, gl.	premazati maslacem
203.	bebutterfly, gl.	uzlepršati
204.	becalm, gl.	umiriti

205.	becap, gl.	prekriti kapom glavu
206.	becarpet, gl.	zastrti
207.	bechain, prid.	zaključan, okovan lancima
208.	bechalk, gl.	obložiti, prekriti krečnjakom
209.	becivet, gl.	mirisati na civet
210.	beclaw, gl.	izgrebati
211.	becloak, gl.	zamaskirati
212.	becloud, gl.	naoblačiti, prekriti oblakom
213.	beclout, gl.	prekriti štofom, obući; zamračiti, sakriti
214.	beclownd, gl.	ismejati, napraviti klovnom
215.	becobweb, gl.	prekriti paučinom
216.	be-cockney, gl.	proseljačiti (prodžovaniti)
217.	becolour, gl.	obojiti
218.	becomb, gl.	očešljati se
219.	becomma, gl.	staviti previše zareza u tekst
220.	becoom, gl.	ogaraviti
221.	becoward, gl.	preplašiti, zastrašiti, biti kukavica
222.	becrime, gl.	suprotstaviti se zakonu
223.	becross, gl.	obeležiti krstom, naljutiti se
224.	becrown, gl.	krunisati
225.	becupid, gl.	začarati, zavesti
226.	becurl, gl.	uloknati, uviti
227.	becurtain, gl.	sakriti
228.	becymbal, gl.	opevati na cimablu
229.	bedark, gl.	zatamneti
230.	bedawn, gl.	dočekati zoru
231.	beday, gl.	osvanuti
232.	bedeacon, gl.	postati đakon
233.	bedeaf, gl.	zagluveti
234.	bedevil, gl.	zlostavljati, biti đavolast
235.	bedew, gl.	orositi
236.	bedim, gl.	zamagliti, zamutiti
237.	bedimple, gl.	ispegaviti, dobiti rupice na obrazima, bradi
238.	bedinner, gl.	počastiti večerom
239.	bedirt, gl.	oblatiti, isprljati
240.	bedirty, gl.	uprljati
241.	bedismal, gl.	rastužiti, ražalostiti
242.	bedoctor, gl.	postati doktor

243.	bedog, gl.	tretirati kao psa
244.	beduchess, gl.	dati titulu vojvotkinje
245.	bedull, gl.	zaglupeti
246.	bedumb, gl.	zapušiti usta
247.	bedunce, gl.	zaglupeti
248.	bedung, gl.	omalovažavati, tretirati kao đubre
249.	bedusk, gl.	smračiti, zamračiti
250.	bedust, gl.	isprašnjaviti
251.	bedwarf, gl.	omalovažavati, izgubiti samopouzdanje ispred nekoga
252.	befeather, gl.	okititi perjem
253.	befetish, gl.	zavesti, opčiniti
254.	befetter, gl.	okovati, sputati
255.	befiddle, gl.	zaokupiti se podvalama, varati
256.	befilth, gl.	isprljati, umazati, ponašati se/izgledati odvratno
257.	befire, gl.	zapaliti vatru
258.	befist, gl.	pretući pesnicama
259.	beflannel, gl.	uviti u flanel
260.	beflea, gl.	preplaviti buvama
261.	beflounce, gl.	nafaltati, nabrati
262.	beflour, gl.	posuti brašnjom, obrašnjaviti, ubrašnjaviti
263.	beflower, gl.	prekriti (okititi) cvećem
264.	befoam, gl.	prekriti penom, zapeniti
265.	befog, gl.	biti zbunjen
266.	befool, gl.	nasamariti, napraviti budalom
267.	befop, gl.	postati kicoš
268.	befortune, gl.	zadesiti, obogatiti se
269.	befoul, gl.	okaljati
270.	befrenchifide, gl.	pofrancuziti
271.	befrenchman, gl.	pofrancuziti
272.	befriend, gl.	sprijateljiti, postaviti se kao prijatelj, biti od pomoći
273.	befringe, gl.	izresati
274.	befume, gl.	prekriti dimom, zadimiti, pobesneti, biti ljut
275.	befur, gl.	nabaciti krzno
276.	begem, gl.	okititi
277.	begirdle, gl.	opasati
278.	beglamour , gl.	očarati
279.	begloom, gl.	postati sumoran
280.	beglue, gl.	oblepiti, zalepiti

281.	begrace, gl.	obraćati se sa Vaša milosti, ponizno
282.	begray, gl.	posiveti
283.	begrease, gl.	umastiti
284.	begreen, gl.	pozeleneti
285.	begrim, gl.	potamneti
286.	begrime, gl.	uprljati
287.	begulf, gl.	okružiti
288.	behat, gl.	pokriti šeširom
289.	behate, gl.	omrznuti, zamrzeti
290.	behead, gl.	obezglaviti
291.	beheretic, gl.	smatrati za jeres
292.	behoney, gl.	zamedeniti, zasladiti
293.	behorn, gl.	nabiti/staviti rogove
294.	behorrer, gl.	prestraviti
295.	behymn, gl.	opevati u himni
296.	beice, gl.	okovati ledom, zalediti
297.	bejesuit, gl.	prevesti u jezuitizam
298.	bejewel, gl.	okititi/prekriti draguljima
299.	bekerchief, gl.	zaviti, pokriti se maramom
300.	beking, gl.	progalsiti kraljem, krunisati za kralja
301.	beknave, gl.	ponašati se dripački prema nekome
302.	beknight, gl.	proglasiti vitezom
303.	belabour, gl.	naprezati se, iscrpiti se u radu
304.	belace, gl.	opšiti čipkom, ukrasiti
305.	beladle, gl.	sipati kutlačom
306.	be-lady-love, gl.	dobiti pažnju žena
307.	be-lady, gl.	osloviti sa damo
308.	be-ladyship, gl.	tretirati kao damu
309.	belard, gl.	umastiti
310.	belate, gl.	okasniti
311.	belecture, gl.	slušati predavanja
312.	be-Legion-of-Honour, gl.	okititi medaljom
313.	beleper, gl.	oboleti od lepre
314.	beletter, gl.	dopisivati se, slati pisma
315.	belibel, gl.	oklevetati
316.	belion, gl.	postati strašan kao lav, hrabar kao lav
317.	beliquor, gl.	naliti se, napiti se
318.	be-lish-lash, gl.	izbičevati

319.	belimb, gl.	otkinuti udove
320.	belitter, gl.	pobacati, isprljati
321.	belittle, gl.	smanjiti, omalovažavati
322.	belord, gl.	uvažavati, obračati se sa „gospodine”
323.	belout, gl.	prozvati mangupom
324.	below, pril.	ispod, dole
325.	bemadam, gl.	osloviti sa madam
326.	bemantle, gl.	zaogrnuti
327.	be-Mary, gl.	očajavati (O, Marijo! Marija – Hristova majka)
328.	bemask, gl.	zamaskirati
329.	bemat, gl.	zastrti
330.	bemeal, gl.	počastiti
331.	bemean, gl.	omalovažiti, zlobno se ponašati
332.	bemercy, gl.	umilostiti, oprostiti
333.	beminstrel, gl.	postati svirač
334.	bemire, gl.	oblatiti
335.	bemirror, gl.	ogledati (se)
336.	bemissionary, gl.	vrbovatit, širiti veru
337.	bemist, gl.	zamagliti
338.	bemistress, gl.	osloviti sa gazdarice
339.	bemoist, gl.	okvasiti, navlažiti
340.	bemole, gl.	isflekatiti, ispeckati
341.	bemonster, gl.	unakaziti, nazvati čudovištem
342.	bemoon, gl.	opčiniti, zaslepiti, zavesti
343.	bemuck, gl.	nađubriti, isprljati
344.	bemud, gl.	oblatiti, ublatnjaviti
345.	bemuddle, gl.	zbrkati, pomrsiti, zapetljati se, biti konfuzan
346.	bemusk, gl.	namirisati mošusom
347.	benegro, gl.	tretirati pogrdno
348.	benet, gl.	premrežiti, sveobuhvatiti
349.	benight, gl.	zanočiti (<i>Uhvatila ga noć</i>)
350.	benightmare, gl.	prestrašiti
351.	benorth, pril.	severno
352.	benote, gl.	notirati, zabeležiti
353.	be-nothing, gl.	poništiti, uništiti, anulirati
354.	bepaper, gl.	zatrpiti papirima
355.	bepearl, gl.	prekriri, ukrasiti biserima
356.	bepew, gl.	zavaljen na klupi (u crkvi)

357.	bepilter, gl.	filtrirati
358.	bephrase, gl.	izražavati se frazama
359.	bepicture, gl.	naslikati
360.	bepilgrim, gl.	pohoditi verski, hodočastiti
361.	bepimple, gl.	izbubuljičaviti
362.	beplague, gl.	zaraziti se, namučiti se
363.	bepowder, gl.	napuderisati
364.	bepretty, gl.	ulepšati
365.	beprose, gl.	pretvoriti u prozu, uproziiti
366.	bequalm, gl.	namučiti
367.	berapt, prid.	ushićen
368.	berascal, gl.	prozvati, nazvati nevaljalcem
369.	berebus, gl.	zbuniti
370.	berhyme, gl.	opevati
371.	beribbon, gl.	okititi lentom
372.	beribbon, gl.	ukrasiti
373.	bering, gl.	nakititi prstenjem
374.	beringlet, gl.	naviti kosu
375.	berob, gl.	opljačkati
376.	berogue, gl.	Zlostavljati
377.	be-Roscius, gl.	pohvaliti kao izuzetnog glumca (Quintus Roscius – starorimski glumac, sinonim za dramsku izuzetnost)
378.	berubric, gl.	označiti
379.	beruffle, gl.	napraviti karnere
380.	berust, gl.	zarđati
381.	besaffron, gl.	umazati, začiniti šafranom
382.	besaint, gl.	proglasiti svetim, kanonizovati
383.	bescab, gl.	iskrastati
384.	bescarf, gl.	zavit, obmotati
385.	bescent, gl.	namirisati se
386.	beschoolmaster, gl.	postaviti direktora škole
387.	bescoundrel, gl.	nazvati podlacom
388.	bescurf, gl.	skoreneti
389.	bescutcheon, gl.	ukrasiti grbom
390.	besentinel, gl.	zaštititi
391.	beshade, gl.	zasenčiti
392.	beshadow, gl.	zaseniti nekoga, biti nadmoćan nad nekim, baciti u senku
393.	beshag, gl.	izdronjaviti, raščupati

394.	beshame, gl.	osramotiti
395.	beshawl, gl.	umotati šalom
396.	besilver, gl.	posrebriti
397.	besiren, gl.	zavesti pesmom sirena
398.	beskirt, gl.	obući suknju
399.	beslave, gl.	zarobiti, porobiti
400.	besleeve, gl.	raščinit sveštenika, oduzeti status
401.	beslime, gl.	oblatiti
402.	beslipper, gl.	obuti, dati papuče
403.	beslow, gl.	usporiti
404.	besmoke, gl.	zadimiti
405.	besmooth, gl.	uglačati
406.	be-smutch, gl.	zamrljati, zaprljati
407.	besnivel, gl.	izbalaviti
408.	besnuff, gl.	ušmrkavati
409.	besonnet gl.	opevati u pesmama, sonetima
410.	besoot, gl.	ogaraviti, očađaviti
411.	besot, gl.	opčiniti ljubavlju
412.	besouth, pril.	južno
413.	bespangle, gl.	ukrasiti šljokicama
414.	bespatter, gl.	oblatiti (popljuvati)
415.	bespeech, gl.	razgovarati sa uvažavanje
416.	bespell, gl.	zamađijati
417.	bespice, gl.	začiniti
418.	bespirit, gl.	produhoviti
419.	bespot, gl.	umrljati
420.	bespouse, gl.	oženiti se, udati se, venčati se
421.	bespray, gl.	isprskati sprejom
422.	besputter, gl.	isprskati, ispljuvati, pokapati
423.	bespy, gl.	proganjati, špijunirati
424.	bestar, gl.	okovati u zvezde
425.	bestench, gl.	usmrdeti
426.	bestink, gl.	usmrdeti
427.	bestrap, gl.	opasati kaiš(em)
428.	bestraw, gl.	napuniti slamom
429.	bestreak, gl.	prekriti tankim slojem nečega
430.	besugar, gl.	pošećeriti, zasladiti
431.	besweat, prid.	oznojen

432.	betab, gl.	obeležiti
433.	betag, gl.	obeležiti
434.	betail, gl.	otkinuti rep
435.	betailor, gl.	obući odelo po meri
436.	betallow, gl.	podmazati, podmastiti
437.	betask, gl.	obavezati, zadužiti
438.	betassel, gl.	okititi (kićankama)
439.	betax, gl.	taksirati
440.	betear, gl.	oplakati
441.	bethorn, gl.	obrasti, prekriti trnjem
442.	bethumb, gl.	držati nekoga pod kontrolom; potpisati se palcem
443.	bethwack, gl.	razbijati, bičevati, glasno batinati
444.	betinsel, gl.	okititi srmom
445.	betitle, gl.	imenovati
446.	betocsin, gl.	zatrovati, otrovati
447.	be-toga, gl.	ogrnuti se togom
448.	betoken, gl.	nagovestiti
449.	betongue, gl.	jezičariti, psovati, voditi abrove, ogovarati
450.	betowel, gl.	ogrnuti peškirom
451.	betower, gl.	ograditi bedemom
452.	betrample, gl.	izgaziti
453.	betrap, gl.	uhvatiti u klopku
454.	be-trash, gl.	poniziti, ispljuvati
455.	betray, gl.	izdati
456.	betrouser, gl.	obući pantalone
457.	betrumpet, gl.	rastrubiti, objaviti, izvestiti
458.	beturban, gl.	staviti turban
459.	beulcer, gl.	porasti (čirevi), prekriti čirevima
460.	beuncle, gl.	postati ujak
461.	be-uniform, gl.	obući uniformu
462.	beveil, gl.	pokriti, prekriti velom
463.	bevenom, gl.	otrovati
464.	beverse, gl.	opevati
465.	beveto, gl.	zabraniti
466.	bevilla, gl.	izgraditi vile
467.	bevillain, gl.	nazvati bitangom, zlobnikom
468.	bewail, gl.	jadikovati
469.	bewall, gl.	obzidati, zatvoriti, okružiti

470.	bewelcome, gl.	dočekati
471.	bewest, pril.	zapadno
472.	bewhig, gl.	postati član Liberalne stranke
473.	bewhisker, gl.	obrkaviti, izrasti (brkovi)
474.	bewhite, gl.	pobeleti
475.	bewhore, gl.	kurvati se, nazvati kurvom
476.	bewig, gl.	nositi periku, prekriti perikom
477.	bewing, gl.	zaštititi, uzeti u zaštitu
478.	bewinter, gl.	promrznuti
479.	bewire, gl.	obmotati žicom
480.	bewitch, gl.	veštičariti, očarati, zaneti
481.	bewizard, gl.	omađijati
482.	beworm, gl.	ucrvljati
483.	beworship, gl.	obožavati
484.	bewrath, gl.	razgneviti se

DE-

485.	debadge, gl.	oduzeti orden, oduzeti činove, ražalovati, ukinuti privilegije
486.	debag, gl.	strgnuti drugome pantalone (u šali ili kao kazna)
487.	deballast, gl.	rasteretiti
488.	debark, gl.	oguliti koru; učutkati; istovariti, iskrcati
489.	de-beak, gl.	ukloniti kljun
490.	debone, gl.	ukloniti (odvojiti) kosti
491.	debord, gl.	preplaviti, preterati
492.	debug, gl.	ukloniti bube, insekte
493.	debunk, gl.	oduzeti ugled, raskrinkati, obezvređiti, svrgnuti s moći
494.	debus, gl.	izaći iz autobusa, iskrcati se
495.	decamp, gl.	napustiti kamp, uteći
496.	decard, gl.	baciti karte
497.	decart, gl.	izaći (izbaciti) iz kola, iskrcati se
498.	decircle, gl.	ukloniti obeležje (krugove sa šlema)
499.	declass, gl.	deklasirati
500.	declutch, gl.	pustiti (osloboditi) kvačilo
501.	decode, gl.	dekodirati, dešifrovati
502.	decomplement, gl.	dekomplementirati
503.	decomplex, prid.	kompleksan
504.	decompound, im.	dekompozicija
505.	deconflict, gl.	preusmeriti
506.	decourt, gl.	odstraniti iz suda
507.	decrown, gl.	raskrunisati

508.	deface, gl.	naružiti, unakaziti
509.	defame, gl.	umanjiti ugled, reputaciju objavljivanjem neistina
510.	defang, gl.	umanjiti uticaj, opasnost; izvaditi otrovne zube životinji
511.	defat, gl.	razmastiti, ukloniti masti
512.	defeather, gl.	očerupati
513.	defeature, gl.	izobličiti, naružiti
514.	defile, gl.	defilovati
515.	deflesh, gl.	skinutu meso (osušiti se, omršaviti)
516.	defoliage, gl.	opadati (lišće)
517.	deforest, gl.	poseći šumu, iskoreniti
518.	defraud, gl.	proneveriti, svesno prevariti
519.	defreight, gl.	rasteretiti, istovariti, iskrcati
520.	defrock, gl.	raspopiti, raščiniti
521.	defrost, gl.	odmrznuti
522.	defuse, gl.	izvući osigurač, deaktivirati, smiriti (napetost)
523.	degas, gl.	degazirati, ukloniti gas
524.	degauss, gl.	razmagnetisati(K.F. Gauss – nemački naučnik)
525.	degender, gl.	depolarizovati
526.	deglory, gl.	deglorifikovati, pomutiti slavu
527.	deglycerin gl.	odstraniti glicerin
528.	degrade, gl.	degradirati, poniziti
529.	degrease, gl.	razmastiti
530.	degum, gl.	degumirati, ukloniti seracin pri proizvodnji svile
531.	degut, gl.	rasturiti, razvaliti, rasporiti, raščerečiti
532.	dehair, gl.	očupati
533.	dehandle gl.	skinuti ručku
534.	de-ice, gl.	razlediti, odlediti
535.	delawn gl.	uništiti travnjak
536.	delimit, gl.	limitirati, ograničiti, razgraničiti
537.	delint, gl.	raščauriti
538.	delouse, gl.	razvašljiviti, odstraniti vaške
539.	delustre, gl.	delustrirati, ukloniti sjaj
540.	demast, gl.	polomiti jarbol, obezglaviti, ukloniti obeležje
541.	demean, gl.	poniziti, uniziti
542.	demember, gl.	raščlaniti
543.	demiracle, gl.	skinuti čaroliju
544.	demonastery, gl.	zatvoriti manastir
545.	demyth, gl.	demitologizirati
546.	denature, gl.	denaturisati, učiniti neprirodnim, promeniti prirodna svojstva
547.	denote, gl.	označiti
548.	de-pants, gl.	strgnuti (drugome) pantalone
549.	depark gl.	pretvoriti park u nešto drugo
550.	deparliament, gl.	izaći iz parlamenta

551.	depass, gl.	nadmašiti, premašiti, proći
552.	depetal, gl.	pokidati latice
553.	depetticoat, gl.	skinuti podsuknju
554.	deplane, gl.	izaći iz aviona, iskrcati se
555.	depolish, gl.	raspolirati, uništiti glatkoću
556.	de-port, gl.	deportovati
557.	deprivilege, gl.	oduzeti privilegije
558.	deprotestant, gl.	deprotestanizovati, preobratiti protestante u nešto drugo
559.	depurse, gl.	isplatiti, isprazniti novčanik, odžepariti
560.	dequeue, gl.	ukloniti iz reda
561.	derail, gl.	izbaciti iz koloseka, šina
562.	derate, gl.	umanjiti vrednost
563.	deration, gl.	ukinuti restrikciju u snabdevanju životnim namirnicama
564.	deregister, gl.	ispisati
565.	dereligion gl.	zanemariti veru, postati ateista
566.	desalt, gl.	desalinizovati
567.	descale, gl.	ukloniti krljušt
568.	deschool, gl.	ograničiti školovanje
569.	deseam, gl.	rastavit, razlemiti
570.	deseed, gl.	izvaditi, odvojiti seme
571.	desex, gl.	deseksualizovati, zanemariti osobine polova
572.	desilver, gl.	rasrebriti
573.	desize, gl.	napraviti univerzalnu veličinu
574.	destain, gl.	ukloniti rđu
575.	destate, gl.	oduzeti domovinu
576.	destool, gl.	rastoličiti, skinuti sa vlasti
577.	detangle, gl.	razmrsiti
578.	detenant gl.	iseliti
579.	determ, gl.	determinisati, utvrditi
580.	dethrone, gl.	zbaciti, svrgnuti s prestola
581.	detomb, gl.	otkopati
582.	detrain, gl.	iskrcati se, izaći iz voza
583.	detruth gl.	izvući istinu
584.	devalue, gl.	devalvirati, umanjiti vrednost, značaj
585.	devein, gl. leđnog creva)	ukloniti venu u kulinarstvu; očistiti škampe (uklanjanjem
586.	dewater, gl.	ocediti, iscediti
587.	deworm, gl.	ukloniti (čistiti od) crve, gliste, dehelminirati

DIS-

588.	disable, gl.	onesposobiti, osakatiti
589.	disabsolute, gl.	poništiti apsolutnost odluke
590.	disalarm, gl.	odagnati uzmenirenost

591.	disanimal, gl.	ostati bez životinje
592.	disarchbishop, gl.	oduzeti titulu biskupa, razbiskupiti
593.	disband, gl.	rasпустiti, rasturiti se
594.	disbar, gl.	izbaciti iz advokatske komore, oduzeti povlastice
595.	disbark, gl.	oguliti koru
596.	disbench, gl.	pomeriti sa službenog položaja
597.	disblock, gl.	ukloniti s postolja
598.	disbloom, gl.	ostati bez cvata
599.	disboard, gl.	iskrcati se, prevagnuti
600.	disbody, gl.	rastaviti
601.	disbosom, gl.	olakšati, rasteretiti se
602.	disbound, gl.	prekoračiti, premašiti, preterati
603.	disbowel, gl.	izvaditi utrobu, rasporiti
604.	disbrain, gl.	zaludeti, dovesti do ludila
605.	disbranch, gl.	orezati grane
606.	disbrother, gl.	napustiti bratstvo
607.	disbuckle, gl.	otkopčati kaiš
608.	disbud, gl.	pokidati pupoljke
609.	disburden, gl.	rasteretiti
610.	disburse, gl.	isplatiti, otplatiti
611.	disbutton, gl.	otkopčati dugmiće
612.	discabinet, gl.	odati, otkriti
613.	Discalceate, im.	pripadnik reda bosonogih monaha – karmelićana
614.	discard, gl.	otarasiti se, odbaciti
615.	discaste, gl.	izopštiti (iz društva, kaste)
616.	discastle, gl.	napustiti zamak
617.	dischannel, gl.	izliti se iz korita (reka); preusmeriti
618.	discharacter, gl.	ukloniti, oduzeti osobine
619.	dischase, gl.	ukinuti zaštićeni status zemljišta, šume
620.	dischest, gl.	izbaciti iz grudi
621.	dischurch, gl.	isključiti iz crkve
622.	disclass, gl.	isključiti iz društva
623.	discoach, gl.	ostati bez kočije
624.	discolor, prid.	šaren, kontrastnih boja
625.	discomfit, gl.	pokoriti, razbiti
626.	discommittee, gl.	izbaciti iz Komiteta
627.	discommon, gl.	isključiti, isterati; promeniti status
628.	discommons, gl.	isključiti, isterati
629.	disconventicle, gl.	oduzeti pravo na odluku
630.	discourage, gl.	obeshrabriti, odvratiti
631.	discourt, gl.	izbaciti iz suda
632.	discradle, gl.	izvaditi iz kolevke
633.	discrest, gl.	ukloniti, oduzeti grb, krunu, vlast
634.	discrown, gl.	razvlastiti

635.	discurtain, gl.	otkriti
636.	disdesire, gl.	prežaliti
637.	diseffect, gl.	poništiti efekat
638.	diselder, gl.	ukinuti povlastice statusa koje imaju starije osobe
639.	dis-element, gl.	razvaliti, iskoreniti
640.	disembargo, gl.	poništiti embargo, zabranu, dozvoliti
641.	disempire, gl.	razvlastiti
642.	disennui, gl.	lišiti dosade, nezadovoljstva
643.	disfair, gl.	postupiti nepošteno
644.	disfancy, gl.	ne biti naklonjen, ne simpatisati
645.	disfavourite, im.	neomiljena osoba
646.	disfeature, gl.	izobličiti, naružiti
647.	disfertile, gl.	ujaloviti
648.	disfever, gl.	umiriti groznicu, želju, smiriti
649.	disflesh, gl.	oguliti meso
650.	disflower, gl.	pokidati cveće
651.	disfoliage, gl.	izazvati opadanje lišća, uništiti lišće (hemijski)
652.	disforest, gl.	poseći šumu, iskrčiti
653.	disfrock, gl.	raspopiti, skinuti mantiju
654.	disgallant, gl.	obeshrabriti
655.	disgaol, gl.	izbaviti iz tamnice
656.	disgarbage, gl.	izvaditi utrobu, raščerečiti
657.	disgarboil, gl.	izvaditi utrobu, raščerečiti
658.	disgarland, gl.	razvenčati, skinuti venac
659.	disgarrison, gl.	otпустiti iz vojske
660.	disgavel, gl.	razbaštiniti
661.	disgeneral, gl.	ostati bez general
662.	disgood, gl.	proglasiti lošim
663.	disgorge, gl.	izbljuvati
664.	disgospel, gl.	živeti u neskladu sa jevanđeljem
665.	disgown, gl.	skinuti uniformu, okačiti uniformu o kiln
666.	disgulf, gl.	izliti se
667.	disheaven, gl.	prognati iz raja
668.	dishelm, gl.	skinuti šlem, kacigu
669.	dishero, gl.	diskreditovati, ukaljati ugled
670.	dishome, gl.	isterati iz kuće
671.	dishorn, gl.	odseći rogove
672.	dishorse, gl.	sjahati
673.	dishouse, gl.	raseliti
674.	disjoint, gl.	rastaviti
675.	dislace, gl.	skinuti čipku
676.	dislady, gl.	oduzeti titulu dame
677.	dislawyer, gl.	izgubiti pravo na advokaturu
678.	disleaf, gl.	pokidati lišće

679.	dislicense, gl.	izgubiti licencu
680.	dislimb, gl.	rastrgnuti, odseći udove
681.	dislipped prid.	neodgovoran, zaboravan
682.	dislustre, gl.	zatamnjevati, prigušavati svetlost
683.	dismail, gl.	skinuti oklop
684.	disman, gl.	iseliti; kastrirati
685.	dismanacle, gl.	raskovati, osloboditi
686.	dismantle, gl.	skinuti mantil, otkriti; rasklopiti
687.	dismarket, gl.	zatvoriti tržište
688.	dismast, gl.	skinuti jarbol
689.	dismember, gl.	rašćlaniti, raskomadati
690.	disminister, gl.	završiti ministarski mandat
691.	disnature, gl.	raditi neprirodno
692.	disnest, gl.	izbaciti iz gnezda
693.	disnew, gl.	učiniti da više nije novo
694.	disniche, gl.	isprazniti, razotkriti
695.	disnose, v.	otkinuti nos
696.	disnumber, gl.	nemati kvorum za rad
697.	disnun, gl.	raskaluđeriti
698.	disorchard, gl.	zatvoriti, prenameniti voćnjak
699.	dispageant, gl.	zabraniti paradiranje
700.	dispark, gl.	zatvoriti, prenameniti park
701.	dispauper, gl.	ukinuti prava
702.	dispeople, gl.	iseliti
703.	dispetal, gl.	pokidati latice
704.	dispiece, gl.	razbiti, iseći u komade
705.	dispirit, gl.	dovesti do očajja, postati malodušan
706.	displace, gl.	razmestiti, raseliti
707.	displendour, gl.	oduzeti sjaj
708.	displume, gl.	očerupati
709.	dispoint, gl.	oduzeti suštinu
710.	dispope, gl.	raspapiti, razrešiti funkcije pape
711.	dispost, gl.	izgubiti položaj
712.	dispowder, gl.	raspuderisati
713.	dispower, gl.	razvlastiti
714.	disprejudice, gl.	lišiti se predrasuda
715.	dispriest, gl.	rašćiniti sveštenika, raspopiti
716.	disprince, gl.	ostati bez titule princa
717.	disprison, gl.	otpustiti iz zatvora
718.	disprivilege, gl.	ukinuti privilegije
719.	disproperty, gl.	izvršiti disproprijaciju, disproprijatisati

720.	dispulp, gl.	odvojiti pulpu
721.	dispurple, gl.	oduzeti vlast, suverenost
722.	disquantity, gl.	umanjiti
723.	disquixot, gl.	biti zanesen, nerealan
724.	disrank, gl.	degradirati
725.	disrate, gl.	izgubiti čin, ražalovati, raščiniti
726.	disrelish, gl.	omalovažiti; biti neumesan
727.	disreward, gl.	oduzeti nagradu
728.	disring, gl.	skinuti prsten
729.	disrobe, gl.	svući (bademantil)
730.	disroof, gl.	skinuti krov
731.	disroot, gl.	iskoreniti, iščupati koren
732.	disrump, gl.	izgubiti podršku, potporu
733.	dissceptre, gl.	razvlastiti, oduzeti insignije
734.	disseat, gl.	rastoličiti, pomeriti sa mesta
735.	disshroud, gl.	otkriti, razotkriti
736.	dissynagogue, gl.	izbaciti iz sinagoge (jevr.zajednice)
737.	distackle, gl.	skinuti čekrk
738.	distask, gl.	osloboditi odgovornosti
739.	distaste, gl.	ne voleti, biti nenaklonjen, nemati stila, biti neukusan
740.	disthatch, gl.	ukloniti krov (slameni) s kuće
741.	disthrone, gl.	zbaciti, svrgnuti s prestola
742.	distrouser, gl.	skinuti pantalone
743.	distune, gl.	raštimovati (instrument)
744.	disturf, gl.	ukloniti podlogu sa terena
745.	dis-Turk, gl. pripadnosti	prestati se osećati Turčinom, otuđiti se, izgubiti osećaj
746.	disturnpike, gl.	ukloniti rampe na putu
747.	distwine, gl.	raspresti, odmotati
748.	disunite, gl.	razjediniti
749.	disvirgin, gl.	razdevičiti
750.	disvisage, gl.	naružiti izgled
751.	disvisor, gl.	podići vizir
752.	disvoice, gl.	obezvučiti
753.	diswall, gl.	porušiti
754.	diswarren, gl.	zatvoriti uzgajivačnicu životinja
755.	diswhip, gl.	oduzeti kontrolu
756.	diswig, gl.	skinuti periku
757.	diswindow, gl.	ukloniti prozore

758.	diswing, gl.	odseći krila
759.	diswit, gl.	sići s pameti
760.	diswood, gl.	poseći šumu, rašumiti
761.	disworth, gl.	obezvrediti

EN-

762.	embag, gl.	ubaciti u torbu
763.	embale, gl.	balirati
764.	emball, gl.	okružiti
765.	embalm, gl.	balsamovati
766.	embank, gl.	okružiti obalom, zaštititi bedemom, podići nasip
767.	embar, gl.	staviti iza rešetaka
768.	embark, gl.	ukrcati se
769.	embathe, gl.	kupati
770.	embattle, gl.	započeti bitku
771.	embay, gl.	okružiti
772.	embed, gl.	položiti, pričvrstiti, zabiti
773.	embeggar, gl.	iscrpiti, skrnaviti
774.	embirch, gl.	ući u brezov čamac
775.	embitter, gl.	zagorčati
776.	emblaze, gl.	obasjati, zasijati
777.	emblazon, gl.	ukrasiti, obeležiti amblemom (gropm)
778.	emblossom, gl.	procvetati
779.	embody, gl.	utelotvoriti, sadržavati, oličavati
780.	embog, gl.	zaglibiti
781.	embosom, gl.	prigriliti
782.	emboss, gl.	ispupčiti
783.	embound, gl.	ograničiti, omeđiti
784.	embow, gl.	ulučiti
785.	embowel, gl.	izvaditi creva, utrobu
786.	embower, gl.	prekriti, zaštititi, sakriti
787.	embox, gl.	spakovati u kutiju
788.	embrave, gl.	ohrabriti
789.	embrittle, gl.	oslabiti
790.	embronze, gl.	presvući bronzom, napraviti figure u bronzi
791.	embrown, gl.	zatamneti
792.	embus, gl.	ući u autobus
793.	empacket, gl.	spakovati
794.	empanel, gl.	upisati u porotu, sazvati porotu
795.	empanoply, gl.	naoružati se do zuba, staviti punu ratnu opremu
796.	empaper, gl.	staviti na papir
797.	emparchment, gl.	zapisati na pergamnet

798.	empatron, gl.	biti pokrovitelj
799.	empeople, gl.	naselliti
800.	empest, gl.	zaraziti infektivnom bolešću, raširiti epidemiju
801.	emplane, gl.	putovati avionom, ukrcati se na avion
802.	emplaster, gl.	previti flasterom, staviti gips
803.	emplume, gl.	okititi, nalickati
804.	empoison, gl.	otrovati
805.	empolder, gl.	napraviti polder (isušeno zemljište, Holandija)
806.	empowder, gl.	usitniti; napuderisati
807.	empower, gl.	ojačati, ovlastiti
808.	empurple, gl.	zarumeneti
809.	enable, gl.	omogućiti
810.	enact, gl.	propisati, ozakoniti, doneti zakon
811.	enamber gl.	zamirisati, namirisati
812.	enapt, gl.	osposobiti
813.	enarbour, gl.	zaseniti, napraviti hlad
814.	encage, gl.	zatvoriti, zarobiti
815.	encamp, gl.	ulogorovati se, postviti bazu
816.	encannibal, gl.	pojesti kao kanibal
817.	encap, gl.	staviti kapu, prekriti kapom; limitirati, ograničiti
818.	encapsule, gl.	učauriti
819.	encash, gl.	unovčiti, naplatiti
820.	encell, gl.	učauriti
821.	encentre, gl.	centrirati, nacentrirati
822.	enchain, gl.	okovati
823.	enchair, gl.	ustoličiti
824.	encharge, gl.	opteretiti, zadužiti
825.	encharm, gl.	šarmitati, opčiniti
826.	encharnel, gl.	sahraniti, usedeti se, osamiti se
827.	encincture, gl.	opasati, opojasati
828.	encipher, gl.	šifrirati
829.	encircle, gl.	zaokružiti, opkoliti, okružiti
830.	encist, gl.	zatvoriti, začauriti
831.	encloud, gl.	naoblačiti, zakloniti oblacima
832.	encode, gl.	kodirati
833.	encoffin, gl.	zatvoriti, sakriti, sahraniti
834.	encoil, gl.	namotati
835.	encolour, gl.	obojiti
836.	encolumn, gl.	ukrasiti stubovima
837.	encommon, gl.	pojednostaviti, uopštiti
838.	encompass, gl.	obuhvatiti, okružiti
839.	encoop, gl.	opkoliti
840.	enoronall, gl.	ovenčati
841.	enoronet, gl.	ovenčati, okruniti

842.	encourage, gl.	ohrabriti, podsticati
843.	encraal, gl.	uterati u tor
844.	encradle, gl.	staviti u kolevku, zaštititi
845.	encrimson, gl.	zarumeneti, obojiti grimizno
846.	encrochet, gl.	staviti u zagradu, zagraditi
847.	encrown, gl.	krunisati
848.	encrust, gl.	skoretiti
849.	encup, gl.	sklupčati, šćućuriti
850.	encurl, gl.	uviti
851.	encurtain, gl.	okačiti zavesu, skriti
852.	encushion, gl.	zavaliti se u jastuke
853.	encyst, gl.	zaštititi opnom
854.	endamage, gl.	oštetiti, štetiti
855.	endanger, gl.	ugroziti
856.	endear, gl.	omiliti, učiniti dragim, umiljavati se
857.	endiadem, gl.	staviti dijademu, ukrasiti dijademom
858.	endolour, gl.	žaliti, očajavati
859.	endragon, gl.	pobesneti, razjariti se
860.	endungeon, gl.	utamničiti
861.	enface, gl.	pisati na prednjoj strani
862.	enfamouse, gl.	učiniti poznatim
863.	enfeature, gl.	istaći
864.	enfetter, gl.	okovati, porobiti
865.	enfever, gl.	grozničavo se boriti
866.	enfief, gl.	pripojiti, prigrabiti
867.	enfigure, gl.	ukrasiti likovima, ugravirati
868.	enflesh, gl.	otelotvoriti
869.	enflower, gl.	ocvetati, ukrasiti cvećem
870.	enfold, gl.	ograditi, zatvoriti
871.	enforce, gl.	naterati da uradi, prisiliti, sprovesti
872.	enfoul, gl.	izglupitati se, izgrešiti
873.	enframe, gl.	uramiti
874.	enfree, gl.	osloboditi, rasteretiti
875.	enfreedom, gl.	osloboditi
876.	enfrenzy, gl.	pomahnitati
877.	enfroward, gl.	usmeriti
878.	engage, gl.	angažovati, obavezati, zaposliti
879.	engarb, gl.	zgrabiti
880.	engarland, gl.	ovenčati
881.	engarment, gl.	odenuti, ogrnuti, zaviti
882.	engem, gl.	okititi
883.	engirdle, gl.	okružiti
884.	englad, gl.	pozdraviti
885.	englamour, gl.	opčiniti

886.	englobe, gl.	napraviti loptastim (sfernim); obznaniti
887.	engloom, gl.	smračiti, oneraspoložiti
888.	engod, gl.	obožavati (kao božanstvo)
889.	engolden, gl.	pozlatiti
890.	engore, gl.	probosti
891.	engorge, gl.	proždreti
892.	engrace, gl.	ulepšati, omiliti, pokazivati naklonost
893.	engrain, gl.	natopiti, usaditi
894.	engrasp, gl.	zgrabiti, ščepati
895.	engreen, gl.	ozeleneti
896.	engroove, gl.	kanalisati
897.	engross, gl.	ovladati, zaokupiti, omasoviti
898.	engulf, gl.	progutati, prožderati
899.	enhalo, gl.	proslaviti (nekoga), prosvetiti
900.	enhat, gl.	proglasiti, imenovati
901.	enhearse, gl.	sahraniti, izložiti mrtvo telo
902.	enheaven, gl.	napraviti raj, blaženstvo
903.	enhunger, gl.	ogladneti
904.	enhusk, gl.	učauriti
905.	enjail, gl.	zatvoriti
906.	enjewel, gl.	okititi
907.	enkerchief, gl.	zaviti u maramu
908.	enlace, gl.	okititi čipkom, trakama
909.	enlarge, gl.	povećati, uveličati
910.	enleaf, gl.	ukrasiti lišćem
911.	enleague, gl.	ujediniti
912.	enlife, gl.	oživeti
913.	enlink, gl.	spojiti, povezati
914.	enmagazine, gl.	oglasiti, objaviti u novinama
915.	enmass, gl.	omasoviti
916.	enmesh emmesh, gl.	zaplesti, zamrsiti
917.	enmoss, gl.	obrasti mahovinom
918.	ennoble, gl.	oplemeniti
919.	enqueue, gl.	staviti u red, niz
920.	enrage, gl.	razbesneti, razljutiti
921.	enrank, gl.	poređati, rangirati
922.	enrapture, gl.	zaneti, opčiniti
923.	enravish, gl.	zaneti, očarati
924.	enregiment, gl.	upravljati, rangirati, uvrstiti
925.	enregister, gl.	zabeležiti
926.	enrib, gl.	zaštititi (rebrima)
927.	enrich, gl.	<i>obogatiti (se)</i>
928.	enrobe, gl.	zaodenući
929.	enroll, gl.	upisati

930.	enroot, gl.	ukoreniti
931.	enrough, gl.	uznemiriti, uzburkati
932.	enruin, gl.	ruinirati
933.	enrut, gl.	trasirati
934.	ensafer, gl.	sačuvati, spasiti
935.	ensaffron, gl.	obožiti šafranom
936.	ensaint, gl.	tretirati svetim
937.	ensandal, gl.	obuti, ukrasiti
938.	ensconce, gl.	zaštititi, ojačati, smestiti
939.	enscroll, gl.	sviti, uviti
940.	ensepulchre, gl.	sahraniti, mumificirati
941.	enseraph, gl.	tretirati svetim
942.	enserf, gl.	zarobiti, unajmiti, raditi za drugoga
943.	enshade, gl.	zasenčiti, zaštititi
944.	enshadow, gl.	zasenčiti
945.	enshawl, gl.	ogrnuti šalom
946.	ensheathe, gl.	obložiti, obmotati, zaviti zavojem
947.	enshell, gl.	sakriti, zaštititi
948.	enshield, gl.	zaštititi, zakloniti
949.	enshrine, gl.	brizljivo čuvati
950.	enshroud, gl.	prekriti, obaviti
951.	ensky, gl.	smatrati svetim, uzvišenim
952.	enslave, gl.	zarobiti, porobiti
953.	ensmall, gl.	smanjiti, umanjiti
954.	ensnare, gl.	uhvatiti u zamku, zarobiti
955.	ensnarl, gl.	zamrsiti, zaplesti
956.	ensoul, gl.	produhoviti
957.	enspell, gl.	opčiniti
958.	ensphere, gl.	obaviti, obuhvatiti
959.	enstool, gl.	ustoličiti
960.	ensucket, gl.	osladiti
961.	entable, gl.	obeležiti, zapisati
962.	entail, gl.	postaviti, osnovati, zacrtati
963.	entame, gl.	pripitomiti, odomaćiti
964.	entangle, gl.	zamrsiti, zaplesti, zapetljati
965.	entempest, gl.	napraviti kaos, istumbati
966.	entemple, gl.	pretvoriti u hram
967.	enthrall, gl.	očarati, opčiniti, zaneti
968.	enthrone, gl.	ustoličiti, krunisati
969.	entitle, gl.	nasloviti, dati nekome pravo

970.	entoil, gl.	mučiti se
971.	entomb, gl.	sahraniti
972.	entrain, gl.	ući u voz
973.	entrammel, gl.	sputati, opčiniti
974.	entrance, gl.	oduševiti, očarati
975.	entrap, gl.	uhvatiti u klopku
976.	entrough, gl.	ukorititi
977.	entrust, gl.	poveriti, dati na poverenje
978.	enturret, gl.	okružiti kulama
979.	enveil, gl.	prekriti velom, zataškati
980.	envenom, gl.	otrovati, zagorčati
981.	enverdure, gl.	bujati
982.	envineyard, gl.	napraviti vinograd
983.	envisage, gl.	predočiti, prosuditi, zamisliti
984.	envision, gl.	predvideti, zamisliti, maštati
985.	enwaiter, gl.	postati konobar
986.	enwall, gl.	zazidati
987.	enwheel, gl.	okružiti
988.	enwood, gl.	pošumiti
989.	enzone, gl.	okružiti

FOR-

990.	forgather, gl.	okupiti (se), sakupiti
991.	forgo, gl.	uzdržati se, odreći se, otići
992.	forsake, gl.	napustiti, odustati
993.	forslow, gl.	okasniti, odložiti
994.	forsooth, pril.	zaista, stvarno
995.	forspeak, gl.	ogovarati
996.	forwander, gl.	odlutati

IN-

997.	illevel, prid.	neravan
998.	imbark, gl.	zaštiti
999.	imbeam, gl.	baciti zrak
1000.	imbreast, gl.	priviti na grudi
1001.	imbrute, gl.	ponašati se svirepo
1002.	imburse, gl.	tajno odložiti; putovati skriven, švercovati (se)
1003.	immanacle, gl.	okovati, sputati
1004.	immantle, gl.	zaogrunuti
1005.	immarble, gl.	skameniti se, ukočiti, pretvoriti u mermer

1006. immask, gl.	maskirati
1007. immature, im.	mladunče; nezrela osoba
1008. immember, gl.	učlaniti
1009. immoral, prid.	nemoralan
1010. immortal, prid.	besmrtnan
1011. impalace, gl.	useliti u palatu
1012. impall, gl.	obaviti, obmotati, prekriti
1013. impalm, gl.	zgrabiti, ščepati, zašuškati, ušuškati
1014. impalsy, gl.	paralizovati
1015. impanel, gl.	obložiti daskama
1016. imparadise, gl.	osećati se kao u raju, napraviti raj na zemlji
1017. impark, gl.	zatvoriti, ograničiti, omeđiti, ograditi
1018. impassion, gl.	obuzeti strašću
1019. impaste, gl.	napraviti pokoricu
1020. impawn, gl.	dati u zalog, založiti
1021. impearl, gl.	zablistati sedefnim sjajem, obložiti sedefom
1022. imperil, gl.	ugroziti
1023. impertinent, im.	drskost, bezobraznik
1024. impicture, gl.	slikati
1025. imprison, gl.	zatvoriti, uhapsiti
1026. inapt, prid.	nepogodan
1027. inarm, gl.	zagrliti
1028. inaureole, gl.	dati oreol
1029. inbond, prid.	čvrst, građen od punih cigli
1030. incanton, gl.	priključiti okrugu
1031. incave, gl.	zatvoriti u pećinu
1032. incavern, gl.	strpati u jamu
1033. incentre, gl.	ucentrirati, nacentrirati
1034. inchambre, gl.	useliti
1035. incoffin, gl.	položiti u sanduk
1036. incrotchet, gl.	oplesti, zaokružiti
1037. incurable, prid. i im.	neizlečiv; neizlečivi pacijent
1038. incurve, gl.	krivudati, okružiti
1039. indwell, gl.	stanovati
1040. inearth, gl.	uzemljiti
1041. infidel, im.	nevernik
1042. infield, gl.	pretvoriti u livadu; biti na otvorenom prostoru
1043. inflame, gl.	zapaliti
1044. inforest, gl.	pretvoriti zemljište u šumu
1045. inform, prid.	neformiran
1046. inform, gl.	informisati, obavestiti
1047. ingem, gl.	okititi draguljima
1048. in-God, gl.	obožavati

1049. inhell, gl.	poslati u pakao
1050. injelly, gl.	preliti želeom
1051. inlake, gl.	pretvoriti u jezero
1052. inlaw, gl.	ozakoniti
1053. innest, gl.	sviti gnezdo
1054. inone, gl.	sjediniti
1055. inorb, gl.	poslati u orbitu
1056. inquiet, prid.	nemiran
1057. inrag, gl.	pretvoriti u otirač, dronjak
1058. inscroll, gl.	zapisati, ovekovečiti
1059. insculpture, gl.	izvajati
1060. inshell, gl.	učauriti
1061. inspirit, gl.	ohrabriti, inspirisati
1062. instar, gl.	pretvoriti u zvezdu
1063. instate, gl.	dovesti u stanje, sprovesti
1064. insteam, gl.	pokrenuti, ubrzati parnu mašinu; inspirisati, biti vođen,
	motivisati
1065. inswamp, gl.	zaglibiti se
1066. intrine, gl.	otrojčiti
1067. intube, gl.	intubirati
1068. inure, gl.	navići, trenirati, podići na viši nivo
1069. inurn, gl.	staviti u urnu
1070. inviolate, prid.	nepovređen, neugrožen, nepoštovan
1071. in-winter, gl.	čuvati životinje u štalama tokom zime
1072. irrational, prid.	nerazuman, neracionalan
1073. irresolute, prid.	neodlučan

INTER-

1074. inter-arrival, prid.	međudolazni
1075. interbank, prid.	međubankovni
1076. interbed, gl.	proslojiti
1077. interbellum, prid.	međuratni
1078. interblend, gl.	pomešati, spojiti
1079. interborough, prid.	međuopštinski
1080. interbourse, prid.	međuberzanski
1081. interbrigade, prid.	međubrigadni
1082. intercaste, prid.	međustaležni, međuslojni
1083. intercell, prid.	međućelijski

1084. intercrop, gl. drugih biljaka)	uzgajati međuusev (biljke u međurednom rastojanju
1085. intercentre, prid.	međucentralni
1086. interchurch, prid.	međukonfesionalan
1087. intercity, prid.	međugradski
1088. interclass, prid.	međurazredni
1089. intercloud, gl.	zatamneti, naoblačiti
1090. interclub, prid.	međuklupski
1091. intercounty, prid.	međuoblasni
1092. interdash, gl.	konstruisati, ustanoviti
1093. interdealer, prid.	međutrgovački
1094. interdistrict, prid.	međuoblasni
1095. inter-electrode, prid.	međuelektrodski
1096. interelectron, prid.	međuelektronski
1097. interempire, prid.	međucarski
1098. interfaith, prid.	međuverski
1099. interfamily, prid.	međufamilijarni, međuporodični
1100. interfibre, prid.	međuvlakni
1101. inter-firm, prid.	međufirmski
1102. intergroup, prid.	međugrupni
1103. interhemisphere, prid.	interhemisferni
1104. interisland, prid.	međuostrvski
1105. interlanguage, prid.	međujezički
1106. interleave, gl.	umetnuti (listove knjige)
1107. interline, prid.	međulinijski
1108. interlayer, gl.	ubaciti sloj, ubaciti između slojeva, proslijiti
1109. interlibrary, prid.	međubibliotečki
1110. intermine, gl.	ispuniti, prožeti
1111. internucleon, prid.	međunukleonski
1112. interoffice, prid.	međukancelarijski
1113. interparticle, prid.	međučestični
1114. interparty, prid.	međupartijski
1115. interphase, prid.	međufazni
1116. interplane, prid.	međuavionski
1117. interpoint, gl.	dodati komentar u tekst, upotrebiti interpunkciju
1118. interpose, gl.	ubaciti, prekinuti pauzu
1119. interpulse, prid.	međupulsni
1120. interseam, gl.	rasuti

1121. inter-service(s), prid.	međuslužbeni
1122. intersex, prid.	međupolni
1123. interspace, gl.	prorediti, raširiti
1124. intersphere, gl.	prožimati se
1125. interstage, prid.	međuetapni
1126. interstate, prid.	međudržavni
1127. inter-station, prid.	međustanični
1128. intersystem, prid.	međusistemski
1129. interschool, prid.	međuškolski
1130. interspecies, prid.	međusortan
1131. interstream, prid.	međutokovni, međurečni
1132. interstreet, prid.	međuulični
1133. interteam, prid.	međutimski
1134. intertown, prid.	međugradski
1135. intertrial, prid.	međusobni, koji je između
1136. interunion, prid.	međusindikalni
1137. interuniversity, prid.	međuuniverzitetski
1138. intervalve, prid.	međuventilski
1139. inter-varsity, prid.	međuuniverzitetski
1140. intervein, gl.	ispresecati (nitima)
1141. intervillage, prid.	međuseoski
1142. inter-whiff, prid.	umetnut, kratak, oštar
1143. interword, gl.	dodati u tekst
1021. inter-war, prid.	međuratni
1022. interzone, prid.	međuzonski

MID-

1023. mid-age, prid.	srednjodopski
1024. mid-air, prid.	srednjovazdušni
1025. mid-body, prid.	koji se prostire sredinom tela, kroz telo
1026. mid-brow, adj,	koji pripada popularnoj umetnosti
1027. mid-calf, prid.	koji je dužine do pola lista
1028. mid-career, prid.	koji se tiče sredine radnog veka, karijere
1029. mid-channel, pril.	sredinom kanala La Manš
1030. mid-channel, prid.	koji je u sredini La Manša
1031. mid-coast, prid.	srednjoobalni
1032. mid-coast, pril.	sredinom obale
1033. mid-continent, prid.	srednjokontinentalni
1034. mid-course, prid.	koji je srednjeg kursa

1035.	mid-cycle, prid.	koji se dešava sredinom ciklusa
1036.	mid-deep, pril.	na srednjoj dubini
1037.	mid-engine, prid.	(auto) koji ima srednji položaj motora
1038.	midfield, pril.	na sredini terena
1039.	midfield, prid.	koji se odnosi na sredinu terena
1040.	mid-life, prid.	koji se tiče srednjeg doba
1041.	midline, prid.	središnji
1042.	mid-market, prid.	srednji tržišni (cena – odnos najniže i najviše cene)
1043.	midnoon, prid.	podnevni
1044.	mid-ocean, adj,	srednjookeanski
1045.	mid-ocean, pril.	u sred okeana
1046.	mid-range, prid.	koji je srednjeg opsega
1047.	mid-rise, prid.	srednje visine
1048.	mid-sea, prid.	srednjomorski
1049.	mid-season, prid.	sezonski
1050.	mid-seasone, pril.	u sred sezone
1051.	midship, prid.	koji se nalazi u centralnom delu broda
1052.	mid-size, prid.	koji je srednje veličine
1053.	midstream, prid.	srednjotočni
1054.	mid-term, prid.	koji se tiče sredine termina, semestra, perioda
1055.	mid-term, pril.	sredinom termina, semestra, perioda
1056.	mid-tide, prid.	srednje amplitude plime
1057.	mid-tech, prid.	midtek, koji nije poslednja reč tehnike
1058.	midtempo, prid.	srednjeg tempa
1059.	mid-terrace, prid.	koji je u sredini niza
1060.	mid-wing, prid.	(avion) srednjokrilač
1061.	midtown, prid.	koji se tiče centra grada
1062.	mid-water, prid.	koji se odnosi na deo vodene mase između površine i dna
1063.	mid-water, pril.	u delu vodene mase između površine i dna
1064.	midway, pril.	na pola put
1065.	midway, prid.	središnji
1066.	midweek, prid.	koji se dešava sredinom nedelje
1067.	midweek, pril.	sredinom nedelje
1068.	mid-winter, prid.	koji se dešava sredinom zime
1069.	mid-year, pril.	sredinom (školske, finansijske) godine
1070.	mid-year, prid.	koji se tiče sredine školske ili finansijske godine

NON-

1071.	non-A non-B, prid.	koji nije u vezi sa hepatitisom A i B
1072.	non-able, im.	koji nisu u mogućnosti, koji nisu sposobni, nesposobni
1073.	non-adult, prid.	koji je za maloletne, za nezrele, koji nije za odrasle
1074.	non-American, im.	neamerikanac
1075.	non-art, prid.	neumetnički

1076.	non-association, prid.	koji nije iz, ne pripada udruženju
1077.	non-bank, prid.	nebankovni
1078.	non-basement, prid.	(koji je) bez podruma
1079.	non-book, prid.	neknjiški
1080.	non-Catholic, prid.	nekatolički
1081.	non-church, prid.	necrkveni
1082.	non-combat, prid.	koji nije borbeni, neborbeni
1083.	non-contact, prid.	beskontaktni
1084.	non-copyright, prid.	neautorski, bez autorskog prava
1085.	non-corridor, prid.	bez hodnika
1086.	non-count, prid.	nebrojiv
1087.	non-county, prid.	vanokružni
1088.	non-craft, prid.	nezanatski
1089.	non-crease, prid.	koji se ne gužva
1090.	non-crush, prid.	koji se ne lomi
1091.	non-dairy, prid.	nemlečni
1092.	non-dazzle, prid.	(koji je) bez odsjaja
1093.	non-degree, prid.	dodiplomski
1094.	nondescript, im.	neodređen, beznačajan, nepoznat, neopisan
1095.	non-dollar, prid.	nedolarski
1096.	non-drip, prid.	koji ne kaplje, nondrip
1097.	non-expert, im.	neekspert
1098.	non-factory, prid.	koji pripada domaćoj radinosti
1099.	non-fat, prid.	bezmasni
1100.	non-fiction, prid.	nefikcijski
1101.	non-food, prid.	neprehrambeni
1102.	non-fossil, prid.	nefosilni
1103.	non-frat, prid.	koji ne pripada bratstvu
1104.	non-game, prid.	nelovni
1105.	non-gay, im.	negej
1106.	non-German, im.	nenemac
1107.	non-glare, prid.	(koji je) bez odbljeska
1108.	non-Gospel, prid.	nejevanđelski
1109.	non-haem, prid.	nehem (gvožđe), nesvarljiv
1110.	non-human, im.	nečovjek, neljudsko biće
1111.	non-hunting, prid.	nelovni
1112.	non-image, prid.	koji nije oslikan
1113.	non-impact, prid.	nonimpakt, nemehanički, bezudarni
1114.	non-independent, im.	ko nije zavisan, nezavisni
1115.	non-iron, prid.	koji se ne pegla
1116.	non-jazz, prid.	nedžez
1117.	non-jurist, prid.	nepravni
1118.	non-jury, prid.	koji nema porotu
1119.	non-kernel, prid.	bezjezgren

1120.	non-language, prid.	nejezički, neverbalan
1121.	non-league, prid.	neligaški
1122.	non-market, prid.	netržišni
1123.	non-Marxist, prid.	nemarksistički
1124.	non-member, prid.	koji nije članski
1125.	non-native, im.	nedomorodac
1126.	non-natural, im.	ko nije prirodnog porekla
1127.	non-net, prid.	koji nije povezan na internet
1128.	non-null, prid.	različit od nule
1129.	non-object, prid.	bezobjekatski
1130.	non-official, im.	nezvaničnik
1131.	non-partisan, im.	ko nije partizan
1132.	non-party, prid.	nepartijski
1133.	non-past, im.	vreme koje nije prošlo
1134.	non-pedigree, prid.	(koji je) bez pedigrea
1135.	non-plural, prid.	koji nema množinu, bezmnožinski
1136.	non-pressure, prid.	(koji je) bez pritiska
1137.	non-prime, im.	broj koji nije prost – složen broj
1138.	non-print, prid.	koji se ne štampa
1139.	non-profit, prid.	neprofitni
1140.	non-protein, prid.	besproteinski
1141.	non-recourse, prid.	bez novčanog depozita (sa depozitom u robi)
1142.	non-resident, im.	nerezident
1143.	non-return, prid.	nepovratni
1144.	non-root, prid.	(koji je) bez korena
1145.	non-scene, prid.	koji se ne pojavljuje u javnosti, nevidljiv, u pozadini
1146.	non-science, prid.	nenaučni
1147.	non-shrink, prid.	koji se ne skuplja
1148.	non-skid, prid.	koji ne proklizava, neproklizavajući
1149.	non-skid, im.	neproklizavajuća podloga
1150.	non-slip, prid.	neklizajući, koji se ne kliza
1151.	non-society, prid.	nedruštveni
1152.	non-speaks, pril.	ne razgovarajući, bez priče
1153.	nonspecie, prid.	bez metalnog novca
1154.	non-stick, prid.	koji se ne lepi, teflonski
1155.	non-stop, adj,	neprekidan, non-stop
1156.	non-stop, pril.	neprekidno, non-stop
1157.	non-stop, im.	neprekidno putovanje, vožnja, trka
1158.	non-tariff, prid.	bestarifni
1159.	non-tax, prid.	bestaksni
1160.	non-theist, prid.	neteistički
1161.	non-thoroughfare, prid.	koji nije prohodan
1162.	non-title, prid.	bez naziva
1163.	non-toxic, im.	netoksična supstanca

1164.	non-U, prid.	(not upper-class) koji ne pripada višoj klasi
1165.	non-union, prid.	nesindikalni
1166.	non-vintage, prid.	(vino) bez godišta
1167.	non-white, im.	nebelac
1168.	nonwireline prid.	bežični
1169.	non-work, prid.	neradni
1170.	non-zero, prid.	nenulti
PRE-		
1171.	pre-action, prid.	koji prethodi glavnom postupku, aktivnosti
1172.	pre-admission, prid.	pretprijemni
1173.	preadolescent, im.	predadolescent
1174.	preadvertisement, prid.	predoglasni
1175.	preadvertising, prid.	predreklamni
1176.	pre-AIDS, prid.	koji se odnosi na period pre oboljevanja od side
1177.	pre-amalgamation, prid.	koji se odnosi na period pre amalgamacije
1178.	pre-anal, im.	predanalna krljušt
1179.	preantepenult, im.	treći slog od kraja u reči
1180.	pre-assembly, prid.	predskupštinski
1181.	pre-auction, prid.	predaukcijski
1182.	pre-Augustine, prid.	predavgustinski
1183.	pre-baby, prid.	koji se odnosi na period pre rođenja bebe
1184.	prebetrothal, prid.	predveridbeni
1185.	pre-bid, prid.	pretponudni
1186.	preborn, im.	prednovorođenče (plod pred rođenje)
1187.	pre-breakfast, prid.	koji je pre doručka
1188.	pre-Broadway, prid.	prebrodvejski
1189.	Precambrian, im.	prekambrijum (kriptozoik, najstarije geološko doba, pre kambrijumske eksplozije)
1190.	precapillary, prid.	pretkapilarni
1191.	pre-capitalist, prid.	pretkapitalistički
1192.	pre-Caroline, prid.	pretkarolinski
1193.	pre-cession, prid.	pretpredajni
1194.	pre-chloroform, pril.	pre otkrića hloroforma
1195.	pre-Christmas, prid.	predbožićni
1196.	pre-Civil War, prid.	koji se odnosi na period pre Građanskog rata
1197.	precivilization, prid.	pretcivilizacijski
1198.	pre-close, prid.	koji se odnosi na period pre zatvaranja
1199.	pre-Clovis, prid.	pre-kloviski
1200.	pre-code, prid.	koji se odnosi na period pre kodiranja
1201.	pre-coition, prid.	pretkoitalni
1202.	pre-college, prid.	koji je pre koledža, preduniverzitetski
1203.	precolumn, prid.	koji se odnosi na period pre ispitivanja u hromatografskoj

	koloni	
1204.	precoma, prid.	pretkomatozni
1205.	pre-computer, prid.	pretkompjuterski
1206.	preconcert, prid.	pretkoncertni
1207.	pre-conquest, prid.	predosvajački
1208.	preconsonant, prid.	pretkonsonantni
1209.	pre-consumer, prid.	pretkorisnički
1210.	pre-contact, prid.	pretkontaktni
1211.	preconvention, prid.	pretkonvencijski
1212.	pre-credit, prid.	pretkreditni
1213.	pre-Crusade, prid.	pretkrstaški
1214.	pre-dawn, prid.	predsvitanjski
1215.	pre-delivery, prid.	preddostavni
1216.	predeterminant, prid.	predeterminisan (unapred određen)
1217.	predevelopment, prid.	predrazvojni
1218.	pre-dinner, prid.	koji se dešava pre večere
1219.	pre-dispersion, prid.	preddisperzijski, koji se dešava pre raspršivanja
1220.	pre-disruption, prid.	pretprekidni
1221.	pre-Dorset, prid.	predorsetski
1222.	pre-dose, prid.	koji se dešava pre doziranja
1223.	pre-Dreadnought, prid.	preddrednotski (način građenja brodova pre 1904, i uvđenja revolucionarnih novina u vojnoj brodogradnji)
1224.	pre-dynamite, prid.	koji se odnosi na period pre otkrića dimanita
1225.	pre-Easter, prid.	preduskršnji
1226.	pre-election, prid.	predizborni
1227.	pre-emancipation, prid.	predemancipacijski
1228.	pre-emergence, prid.	koji se odnosi na period pre opasnosti
1229.	preemployment, prid.	koji prethodi zapošljavanju
1230.	pre-enclosure, prid.	koji se odnosi na period pre ograđivanja
1231.	pre-entry, prid.	predulazni
1232.	pre-examination, prid.	predispitni
1233.	pre-exile, prid.	predegzilni
1234.	pre-final, im.	elemenat ispred krajnjeg, pretposlednji element
1235.	pre-flame, prid.	pretplameni
1236.	pre-flight, prid.	koji se odnosi na period pre izuma motornih aviona
1237.	prefocus, prid.	pretfokalni
1238.	pregame, prid.	koji se dešava pre utakmice
1239.	pre-glasnost, prid.	koji se odnosi na period pre pokreta Glasnost
1240.	pre-head, prid.	koji se nalazi pre glavnog dela rečenice
1241.	pre-Hitler, prid.	predhitlerovski
1242.	prehuman, im.	predljudi (antropoidi, viši primati, preteče ljudi)
1243.	pre-in, im.	zemlja Evropski Unije koja još nije primljena u evrozoni
1244.	pre-Inca, prid.	koji se odnosi na period pre civilizacije Inka
1245.	pre-increase, prid.	koji se odnosi na period pre porasta, povećanja

1246.	pre-independence, prid.	koji se odnosi na period pre nezavisnosti
1247.	pre-inscription, prid.	predupisni
1248.	pre-interview, prid.	koji se odnosi na period pre intervjua
1249.	pre-invasion, prid.	koji se odnosi na period pre invazije
1250.	pre-IPO, prid. akcija preduzeća	koji se odnosi na period nakon prve javne ponude
1251.	pre-Islam, prid.	predislamski
1252.	pre-jazz, prid.	koji se odnosi na period pre pojave džezza
1253.	pre-K, prid.	predvrtički
1254.	pre-kindergarten, prid.	predvrtički
1255.	pre-language, prid.	predjezički
1256.	pre-launch, prid.	koji se odnosi na period pre ručka
1257.	pre-law, prid.	pretpravni
1258.	pre-legislation, prid.	predzakonodavni
1259.	pre-liberation, prid.	predoslobodilački
1260.	pre-life, prid.	koji se odnosi na period pre pojave života
1261.	preliterate, im.	osoba koja još uvek nije opismenjena
1262.	prelogic, prid.	predlogički
1263.	pre-London, prid.	predlondonski
1264.	pre-machine, prid.	koji se odnosi na period pre pronalaska mašina
1265.	pre-man, prid.	koji se odnosi na period pre nastanka ljudi
1266.	premandibular, im.	predmandibularna kosti
1267.	premarket, prid.	predtržišni
1268.	premarketing, prid.	predmarketinški
1269.	premarriage, prid.	predbračni
1270.	pre-match, prid.	koji se dešava pre meča
1271.	premenarche, adj	predmenstrualni
1272.	premix, prid.	ranije pomešan
1273.	premolar, prid.	premolarni, pretkutnjački
1274.	pre-mutiny, prid.	koji se odnosi na period pre pobune
1275.	pre-Nasser, prid.	prednaserovski
1276.	pre-need, prid.	pretpotrebno
1277.	preneural, im.	preneuralna kost
1278.	pre-oidium, prid.	predgljivični
1279.	pre-ovulation, prid.	predovulacijski
1280.	pre-pause, prid.	predpauzni
1281.	pre-phylloxera, prid.	pretfilokserni
1282.	pre-police, prid.	pretpolicijski
1283.	prepoll, prid.	predglasački
1284.	pre-portraying, prid.	koji se odnosi na period pre izrade portreta
1285.	pre-pottery, prid.	prekeramički
1286.	pre-press, prid.	predštamarski
1287.	pre-printing, prid.	koji se odnosi na period pre pojave štamparija
1288.	pre-production, prid.	pretprodukcijski

1289.	pre-professional, im. profesionalac	učenik, osoba koja se obučava za nešto, koja još uvek nije
1290.	prepuberty, prid.	prepubertetski
1291.	pre-qualificative, prid.	koji se nalazi ispred kvalifikatora
1292.	pre-race, prid.	koji se dešava pre trke
1293.	pre-radio, prid.	koji se odnosi na period pre pronalaska radia
1294.	pre-railroad, prid.	koji se odnosi na period pre uspostavljanja železnice
1295.	pre-railway, prid.	koji se odnosi na period pre uspostavljanja železnice
1296.	pre-recognition, prid.	koji se odnosi na period pre priznanja
1297.	pre-Reformation, prid.	predreformatorski
1298.	pre-relativity, prid.	koji se odnosi na period pre teorije relativiteta
1299.	pre-release, prid.	koji se odnosi na period pred izdanje, objavu
1300.	pre-Renaissance, prid.	predrenesansni
1301.	pre-retirement, prid.	pretpenzioni
1302.	pre-revolution, prid.	predrevolucionarni
1303.	pre-Reynolds, prid.	predrejnoldski
1304.	pre-sales, prid.	pretprodajni
1305.	preschool, prid.	predškolski
1306.	pre-season, prid.	pretsezonski
1307.	pre-seizure, prid.	koji se odnosi na period pre hapšenja, napada
1308.	pre-sentence, prid.	pretkazneni
1309.	pre-service, prid.	predservisni, preduslužni
1310.	pre-settlement, prid.	prednaseobinski
1311.	pre-show, prid.	prednastupni
1312.	pre-sleep, prid.	koji se dešava pre spavanja
1313.	pre-speech, prid.	predgovorni
1314.	prestimulus, prid.	pretpodsticajni, koji se odnosi na period pre stimulacije
1315.	prestress, prid.	prednaglasni
1316.	pre-subject, prid.	predsubjekatski
1317.	pre-tax, pril.	pre plaćanja poreza
1318.	pre-teen, prid.	predtinejdžerski
1319.	pretelegraph, prid.	predtelegrafski
1320.	pre-television, prid.	predtelevizijski
1321.	pretemporal, im.	predslepoočni mišić
1322.	preterm, pril.	prevremeno
1323.	pretest, prid.	predtestni
1324.	pretheatre, prid.	predteatarski
1325.	pre-tour, prid.	koji se dešava pre turneje
1326.	pre-treaty, prid.	predugovorni
1327.	pretrial, prid.	pretprobni
1328.	prevaccination, prid.	predvakcinacijski
1329.	preverb, prid.	predglagolski
1330.	prevowel, prid.	predvokalski
1331.	pre-war, prid.	predratni

1332.	pre-war, pril.	pre rata
1333.	pre-wire, prid.	koji se odnosi na period pre postojanja žičanog prenosa
1334.	pre-work, prid.	predradni
PRO-		
1335.	pro-abortion, prid.	koji podržava abortus
1336.	pro-alcoholism, prid. prohibicije	koji je bio za slobodno korišćenje alkohola za vreme
1337.	pro-Ally, prid.	prosaveznički, koji podržava Alijansu
1338.	pro-annexation, prid.	koji podržava aneksiju, pro-aneksioni
1339.	pro-Axis, prid.	koji podržava Sile Osovine
1340.	pro-Boche, prid.	prošvapski, pronemački (pejorativno)
1341.	pro-business, prid.	koji promoviše poslovni duh
1342.	pro-choice, prid. abortusu	koji podržava pravo žena na izbor u pogledu odlučivanja o
1343.	procoagulant, prid.	prokoagulantni
1344.	prodelta, prid.	prodeltni, koji je van delte
1345.	pro-democracy, prid.	prodemokratski
1346.	profane, prid.	profan, svetovan
1347.	pro-gun, prid.	koji poržava posedovanje ličnog naoružanja
1348.	pro-labour, prid.	prolaburistički
1349.	pro-landlord, prid.	koji podržava stanodavce
1350.	pro-life, prid.	koji podržava uživanje u životu
1351.	prolong, gl.	prolongirati, produžiti, odgoditi
1352.	pro-opium, prid.	koji podržava konzumiranje opiuma
1353.	pro-oxidant, prid.	prooksidantni, koji ubrzava oksidaciju
1354.	prophase, prid.	profazni, koji prethodi fazi deobe ćelija
1355.	pro-patronage, prid.	koji podržava pokroviteljstvo, patronažu
1356.	pro-popery, prid.	koji podržava vlasništvo nad imovinom
1357.	pro-rebel, prid.	koji podržava buntovništvo
1358.	pro-Rhodes, prid.	koji favorizuje ostvro Rodos
1359.	pro-sex, prid.	koji podržava seks, seksualnost
1360.	pro-slave, prid.	koji podržava ropstvo
1361.	pro-tariff, prid.	koji podržava uvođenje tarifa
1362.	pro-Turk, prid.	koji favorizuje sve tursko
1363.	pro-vaccinist, prid.	koji podržava vakcinaciju
1364.	pro-war, prid.	proratni
1365.	pro-West, prid.	prozapadni
1366.	pro-Zionist, prid.	koji zagovara cionizam

RE-

1367.	re-blue, gl.	ponovo ofarbati u plavo
-------	--------------	-------------------------

1368.	reboot, gl.	restartovati, oživeti
1369.	rebronze, gl.	ponovo presvući bronzom
1370.	rebrown, gl.	ponovo obojiti braon
1371.	rebunk, gl.	povratiti ugled
1372.	recarbon, gl.	promeniti karbonske elektrode
1373.	re-chalk, gl.	ponovo obeležiti kredom
1374.	rechaud, im.	rešo
1375.	re-chip, gl.	ponovo čipovati
1376.	re-English, gl.	ponovo prevest na engleski
1377.	re-father, gl.	ponovo postati otac
1378.	refoot, gl.	postaviti novo dno, gazište, đon
1379.	reforest, gl.	iznova pošumiti
1380.	regender, gl.	dodeliti novi rod, redefinisati osobine, uloge rodova
1381.	regloss, gl.	dati novi sjaj
1382.	reglow, im.	novi sjaj, ushićenje
1383.	regrass, gl.	posaditi novu travu
1384.	regreen, gl.	posaditi novo rastinje (zelenilo)
1385.	rehair, gl.	promeniti žice (na instrumentu)
1386.	rehinge, gl.	promeniti, popraviti šarke
1387.	rekeyboard, gl.	ponovo otkucati, prekucati
1388.	reking, gl.	ponovo postaviti za kralja
1389.	re-lampshade, gl.	ponovo obasjati, osvetliti
1390.	relead, gl.	ponovo presvući olovom
1391.	releather, gl.	ponovo presvući kožom
1392.	relent, gl.	popustiti, smekšati
1393.	reletter, gl.	ponovo napisati pisma
1394.	relimb, gl.	nadomestiti amputirane udove (ortopedskim protezama)
1395.	re-litter, gl.	ponovo nabacati đubre
1396.	re-mail, gl.	preadresirati (poštu)
1397.	reman, gl.	uposliti novo osoblje, posadu
1398.	re-member, gl.	ponovo sastaviti delove
1399.	rename, gl.	preimenovati
1400.	renature, gl.	vratiti u uobičajno, prirodno stanje
1401.	re-neck, gl.	popraviti vrat (na instrumentu)
1402.	renew, gl.	renovirati, obnoviti
1403.	repackage, gl.	prepakovati
1404.	repeople, gl.	ponovo naseliti neko mesto
1405.	repetticoat, gl.	ponovo obući podsuknju
1406.	repew, gl.	ponovo postaviti klupe
1407.	repowder, gl.	ponovo napuderisati
1408.	repurple, gl.	ponovo ofarbati u ljubičasto
1409.	requeen, gl.	ponovo krunisati za kraljicu
1410.	re-quicksilver, gl.	ponovo premazati živom
1411.	re-route, gl.	preusmeriti

1412.	rescribe, gl.	prepisati
1413.	reself, gl.	dati novu suštinu nečemu, promeniti prirodu nečega
1414.	re-sex, gl.	iznova dodeliti, povratiti obeležje pola
1415.	resilver, gl.	presvući novim slojem srebra
1416.	resteel, gl.	prekaliti, ponovo kaliti čelik, dati nov čelični okov
1417.	retard, gl.	kasniti, usporiti, zaostati
1418.	rethrone, gl.	ponovo postaviti na vlast
1419.	re-ticket gl.	ponovno obeležiti, etiketirati
1420.	re-turban, gl.	ponovo staviti turban
1421.	revile, gl.	grditi, prekoriti
1422.	re-washer, gl.	postaviti nove gumice na slavinama
1423.	reweight, gl. težinu, vrednost	premeriti, odrediti novu vrednost, vratiti na pređašnju
1424.	reyoung, gl.	podmladiti
1425.	reyouth, gl.	podmladiti

TRANS-

1426.	trans-bay, prid.	prekozalivski
1427.	trans-border, prid.	prekogranični
1428.	transboundary, prid.	prekogranični
1429.	trans-channel, prid.	prekokanalski (koji se nalazi sa druge strane La Manša)
1430.	transdialect, gl.	prevesti sa jednog dijalekta na drugi
1431.	transearth, prid.	transzemaljski
1432.	transelement, gl.	preoblikovati, preobraziti
1433.	transfashion, gl.	prestilizovati, promeniti izgled
1434.	transfeature, gl.	preoblikovati, promeniti suštinu
1435.	transfigure, gl.	transformisati, transfigurisati, promeniti oblik, preobraziti
1436.	trans-frontier, prid.	prekogranični
1437.	transgender, prid.	transrodni
1438.	transhuman, prid.	transljudski, nadljudski
1439.	transnature, gl.	promeniti prirodu (suštinu) nečega
1440.	transocean, prid.	prekookeanski
1441.	transprose, gl.	prebaciti poeziju u prozni tekst; prepričati
1442.	trans-world, prid.	transsvetski, koji se dešava širom sveta

UN-

1443.	unbabe, gl.	ostati bez bebe
1444.	unbag, gl.	izvaditi iz torbe, isprazniti torbu
1445.	unbald, gl.	rešiti problem ćelavosti
1446.	unbaronet, gl.	prestati biti baron
1447.	unbasket, gl.	izvaditi iz korpe
1448.	unbeard, gl.	obrijati bradu

1449. unbig, gl.	umanjiti
1450. unblouse, gl.	skinutu bluzu
1451. unbody, gl.	odvojiti, razdvojiti od tela
1452. unbog, gl.	izvući, izbaviti iz blata
1453. unbolster, gl.	uskratiti podršku
1454. unboot, gl.	izuti čizme
1455. unbosom, gl.	otvoriti srce, otkriti
1456. unbox, gl.	izvaditi iz kutije
1457. unboy, gl.	prerasti dečaćku dob
1458. unbrace, gl.	otkopčati, osloboditi
1459. unbracelet, gl.	skinuti narukvicu
1460. unbraid, gl.	rasplesti
1461. unbran, gl.	očistiti od mekinja
1462. unbreech, gl.	svući pantalone; odrasti
1463. unbridle, gl.	razuzdati
1464. unbrother, gl.	isključiti iz bratstva
1465. unbrown, gl.	izgubiti tamnu (braon) boju, posvetleti
1466. unbuckle, gl.	otkopčati kaiš
1467. unbusiness, prid.	neposlovni
1468. unbuskin, gl.	izuti, razvezati
1469. unbutton, gl.	otkopčati dugmiće
1470. uncage, gl.	pustiti iz kaveza
1471. uncap, gl.	skinuti kapu, skinuti poklopac, otkriti
1472. uncart, gl.	napustiti kočiju
1473. uncentury, gl.	izvući iz mraka
1474. unchain, gl.	skinutu lance
1475. unchild, gl.	izgubiti decu
1476. uncitizen, gl.	oduzeti građanski status
1477. unclub, gl.	izbaciti iz kluba
1478. uncompany, prid.	nesvakidašnji, neuobičajni
1479. uncorrect, gl.	preći sa magnetnog kursa navigacije na kompasni kurs i obrnuto
1480. un-countess, gl.	učiniti da ne bude više grofica
1481. uncountry, prid.	neseoski
1482. uncream, gl.	skinuti kajmak (sa mleka)
1483. uncypress, gl.	razotkriti
1484. undaughter, gl.	ostati bez ćerke
1485. undirk, gl.	razoružati, osloboditi, razvezati
1486. undizzy, gl.	osvestiti, razbistriti
1487. undogcollar, gl.	skinuti ogrlicu psu
1488. unearth, gl.	iskopati iz zemlje; otkriti
1489. uneye, gl.	oslepeti, zaslepeti
1490. unfaith, gl.	izgubiti veru
1491. unfather, gl.	izgubiti oca

1492.	unfiend, gl.	učiniti dobrim čovekom, ublažiti čovekove lose osobine
1493.	unfreehold gl. posedom	ostati bez ičega, oduzeti pravo na posedovanje, upravljanje
1494.	un-French, gl.	izgubiti tipične francuske osobine
1495.	unfrill, gl.	opustiti karnere; razotkriti
1496.	ungauntlet, gl.	skinuti rukavice
1497.	ungenius, gl.	umanjiti značaj genija
1498.	ungiant, gl.	izgubiti natprirodnu snagu
1499.	ungood, gl.	učiniti loše
1500.	ungreen, gl.	sazreti, stasati
1501.	ungrind, gl.	zaustavit tok događaja
1502.	unhair, gl.	ukloniti dlake sa kože
1503.	unhandcuff, gl.	skinuti lisice s ruku
1504.	unhero, gl.	prestati smatrati herojem
1505.	unhouse, gl.	raseliti
1506.	unice,gl.	izvaditi iz leda, razlediti, raskovati
1507.	unjewel gl.	skinuti dragulje, raskititi
1508.	unkirk, gl.	pretvoriti crkvu u nešto drugo
1509.	unman, gl. muškarca, čoveka	otпустiti, ostati bez osoblja, posade; izgubiti osobine
1510.	unmarch, gl.	istupiti iz stroja
1511.	unmasquerade, gl.	razmaskirati
1512.	unmettle, gl.	usahnuti, ne sputavati
1513.	unmister, gl.	prestati oslovaljavati nekoga sa „gospodine”
1514.	un-Orange, gl.	proterati protestante iz Irske
1515.	unpearl, gl.	izvaditi bisere (iz mora, iz školjke)
1516.	unplump, gl.	omršati
1517.	unponiard, gl.	položiti kame (bodeže)
1518.	unquality, prid.	nekvalitetan
1519.	unsash, gl.	skinuti lentu, raskrinkati, obelodaniti
1520.	unsatin, gl.	razbarušiti (kosu)
1521.	unscarf, gl.	skinuti povež, progledati
1522.	un-Scotch, gl.	izgubiti (oduzeti) tipične škotske osobine
1523.	unsex, gl.	ukloniti osobine i kvalitete određenog pola
1524.	unshoe, gl.	izuti cipele
1525.	unshrew, gl.	postati manje džangrizava osoba, izgubiti loše osobine
1526.	unsnow, gl.	istopiti, okopniti (sneg)
1527.	unsurplice, gl.	razodenuti, skinuti odlike statusa
1528.	unswivel, gl.	zakočiti oružje
1529.	untrammel, gl.	osloboditi, razvezati, raspregnuti
1530.	untripe, gl.	izvaditi utrobu; raskrinkati
1531.	untruck, gl.	istovariti kamion
1532.	unturban, gl.	skinuti turban
1533.	unwheel, gl.	skinuti točkove; zaglaviti

1534. un-with-it, prid.

1535. unyoke, gl.

1536. unzone, gl.

koji je van tokova, staromodan, neobičan

razjarmiti, raspregnuti

ukinuti zone

Prilog B

Spisak tabela

Tabela 1. Frekventnost aktuelne leksike u engleskom jeziku

Tabela 2. Poreklo prefiksa *a-*

Tabela 3. Odnos izvedenica prema originalnom obliku prefiksa *a-*

Tabela 4. Distribucija germanskog prefiksa *a-*

Tabela 5. Ekvivalenti germanskog prefiksa *a-*

Tabela 6. Ekvivalenti germanskog prefiksa *a-*, promena glagola u prideve

Tabela 7. Zaključak

Tabela 8. Distribucija prefiksa *anti-*

Tabela 9. Ekvivalenti prefiksa *anti-*, promena imenica u prideve

Tabela 10. Ekvivalenti prefiksa *anti-*, promena glagola u prideve

Tabela 11. Zaključak

Tabela 12. Distribucija prefiksa *be-*

Tabela 13. Ekvivalenti prefiksa *be-*, promena imenica u glagole

Tabela 14. Ekvivalenti prefiksa *be-*, promena imenica u glagole

Tabela 15. Ekvivalenti prefiksa *be-*, promena prideva u glagole

Tabela 16. Zaključak

Tabela 17. Distribucija prefiksa *de-*

Tabela 18. Ekvivalenti prefiksa *de-*, promena imenica u glagole

Tabela 19. Ekvivalenti prefiksa *de-*, promena imenica u glagole

Tabela 20. Zaključak

Tabela 21. Distribucija prefiksa *dis-*

Tabela 22. Ekvivalenti prefiksa *dis-*, promena imenica u glagole

Tabela 23. Ekvivalenti prefiksa *dis-*, promena imenica u glagole

Tabela 24. Ekvivalenti prefiksa *dis-*, promena imenica u glagole

Tabela 25. Zaključak

Tabela 26. Distribucija prefiksa *en-*

Tabela 27. Ekvivalenti prefiksa *en-*, promena imenica u glagole

Tabela 28. Ekvivalenti prefiksa *en-*, promena imenica u glagole

Tabela 29. Ekvivalenti prefiksa *en-*, promena imenica u glagole

Tabela 30. Ekvivalenti prefiksa *en-*, promena prideva u glagole

Tabela 31. Zaključak

Tabela 32. Distribucija prefiksa *for-*

Tabela 33. Ekvivalenti prefiksa *for-*, promena imenica u glagole

Tabela 34. Zaključak

Tabela 35. Distribucija prefiksa *in-*

Tabela 36. Distribucija latinskog lokativnog prefiksa *in-*

Tabela 37. Distribucija germanskog prefiksa *in-*

Tabela 38. Distribucija latinskog negativnog prefiksa *in-*

Tabela 39. Ekvivalenti latinskog negativnog prefiksa *in-*, promena imenica u glagole

Tabela 40. Ekvivalenti germanskog prefiksa *in-*, promena imenica u glagole

Tabela 41. Zaključak

Tabela 42. Distribucija prefiksa *inter-*

Tabela 43. Ekvivalenti prefiksa *inter-*, promena imenica u glagole

Tabela 44. Zaključak

Tabela 45. Distribucija prefiksa *mid-*

Tabela 46. Ekvivalenti prefiksa *mid-*, promena imenica u prideve

Tabela 47. Zaključak

Tabela 48. Distribucija prefiksa *non-*

Tabela 49. Ekvivalenti prefiksa *non-*, promena imenica u prideve

Tabela 50. Ekvivalenti prefiksa *non-*, promena prideva u imenicue

Tabela 51. Zaključak

Tabela 52. Distribucija prefiksa *pre-*

Tabela 53. Zaključak

Tabela 54. Distribucija prefiksa *pro-*

Tabela 55. Zaključak

Tabela 56. Distribucija prefiksa *re-*

Tabela 57. Ekvivalenti prefiksa *re-*, promena imenica u glagole

Tabela 58. Zaključak

Tabela 59. Distribucija prefiksa *trans-*

Tabela 60. Ekvivalenti prefiksa *trans-*, promena imenica u glagole

Tabela 61. Zaključak

Tabela 62. Distribucija prefiksa *un-*

Tabela 63. Ekvivalenti reverzibilnog prefiksa *un-*, promena imenica u glagole

Tabela 64. Ekvivalenti reverzibilnog prefiksa *un-*, promena imenica u glagole

Tabela 65. Zaključak

Tabela 66. Smerovi promene leksičke kategorije reči

Biografija autora

Mr Irena (Baltić) Pantić, rođena je u Kraljevu 1974. godine. Formalno obrazovanje dobila je u kraljevačkoj Gimnaziji i na Filološkom fakultetu Univerziteta u Prištini. Na pomenutom Fakultetu je 1997. stekla zvanje profesor engleskog jezika i književnosti, a 2013. zvanje magistar filoloških nauka, odbranivši temu „Negativni i njima slični afiksi u engleskom jeziku sa refleksijom na srpski jezik (morfo-semantički pristup)". Od 1995. radi kao nastavnik engleskog jezika, prvo u Gimnaziji u Prištini a potom u Osnovnoj školi „Dimitrije Tucović" u Kraljevu. U periodu od 1999. do 2004. radila je kao prevodilac pri humanitarnoj organizaciji International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC). Od 2018. radi kao predavač na Visokoj ekonomskoj školi strukovnih studija Peć – Leposavić, visokoškolska jedinica u Kraljevu i od 2019. na Pravnom fakultetu u Kosovskoj Mitrovici. Povremeno radi kao konsekutivni prevodilac za Gradsku upravu, Centar za socijalni rad, Privrednu komoru i Dom zdravlja u Kraljevu. Od 2019. ima zvanje pedagoški savetnik.

Aktivno je učestvovala u formiranju Aktiva nastavnika engleskog jezika Kraljeva čiji je sekretar od osnivanja.

Pored formalnog obrazovanja ima i preko 500 sati stručnog usavršavanja kroz seminare i stručne tribine (u organizaciji Cambridge University Press, MM Publications i Britanskog saveta) na temu unapređenja nastave, inovacija u nastavi i primena tehnologije u nastavi.

Udata je i ima sina.

Prilog 1

Izjava o autorstvu

Ime i prezime autora Irena Pantić

Broj dosijea 16024/Д/2016

Izjavljujem

da je doktorska disertacija pod naslovom

„Prefiksacija kao način promene leksičke kategorije reči u engleskom jeziku“

- rezultat sopstvenog istraživačkog rada;
- da disertacija ni u celini ni u delovima nije bila predložena za sticanje diplome studijskih programa dugih visokoškolskih ustanova;
- da su rezultati korektno navedeni i
- da nisam kršila autorska prava i koristila intelektualnu svojinu drugih lica.

Potpis autora

U Beogradu, _____

Prilog 2

Izjava o istovetnosti štampane i elektronske verzije doktorskog rada

Ime i prezime autora Irena Pantić
Broj dosijea 16024/Д/2016
Studijski program Jezik, književnost, kultura
Naslov rada Prefiksacija kao način promene leksičke kategorije reči u engleskom jeziku
Mentor prof. dr Jelena Vujić

Izjavljujem da je štampana verzija mog doktorskog rada istovetna elektronskoj verziji koju sam predala radi pohranjivanj u **Digitalnom repozitorijumu Univerziteta u Beogradu**.

Dozvoljavam da se objave moji lični podaci za dobijanje akademskog naziva doktor nauka, kao što su ime i prezime, godina i mesto rođenja i datum odbrane rada.

Ovi lični podaci mogu se objaviti na mrežnim stranicama digitalne biblioteke, u elektronskom katalogu i u publikacijama Univerziteta u Beogradu

Potpis autora

U Beogradu, _____

Izjava o korišćenju

Ovlašćujem Univerzitetsku biblioteku „Svetozar Marković“ da u Digitalni repozitorijum Univerziteta u Beogradu unese moju doktorsku disertaciju pod naslovom:

Prefiksacija kao način promene leksičke kategorije reči u engleskom jeziku

koja je moje autorsko delo.

Disertaciju sa svim priložima predala sam u elektronskom formatu pogodnom za trajno arhiviranje.

Moju doktorsku disertaciju pohranjenu u Digitalnom repozitorijumu Univerziteta u Beogradu, i dostupnu u otvorenom pristupu, mogu da koriste svi koji poštuju odredbe sadržane u odabranom tipu licence Kreativne zajednice (Creative Commons) za koju sam se odlučila:

1. Autorstvo (CC BY)
2. Autorstvo – nekomercijalno (CC BY-NC)
3. Autorstvo – nekomercijalno – bez prerada (CC BY-NC-ND)
4. Autorstvo – nekomercijalno – deliti pod istim uslovima (CC BY-NC-SA)
5. Autorstvo – bez prerada (CC BY-ND)
6. Autorstvo – deliti pod istim uslovima (CC BY-SA)

(Molimo da zaokružite samo jednu od šest ponuđenih licenci. Kratak opis licenci je sastavni deo ove izjave).

Potpis autora

U Beogradu, _____

1. **Autorstvo.** Dozvoljavate umnožavanje, distribuciju i javno saopštavanje dela i prerade, ako se navede ime autora na način određen od strane autora ili davaoca licence, čak i u komercijalne svrhe. Ovo je najslobodnija od svih licenci.

2. **Autorstvo – nekomercijalno.** Dozvoljavate umnožavanje, distribuciju i javno saopštavanje dela i prerade, ako se navede ime autora na način određen od strane autora ili davaoca licence. Ova licenca ne dozvoljava komercijalnu upotrebu dela.

3. **Autorstvo – nekomercijalno – bez prerada.** Dozvoljavate umnožavanje, distribuciju i javno saopštavanje dela, bez promena, preoblikovanja ili upotrebe dela u svom delu, ako se navede ime autora na način određen od strane autora ili davaoca licence. Ova licenca ne dozvoljava komercijalnu upotrebu dela. U odnosu na sve ostale licence, ovom licencom se ograničava najveći obim prava korišćenja dela.

4. **Autorstvo – nekomercijalno – deliti pod istim uslovima.** Dozvoljavate umnožavanje, distribuciju i javno saopštavanje dela i prerade, ako se navede ime autora na način određen od strane autora ili davaoca licence i ako se prerada distribuira pod istom ili sličnom licencom. Ova licenca ne dozvoljava komercijalnu upotrebu dela i prerada.

5. **Autorstvo – bez prerada.** Dozvoljavate umnožavanje, distribuciju i javno saopštavanje dela, bez promena, preoblikovanja ili upotrebe dela u svom delu, ako se navede ime autora na način određen od strane autora ili davaoca licence. Ova licenca dozvoljava komercijalnu upotrebu dela.

6. **Autorstvo – deliti pod istim uslovima.** Dozvoljavate umnožavanje, distribuciju i javno saopštavanje dela, i prerade, ako se navede ime autora na način određen od strane autora ili davaoca licence i ako se prerada distribuira pod istom ili sličnom licencom. Ova licenca dozvoljava komercijalnu upotrebu dela i prerada. Slična je softverskim licencama, odnosno licencama otvorenog koda